

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÖZLÜ ÇEVİRİDE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ:
ÇEVİRMENLERİN TEKNOLOJİ ALGISI VE
TEKNOLOJİ KULLANIMI

Emine ÖZDEMİR
2501180096

Dr. Öğretim Üyesi Esra ÖZKAYA MARANGOZ

İSTANBUL – 2022

ÖZ

**SÖZLÜ ÇEVİRİDE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ: ÇEVİRMENLERİN
TEKNOLOJİ ALGISI VE TEKNOLOJİ KULLANIMI**

EMİNE ÖZDEMİR

Geçtiğimiz yıllarda sözlü çeviri teknolojilerinde gerçekleşen yeni gelişmelerle birlikte sözlü çevirmenlerin çeviri sürecini destekleyecek ve çeviri hizmeti sunmalarını sağlayacak birçok teknoloji geliştirilmiştir. Ancak Türkiye’de bu konu ile ilgili kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın genel amacı sözlü çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojilerini nasıl algıladığını, çeviri sürecinde hangi sözlü çeviri teknolojilerini kullandığını ve bu teknolojilerin çeviri sürecine etkileri konusunda neler düşündüğünü betimlemeye çalışmaktır. Böylece bu çalışmanın literatürdeki boşluğu doldurması ve kendinden sonraki çalışmalara öncülük etmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak sözlü çevirmenlerin çeviri işine hazırlıkta, çeviri sırasında ve çeviri işinden sonra hangi teknolojileri nasıl kullandığı, daha sonra ise çevirmenlerin bilgisayar destekli sözlü çeviri araçlarını, not almaya yönelik çeviri teknolojilerini ve uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanımı sorgulanmıştır. Çalışmanın kuramsal arka planı sözlü çeviri süreci modellerine ve dinleme ve çözümleme, üretim, bellek ve çeviri stratejileri bileşenlerine dayandırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve 20 çevirmen ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Genel değerlendirme ve sonuç kısmında ise çevirmenlerin teknoloji algısı ve kullanımı değerlendirilmiş, sonraki çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sözlü Çeviri, Sözlü Çeviri Teknolojileri, Bilgisayar Destekli Sözlü Çeviri Araçları, Uzaktan Sözlü Çeviri Platformları, Uzaktan Sözlü Çeviri

ABSTRACT
TECHNOLOGY IN INTERPRETING: TECHNOLOGY PERCEPTION AND
TECHNOLOGY USE OF INTERPRETERS
EMİNE ÖZDEMİR

The new advances in interpreting technologies in the past years caused many technologies supporting interpreting process and help interpreters provide interpreting services. However, there is no comprehensive study on these technologies in Turkey. General purpose of this study is to try to describe how interpreters perceive interpreting technologies, which interpreting technologies they use in their interpreting process, and what they think about the effects of these technologies on their interpreting performances. Thus, this study aims to fill the gap in the literature and lead to subsequent studies. In this context, firstly, how the interpreters use technologies before, during, and after the interpreting is questioned, and then the interpreters' use of computer-assisted interpreting tools, note-taking technologies, and remote interpreting platforms are investigated. The theoretical background of the study is based on interpreting process models and their components of listening and analysis, production, memory, and interpreting strategies. A qualitative research method was used in the study and semi-structured interviews were conducted with 20 translators. The interpreters' perception and use of technologies are evaluated in the general evaluation and conclusion section, and suggestions are made for future studies.

Keywords: Interpreting, Interpreting Technologies, Computer Assisted Interpreting Tools, Remote Interpreting Platforms, Remote Interpreting

ÖNSÖZ

Lisans yıllarımdan beri çeviri teknolojilerini teknolojinin çevirmenlerin işini nasıl daha kolay hale getirdiği ve çeviri yapma şeklini yıllar içinde nasıl değiştirdiği her zaman merak ettiğim ve ilgiyle takip ettiğim bir konu olmuştur. Lisans döneminde eşzamanlı çeviri dersleri alırken bir yandan da yazılı çeviri için geliştirilen çeviri teknolojilerine hayranlıkla bakar, bu teknolojilerin sözlü çeviri için kullanıp kullanılamayacağını hep düşünürdüm. Daha sonra bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları ile tanıştığımda ise yüksek lisans tezimi hangi alanda yazmak istediğimi düşünmeme gerek kalmamıştı. Bu yüksek lisans tezini ile ilgili çalışmaların boyunca bana destek olan, ilham veren ve beni yüreklendiren ve bir teşekkürün çok az geleceği çok isim var.

Öncelikle sadece bu tezi yazdığım süreçte değil, tüm akademik hayatım boyunca gerek akademik kimliği gerekse kişiliği ile bana ilham veren, yolumu aydınlatan, kendime örnek aldığım ve bu tezi yazma sürecimde beni büyük bir sabır ve özveri ile destekleyen değerli tez danışmanım Dr. Esra Özkaya Marangoz'a sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışmanın veri toplama aşamasında benimle görüşmeyi kabul eden, sorularıyla sabırla ve ilgiyle cevap veren, tezin en keyif aldığım bölümüne katkıda bulunan ve gizlilik ilkesi sebebiyle burada isimlerini anamadığım tüm değerli çevirmenlere gönülden teşekkür ederim. Onlar olmasaydı bu tezin gerçekleşmesi mümkün olmazdı.

Liseden beri tüm akademik hayatımı birlikte geçirdiğim, tüm başarılarımı ve başarısızlıklarımı paylaştığım, varlığıyla ve akademik duruşuyla örnek aldığım canım dostum Cansu Şahin'e sonsuz teşekkür ederim.

Hem tez serüvenim hem de hayat serüvenim boyunca her düştüğümde beni kaldıran, sonsuz desteklerini hep yanımda hissettiğim biricik dostlarım Selin Ayar, İlayda Avcı ve Ayşe Nur Şentürk'e ne kadar teşekkür etsem az.

Bugünlere gelmemde büyük emeği olan, bana olan inançlarını asla kaybetmeyen, hayata tutunma ve mücadeleci olma konusunda bana hep örnek olmuş, annem Asiye Yılmaz ve babam Aydın Yılmaz başta olmak üzere tüm aileme teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca tüm iniş ve çıkışlarımı benimle birlikte yaşayan, sonsuz bir inanç ve sabır ile beni destekleyen, sevgili hayat arkadaşım Sefa Özdemir'e yürekten teşekkür ederim.

Son olarak bu tezi yazdığım günlerde aramızdan ani bir şekilde ayrılan Şükriye Yılmaz'a bana verdiği unutulmaz çocukluk ve tüm değerli öğretileri için teşekkür ederim.

Emine ÖZDEMİR
İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
GÖRSELLER LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜ ÇEVİRİ

1.1.SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİ.....	5
1.1.BİÇİMİNE GÖRE SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİ	7
1.1.1.Eşzamanlı Çeviri	7
1.1.2.Ardıl Çeviri	7
1.1.3.İşaret Dili Çevirisi	8
1.1.4.Yazılı Metinden Sözlü Çeviri.....	9
1.1.5.Fısıltı Çevirisi.....	10
1.1.BAĞLAMINA GÖRE SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİ	10
1.1.2.Konferans Çevirmenliği	10
1.1.3.İrtibat Çevirisi	12
1.1.4.Uzaktan Çeviri	12
1.1.5.Medya Çevirisi	12
1.1.6.Toplum Çevirmenliği	13
1.2.SÖZLÜ ÇEVİRİ SÜRECİNİN BİLEŞENLERİ.....	14
1.2.1. Dinleme ve Çözümleme.....	15

1.2.2.Üretim	19
1.2.3.Bellek	22
1.2.4.Sözlü Çeviri Stratejileri.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜ ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ

2.1. BİLGİSAYAR DESTEKLİ SÖZLÜ ÇEVİRİ ARAÇLARI.....	32
2.1.1. Lookup	36
2.1.2. Interpretbank	37
2.1.3. Interpreter's Help.....	41
2.2. UZAKTAN SÖZLÜ ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ	47
2.2.1. Uzaktan Sözlü Çeviri Platformları.....	53
2.3. NOT ALMA AMAÇLI KULLANILAN TEKNOLOJİLER.....	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	75
3.2. ARAŞTIRMA SORULARI	76
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ VE VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	76
3.4. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	78
3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	79

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVİRMENLERİN TEKNOLOJİ ALGISI VE TEKNOLOJİ KULLANIMI

4.1. Araştırmaya Katılan Çevirmenlerin Demografik Özelliklerinin Analizi.....	83
4.2. Çevirmenlerin Teknoloji Algısı Ve Teknoloji Kullanımı	89
4.3. Bilgisayar Destekli Sözlü Çeviri Araçlarının Kullanımı	110

4.4. Uzaktan Sözlü Çeviri Platformlarının Kullanımı.....	113
4.4. Çevirmenlerin Not Almaya Yönelik Teknolojileri Kullanımı	135
4.5. Araştırmaya Katılan Çevirmenlerin Son Görüşleri.....	140
4.6. Genel Değerlendirme	143
ÖNERİLER	148
SONUÇ.....	149
KAYNAKÇA	153
EKLER.....	161



GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 2.1: Lookup Terim Arama Penceresi.....	37
Görsel 2.2: Interpretbank'ın Terim Ezberleme Özelliği.	40
Görsel 2.3: Interpretbank'ın, Otomatik Konuşma Tanımlama Teknolojisi.	41
Görsel 2.4: Interpreter's Help'deki Örnek Bir Sözlüğün Ekran Görüntüsü.....	42
Görsel 2.5: Interpreter's Help, Mevcut Terim Listelerini Sisteme Yükleme İşleminin Ekran Görüntüsü.	43
Görsel 2.6: Interpreter's Help, Terim Çıkarma Özelliğinin Ekran Görüntüsü.....	44
Görsel 2.7: Interpreter's Help, Glossary Search Ekran Görüntüsü.	45
Görsel 2.8: Interpreter's Help, Flascard Özelliği Ekran Görüntüsü.....	46
Görsel 2.9: Interpreter's Help, Jobs Özelliğinin Ekran Görüntüsü.	47
Görsel 2.10: Nimdzi Interpreting Index'in Sözlü Çeviri Grafiği.	52
Görsel 2.11: Ablioconferance, Çevirmenin Ana Ekranı.	55
Görsel 2.12: Qua Qua, Çevirmenin Kontrol Panelinin Ekran Görüntüsü.	56
Görsel 2.13: Interactio, Çeviri Konsolunun Bir Ekran Görüntüsü.....	57
Görsel 2.14: Intreprefy Çeviri Konsolunun Ekran Görüntüsü.	58
Görsel 2.15: Kudo'nun Çevirmen Arayüzü.	60
Görsel 2.16: Kudo'da Çeviri Teslim Prosedürünün Ekran Görüntüsü.	62
Görsel 2.17: Sözlü Çeviri Şirketlerinin Uzaktan Sözlü Çeviri Hizmeti İçin Kullandığı Teknolojiler.	64
Görsel 2.18: Livescribe Akıllı Kalem	66

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Orlando'nun Notlarla Yapılan Eşzamanlı Ardıl Çeviriye Uyarladığı Çaba Modeli.	68
Tablo 2.2: Tablet Kullanımının Olumlu Ve Olumsuz Özellikleri	72
Tablo 3.1. : Çalışmaya Katılan Çevirmenlerin Demografik Özellikleri	79
Tablo 4.1: Çevirmenlerin Teknoloji Algısı İle İlgili Araştırma Soruları İle Görüşme Sorularının Karşılaştırılması	82
Tablo 4.2.: Çevirmenlerin Teknoloji Kullanımı İle İlgili Araştırma Soruları İle Görüşme Sorularının Karşılaştırılması.....	83

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1: Çevirmenlerin Yaş Dağılımı.	84
Grafik 4.2: Çevirmenlerin Eğitim Arka Planı.....	85
Grafik 4.3: Çalışmaya Katılan Çevirmenlerin Mesleki Tecrübeleri.	86
Grafik 4.4: Çevirmenlerin Çalıştıkları Dillerin Dağılımı.	87
Grafik 4.5: Çevirmenlerin Aylık Çalıştığı Ortalama Gün Sayısı.....	88
Grafik 4.6: Çevirmenlerin Dernek Üyelikleri.....	89
Grafik 4.7: Çevirmenlerin Çeviri Teknoloji Algısı.	90
Grafik 4.8: Çevirmenlere Göre Sözlü Çeviri Teknolojileri.	92
Grafik 4.9: Çevirmenlerin Çeviriye Hazırlık İçin Kullandığı Teknolojiler.....	97
Grafik 4.10: Çeviri Sırasında Kullanılan Araçlar.	101
Grafik 4.11: Çeviri Sonrası Kullanılan Araçlar.	107
Grafik 4.12: Çevirmenlerin Bdsç Araçlarından Haberdar Olma Oranı.	110
Grafik 4.13: Çevirmenlerin Bdsç Araçlarını Kullanmama Sebepleri.	111
Grafik 4.14: Çevirmenlerin Kullandığı Uzaktan Çeviri Platformları.	114
Grafik 4.15: Çevirmenlerin Uzaktan Sözlü Çeviri Platformlarını Kullanımı.....	115
Grafik 4.16: Çevirmenlerin Yerinde-Uzaktan Çeviri Yoğunluğu.	116
Grafik 4.17: Performansın Etkilenme Sebepleri.	117
Grafik 4.18: Konuşmacıyı Algılamayı Etkileyen Unsurlar.	120
Grafik 4.19: Bellek Kullanımını Etkileyen Unsurlar.....	123
Grafik 4.20: Üretim Sürecinin Etkilenme Sebepleri.....	126
Grafik 4.21: Çevirmenlerin Dikkatini Etkileyen Unsurlar.	128
Grafik 4.22: Çevirmenlerin Kullandığı Çeviri Stratejileri.....	131
Grafik 4.23: Çevirmenlerin Pandemi Sonrası Çeviri Teknolojileri İle İlgili Düşünceleri	134
Grafik 4.24: Çevirmenlerin Not Almaya Yönelik Teknolojileri Kullanımı.	136

Grafik 4.25: Ardıl Çeviride Teknolojik Aletlerin Kullanılmama Sebepleri. **137**

Grafik 4.26: Çevirmenlerin Sözlü Çeviri Teknolojileri İle İlgili Genel Düşünceleri. **141**



KISALTMALAR LİSTESİ

AIIC	: Uluslararası Konferans Tercümanları Derneği
AVASCED	: Avrasya Çevirmenler Derneği
BDSÇ	: Bilgisayar Destekli Sözlü Çeviri
ETSI	: European Telecommunications Standards Institute
GAM	: Generated Abstract Memory
ISDN	: Integrated Services Digital Network
ITU	: International Telecommunication Union
TKTD	: Türkiye Konferans Tercümanları Derneği
USÇ	: Uzaktan Sözlü Çeviri
VRI	: Video Remote Interpreting

GİRİŞ

Sözlü çevirideki teknolojik gelişmeler sonucunda çevirinin yapılış şeklinin değişmesi aslında yeni bir kavram değildir. Bunun sözlü çeviri tarihindeki en önemli örneği eşzamanlı çeviri kabinlerinin kullanılmaya başlanması ve bu yeni sözlü çeviri türünün başarısının Nürnberg mahkemelerinde kamuoyu tarafından görülmesiyle olmuştur. Bu gelişmeden sonra eşzamanlı çeviri birçok uluslararası kuruluş tarafından çeşitli toplantı ve organizasyonlarda kullanılmış ve konferans çevirmenliği mesleğinin temeli atılmıştır.

Sözlü çevirinin teknolojik gelişmeler sonucunda girdiği bir diğer dönüşüm süreci ise Esra Özkaya'nın 2017 yılında yazdığı makalesinde bir "mecra dönüşümü" olarak değerlendirilmiştir¹. Özkaya bu makalesinde teknolojinin gelişmesiyle birlikte gelişen uzaktan çeviri sistemlerine dikkat çekmiş ve bu sistemlerin eğitimdeki rolünü incelemiştir. Claudio Fantinuoli ise 2018 yılında yazdığı kitap bölümünde sözlü çevirinin "teknolojik bir dönüşüme" girdiğini söylemiş, bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, makine çevirisi ve uzaktan çeviri sistemlerinin gelişmesiyle birlikte bu dönüşüm sürecinin daha hızlı olacağını belirtmiştir². Günümüzde ise özellikle de COVID-19 pandemisi sebebiyle uzaktan çalışma yöntemlerinin benimsenmiş olması sözlü çevirinin icra ediliş biçiminin teknolojik gelişmelerden etkilendiği bir başka örnektir.

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda geçtiğimiz yıllarda gerek sözlü çeviri sırasında çevirmenleri çeşitli yollarla destekleyecek gerekse çevirmenlerin sözlü çeviri hizmeti sunma biçimini değiştirecek yeni birçok sözlü çeviri teknolojisi geliştirilmiştir. Ancak bu teknolojilerin neler olduğu, sözlü çevirmenleri nasıl desteklediği, çevirmenlerin çeviri hizmeti sunmasını nasıl etkilediği gibi konularda ülkemizde çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Özellikle de sözlü çevirmenlerin bu teknolojileri nasıl kullandığı ve bu teknolojilerle ilgili ne düşündüğü konusunda

¹ Esra ÖZKAYA. "The Medium Turn in Interpreting Studies", **Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, 2017, ss. 108-119.

² Claudio Fantinuoli. "Interpreting and Technology: The Upcoming Technological Turn", **Interpreting and technology**, Ed. Claudio Fantinuoli, Language Science Press, 2018, ss. 1-12.

literatürde bir boşluk bulunmaktadır. Bu yüzden bu araştırmanın literatürdeki bu boşluğu doldurmak için bir adım olması ve ileride bu alanda yapılacak olan çalışmalara öncülük etmesi umut edilmektedir.

Söz konusu çalışmada sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve sözlü çeviri sürecindeki teknoloji kullanımları sorgulanmıştır. Çalışmanın amacı sözlü çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri konusundaki düşüncelerini öğrenmek ve bu teknolojileri kullanımlarını irdelemektir. Araştırmacı bu çalışmanın sonucunda Türkiye’deki sözlü çevirmenlerin çeviri teknolojileri ile ilişkilerini betimlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde sözlü çeviri ile teknoloji ilişkisini kurabilmek adına öncelikle sözlü çeviri olgusu incelenmiştir. Bu bağlamda ilk olarak sözlü çeviri türlerine yer verilmiş ve bu türler sözlü çevirinin yapılış biçimine ve bağlamına göre sınıflandırılmıştır. Daha sonrasında ise sözlü çeviri süreci mercek altına alınarak sözlü çeviri eyleminin nasıl gerçekleştiği açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamada sözlü çevirinin dinleme ve çözümleme, üretim, bellek ve çeviri stratejileri gibi temel bileşenleri sözlü çeviri süreci modelleri ışığında incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü ise sözlü çeviri teknolojilerini ele almaktadır. Burada araştırmanın kapsamına uygun olacak şekilde hem sözlü çevirmenlerin çeviri sürecini destekleyen teknolojiler hem de çeviri hizmeti sunmalarını sağlayan teknolojilere yer verilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, not alma amaçlı teknolojiler ve uzaktan sözlü çeviri teknolojilerinin özellikleri, kullanım alanları ve bu araçlarla ilgili literatürde yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın kapsamı ve yöntemi çalışmanın üçüncü bölümünde verilmiştir. Çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bunun sebebi sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve kullanımı ile ilgili olguları gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya koyabilmektir. Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve veriler betimsel analiz ile incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ise sözlü çevirmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkan sonuçlar birinci ve ikinci bölümde anlatılan sözlü çeviri süreci modelleri ve sözlü çeviri teknolojileri ışığında incelenmiştir. Burada yapılan analizde ilk olarak sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı sorgulanmış, daha sonra teknoloji kullanımlarıyla ilgili verilere yer verilmiştir. Sonrasında ise çevirmenlerin ikinci bölümde incelenen bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, not alma teknolojileri ve uzaktan sözlü çeviri teknolojilerinden her birini kullanımı, birinci bölümdeki sözlü çeviri sürecinin bileşenleri (dinleme, üretim, bellek ve çeviri stratejileri) doğrultusunda incelenmiştir. Ayrıca çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili genel düşünceleri ve Covid-19 ile uzaktan sözlü çevirinin yaygın olarak kullanılmaya başlanmasının bu düşüncelerini nasıl değiştirdiği de sorgulanmıştır. Bu bölümde son olarak çalışma sonucunda elde edilen verilerin genel bir özeti ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Sonuç bölümünde ise araştırmacı çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda varılan sonuçları aktarmış ve gelecekte bu alanda yapılabilecek çalışmalarla ilgili önerilerde bulunmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜ ÇEVİRİ

Sözlü çeviri, farklı dilden ve kültürden insanların etkileşime geçmeye başladığı günlerden bu yana iletişimdeki dil ve kültür bariyerini ortadan kaldırmak için kullanılan en önemli eylemlerden biri olmuştur. Dinlerin yayılması, savaşlar, ticari ilişkiler, mahkemeler ve uluslararası örgütler gibi çeşitli bağlamlarda kullanılmış ve ortaya çıkan gereksinimlere göre kendini çeşitlendirmiştir.

Franz Pöchhacker “Introducing Interpreting Studies” adlı kitabında Otto Kade tarafından yapılan sözlü çeviri tanımını, kaynak dil metninin yalnızca bir kere dile getirilmesi ve bu nedenle gözden geçirilemez veya tekrar edilemez olduğu; erek dildeki metnin ise zaman baskısı altında üretilmesi sebebiyle düzeltme veya kontrol etme şansının çok az olduğu bir eylem olarak aktarmaktadır¹. Bu tanıma bakıldığında sözlü çevirinin kaynak bir dilde bir kere dile getirilen sözlü bir ifadeye dayandığı ve ortaya çıkan ürünün ise bu ifadenin ilk ve son hali olduğu görülebilir. Yazılı çevirinin aksine, sözlü çeviri yapan çevirmenlerin çeviri sırasında hem zaman hem de kaynak metindeki iletiye ulaşım açısından sınırlı imkanları vardır. Sözlü çevirmenler belirli bir süre içerisinde, çoğu zaman anlık olarak, sadece bir defa duydukları konuşmayı çevirmektedirler. Bu durum da aslında sözlü çevirinin ne kadar kapsamlı ve gerçekleştirilmesi zor bir eylem olduğunu göstermektedir. Sözlü çevirmenler bu karmaşık eylemi gerçekleştirebilmek adına çoğu zaman bu alana yönelik eğitimler almakta ve çeşitli beceriler geliştirmektedir. Ayrıca teknolojik gelişmeler de zaman içerisinde hem çevirmenlerin çalışma şeklini değiştirmiş hem de bu karmaşık süreci destekleyecek bazı çözümler sunmuştur.

Çalışmanın amacı olan sözlü çeviri ve teknoloji ilişkisini kurabilmek adına öncelikle sözlü çevirinin hangi bağlamlarda ve nasıl gerçekleştirildiği ve sözlü çeviri sürecinde birbiri ardına gerçekleşen ve birbirini etkileyen eylemleri anlamak gerekmektedir. Sözlü çevirinin nasıl gerçekleştiğini anlayabilmek için öncelikle bu çeviri türünün gerçekleştiriliş biçimlerini incelemek gerekmektedir. Çünkü her bir

¹ Franz Pöchhacker. **Introducing interpreting studies**, London;New York;, Routledge, 2004. Ss. 10.

sözlü çeviri türünün kendine özgü bazı özellikleri bulunmaktadır. Ayrıca sözlü çeviriyi bir süreç olarak mercek altına almak ve bu süreç içerisinde birbiri ardına gerçekleşen eylemleri incelemek de sözlü çevirinin nasıl yapıldığını anlamak için önemlidir. Bu bağlamda, bu bölümde ilk olarak sözlü çeviri olgusunu daha iyi anlayabilmek ve daha sonrasında da çevirmenlerin sözlü çeviri sırasında teknoloji kullanımını inceleyebilmek adına önce sözlü çeviri türlerinden bahsedilecek daha sonra da sözlü çeviri sürecinin her bir bileşeni mercek altına alınacaktır.

1.1. SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİ

Toplumların iletişim ihtiyaçlarının değişmesi ve çeşitlenmesi, insanların farklı ortamlarda ve koşullarda bir araya gelmesi sonucunda sözlü çeviri de zamanla farklı şekillerde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ancak sözlü çeviri türlerinin sınıflandırılması konusunda tek bir kriter bulunmamakta, araştırmacılar sözlü çeviriyi çeşitli kriterlere göre sınıflandırmaktadır. Örneğin, Aymil Doğan “Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları” adlı kitabında sözlü çeviri türlerini konuşmacı konuşurken onunla aynı anda ya da konuşmacının sözü bittikten sonra hemen ardından yapılmasını temel alarak “Ardıl Çeviri Türleri” ve “Andaş Çeviri Türleri” olmak üzere iki temel başlık altında toplamıştır². Ebru Diriker de yazdığı bir makalede sözlü çevirinin genel olarak iletişimde kullanılan diller (konuşma dilleri ile yapılan çeviriler ve işaret dili ile yapılan çeviriler), çevirinin biçimi (eşzamanlı çeviri, ardıl çeviri, fısıltı çevirisi, metinden sözlü çeviri) ve çeviri yapılan bağlam temelinde (konferans çevirmenliği ve toplum çevirmenliği) sınıflandırılabileceğini öne sürmüştür³.

Pöchhacker ise sözlü çeviri türlerinin sınıflandırılması ile ilgili şunları söylemektedir⁴:

“Konuşma dili ve işaret dili arasındaki ayrıma sebep olan sözlü çeviri eyleminin gerçekleştirildiği dillerin yanı sıra, en yaygın ayırım (erek dildeki) çeviri ile kaynak dil konuşması arasındaki zamansal ilişki açısından yapılır ve bunun sonucunda da sözlü çevirinin iki ana türü olarak ARDIL ÇEVİRİ ve EŞZAMANLI ÇEVİRİ ortaya çıkar. Daha geniş bir anlamda, farklı ‘türler’ çeviri sürecinin doğrudan yapılmadığı durumlarda (RÖLE ÇEVİRİSİ) ve ‘uzak mesafelerde’ kullanılan UZAKTAN ÇEVİRİ durumlarında olduğu gibi çeviriyi sunmak için TEKNOLOJİ kullanımına atıfta

² Aymil Doğan. **Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011. Ss. 47.

³ Ebru Diriker. "Sözlü Çeviri: Tarih, Eğitim ve Araştırmalar", **Türkiye’de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar**, Ed. Ebru Diriker, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2018. Ss.13.

⁴ Franz Pöchhacker. "Interpreting", **Routledge Encyclopedia Of Interpreting Studies** Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015. Ss. 199.

bulunarak da tanımlanabilir. Bununla birlikte çevirmenler aracılığıyla sosyal temasların gerçekleştiği BAĞLAM temel alınarak da kavramsal ayırım yapmak mümkündür. Genel olarak bakıldığında, diplomatları, politikacıları, bilim insanlarını, iş liderlerini veya benzer konumdaki diğer temsilcileri içeren toplumlar arası (veya uluslararası) senaryolar, sosyal (toplum temelli) olanlardan farklı olarak görülebilir. Bunlardan TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ başlığı altında toplanan ikincisi, HUKUKİ ÇEVİRMENLİK, SAĞLIK ÇEVİRMENLİĞİ ve EĞİTİM ÇEVİRMENLİĞİ dahil olmak üzere, çevirinin yapıldığı kurumların bağlamına göre bu kurumlarla ilgili çok sayıda alt türün oluşmasına olanak sağlar.”⁵

Renée Jourdenais ve Holly Mikkelsen ise editörlüğünü üstlendikleri “The Routledge Handbook of Interpreting” adlı kitapta sözlü çeviri türlerini temel olarak biçimine (eşzamanlı çeviri, ardıl çeviri, işaret dili çevirisi, yazılı metinden sözlü çeviri) ve bağlamına (konferans çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği, sağlık çevirmenliği, eğitim çevirmenliği, medya çevirmenliği) göre ayırmıştır⁶.

Verilen örneklerde de görüldüğü gibi çeviri türlerinin ayırımı çeşitlilik gösterse de aslında en temel ayrımlardan biri sözlü çevirinin gerçekleştirilme biçimi ve sözlü çevirinin gerçekleştirildiği bağlama göre yapılan sınıflandırılmalarıdır. Bu yüzden çalışmada da bu ayırım gözetilerek sözlü çeviri türleri ilk olarak yapılaş biçimine, daha sonra da gerçekleştirildiği bağlama göre sınıflandırılmış ve ilgili alt başlıklara ayrılmıştır.

⁵ Çeviri, bu çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır ve çalışmada yapılan tüm çeviri alıntılar aksi ifade edilmediği sürece yazara aittir. Alıntının özgün hali şu şekildedir:

“Aside from the modality of the language(s) involved, which serves to contrast spoken language with signed language interpreting, the most common distinction is made in terms of the temporal relationship between the interpretation (target text) and the source text, which yields CONSECUTIVE INTERPRETING and SIMULTANEOUS INTERPRETING as the two main MODES of interpreting. In a looser sense, different ‘modes’ can also be identified with reference to the directness of the interpreting process (RELAY INTERPRETING) and the use of TECHNOLOGY to deliver the interpretation, as in the case of REMOTE INTERPRETING provided in ‘distance mode’. Much more relevant, however, are conceptual distinctions with reference to the SETTINGS in which interpreter-mediated social contacts take place. On the broadest level, inter-social (or inter-national) scenarios, involving diplomats, politicians, scientists, business leaders or other types of representatives of comparable standing, can be viewed as different from intra-social (community-based) ones, in which one of the interacting parties is an individual speaking on his or her own behalf. The latter, subsumed under the broad heading of COMMUNITY INTERPRETING, allow multiple subdivisions in terms of different institutional contexts, including LEGAL INTERPRETING, HEALTHCARE INTERPRETING and EDUCATIONAL INTERPRETING, with numerous institution-related subtypes.”

⁶ Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen. **The Routledge Handbook of Interpreting**, London, Routledge, 2015.

1.1. BİÇİMİNE GÖRE SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİ

1.1.1. Eşzamanlı Çeviri

Eşzamanlı çeviri en geniş anlamında çevirmenlerin bir konuşmayı, konuşmacı tarafından üretildiği anda başka bir dile asgari gecikme ile yaptığı çeviri türüdür. Geleneksel eşzamanlı çeviri, konuşmacıdan gelen sesin iletildiği en az bir kabin gerektirmektedir. Çevirmen, kaynak metni kulaklık aracılığıyla dinler ve bir mikrofona konuşur. Çevirmenin sesi ise yine kulaklık kullanan dinleyicilere iletilir. Konuşmacının konuşması farklı çevirmenler tarafından birden fazla dile çevriliyorsa dinleyiciler farklı kanallar arasında geçiş yapabilir (yani, farklı dillere çeviriler yapılabilir).

Çevirmenlerin konuşmacıları dinlemesini ve yaptıkları çevirilerin dinleyicilere iletilmesini sağlayan kulaklık, mikrofon ve ses sistemleri ile ilgili teknolojilerin gelişmesinden sonra eşzamanlı çeviri daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle de Nürnberg mahkemelerinin ardından, eşzamanlı çevirinin uluslararası örgütlerde yaygın olarak kullanılması konferans çevirmenliği ile yakın bir ilişki kurmasına yol açmıştır. Ancak Diriker'e göre, eşzamanlı konferans çevirisinin kurumsallaşmasından çok önce çevirmenler muhtemelen hem fısıltı çevirisi şeklinde hem de işaret dili çevirisi şeklinde eşzamanlı çeviriyi gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle birlikte eşzamanlı çeviri ve teknoloji arasında kurulan yakın bağ, uzaktan çevirinin beraberinde getirdiği yeni fırsatların ve de zorlukların önünü açmaya devam etmektedir⁷.

1.1.2. Ardıl Çeviri

Ardıl çeviri türünde çevirmenler konuşmacıyı dinler, dinlerken çoğu zaman not alır ve konuşmacının konuşması bittikten sonra veya konuşmacı konuşmasına ara verdikten sonra çevirisini gerçekleştirir. Bu çeviri türünün ardıl yapısı, konuşmacı konuşmayı veya onun bir parçasını bitirene kadar çevirmeyi bekleyen erek kitlenin bakış açısından gösterilebilir. Diğer bir deyişle, ardıl çeviride konuşma akışlarının

⁷ Ebru Diriker. "Simultaneous Interpreting", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015. S. 383.

çakışması yoktur⁸. Eşzamanlı çeviride konuşmacı ile çevirmen aynı anda konuşurken, ardıl çeviride böyle bir durum söz konusu değildir. Ayrıca yapılan çeviri kaynak dildeki konuşmanın bir özeti değil, başka bir dildeki aktarımıdır⁹. Bu yüzden ardıl çevirinin kullanıldığı yerlerde konuşmacının konuşma süresine benzer uzunluktaki çeviri süresi de eklendiğinde çoğu zaman toplantıların süresi iki katına çıkmaktadır. Bununla birlikte eşzamanlı çevirinin yaygın olarak kullanılmaya başlaması ardıl çevirinin eşzamanlı çeviri ekipmanın bulunmadığı durumlarda, soru-cevap oturumlarında, basın toplantısı veya yemek sonrası konuşmalar gibi durumlarda daha çok kullanılmasına sebep olmuştur¹⁰.

Ancak yine de bazı durumlarda ardıl çeviri eşzamanlı çeviri yerine tercih edilmektedir. Debra Russell ve Kayoko Takeda bu durumu şu şekilde açıklamaktadır¹¹:

“Ardıl çevirinin yapıldığı ortamlarda çevirmen genellikle konuşmacılara yakın olduğundan, ardıl çeviri, çevirmenin katılımcılarla iletişim kurmasına ve netleştirmesine, diyalojik söylemi yönetmesine ve katılımcıların ve bulunduğu ortamların fiziksel koşullarına bakmasına olanak sağlaması açısından eşzamanlı çeviriden daha esnekler. Bu nedenle, doktor-hasta seanslarında olduğu gibi, katılımcı sayısının az olduğu ve yüz yüze diyalogların baskın olduğu durumlarda ardıl çeviri genellikle uygun kabul edilir.”¹²

1.1.3. İşaret Dili Çevirisi

Bir iletiyi karşı tarafa iletmek için görsel kanalı kullanan işaret dilleri Sağır topluluklarda doğal olarak gelişmekte ve bu dili kullanan bireyler, birbirleriyle semboller (yani işaretler) aracılığıyla iletişim kurmaktadır. İşaret dillerinin kendi dilbilgisi ve sözlüğü vardır, topluluğun bulunduğu ülke veya bölgenin konuşulan diline bağlı değildir. İşaret dilleri evrensel değildir ancak çoğu zaman işaret dilleri

⁸ Magdalena Bartłomiejczyk, Katarzyna Stachowiak-Szymczak. "Modes of conference interpreting: Simultaneous and Consecutive", **The Routledge Handbook of Conference Interpreting**, Eds. Michaela Albl-Mikasa, Elisabet Tiselius, London, Routledge, 2021, ss. 19-33.

⁹ Mary Phelan. **The Interpreter's Resource**, Clevedon, Multilingual Matters, 2001., ss.9.

¹⁰ A.e. s.9.

¹¹Debra Russell, Kayoko Takeda. "Consecutive Interpreting", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Holly Mikkelsen, Renée Jourdenais, Oxfordshire/New York, Routledge, 2015, ss. 96-111. 103

¹² Alıntının özgün hali şu şekildedir:

“Since the interpreter is generally in close proximity to the speakers in CI settings, CI is more flexible than SI in terms of allowing the interpreter to communicate and clarify with participants, manage the dialogical discourse, and look at the physical conditions of the participants and their surroundings. Thus, CI is generally considered suitable when the number of participants is small and face-to-face dialogues predominate, as in doctor-patient sessions.”

arasında benzerlik görülebilir. Ayrıca bu diller kendilerine ait kelime dağarcığı ve dilbilgisine sahip, karmaşık ve son derece nüanslı gerçek dillerdir.

İşaret dili çevirisi genelde bir konuşma dili ile bir işaret dili arasında veya iki işaret dili arasında yapılan çeviridir. İşaret dili çevirisi genellikle kaynak dildeki konuşmayla eşzamanlı olarak gerçekleştirilmektedir. Ancak eşzamanlı çeviri yapan çevirmenlerin aksine, işaret dili çevirmenleri kabinlerde değil, konuşmacının yanında veya katılımcıların görebileceğini bir yerde konumlandırılmaktadır. Bunun sebebi işaret dili çevirmenlerinin dinleyicileri tarafından görülmesi gerekliliğidir. İşaret dili çevirisi toplum çevirmenliğinden medya çevirmenliğine kadar işaret diline ihtiyaç duyulan tüm bağlamlarda kullanılabilir. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle birlikte video konferans ve uzaktan sözlü çeviri platformlarının yaygın bir şekilde kullanılması, işaret dilinin uzaktan çeviri bağlamında da aktif bir şekilde kullanılmasına olanak sağlamıştır.

1.1.4. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri

Yazılı metinden sözlü çeviri genellikle çevirmenin daha önce okumadığı yazılı bir metnin sözlü olarak başka bir dile çevrilmesini eylemidir. Daha çok mahkeme veya noter gibi ortamlarda çevirmenin önündeki yazılı metnin çevirisini yapması istenebilmektedir. Eşzamanlı çeviride çevirmenin hızı genel olarak konuşmacının konuşma hızına bağlıyken yazılı metinden sözlü çeviride çevirmen hızını kendisi ayarlamaktadır. Ancak konferans ortamlarında katılımcılar çevirmenin kaynak metni okumak veya erek metni planlamak için duraklama yapmadığı akıcı bir çeviri beklemektedir.

Yazılı metinden sözlü çeviri, katılımcılar açısından bakıldığında geleneksel eşzamanlı çeviriden ayırt edilemez olabilir, ancak çevirmenler için bu durum oldukça farklıdır. Çevirmenler çeviri sırasında yalnızca geçici işitsel girdiye güvenmek zorunda değildir ve bellekleri üzerindeki baskı da daha azdır. Öte yandan, çevirmenler çeviri sırasında metne bakarken, işleme kapasitelerini bir başka kanala, görsel kanala tahsis etmek zorunda kalmaktadır¹³.

¹³Bartłomiejczyk, Stachowiak-Szymczak a.g.e.

1.1.5. Fısıltı Çevirisi

Bir toplantıda veya konferansta çeviriye ihtiyaç duyan bireylerin bir veya iki kişi olduğu ve eşzamanlı çeviri için kullanılan teknik sistemlerin bulunmadığı durumlarda, sözlü çevirmenler dinleyicilerin kulağına fısıldayarak eşzamanlı olarak çeviriyi gerçekleştirmektedir. Bu çeviri türü herhangi bir ekipman kullanmayı gerektirmediği için uzun yıllar aktif olarak kullanılmıştır. Bu yüzden de eşzamanlı çevirinin en eski türü olduğu söylenebilir. Ancak bu çeviri türünün bazı dezavantajları vardır. Salondaki diğer katılımcılar fısıltıdan rahatsız olabilir, fısıldayarak çeviri, çevirmenin ses tellerini çok zorlar¹⁴.

1.1. BAĞLAMINA GÖRE SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİ

1.1.2. Konferans Çevirmenliği

Ağırlıklı olarak uluslararası kurumların toplantılarında, bilimsel ve siyasi konulu konferanslarda ve basın toplantılarında ardıl veya eşzamanlı olarak gerçekleştirilen çeviri türüdür. Ancak konferanslarda genellikle eşzamanlı çeviri kullanılmakta, hatta bu yüzden konferans çevirmenliği ile eşzamanlı çeviri çoğu zaman beraber anılmaktadır. Konuşma dillerinde eşzamanlı olarak çeviri yapan konferans çevirmenleri, eşzamanlı çeviri sisteminin kurulu olduğu ses geçirmez kabinlerden çeviri yapmaktadır. Çevirmenler genellikle katılımcılarla aynı salonda olsa da çoğu zaman katılımcılar tarafından doğrudan görülmezler. Çeviri sistemlerinin olmadığı ya da sadece bir veya iki katılımcının çeviriye ihtiyaç duyduğu konferanslarda fısıltı çevirisi de kullanılabilir. Bu durumda çevirmenler dinleyicilerin yanında oturarak çeviri yaparlar. Konuşma dillerinin dışında, işaret dilinin kullanıldığı konferanslarda ise çevirmenler işaret diline ihtiyaç duyan tüm katılımcıların kendilerini görebileceği bir yerde konumlandırılırlar.

Çoğunlukla birden çok dilde gerçekleştirilen konferanslarda ve bazı kabinlerdeki çevirmenlerin konuşmacıların konuştuğu dillerden birini bilmediği durumlarda röle çevirisi kullanılmaktadır. Bu terim, bir dilden diğerine çeviri yapılırken aracı bir üçüncü dilin kullanıldığı sözlü çeviri türünü ifade etmektedir¹⁵.

¹⁴Doğan a.g.e. s.53.

¹⁵Ebru Diriker. "Conference Interpreting", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 171-185. S.174

Röle çevirisinde konuşmacının konuştuğu dili bilmeyen çeviri kabinleri, başka bir kabindeki meslektaşlarının yaptığı çeviriyi kaynak alarak gerçekleştirirler. Röle çevirisi her ne kadar çokdilli toplantıların gerçekleştirilmesini mümkün hale getirirse de ikincil kaynaktan yapılan bir çeviri olduğu için genellikle tercih edilmemekte, ancak zorunlu hallerde kullanılmaktadır. Aymil Doğan röle çevirisiyle ilgili “Kulaktan kulağa oyununda nasıl bilgi kayıpları oluyorsa burada da aracı çeviri kabini arttıkça çeviride bilgi kayıpları olabilmektedir¹⁶” diyerek bu çeviri türünde oluşabilecek bilgi kayıplarına dikkat çekmektedir.

Konferans çevirmenliğinin meslekleşmesi konusundaki en önemli dönüm noktası eşzamanlı sözlü çeviri sistemlerinin kullanılmaya başlamasıyla olmuştur. Sözlü çeviri sistemleri aracılığıyla eşzamanlı çeviri ilk olarak Nürnberg mahkemeleri sırasında kullanılmıştır. Maliyet ve özellikle zaman nedeniyle, mahkemeler sırasında geleneksel ardıl çeviri türü uygun görülmemiş ve Albay Léon Dostert, Edward Filene ve Gordon Finlay tarafından geliştirilen ve daha sonra IBM’e satılan “Uluslararası Çevirmen Sistemini¹⁷” kullanmayı önermiştir¹⁸. Eşzamanlı çevirinin mahkemeler sırasında başarılı bir şekilde kullanılması İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra konferans çevirisinin çeşitli uluslararası konferanslarda, organizasyonlarda ve etkinliklerde kullanılması sebep olmuş ve mesleğin daha tanınır hale getirmiştir. Nürnberg mahkemelerinden sadece 8 sene sonra, 1953 yılında kurulan Uluslararası Konferans Tercümanları Derneği¹⁹ (International Association of Conference Interpreters – AIIC) konferans çevirmenliği mesleğinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Kurulduğu tarihten bu yana AIIC çalışma koşullarının oluşturulmasında, profesyonel standartların oluşturulmasında ve büyük uluslararası kuruluşlarla toplu iş sözleşmelerinin müzakere edilmesinde itici bir güç haline gelmiştir. Türkiye’de ise Türkiye Konferans Tercümanları Derneği “mesleğin ülke çapında tanıtımını sağlamak, çalışma koşulları ve meslek kuralları konusunda uluslararası standartlara uygun ilkeleri yerleştirmek²⁰” amacıyla 1969 yılından beri faaliyet göstermektedir ve mesleğin Türkiye’de tanınması ve ideal çalışma koşullarının oluşturulmasında büyük rol oynamıştır.

¹⁶Doğan a.g.e. s. 58.

¹⁷ İfadenin özgün hali “International Translator System” şeklindedir.

¹⁸Martina Behr. "Nuremberg Trial", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies** Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015, s. 288.

¹⁹ <https://aiic.org> son erişim tarihi 20.08.2022

²⁰ <https://www.tkttd.org/tktd-nedir-2/> son erişim tarihi: 20.08.2022

1.1.3. İrtibat Çevirisi

İrtibat çeviri veya diyalog çevirisi genellikle iş toplantılarında, ticari görüşmelerde kullanılan bir çeviri türüdür. Çevirmen ardıl bir şekilde iki tarafa da çeviri yapmaktadır. Bu görüşmelerde konuşmalar geleneksel ardıl çeviriye göre daha kısadır. Ayrıca Doğan, irtibat çevirisinde çevirmenin sadece çeviri yapmakla kalmayıp, taraflar arasında iletişimi kurmak ve geliştirmek için gerekli birçok irtibatı da sağladığını dile getirmiştir²¹.

1.1.4. Uzaktan Çeviri

Sabine Braun uzaktan çeviriyi “...başka bir odada, binada, şehirde veya ülkede bulunan ve katılımcılarla telefon veya video konferans yoluyla bağlantılı olan bir çevirmene erişim sağlamak için iletişim teknolojisinin kullanımı...”²² olarak tanımlamıştır²³. Uzaktan çeviride çevirmen katılımcılardan biriyle aynı ortamda bulunabileceği gibi, tüm katılımcılardan farklı bir lokasyonda da bulunabilir. Uzaktan çeviri ilk olarak telefon ile başlamış, daha sonra video konferans teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte video konferans çevirisi de aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. Uzaktan çeviri eskiden daha çok toplum çevirmenliği kapsamında, ağırlıklı olarak sağlık ve mahkeme çevirisinde kullanılsa da teknolojinin ve internetin gelişmesiyle birlikte uluslararası toplantılarda, iş görüşmelerinde ve organizasyonlarda da bu çeviri türü aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle de geçtiğimiz yıllarda uzaktan sözlü çeviri platformlarının ve çevrimiçi toplantıların hayatımıza girmesiyle birlikte uzaktan çeviri en yaygın kullanılan çeviri türlerinden biri haline gelmiştir.

1.1.5. Medya Çevirisi

Bu çeviriler radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları yayınlarında yapılan çevirilerdir. Literatürde bazı yerlerde televizyon çevirisi olarak anılsa da genellikle daha geniş bir alanı kapsayan medya çevirisi kavramı kullanılmaktadır. Bu çeviri

²¹ Doğan a.g.e. s.48.

²² Alıntının özgün hali şu şekildedir: “the use of communication technology for gaining access to an interpreter who is in another room, building, city or country and who is linked to the primary participants by telephone or videoconference”

²³ Sabine Braun. "Remote Interpreting", **The Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, Oxfordshire/New York, Routledge, 2015, ss. 346-348.

türünde çevirmenler bir dilde yapılan konuşmayı dünyanın farklı yerlerindeki dinleyicilere ve izleyicilere ulaştırabilmek amacıyla anlık olarak çevirmektedir. Çevirmenler canlı yayınlanan haberler, tartışma programları, basın açıklamaları, dünya çapında yayınlanan önemli etkinlikler (Akademi Ödülleri, Grammy Ödülleri, Eurovision Şarkı Yarışması gibi) ve talkşovlar gibi çeşitli yayınların çevirisini yapabilirler²⁴. Bu çeviri türü çoğunlukla canlı yayınlarda gerçekleşse de önceden kaydedilen yayınların da çevirisi yapılabilmektedir. Yapılan yayının özelliğine göre çeviriler eşzamanlı ya da ardıl olarak gerçekleştirilir. Ayrıca işaret dili çevirisi de özellikle de televizyonda yayınlanan programların, dizilerin ve haberlerin sağır bireylere ulaştırılabilmesi için aktif olarak kullanılmaktadır.

1.1.6. Toplum Çevirmenliği

Bir ülkenin resmi dilini bilmeyen kişilerin resmi dilde sağlanan kamu hizmetlerinden yararlanmaları için yapılan çeviridir ve genellikle kısa ardıl çeviri şeklinde gerçekleştirilir²⁵. Toplum çevirmenlerinin genellikle ana dili konuşamayan, anlayamayan veya duyamayan göçmen, mülteci ya da sağır topluluklar ile kamu hizmeti görevlileri veya hekimler arasında çeviri yapması gerekmektedir. Toplum çevirmenliğinde çeviri hizmetine ihtiyaç duyan bireyler temel kamu hizmetlerine erişmek için çevirmenlere ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle, bu ortamdaki çevirmenler hem azınlık dili konuşanlar hem de onlara hizmet veren kişiler ya da kurumlar için çeviri yapmaktadır ve bu hizmetlerin gerçekleşmesi için her iki taraf da çevirmene önemli bir şekilde bağlıdır²⁶.

Toplum çevirmenlerinin çalıştığı alanlar kamu hizmetinin sunulduğu her alanı kapsamaktadır ve bu yüzden hepsini tek tek sıralamak mümkün olmayabilir. Ancak ülkemizde özellikle de son yıllarda artan göç ve sağlık turizmi sebebiyle toplum çevirmenliği özellikle sağlık çevirmenliği ve mahkeme çevirmenliği gibi alt alanlarda daha aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Marjory A. Bancroft yazdığı kitap bölümünde sağlık hizmetlerinde hastanelerde, kliniklerde ve gezici tıbbi araçlarda; insani hizmetlerde aile içi şiddet ve evsiz barınakları, intihar yardım hatları, gıda yardımı,

²⁴ Pedro Castillo. "Interpreting For Mass Media", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 280-301.

²⁵ Diriker **a.g.e.** s. 15

²⁶ Sandra B. Hale. "Community Interpreting", **The Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, Oxfordshire/New York, Routledge, 2015, ss. 65-69.

istihdam danışmanlığında; inanca yönelik hizmetlerde ise din adamlarının ziyaretleri, dini eğitim, dua, bakımevi ve cenazelerde; eğitim hizmetlerinde ise okullarda, kreşlerde ve kurslarda kullanılabileceğini söylemiştir²⁷.

Bu bölümde aktarılan bilgiler ışığında sözlü çevirinin insanların iletişime ihtiyaç duyduğu her alanda iletişim engelini aradan kaldırmak için çeşitli biçimde ve bağlamda kullanılabileceği görülmektedir. Ayrıca şuna da dikkat çekmek gerekir ki toplumlar geliştikçe, dünya küreselleştikçe, bilgi ve iletişim teknolojileri iletişim konusunda yeni imkanlar sundukça toplumların ihtiyaçları da değişmekte ve sözlü çeviri türleri de bu doğrultuda bir değişim sürecine girmektedir. Buradan hareketle sözlü çevirinin yapılış biçimi ve kullanıldığı bağlamların burada anlatılanlarla sınırlı olmadığı ve gelecekte de değişebileceği söylenebilir.

1.2. SÖZLÜ ÇEVİRİ SÜRECİNİN BİLEŞENLERİ

Teknoloji kullanımının sözlü çeviri eylemini nasıl ve hangi açılardan etkilediğini anlamak için öncelikle sözlü çeviri sürecini mercek altına almak faydalı olacaktır. Bu bağlamda sözlü çevirinin her bir aşamasını, bu aşamaların her birinde ne tür eylemlerin gerçekleştiğini veya sözlü çeviri sürecinin hangi bileşenlerden oluştuğunu açıklamak önemlidir.

Sözlü çeviri süreci, özünde oldukça kapsamlı ve karmaşık bir eylemdir. Bu eylemin nasıl gerçekleştiğini açıklayabilmek için 1970'lerin sonuna doğru birçok araştırmacı çeviri sürecinin konuşmayı algılama, bellekte tutma, aktarma, üretme gibi çeşitli alanları ile ilgili araştırmalar ve çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların sonucunda da sözlü çeviride çeviri süreci odaklı modeller ortaya çıkmıştır. Bu modellerin her biri sözlü çevirinin bileşenlerini ve çeviri sürecinin bilişsel yönlerini çeşitli açılardan ele almıştır.

²⁷Marjory A. Bancroft. "Community Interpreting: A Profession Rooted in Social Justice", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 217-235. S.221

Bu amaç doğrultusunda, bu bölümde, sözlü çevirinin işleyişi yukarıda bahsi geçen çeviri süreci odaklı modeller ışığında aydınlatılmaya çalışılacaktır. Ancak mevcut sözlü çeviri modelleri sözlü çeviri sürecini bir bütün olarak her yönüyle ele almak yerine sadece sürecin belirli ögelerini incelemektedir.²⁸ İncelenen çeviri süreci modellerine bakıldığında çoğu modelin çeviri sürecinin dinleme ve kavrama, üretim, bellek ve çeviri stratejileri gibi ögelerini mercek altına aldığı görülmüştür. Bu yüzden çeviri sürecinin bu en temel bileşenleri kendisini açıklayan modeller ışığında incelenecektir.

1.2.1. Dinleme ve Çözümleme

Sözlü çeviri sürecinin ilk bileşeni tartışmasız konuşmacıdan gelen kaynak metnin algılandığı ve çeviri eyleminin ilk adımı olan çözümlemenin yapıldığı, dinleme ve çözümleme aşamasıdır. Burada çevirmen temel olarak kaynak metinden gelen mesajı çözümlemeye ve erek dildeki karşılıklarını bulmaya çalışmaktadır.

Psikanalist Gerver, eşzamanlı çeviri sürecini inceleyen ilk modellerden olan Akış Şeması Modelinde²⁹ bu aşamayı Girdi İşlemleri³⁰ olarak adlandırmıştır. Bahsedilen Girdi İşlemleri aşamasında kaynak dilden gelen bilgiler Girdi Alışkanlıkları³¹ tarafından kontrol edilen kısa süreli bir arabellekte saklanmaktadır.³² Burası çevirmenin kaynak dilden gelen bilgileri çözümlemek için kullandığı stratejilerini uyguladığı yerdir. Gerver, çevirmenin kaynak dili çözümleme aşamasını bir rutin olarak görmüş ve bu aşamada belleğin kullanımına dikkat çekmiştir. Burada çevirmen kaynak dildeki iletiyi çözümleyerek bu bilgileri belleğindeki erek dile ait bilgilerle karşılaştırır. Gerver'e göre bu rutin ortam koşullarına (kaynak metinden yeni bilginin gelmeye devam etmesi) ve arabelleğin durumuna (daha fazla bilginin bellek tarafından kabul edilip edilemeyeceği ya da yeni gelen bilgilerin unutulması gibi durumlara) karşı duyarlıdır.³³

²⁸ Doğan a.g.e. s. 117.

²⁹ İfadenin özgün hali "Flow Chart Model" biçimindedir.

³⁰ İfadenin özgün hali "Input Procedures" biçimindedir.

³¹ İfadenin özgün hali "Input Routines" biçimindedir.

³² David Gerver. "Empirical studies of simultaneous interpretation: A review and a model", **Translation : Applications and Research**, Eds. Richard W. Brislin, R. Bruce W. Anderson, New York, Gardner Press, 1976, ss. 165-207.

³³ David Gerver. "A Psychological Approach to Simultaneous Interpretation", **Meta**, Cilt:20, Sayı:2 1975, ss. 119-128.

Sözlü çeviri sürecini açıklamayı amaçlayan bir başka model ise Moser tarafından geliştirilen Akış Şeması³⁴ modelidir.³⁵ Bu model Massoro'nun konuşmayı anlamlandırmak için oluşturduğu bilgi- işleme modeline dayanmakta ve sözlü çevirinin zamansal akışını gösteren bir şema sunmaktadır.³⁶ Moser modelinde kaynak metnin iletilişinin çevirmenin işitsel algılama sistemine geldiği andan itibaren işlendiğini öne sürmekte ve bu işlemler de dinleme ve çözümleme aşamasında gerçekleştiğini söylemektedir.³⁷ Bu aşamada çevirmen kaynak metindeki sözcüklerin uzun süreli bellekteki sözdizimsel ve anlambilimsel karşılıklarını bulmakta ve bir sonraki aşama için kısa süreli bellekte saklamaktadır.

Lederer ise çevirmenlerin bir konferansta yaptığı çevirileri kayda alarak gerçekleştirdiği araştırmada çevirmenlerin çevirilerinin konuşmacıların konuşmalarından 3-6 saniye sonra geldiğini fark etmiştir. Lederer çevirmenin dinleme aşamasında yaptığı bu duraklamanın konuşmacının vermek istediği anlamı kavrayabilmesi adına gerekli bilgileri toplayabilmek için olduğunu öne sürmektedir³⁸. Aynı zamanda çevirmenlerden aldığı kayıtlar üzerinde yaptığı inceleme sonucunda “anlam birimleri (**units of meaning**)” kavramını da öne sürmüştür. Lederer, bu anlam birimlerini bir konuşmayı anlama amacıyla dinleyen kişilerin zihninde oluşan anlam kümeleri olarak tanımlamaktadır³⁹. Böylece bu anlam kümeleri çevirmenin konuşmayı parçalara ayırarak anlama ve kavrama işlemini daha kolay hale getirmektedir.

Lederer'e göre çeviri sürecinde dinleme aşamasında oluşan anlam birimleri dilin gramatik parçalarının anlamsal birimlere ayrılması değildir. Bu durum günlük hayatta insanların başına sıkça gelmektedir. İnsanlar bir konuşmacıyı dinlerken konuşmacının iletmeyi amaçladığı bilgiyi cümlesini bitirmeden çoğu zaman anlamaktadırlar. Bu durum çeviri yapan çevirmenler için de geçerlidir.

Kirchhoff eşzamanlı çeviriyi, çevirmenin gönderenin kaynak dildeki iletilişini teknik ekipmanlar aracılığıyla segmentler halinde alması, işlemesi ve başka bir alıcı

³⁴ İfadenin öngün hali “Flow Chart” biçimindedir.

³⁵ Robin Setton. "Models of The Interpreting Process.", **Avances en la investigación sobre la interpretación**, Eds. Angela Collados Ais, Jose Antonio Sabio Panilla, Granada, Editorial Comares, 2003, ss. 29-91.

³⁶ Barbara Moser. "Process Models in Simultaneous Interpretation", **The Interpreting Studies Reader**, Eds. Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, London, New York, Routledge, 2002.

³⁷ Barbara Moser. "Simultaneous Interpretation: A Hypothetical Model and its Practical Application", **Language Interpretation and Communication**, Eds. David Gerver, H. Wallace Sinaiko, Boston, MA, Springer US, 1978, ss. 353-368.

³⁸ Marianne Lederer. "Simultaneous Interpretation — Units of Meaning and other Features" a.y., ss. 323-332.

³⁹ A.e.

için anında ve sürekli bir şekilde erek dile aktarması olarak tanımlamaktadır⁴⁰. Çevirinin ilk aşaması olan dinleme aşamasında çevirmen metni işlevsel birimlere ayırmaktadır. İşlevsel birimleri, kaynak dil ile erek dil arasında birebir ilişki kurulan en küçük çözümleme birimi olarak açıklamak mümkündür.⁴¹ Kaynak metni işlevsel birimlere ayırma işlemi günlük hayatta tek dilde gerçekleştirilen dinleme eyleminde kaynak dilin yapısına göre yapılırken, bu işlem eşzamanlı çeviride dinleme ve üretim koşullarına göre şekillenmektedir ve sadece kaynak dilin yapısına değil, aynı zamanda kaynak ve erek dil arasındaki eşdeğerlik ilişkisine bağlıdır⁴². Kirchoff'un çeviri tanımında bahsedilen bu adımların her biri, birbirinin ardına gelmekte ve birinin sonucunda ortaya çıkan ürün kendinden sonraki işlemin verisi olarak kullanılmaktadır.

Gile ise sözlü çeviriyi açıklamak amacıyla Çaba Modeli'ni geliştirmiştir. Gile'e göre de sözlü çeviri Dinleme ve Çözümleme, Üretim ve Bellek Çabaları ile Eşgüdüm Çabasının birleşiminden oluşan bir süreçtir⁴³. Gile'e göre sözlü çeviri eyleminin her anında bu dört çaba farklı segmentlerle işlem gerçekleştirir. Sözlü çeviri süreci aşağıdaki gibi formüle edilmiştir:

$$SI (\text{Eşzamanlı Çeviri}) = L (\text{Dinleme}) + P (\text{Üretim}) + M (\text{Bellek}) + C (\text{Eşgüdüm})$$

Formülden de anlaşılacağı üzere sözlü çevirinin gerçekleşebilmesi için dinleme ve çözümleme, üretim, bellek ve eşgüdüm çabasının birlikte çalışması gerekir. Gile, buradaki toplama işleminin her ne kadar tüm çabaların eşit bir şekilde dağıldığını gösterse de gerçekte çeviri sürecinin bundan çok daha karmaşık ilerleyebileceğine ve bu durumun formülde görüldüğü gibi olmayabileceğine dikkat çekmektedir⁴⁴. Çevirmenin çalışma belleği tarafından hem konuşmanın dinlenmesi ve çözümlenmesi hem de çevirinin üretilmesi gibi aynı anda gerçekleştirilen karmaşık bir süreç söz konusu olduğundan, çeviri süreci boyunca formülde gösterilen her bir çaba bileşenine atfedilebilecek ek bilişsel yükü değerlendirmek zordur. Ayrıca her bir çabanın

⁴⁰Hella Kirchoff. "Simultaneous Interpreting: Interdependence of Variables in The Interpreting Process, Interpreting Models and Interpreting Strategies", **The Interpreting Studies Reader**, Eds. Franz Pöchhacker, Miriam Schlesinger, London/New York, Routledge, 2002, ss. 112-130.

⁴¹A.e.

⁴²A.e.

⁴³Daniel Gile. "Conference Interpreting As A Cognitive Management Problem"a.y., Eds. Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, ss. 163-174.

⁴⁴ Daniel Gile. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training, Cilt:8, John Benjamins, 2009.s.169.

gerektirdiği işlem kapasitesi de sadece kendi ihtiyaçları tarafından değil aynı zamanda birbiriyle olan etkileşimlerle belirlenmektedir.

Dinleme ve Çözümleme çabası hem eşzamanlı çeviride hem de ardıl çeviride aynı şekilde işlemektedir. Bu çaba türü çevirmenin kulağına gelen kaynak metnin iletisini taşıyan ses dalgalarının analizinden itibaren başlamakta ve kaynak metnin iletisindeki sözcüklerin tanınmasından cümlelerin anlamı ile ilgili verilen nihai karara kadar gerçekleştirilen tüm kavrama odaklı işlemleri içermektedir⁴⁵. Dinleme ve Çözümleme çabası en basit haliyle kaynak metindeki kelimelerin tanınmasını gerektirir. Bu da sözlü çevirinin bu bileşenini otomatik olmayan, yani kendiliğinden gerçekleşmeyen bir bileşen olduğunu söylemek için yeterlidir. Çünkü kelimelerin tanınması için, gelen seslerin akustik özelliklerinin analiz edilmesi ve dinleyicinin uzun süreli belleğinde depolanan modellerle karşılaştırılması gerekir. İlgili dilin, bağlamın ve durumun yapısıyla ilgili olasılıkları içeren karmaşık bir süreci takiben dinleyici, belirli ses dizilerinin belirli kelimelere karşılık geldiğine karar vermektedir⁴⁶.

Gile, geliştirdiği Çaba Modeli'nde çevirmenin işlem kapasitesinin artmasından doğan sorunlara da yer vermektedir. Sözlü çeviri sorunları ve hatalarının en sık görülen sebeplerinden biri kaynak metindeki bilgilerin yoğunluğudur. Geçen her saniyede daha fazla bilginin işlenmesini gerektirdiğinden yüksek yoğunluktaki bir kaynak metin çevirmenin işlem kapasitesi gereksinimlerini arttırmaktadır⁴⁷. Konuşmacının hızlı konuşması, rakamlar, ses kalitesinin kötü olması ve önceden hazırlanmış konuşmaların yapılması bunlara örnek olarak gösterilebilir. Tüm bunlar çevirmenin kaynak metni kavrayabilmesi için dinleme ve çözümleme aşamasında daha fazla çaba göstermesini gerektirmektedir. Dolayısıyla tüm bu durumlar çevirinin kalitesine de etki etmektedir. Çünkü çeviride kalite, çevirmenin işlemesi gereken kaynak dil girdisine büyük ölçüde bağlıdır. Bu girdi sadece konuşma metnin içeriğini ve biçimini kapsamakla kalmaz, aynı zamanda çevirmenin konuşmacıyı algılamasını etkileyen çalışma koşullarını da içerir⁴⁸.

⁴⁵ Gile a.g.e.

⁴⁶ Gile a.g.e.

⁴⁷ Gile a.g.e.

⁴⁸ Peter Mead. "Input Variables", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, London/New York, Routledge, 2015, ss. 191-192.

1.2.2. Üretim

Dinleme ve çözümleme insan zihninin sözlü çeviri sırasında gerçekleştirdiği tek eylem değildir. Sözlü çevirmenler sadece bir dinleyici değil, aynı zamanda bir konuşmacıdır ve çevirmenin dinleyicilere sunduğu konuşma dinleme ve çözümleme aşamasından sonra gelen üretim ile gerçekleşmektedir. Sözlü çevirinin bu bileşeni ile ilgili olarak süreç odaklı modellerde çeşitli tanımlamalar ve açıklamalar yapılmıştır.

İlk olarak Gerver Akış Şeması modelinde sözlü çevirinin bir başka adımının da çözümleme ve yeniden oluşturma⁴⁹ olduğunu söylemektedir. Burada çözümleme, çevirmenin kaynak dildeki iletinin her bir segmentindeki fonetik gösterimlerinin çözümlenmesi ve altında yatan yapının anlaşılması anlamına gelmektedir.⁵⁰ Kaynak dildeki çözümlenen ileti daha sonra erek dilde yeniden oluşturulur. Çözümleme ve yeniden oluşturma adımını üretim işlemleri⁵¹ takip eder. Üretim işlemleri ise çevirmenin çeviriyi oluştururken aldığı kararların gerçekleştirildiği süreçtir. Akış Şemasına göre, kaynak dilin iletisi çevirmenin algıladığı haliyle çevirmenin belleğinde karşılaştırma için saklanmaktadır⁵². Burada çevirmen çeviriye doğrudan başlamaya ya da çevirmeden önce kendi oluşturduğu iletinin yeterince tatmin edici olup olmadığını kontrol etmeye karar verebilir. Çevirmen kontrol etmeden çeviriye başlarsa kontrol süreci devam edebilir ve eğer çevirmen yaptığı çeviriden memnun değilse sonrasında çeviriyi değiştirebilir. Bu süre zarfında kaynak metinden yeni iletiler gelmeye de devam edeceğinden çevirmen konuşmanın gerisinde kalıp kalmadığı ya da yaptığı hatanın kritik olup olmaması konusunda da karar vermek durumunda kalabilir.

Gerver'e göre iletinin sürekli üretilmesi, kontrol edilmesi ve kaynak dildeki ileti ile karşılaştırılması, gözlem, değişiklikler ve düzeltmeler çeviriden sonra gerçekleştirilen eylemler değil, sözlü çeviri sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır⁵³. Sözlü çeviri sürecini açıklamaya çalışan bu çalışma daha sonra alanda yapılan birçok araştırmanın temeli olmuştur. Ayrıca sözlü çeviride kısa süreli belleklerin kullanımı

⁴⁹ İfadenin özgün hali "decoding and encoding" şeklindedir.

⁵⁰ Barbara Moser-Mercer. "Process Models in Simultaneous Interpretation ", **Machine Translation and Translation Theory**, Eds. Hauenschild Christa, Heizmann Susanne, Berlin, New York, De Gruyter Mouton, 2011.

⁵¹ İfadenin özgün hali "output procedures" şeklindedir.

⁵² Gerver a.g.e.

⁵³ Gerver a.g.e.

ve çevirmenin dikkatinin aynı anda farklı noktalara verilmesine dikkat çekmesi açısından da oldukça önemlidir.

Lederer üretim süreciyle ilgili olarak çeviride kelimeleri eşleştirmenin üç temel yolundan bahsetmiştir. Bunlardan ilki fonetik kaymalardır. Burada telaffuzdaki bir değişiklik kelimeyi bir fonolojik – sesbilimsel sistemden diğerine taşımaktadır (ör. Positive = Pozitif). İki farklı dilin kısa süreli bellekte aynı anda işleme alındığı eşzamanlı çeviride, anlamsal eşleştirmeler yapılırken kestirmeden giderek fonetik olarak benzeyen sözcüklerin anlamsal olarak da benzer olabileceği düşüncesi çevirmenleri cezbetmektedir. İngilizce – Fransızca ya da İtalyanca – Fransızca gibi birbirine benzeyen dillerde bu doğal eğilime karşı çıkmaya çalışmak en önemli sorunlardan biridir⁵⁴.

Çeviride sözcüklerin eşleştirilebileceği bir diğer yöntem ise öncül anlamların çevirisidir. Bu da kaynak dildeki sözcüğün eşdeğeri olarak erek dilde akla gelen ilk sözcüğü seçmek anlamına gelmektedir. Çeviride birincil anlamların kullanılması sıklıkla başarılı olsa da bir o kadar da başarısız sonuçlara sebep olmaktadır. Birçok durumda kaynak metnin gerçek anlamına bakmadan sadece öncül anlama dayanarak çeviri yapmak erek dildeki metnin anlaşılabilirliğini etkilemektedir.

Sözcüklerin eşleştirilmesinde kullanılan son yöntem ise kaynak dildeki sözcükle eşleştirmek üzere kasten spesifik bir terimi kullanmaktır. Burada çevirmen sadece erek dilde doğrudan karşılık bulan spesifik bir terim bulmakla kalmaz, aynı zamanda fonetik kaymalardan da kaçınmış olur.

Çaba Modeli'nde ise Gile, sözlü çeviri sürecinin ikinci bileşenini Üretim Çabası olduğunu söyler ve bu çabayı “verilecek mesajın zihindeki ilk oluşumundan konuşma planlamasına ve konuşma planının uygulanmasına kadar uzanan bir dizi işlem” olarak tanımlamaktadır⁵⁵. Ardıl çeviride ise eşzamanlı çeviriden farklı olarak sürece not alma ve çeviri sırasında notları okuma da eklenir. Bu durumda ardıl çeviride üretim çabası dinleme aşamasında söylenenleri hatırlayarak ve bu sırada alınan notları okuyarak gerçekleştirilmektedir.

Gile'e göre, çeviri eyleminin gerçekleşebilmesi için her bir çabanın gerektirdiği işlem kapasitesi gereksinimlerinin çevirmenin sahip olduğu toplam işlem kapasitesi gerekliliğine eşit olması gerekmektedir. Gelen konuşmanın akışı ve

⁵⁴ Lederer a.g.e.

⁵⁵ Gile a.g.e.

konuşmanın çevirmen tarafından işlem birimlerine ayrılması, bu gereklilikleri büyük ölçüde değiştireceğinden her bir çaba için gerekli işlem kapasitesi gereksinimi de hızlı bir şekilde değişebilmektedir. Çevirinin sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmesi için her bir çaba için mevcut olan kapasite, ilgili görevin gerektirdiği kapasiteden büyük ya da ona eşit olmalıdır. Gile bu durumu şu şekilde formüle etmiştir⁵⁶:

LA (Kullanılabilir Dinleme Kapasitesi) > LR (Gereken Dinleme Kapasitesi)

MA (Kullanılabilir Bellek Kapasitesi) > MR (Gereken Bellek Kapasitesi)

PA (Kullanılabilir Üretim Kapasitesi) > PR (Gereken Üretim Kapasitesi)

CA (Kullanılabilir Eşgüdüm Kapasitesi) > CR (Gereken Eşgüdüm Kapasitesi)

TA (Kullanılabilir Toplam Kapasite) > TR (Gereken Toplam Kapasite)

Gile, bütün bu formüllerden yola çıkarak bizlere çevirmenin çeviri süreci sırasında kendi kapasitesinin limitleri içinde hareket ettiğini göstermektedir. Gile, çevirmenin çeviri sırasında herhangi bir hata yapması ya da kaynak metinde geçen bazı öğeleri çeviri sırasında atması onun kaynak dilde ya da erek dilde bir terimi bilmediği düşüncesine farklı bir açıdan bakılmasını sağlamıştır. Çevirmenin hatalarının ya da metindeki kayıpların sebebi çoğu zaman sadece terim bilgisindeki eksiklik değil, bilişsel yükür⁵⁷. Örneğin çevirmenin kullanılabilir dinleme kapasitesinin söz konusu kaynak konuşmanın gerektirdiği dinleme kapasitesinden daha küçük olduğu durumlarda bu eylemin gerçekleşmesi gecikebilir (bu da dinleme aşamasından sonra gelen üretim ve belleğe aşırı yük binmesine sebep olmaktadır) ya da eylem hiç gerçekleşemez (kaynak metnin o segmenti çevrilmez). Kaynak metnin üretim için daha fazla kapasite gerektirdiği durumlarda ise çevirmen üretim çabasına daha fazla kapasite ayırabilmek için beklemek durumunda kalabilmektedir. Bu da bellek çabasına fazla yük binmesi demektir çünkü kaynak metinden yoğun bir şekilde gelen bilgiler çevirmenin bellek kapasitesini zorlayacaktır. Bütün bunlar çevirmenin çeviri sürecini ve üretim çabasını etkilemektedir.

⁵⁶ A.e.

⁵⁷ A.e.

1.2.3. Bellek

Sözlü çeviri etkinliğinin önemli bir belirleyicisi olan bellek, bilgi edinme, bir süre saklama ve daha sonra gerektiğinde geri getirme süreçlerini kapsamaktadır. Bilginin bu şekilde kodlanması, depolanması ve geri çağırılması süreçleri, birkaç bellek sisteminin ve bu sistemlerin temelindeki beyin devrelerinin etkileşimini içermektedir⁵⁸.

Atkinson ve Shiffrin'in modüler bellek modeli, bellek ile ilgili ilk ve en temel sınıflandırmalardan birini yapmıştır. Bu modelde bellek üç temel kategoriye ayrılmıştır: duysal bellek, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek⁵⁹. Duysal bellek dışarıdan gelen uyarıcıları aldığımız bellektir. Bu uyarıcılarla gelen bilgiler daha sonra kısa süreli belleğe aktartılmaktadır. Atkinson ve Shiffrin'e göre kısa süreli bellek aynı zamanda kişinin "çalışma belleği" olarak da adlandırılabilir⁶⁰. Son olarak uzun süreli belleğin ise duysal ve kısa süreli bellekten en büyük farkı buradaki bilgilerin zamanla silinmemesidir. Edinilen bilgiler duysal ve kısa süreli bellekten bir süre sonra silinse de uzun süreli belleğe aktarılan bilgiler ise kalıcıdır. Bir kişi, herhangi bir bilgiyi kısa süreli belleğe taşınmadan önce duysal bellekte bir saniyeden daha kısa bir süre tutabilir, kısa süreli bellekte ise bu bilgi 20 ila 30 saniye tutulmaktadır. Pratik veya tekrarlama ile edinilen bilgi, bilgileri süresiz olarak depolayan uzun süreli belleğe taşınabilmektedir⁶¹.

Gerver'in geliştirdiği akış şeması modeli, sözlü çeviride uzun ve kısa süreli belleğin kullanılmasını ele alan ilk çalışma olması ile öne çıkmaktadır⁶². Ayrıca sözlü çeviride kısa süreli belleklerin kullanımı ve çevirmenin dikkatinin aynı anda farklı noktalara verilmesine dikkat çekmesi açısından da oldukça önemlidir. Bu modele göre, çeviri sürecini çevirmenin belleğiyle ilgili olan süreçler ve çeviri sırasında aldığı kararlar olarak iki bölüme ayırmıştır: değişmez yapısal özellikler (çeşitli bellek türleri) ve çevirmenin tercihinin bağlı kontrol aşaması (dikkati çeviri sürecinin hangi bileşenine yoğunlaşacağı konusuna verebilme)⁶³. Çeviri sırasında kaynak metinden gelen bilgiler

⁵⁸Maria Teresa Bajo, Presentación Padilla. "Memory", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, London/New York, Routledge, 2015, ss. 252-254.

⁵⁹R. C. Atkinson, R. M. Shiffrin. "Human Memory: A Proposed System and Its Control Processes", **Psychology of Learning and Motivation**, Eds. Kenneth W. Spence, Janet Taylor Spence, Cilt:2, Academic Press, 1968, ss. 89-195.

⁶⁰A.e.

⁶¹Bajo, Padilla a.g.e.

⁶²Sarka Timarova. "Working Memory and Simultaneous Interpreting", Translation and Its Others. Selected Papers of the CETRA Research Seminar in Translation Studies 2007, 2008.

⁶³Gerver a.g.e.

ilk önce çevirmenin belleğinde işlenmekte, daha sonra çevirmen çeviri tercihlerini gözden geçirerek erek dilde çevirisini gerçekleştirmektedir. Bu işlemi gerçekleştirebilmek için de Gerver çevirmenin işlem ya da çalışma belleğini kullandığını öne sürmektedir⁶⁴. Bu bellek ile çevirmen kaynak ve erek dil ile ilgili bilgilere erişebilmekte, kaynak metnin iletisinin algılamakta ve çevrilen iletinin erek dilde söylenmesi işlemlerinin gerçekleştirmektedir.

Model, kaynak metni işlemenin farklı aşamaları için kısa süreli bir bellek sistemine odaklanmaktadır. Gerver, kaynak metnin daha sonraki işlemler için kullanılacağı bir arabellekte depolandığını varsaymaktadır. Bu girişteki ara bellek, çevirmen bir önceki segmentle meşgulken konuşmacıdan gelmeye devam eden yeni segmentleri de saklamaktadır. Gerver'e göre çevirmenlerin kaynak metinden gelen bilgi akışı devam ederken çeviriye devam edebilmesi için nispeten kısa süreli bir çalışma belleği gereklidir. Çevirmenlerin çevirilerini gözlemleyebilmesi ve düzeltebilmesi ise ortaya çıkan ürün için kısa süreli geçici bir arabelleğin kullanıldığını göstermektedir. Son olarak ise dilin algılanması, dönüştürülmesi ve üretilmesi süreçleriyle bağlantılı olarak kaynak ve erek dillerin sözcüklerinin ve dilbilgisi kurallarının saklandığı uzun süreli bir bellek olmalıdır⁶⁵.

Moser, çeviri sürecini açıklamayı amaçladığı modelinde bellek kullanımına da büyük bir yer vermiştir. Moser kısa süreli bellek için GAM (Generated Abstract Memory – Üretilmiş Soyut Bellek) tanımını kullanmış ve bu tanımın literatürdeki kısa süreli bellekle aynı olduğunu kendisi de dile getirmiştir⁶⁶. Çeviri sürecinin büyük bir kısmı aslında GAM'da gerçekleşmektedir. Kaynak metnin iletisi çevirmenin işitsel algılama sistemine geldiği andan itibaren işlenmekte (kaynak metindeki sözcüklerin uzun süreli bellekteki sözdizimsel ve anlambilimsel karşılıklarının bulunması) ve burada depolanmaktadır. Sürekli devam eden çözümleme ve çevirme işlemleri, birbirini ardına gelen yeni bilgilerin işleme alınmasına olanak sağlamaktadır. GAM'de gerçekleşen bu işlemler aynı zamanda uzun süreli bellekle de bağlantılıdır: sözcük dizilerinin sözdizimsel ve anlamsal olarak işlenmesi, kavramsal temelin aranması ve kavramsal ilişkilerin kurulması uzun süreli bellekten gelen bilgilerle sağlanmaktadır⁶⁷. Moser'a göre çevirmen, gelen bilgileri depolamak için kapasitesini ne kadar harcarsa

⁶⁴A.e.

⁶⁵Gerver **a.g.e.**

⁶⁶Moser **a.g.e.**

⁶⁷A.e.

halihazırda depolanan bilgileri saklamak için o kadar az yeri kalmaktadır. Bu da tecrübesiz çevirmenlerin cümlelerin çok başında çeviriye başlamasının nedenini açıklamaktadır: Bu çevirmenler dikkatlerinin büyük bir kısmını erek dildeki üretime verdiklerinden GAM kapasitesini azaltmaktadır⁶⁸.

Lederer de öne sürdüğü anlam birimleri ile çevirmenin bellek kullanımına da değinmiştir. Ona göre çevirmenin zihninde kaynak metni dinlerken kısa süreli bellekte oluşturduğu anlam birimleri çevirmenin daha önceki bilişsel tecrübeleri veya mevcut bilgileriyle ilişkilendirilir. Oluşturulan bu anlam ilişkisi, çevirmen devamında gelen yeni sözcükleri algılayıp saklamaya devam ederken, gelen bu yeni sözcüklerle yeni bir anlam ilişkisi oluşturulana ve bu yeni ilişki daha önce bilişsel bellekte depolanan bilgilere eklenene kadar bellekte bilişsel bir iz bırakmaktadır⁶⁹.

Daniel Gile de Çaba Modeli'nde bellek kullanımına yer vermektedir. Bu modele göre sözlü çevirinin son bileşeni Bellek Çabasıdır. Çeviri sırasında, kısa süreli bellek işlemleri kesintisiz olarak birbirini izlemektedir. Bu da ihtiyaç duyulan bilgilerin kısa sürede çevirmenin belleğinden getirilmesi anlamına gelmektedir. Eşzamanlı çeviride bellek çabası çeviri sırasında gerçekleşen çeşitli işlemler dolayısıyla kısa süreli belleğin yoğun kullanımı anlamına gelmektedir. Bu işlemler ise şu şekilde örneklendirilebilir⁷⁰:

- a) Kaynak konuşma duyulmaya başladığı an ile konuşmacının söylediği sözcüklerin çevirmen tarafından kavranması arasında geçen zaman
- b) Erek dilde yapılacak konuşmanın iletisine karar verildiği an ile bu iletinin üretilmesi arasında geçen zaman
- c) Kötü ses kalitesi, konuşmacının yoğun aksanı, kaynak konuşmadaki hatalar vb. gibi sebeplerden dolayı kaynak dildeki konuşmanın bir kısmı anlaşılmadığı durumlarda çevirmenin başvurduğu taktikler
- d) Dilsel sebepler

Ardıl çeviride ise bu çaba türü kaynak dildeki bilginin duyulması ve not alınması (veya çevirmenin bu bilgiyi not almamaya karar vermesi) arasında geçen zaman olarak tanımlanabilir. Ardıl çeviride eşzamanlı çeviriden farklı olarak çevirmenin notlarından faydalanarak kısa süreli belleğindeki bilgileri kullanılabilmektedir.

⁶⁸A.e.

⁶⁹Lederer a.g.e.

⁷⁰Gile a.g.e.

Sözlü çeviri sırasında bellek kullanımı çevirinin gerçekleşebilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Aymil Doğan Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları adlı kitabında bu konunun önemini şu şekilde dile getirmiştir⁷¹:

“Çevirmen, aynı bellek kapasitesini birçok başka etkinlik için de kullanmaktadır. İster andaş ister ardıl çeviri olsun çevirmen, toplantıdaki iletişimden sorumludur ve orada bir edinç ortaya koymaktadır. ... İzleyici gibi istediği yerde kendini dinlenmeye alma şansı yoktur; anlamak ya da o anda anlamadığını en kısa sürede bağlamdan çıkarıp bir iki cümle sonra tazmin etmek zorundadır; bu noktada devreye strateji kullanımı girer. İşte bellek, bu yüzden bu meslek için kilit noktada bir öğedir.”

1.2.4. Sözlü Çeviri Stratejileri

Sözlü çevirmenler hem sözlü çevirinin karmaşık doğası hem de içinde yer aldığı koşullar tarafından kısıtlanmaktadır. Kaynak metnin iletim şekli ve temposu, mesajın yoğunluğu, bellek kapasitesi ve benzeri gibi kısıtlamaların hepsi çevirmenin performanslarını etkileyebilir. Çevirmenler bu nedenle, bu tür faktörlerden kaynaklanan zorluklarla başa çıkabilmek için farklı stratejiler veya taktikler kullanmaktadır.

Gile, çeviride ortaya çıkabilecek işleme hatalarını önlemek veya çözmek için bir dizi kasıtlı strateji ve başa çıkma taktikleri tanımlamaktadır. Ona göre stratejiler, konferansa hazırlama stratejileri gibi belirli hedeflere sahip planlanmış eylemleri belirtirken, taktikler kendiliğinden, belki de bilinçsiz bir şekilde gerçekleşen eylemlerdir⁷².

Gile, çeviride karşılaşılan zorluklarla başa çıkmak için çevirmenler tarafından kullanılan taktikleri üç kategoriye ayırmıştır: algılama taktikleri, önleme dayalı taktikler ve yeniden oluşturma taktikleri⁷³.

Algılama taktikleri zamanla veya işlem kapasitesiyle ilgili bir sorun çıktığında veya böyle bir sorunun çıkma ihtimali olduğunda kullanılmaktadır. Bu tarz durumlarda çevirmenler tepkilerini erteleyebilmekte, erek dildeki segmenti bağlamın yardımıyla

⁷¹Doğan a.g.e.

⁷²Gile a.g.e.

⁷³A.e.

oluşturabilmekte, kabin arkadaşlarından yardım alabilmekte ya da kabindeki kaynakları gözden geçirebilmektedir.

Sözlü çevirmenler konuşmada geçen bir ifadeyi ya da cümleyi çeşitli sebeplerden ötürü anlayamamış veya iyi duyamamış olabilir. Bu durumda çevirmenler anlamadığı bölümü çevirmek yerine çeviriyi ertelemeyi seçebilmektedir. Kaçırdığı bilgiyi devam eden konuşmanın daha sonraki bölümünden çıkarmaya çalışmakta, kaçırdığı yerle ilgili bilgiyi tamamlayabildiği an uygun bir şekilde o bilgiyi çevirisine dahil etmekte ya da bağlam ile aradaki boşluğu doldurmaktadır⁷⁴. Ancak erteleme taktiği kısa süreli bellekte bilgi birikimine sebep olduğu için konuşmadaki bazı segmentleri kaybetme riskini de beraberinde getirmektedir. Çevirmenin kaynak dildeki konuşmayı anlayamadığı ya da duyamadığı durumlarda başvuracağı bir diğer çözüm ise kabin arkadaşıdır. Eşzamanlı çeviride genelde kabinde iki çevirmen bulunmaktadır. Bu çevirmenlerden biri aktif olarak çeviri yaparken diğeri çoğu zaman pasif bir şekilde konuşmacıyı dinlemeye devam etmektedir. Bazı durumlarda pasif çevirmenler konuşmada geçen tarih, sayı, terim gibi çeviride güçlük yaratabilecek öğeleri not alarak kabin arkadaşına yardımcı olabilir. Çeviride karşılaşılan zorluklarda kabin arkadaşına başvurmak hem hızlı bir çözüm olduğundan hem de çevirmenin işlem kapasitesine fazla yük bindirmediğinden iyi bir taktik olarak görülmektedir⁷⁵. Çevirmenler tek başına çalıştığı veya kabin arkadaşının yanında olmadığı durumlarda terminoloji listeleri, online sözlükler, arama motorları, bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları gibi kaynakları kullanabilirler.

Önleme dayalı taktiklerde ise ana amaç karşılaşılabilecek sorunları ya da riskleri en aza indirmektir. Çevirmenler çeviri sırasında oluşabilecek sorunlara karşı not alabilmekte, dinleme-konuşma arasında geçen süreyi uzatabilmekte veya kısaltabilmekte, kaynak metni segmentlere ayırarak kısa süreli belleği rahatlatabilmekte ve numaralandırmalardaki öğelerin sırasını değiştirebilmektedir.

Eşzamanlı çeviride çevirmenin konuşmacının ağzından çıkan ifadeleri duyması ile bu ifadeleri çevirmesi arasında genelde birkaç saniyelik bir süre vardır. Çevirmenler bu süreyi kısaltarak kısa süreli belleğin fazla zorlanmasını önler ancak kendilerini öngörü seçeneğinden mahrum bıraktıkları için cümleyi yanlış anlama riski veya

⁷⁴ Doğan a.g.e. s. 173

⁷⁵ Joseph Eynaud. **Interpreting Models and Strategies for Maltese Interpreters**, Saarbrücken, Lambert Academic Publishing, 2011. S.50

tamamlanması zor olacak erek dil cümleleri ile baş başa bırakabilir⁷⁶. Sözdizimsel yapıları birbirine paralel olmayan diller arasında çeviri yapılırken de dinleme ve konuşma arasında geçen sürenin fazla olması özellikle karmaşık cümlelerin çevirisinde önemli kazanımlar sağlayabilmektedir⁷⁷. Ancak bu durumda da çevirmen belleğine daha fazla yük bindirmiş olur.

Yeniden oluşturma taktikleri ise algılamada belirtilen üç taktiğe ek olarak kaynak metindeki bir segmenti bir üst terimle veya daha genel bir konuşma bölümüyle değiştirme, açıklama ya da açıklama, kaynak dilde duyulan sesi yeniden üretme ve yerlileştirir.

Sözlü çevirmenler konuşmada geçen bir bölümü anlamadığında ya da erek dilde bir karşılık bulamadıklarında olası çözümlerden biri de mesajı oluştururken söz konusu ifade yerine daha üst bir terim ya da genel bir kavramın kullanılmasıdır. Ancak bu taktik erek dilde anlam kaybına sebep olabilmektedir. Benzer bir durumda kullanılabilecek bir başka taktik (ya da strateji) ise açıklamadır. Diller arasındaki kültürel farklılıklar sebebiyle bazı sözcüklerin karşılığı erek dilde bulunamayabilir. Böyle bir durumda çevirmen erek dilde anlam kaybını önlemek adına açıklama yapabilmektedir. Doğan açıklamayı “çevrilen dilde karşılığı olmayan sözcüğü, çevirmenin kendi sözcükleriyle aktarması” olarak tanımlar⁷⁸. Çevirmenler kaynak dildeki anlamı bir şekilde erek dile aktarmış olur, ancak çevirmen açıklama yaparken zaman kaybedebilir.

Kirchhoff ise eşzamanlı çeviriyi karmaşık bir bilişsel çeviri olarak görür. Stratejiler belirli bir durumda ya da olası sorunlar karşısında belirli bir davranış planı içinde hedefe ulaşmak adına alınan kararlar anlamına gelir. Kirchhoff da stratejileri çözümleme, yeniden oluşturma, üretim, çıkan sonucu gözlemleme ve kendini düzeltme olarak dört ana başlıkta ele almıştır⁷⁹.

Çözümleme stratejisi segmentlere ayırma, öngörü becerisi, duraksamaları doldurmak için yapılan eklemeler ve bilginin atılması olarak kategorilendirilmiştir. Segmentlere ayırma stratejisi: Metni işlemenin en temel şartı metni işlevsel birimlere ayırmaktır. İşlevsel birimler, kaynak dil ile erek dil arasında birebir ilişki kurulan en

⁷⁶ A.e. s.52

⁷⁷ Bilge Has Bıyıklı, Figen Doğan, Selim Earls. "Farklı Sözdizimsel Yapıya Sahip Diller Arasında Eşzamanlı Çeviri", *Türkiye’de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar*, Ed. Ebru Diriker, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2018, ss. 37-56. S.43

⁷⁸ Doğan a.g.e. s. 175.

⁷⁹Kirchhoff a.g.e.

küçük çözümleme birimi olarak açıklanabilir. Burada metnin birimlere ayrılması kaynak dilin yapısına göre değil, kaynak dil ile erek dil arasındaki eşdeğerlik ilişkisine göre yapılmaktadır. İşlevsel birimlerin boyutu ise mevcut zaman ile çevirmenin bireysel işlem kapasitesine göre belirlenmektedir. Alt limit (minimum segment boyutu, yani minimum gecikme) yukarıda bahsedilen birebir ilişki kurulan en küçük birimken üst limit (maximum segment boyutu, yani maksimum gecikme) 10 saniyede işlenmesi gereken toplam bilgi miktarıdır⁸⁰. Çevirmen kendi kapasitesine göre çeviriye ne zaman başlayacağına karar verir ve böylece işlevsel birimlerin boyutunu ve çeviriye başlama zamanını kendi belirlemiş olur. Çevirmenin bu kararı ve çeviriye başlama zamanı genellikle kaynak dildeki iletinin karşılığını erek dilde bulduğu ilk eşleşme anıdır. Böylece çevirmen işlem kapasitesini çok zorlamamış olur.

Çevirmenin öngörü becerisi: Çevirmenin öngörü becerileri dil edincine, durum ile ilgili bilgisine (özellikle de göndericinin rolünü, göndericinin o rolde ve durumdaki genel davranışlarını bilmesine) ve konu ile ilgili bilgisine bağlıdır. Tecrübeli çevirmenler öngörülerinde nadiren yanılır. Yanıldıklarında yaptıkları çeviriye düzeltirler ve düzeltemezlerse çeviride çarpıtma ya da bilgi kaybı olabilir.

Duraksama aralıklarını doldurmak için yapılan eklemeler: Çeviri sırasında uzun süre sessiz kalmak dinleyiciler üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilir. Bunları önlemek için çevirmenler tekrar, açıklama ya da eklemeye başvurabilmektedir.

Bilginin atılması: Sadece metnin devamının kesin olmadığı durumlarda işlem kapasitesini zorlayacak kadar uzun süre beklemek önerilir. Bu durumda uzun süreli gecikme ve aşırı yükleme çevrilecek bilgilerin seçimi (gereksiz bilgilerin atılması) ile çözülebilir ve normal işlem sürecine hızlıca dönülebilir⁸¹.

Bunlara ek olarak Kirchhoff bu bölümde büyük anlamsal yapıların ayrı ayrı işleminden geçirilmesi, doğal doldurma ifadelerinin kullanılması ve kaynak dildeki iletinin devamının kesin olmadığı durumlarda daha sonrasında değiştirebilmek için esnek cümlelerin planlanması gibi stratejilere de yer vermiştir.⁸²

Yeniden kodlama: Metnin segmentlere ayrılması iyi bir şekilde yapıldıysa yeniden kodlamayı çevirmenin kaynak metin segmentleri ile erek metin segmentlerini ilişkilendirmesi belirlemektedir. Sık kullanılan kalıplar, yaygın söz öbekleri ve çevirmenin aşına olduğu konuşmaların karşılığı sorunsuz bir şekilde bulunur. Ancak

⁸⁰A.e.

⁸¹A.e.

⁸²A.e.

karmaşık yapılan ya da nadir kullanılan kalıplar daha karmaşık, bilişsel açıdan daha zorlu bir süreci gerektirir. Bu durumda çevirmen alternatifler arasından kesin bir seçim yapabilmek için olası erek metin seçeneklerini hızlıca gözden geçirmekte ya da öncül karar verme mekanizması olarak olası alternatifleri belirlemekte ve sadece standart seçenekleri gözden geçirmektedir.

Bu bölümde sözlü çeviri eylemi hem gerçekleştirilme türleri hem de gerçekleştirilme süreci açısından literatürdeki değerli kaynaklar ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde anlatılan çeviri süreçlerinin her bir bileşeni, araştırma kapsamında yapılacak görüşme sorularının temelini oluşturmaktadır ve çevirmenlerin teknoloji kullanımı bu bileşenler aracılığıyla açıklanmaya çalışılacaktır.



İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜ ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ

Teknoloji, aslında sözlü çeviriye yabancı bir kavram değildir. Mesleğin aktif olarak icra edilmeye başlandığı yıllardan beri teknolojik gelişmeler gerek çevirmenleri gerekse sözlü çevirinin teknik altyapısı ile ilgilenen teknisyenleri fazlasıyla etkilemiştir. Bilişim teknolojileri ilk başlarda daha çok yazılı çevirmenleri desteklemiş olsa da sözlü çeviri de bu gelişmelerden faydalanmıştır. Sözlü çevirinin teknolojik gelişmeler sonucunda girdiği dönüşüm sürecine dikkat çeken araştırmalardan biri Esra Özkaya'ya aittir ve Özkaya yazdığı makalede bu gelişmelerin yarattığı etkiyi bir “mecra dönüşümü” olarak değerlendirmiştir.¹ Çeviribilim araştırmacısı Claudio Fantinuoli ise geçtiğimiz yıllarda sözlü çevirinin en az iki büyük önemli teknolojik dönüm noktasından geçtiğini söylemektedir.²

Bu dönüm noktalarından ilki nihayetinde eşzamanlı çevirinin de ortaya çıkmasına sebep olan ve konuşmaların iletilmesini sağlayan kabin içi sistemlerdir. Birinci ve İkinci Dünya savaşı arasındaki dönem ardıl çevirinin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir dönem olmuştur. 1920’lerde ise iş insanı ve girişimci Edward Filene, mühendis Gordon Finlay’ın yardımıyla birlikte ardıl çeviride harcanan süreyi kısaltmak için ilk sözlü çeviri ekipmanını tasarlayıp patentini aldıktan sonra bu ekipmanı IBM’e satmıştır. Kulaklıklar ve mikrofon aracılığıyla eşzamanlı çeviri yapmayı mümkün hale getiren bu sistem ilk olarak Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 1928 yılındaki konferansında kullanılmıştır. Bu konferansta kullanılan mikrofonlar ve kulaklıklar daha sonraki yıllarda üretilecek daha karmaşık ve ileri seviyedeki teknolojilerin ataları olarak görülebilir.³ Sistem, sonrasında Nürnberg Mahkemeleri sırasında da kullanılarak sözlü çeviriyi uluslararası kamuoyunda ilk defa görünür hale getirmiş ve günümüzde icra edilen haliyle konferans çevirmenliğinin temelini

¹ Esra ÖZKAYA. “The Medium Turn in Interpreting Studies”, **Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, 2017, ss. 108-119.

² Claudio Fantinuoli. "Interpreting and Technology: The Upcoming Technological Turn", **Interpreting and technology**, Ed. Claudio Fantinuoli, Language Science Press, 2018, ss. 1-12.

³ Jesús Baigorri-Jalón. "The History of the Interpreting Profession", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Holly Mikkelsen, Renée Jourdenais, London, Routledge, 2015, ss. 11-28.

atmıştır.⁴ Kullanılan teknik ekipmanın eşzamanlı çeviriyi mümkün hale getirmesi ve mahkemeler boyunca bu yeni çeviri türünün tüm dünyanın gözü önünde başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi sonucunda Nürnberg Mahkemeleri sonrasında da birçok uluslararası kuruluş kendi toplantılarında ve organizasyonlarında eşzamanlı çeviriyi tercih etmeye başlamıştır.

Sözlü çeviri eylemini etkileyen ve değiştiren ikinci dönüm noktası ise internetin kullanılmaya başlanmasıdır. İnternetin yaygın olarak kullanılması ilk olarak çevirmenlerin bilgi edinimine ve konferans öncesi hazırlıklarına etki etmiştir. İnternet sayesinde çevirmenlerin çeşitli konularda ve farklı dil çiftlerinde metinlere ve materyallere ulaşabilmesi, sözlü çeviride özellikle de hazırlık sürecini büyük ölçüde değiştirmiştir.⁵ Böylece çevirmenler çeviri yapmaları istenen konuların karmaşıklığı ve değişkenliği ile daha etkili bir şekilde başa çıkmaya başlamışlardır.⁶ Buna ek olarak, internet ile birlikte hayatımıza giren video konferans programları da uzaktan sözlü çeviri tanımını büyük ölçüde değiştirmiştir. Daha önce sadece telefon aracılığıyla yapılan ve çevirmenin konuşmacıları görmesinin mümkün olmadığı uzaktan sözlü çeviri, artık video konferanslar üzerinden yapılabilmekte ve bu sayede çevirmen konuşmacıları ve dinleyicileri görebilmektedir.

Fantinuoli, günümüzde sözlü çevirinin bir başka dönüm noktasında olduğunu söyleyerek bu dönemi “sözlü çeviride teknolojik dönüşüm” olarak adlandırmaktadır. Ona göre bu dönüşümün beraberinde getirdiği değişiklikler, diğer dönüm noktalarıyla karşılaştırıldığında çok daha etkili olacak ve mesleğin yapılış şeklini büyük ölçüde değiştirecek seviyededir.⁷ Özellikle de Covid-19 pandemisinin beraberinde getirdiği yeni dünya koşulları da göze alındığında bu değişimin hızlı bir şekilde gerçekleştiği ve sözlü çevirmenlerin teknoloji ile etkileşimlerinin hiç olmadığı kadar fazla olduğu görülebilir.

Bu bölüm, bahsedilen dönüm noktalarından geçip evirilerek güncel halini alan ve hala çok hızlı bir şekilde gelişmekte olan sözlü çeviri teknolojilerini mercek altına alacaktır. Sözlü çeviri teknolojilerinin sınıflandırılması konusunda çeşitli girişimler olsa da, henüz bu noktada net bir sınıflandırma bulunmamaktadır Çevirmenler

⁴ Martina Behr. "Nuremberg Trial", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies** Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015, s. 288.

⁵ Fantinuoli **a.g.e.**

⁶ Sarah Tripepi Winteringham. “The Usefulness of ICTs In Interpreting practice”, **The Interpreters' Newsletter**, Cilt:15, 2010, ss. 87-99.

⁷ Fantinuoli **a.g.e.**

tarafından kullanılan bu teknolojiler ana hatlarıyla “bağlam odaklı teknolojiler⁸” ve “süreç odaklı teknolojiler⁹” olarak iki başlık altına alınabilir.¹⁰ Bağlam odaklı teknolojiler, sözlü çeviri eyleminin gerçekleştirilmesi sırasında çevirmeni çevreleyen teknolojiler (kabin teçhizatı, bilgisayarlar, tabletler, akıllı telefonlar, uzaktan sözlü çeviri platformları, çeviri eğitiminde kullanılan teknolojiler vb.) olarak açıklanabilir. Süreç odaklı teknolojiler ise çeviriye hazırlık, çeviri süreci ve sonrasına yönelik geliştirilen teknolojilerdir (terminoloji yönetim sistemleri, bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, not alma teknolojileri vb.). Yine de kullanılan programlara veya araçlara gelen güncellemeler ya da yeni geliştirilen teknolojilerle birlikte bu ayrımın eskisi kadar net olmadığı ve bazı araçların veya programların her iki özelliğe de sahip olabileceği görülmektedir. Bu yüzden bu bölümde bahsedilecek çeviri teknolojileri çevirmenler veya çeviri hizmeti sunulan kişiler tarafından kullanım alanlarına göre ayrılmıştır. Bölümde çevirmenleri çeviri öncesi hazırlık aşaması ve çeviri sırasında destekleyen bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, çevirmenlere uzaktan sözlü çeviri yapma olanağı sağlayan uzaktan sözlü çeviri platformları, ardıl çeviriye yönelik not almak için kullanılan teknolojilerden bahsedilecektir.

2.1. BİLGİSAYAR DESTEKLİ SÖZLÜ ÇEVİRİ ARAÇLARI

Bilgisayar destekli sözlü çeviri, çevirmenin kalite ve üretkenliği artırmak amacıyla genel olarak çeviri görevinin bazı yönlerini desteklemek ve kolaylaştırmak için geliştirilmiş bilgisayar yazılımını kullanması olarak tanımlanabilir.¹¹ Bu yazılımlar, sözlü çeviri sürecinin en az bir bileşenini (dinleme ve çözümleme, üretim, bellek vb.) desteklemek üzere özel olarak tasarlanmış araçlardır. Çevirmenler bu araçlar aracılığıyla toplantı konusuyla ilgili metinlerde geçen terimleri bir araya getirebilir, ana konuları belirleyebilir ve özetleyebilir, bulduğu terimlerden toplantıda kullanmak üzere terminoloji oluşturabilir ve hatta toplantı sırasında bu terminolojiden arama yapabilir. Temel olarak bakıldığında, çevirmenler bu araçları sözlü çeviri

⁸ İfadenin özgün hali “setting-oriented technologies” şeklindedir.

⁹ İfadenin özgün hali “process-oriented technologies” şeklindedir.

¹⁰ Claudio Fantinuoli. "Computer-assisted Interpreting: Challenges and Future Perspectives", **Trends in E-Tools and Resources for Translators and Interpreters**, Eds. Gloria Corpas Pastor, Isabel Durán-Muñoz, Cilt:45, The Netherlands, Brill, 2018, ss. 153-174.

¹¹ A.e.

öncesindeki hazırlık aşamasında, çeviri sırasında ve sonrasında olmak üzere üç alanda kullanabilmektedir.

Çevirmenler bir konferansa genelde konferansa katılan uzmanların iyi derecede hakim olduğu, ancak konunun uzmanı olmayan insanların az bilgisinin olduğu veya hiç bilgisinin olmadığı konularda çeviri yapmak üzere çağırılmaktadır. Bu tür toplantılarda iletişimin sağlanması büyük ölçüde çevirmen ve katılımcılar arasındaki dilsel ve dil dışı bilgi boşluğuna bağlıdır¹². Fantinuoli, buradaki bilgi boşluğunun **domain knowledge** (alan bilgisi) ve **linguistic knowledge** (dilsel bilgi) olarak iki kategoriye ayırmaktadır. Alan veya konuya özel bilgi, belirli bir konudaki uzmanlık bilgisini, konuşmacı hakkındaki bilgileri, durum veya bağlam ile ilgili bilgileri vb. içerirken; dilsel bilgi belirli bir alanın terminolojisi ile sınırlı, bir grup insan tarafından özel bilgi alışverişinde bulunmak için kullanılan konuya özgü ifadeleri ve kullanımları içermektedir¹³. Alan bilgisi birinci bölümde bahsedilen sözlü çeviride dinleme ve çözümleme bileşenini doğrudan etkilemektedir.

Çevirmenlerin konuşmayı ve konuşmacıyı doğru bir şekilde algılayabilmesi için alan bilgisine sahip olması gerekir. Çünkü konuşmanın kabul edilebilir bir çevirisini üretmek için, çeviri sırasında sadece sözlüksel ve anlamsal eşdeğerliğin değil, aynı zamanda işlevsel bir eşdeğerliğin de kurulması gerektiği ve bunun için alan ve iletişimsel ortamın derinlemesine anlaşılmasını gerektirdiği genel olarak kabul edilmektedir¹⁴. Bununla birlikte çevirmenlerin zaten kaynak ve erek dilde uzman oldukları göz önünde bulundurulduğunda dilsel bilgilerini geliştirmek için daha çok çaba harcamaları çok daha olasıdır. Dilsel bilgi ise daha çok çevirmenlerin alana özgü terimlerin ve sözcüklerin, yani terminoloji bilgisini ve edinimini içermektedir. MoSer-Mercer, yaptığı çalışmada, terminoloji araştırmasının çevirmenlerin toplantıya hazırlık sürecinin en önemli adımlarından biri olduğunu söylemektedir. Ona göre çevirmenler toplantıdan önce kendilerine toplantı ile ilgili verilen belgeleri okumakta, önemli kelimelerin altını çizmekte ve erek dildeki anlamlarını araştırarak kendi terim

¹² Daniel Gile, Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training: Revised edition, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2009.

¹³ Claudio Fantinuoli, "Computer-assisted preparation in conference interpreting", **Translation & Interpreting**, Cilt:9, Sayı:2 2017, ss. 24-37.

¹⁴ A.e.

listelerini oluşturmaktadır¹⁵. Şüphesiz ki çeviri sırasında alana özgü terimlerin doğru bir şekilde kullanılması yapılan çevirinin kalitesi ve kabul edilebilirliği açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden de çevirmenlerin toplantılara hazırlık süreci (özellikle de toplantı konusu yeni bir uzmanlık alanı gerektirdiğinde) literatürde sözlü çevirinin en önemli aşamalarından biri olarak adlandırılmaktadır¹⁶.

Bu süreci daha verimli yönetebilmek ve daha kısa sürede hazırlık yapabilmek adına çevirmenler teknolojiye büyük ölçüde destek almıştır. İnternetin yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamasıyla birlikte çevirmenlerin çeviri yapacakları alanla ilgili araştırma yapmaları, hem kaynak hem de erek dilde metin bulabilmeleri, konuşmacılardan konuşma metinlerini almaları daha kolay hale gelmiştir. Çevirmenler yaptıkları bu ön hazırlık sonucunda terim listelerini de Excel veya Word gibi Office programlarıyla oluşturarak listelerini daha düzenli ve daha kullanıcı dostu bir hale getirmiştir. Bilgisayar destekli çeviri araçlarının ve terminoloji bankalarının yazılı çeviride aktif olarak kullanılmaya başlamasıyla birlikte sözlü çevirmenler de terminoloji çalışmaları için bu araçları kullanmaya başlamıştır. Geçtiğimiz yıllarda çeşitli araştırmacılar ve girişimciler tarafından piyasaya sürülen bilgisayar destekli sözlü çeviri araçlarının büyük bir çoğunluğu da toplantılar öncesindeki hazırlık aşamasına yoğunlaşmış ve çevirmenlerin toplantı öncesindeki dilsel ve dil dışı hazırlıklarına ağırlık vermiştir. Bu araçlar başlangıçta her ne kadar yazılı çeviride kullanılan araçlara benzer özelliklere sahip olsalar da zamanla bu araçlara sözlü çeviriye ve sözlü çevirmenlerin ihtiyaçlarına göre çeşitli özellikler eklenmiştir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan bilgisayar destekli sözlü çeviri (BDSC) araçlarıyla çevirmenler çeviri yapacakları alanda belli anahtar kelimeleri kullanarak arama yapabilmekte ve çeviri yapacakları dil çiftinde yoğun olarak kullanılan terimlere ulaşabilmektedir. Anahtar kelimelerle yapılan aramalara ek olarak, çevirmenler konuyla ilgili örnek bir metni (veya konuşma metnini) bu araçlara yükleyerek metinde geçen terimlerin listesine hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Çeviri araçları ayrıca bu terimlerin çevirisini otomatik olarak sunduğu gibi, çevirmenlere bu çevirileri

¹⁵ Barbara Moser-Mercer. "Terminology Documentation in Conference Interpretation", **Terminologie et traduction**, Cilt:2/3, 1992, ss. 285-304.

¹⁶ Stephanie Díaz-Galaz, Presentacion Padilla, María Teresa Bajo. "The role of advance preparation in simultaneous interpreting: A comparison of professional interpreters and interpreting students", **Interpreting**, Cilt:17, Sayı:1 2015, ss. 1-25.

düzeltilme-değiştirme seçeneğini de sunmaktadır. Çevirmenler ayrıca daha önce Excel veya benzeri çeşitli dosya formatında bulunan terim listelerini de bu araçlara yükleyerek bu listeleri geliştirip değiştirebilmektedir. Hatta kullanılan çeviri araçlarının bazıları çevirmenlerin oluşturdukları terim listelerindeki terimlerin her birinden hafıza kartları oluşturarak çevirmenlerin toplantıdan önce bu terimleri çalışmalarına ve öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Çevirmenlerin bu kartlara tabletlerinden veya akıllı telefonlarından ulaşmasına olanak sağlayarak çeviriye hazırlık sürecini desteklemektedir.

BDSÇ araçları zamanla geliştirilerek çevirmenlerin yalnızca çeviri öncesi değil, çeviri sırasındaki ihtiyaçlarını da destekleyecek özellikler kazandırılmıştır. BDSÇ araçlarının yazılı çeviri için kullanılan araçlardan farkı budur. Çünkü yazılı çevirmenler çeviri sırasında bilmedikleri bir terimle karşılaştıklarında terimin karşılığını bulmak için birden fazla tanıma veya kullanım alanına bakabilirler. Fakat çalışma koşullarının getirdiği anlık süreçten ötürü sözlü çevirmenlerin çoğu zaman uzun uzun araştırma yapıp en doğru karşılığı bulacak vakitleri yoktur. Onların en kolay ve en hızlı şekilde, olabilecek en az ve öz bilgiye erişmeleri gerekmektedir.¹⁷ Çevirmene sözlü çeviri sırasında sağlanan bu destek eskiden terimcedeki terimleri manuel olarak aramayı ve çevirmene anlaşılması kolay bir ekranda sunmayı kapsamaktaydı. Fakat yeni gelişmelerle birlikte BDSÇ araçlarının araştırma eylemlerini gerçekleştirmek için konuşma tanımlama teknolojisi kullanılmaya başlanmıştır. Otomatik konuşma tanıma, konuşmacıların söylediği sözcüklerin çevirmenin ekranında yazılı metin haline dönüştürülmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede çevirmenin terim listesindeki terimler, özel adlar ve rakamlar konuşma tanıma teknolojisi tarafından algılanır ve bunlar çevirmenin ekranına yansıtılır. Bu teknoloji ile birlikte geleneksel BDSÇ araçlarının sebep olduğu aşırı bilişsel yük azaltılabilir ve böylece bu eski araçların olumsuz yönleri giderilebilir.

Bu bağlamda Fantinuoli BDSÇ araçlarını yapılarına ve işlevselliğine göre birinci nesil ve ikinci nesil olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır¹⁸. Birinci nesil çeviri araçları terminoloji yönetimini sözlü çeviri için daha elverişli hale getiren, tasarım ve

¹⁷ Hernani Costa, Gloria Corpas Pastor, Isabel Durán-Muñoz. "Assessing Terminology Management Systems for Interpreters", **Trends in E-Tools and Resources for Translators and Interpreters**, Eds. Gloria Corpas Pastor, Isabel Durán-Muñoz, Leiden, The Netherlands, Brill, 2017, ss. 57-84.

¹⁸ Fantinuoli **a.g.e.**

işlevsellik açısından oldukça basit, çevirmenlerin terminoloji yönetimini Word veya Excel listelerine benzer şekilde destekleyen araçlardır. Bu araçlar geleneksel terminoloji yönetim sistemlerinin kolay arama yapma işlevine sahip basit bir versiyonu olarak görülebilir. Interplex, Terminus, LookUp ve DolTerm bu araçlara örnek olarak gösterilebilir. Günümüzde bu programlardan yalnızca LookUp satın alınabilir ve kullanılabilir haldedir. Birinci nesil çeviri araçlarının kapsamını genişletmek amacıyla ikinci nesil araçlar geliştirilmiştir. Bu araçlar temel terminoloji yönetiminin ötesinde, metinlerden terim çıkarma, veri tabanlarında arama yapma, kabindeyken “enter” tuşunu kullanmadan dinamik bir şekilde arama yapma gibi daha ileri düzeyde özelliklere sahiptir. Fantinuoli ilgili makalesinde bu araçlara örnek olarak InterpretBank ve Intergloss’u göstermiş, Interpreter’s Help’i ise birinci nesil çeviri aracı olarak ele almıştır¹⁹. Ancak Interpreter’s Help’in güncel özelliklerine bakıldığında onun da ikinci nesil çeviri araçlarının özelliklerine sahip olduğu görülmektedir. Intergloss’a ise erişim sağlanamamıştır.

2.1.1. LookUp²⁰

LookUp konferans çevirmenleri ve yazılı çevirmenler tarafından hem eşzamanlı çeviride hem de yazılı çeviride kullanılmak üzere geliştirilmiş bir terminoloji aracıdır. Hem kabinde çeviri yapan eşzamanlı çevirmenleri hem de serbest olarak veya bir ekibin parçası olarak çalışan yazılı çevirmenleri desteklemeyi hedeflemektedir.

LookUp İngilizce, Almanca, İspanyolca, Fransızca ve İtalyanca olmak üzere 5 dili desteklemektedir. Terimlerin farklı projeler veya konular kapsamında gruplandırılmasını sağlamaktadır. LookUp, verileri içe aktarmanın iki yolunu sunmaktadır. Microsoft Word ile oluşturulan bir listeden terminolojiyi Windows panosuna kopyalanabilmekte ve bunlar LookUp'a eklenebilmektedir. Excel, Word veya Access'ten girdiler oluşturmak için “**LookUp Import Wizard**”ı (İçeri Aktarma Sihirbazı'nı) kullanılabilmektedir. İlgili projeye girilen terimler A ve B dillerinde ayrı sütunlar halinde yan yana görünür. Burada çevirmenler isterse terimlerini alfabetik olarak da sıralayabilmekte, terimlerine tanım veya kullanım alanları gibi ekstra bilgileri ekleyebilmekte veya terimlerin çevirisinden ne kadar emin olduklarını

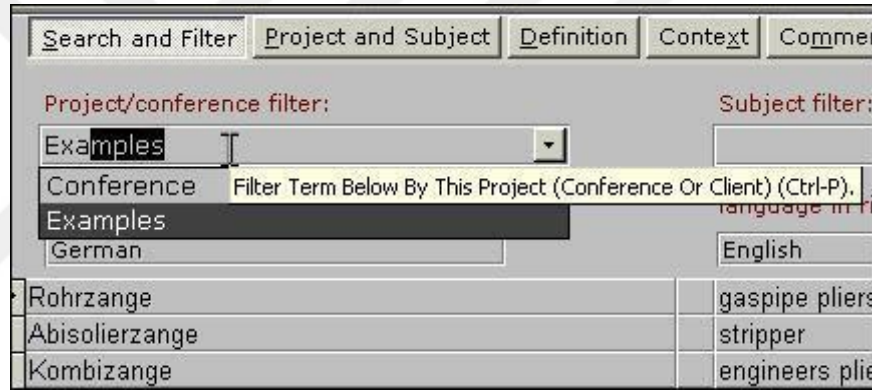
¹⁹ A.e.

²⁰ <http://www.lookup-web.de> son erişim tarihi 20.08.2022

puanlayabilmektedir. Ayrıca farklı projeler veya konularla ilgili oluşturulan listelere konuşma tarihi, konuşmacı, konferans ve şehir gibi özellikleri eklenerek yapılan aramalarda filtrelemek için bu seçenekler kullanılabilir.

Ayrıca LookUp terminolojik verilerin yazdırılmasını ve yayınlanmasını kolaylaştırmak için çeşitli yazdırma seçenekleri sunmaktadır. Burada terminolojilerin kronolojik mi yoksa alfabetik sırayla mı yazdırılacağına veya bir terminolojik girdinin tüm ayrıntılarının mı yoksa kaynak ve hedef dil terimlerini içeren bir sözlük stili tablosunun mu görüntüleneceğine çevirmenler karar verebilir. Kabindeyken “**Search and Filter**” (Ara ve Filtrele) seçeneğini kullanarak terimcelerden hızlı bir şekilde arama yapılabilir.

Özelliklerinden de anlaşılacağı üzere LookUp sözlü çevirmenleri daha çok sözlü çeviriye hazırlık aşamasında desteklemek için geliştirilmiş bir araçtır.



Görsel 2.1:LookUp terim arama penceresi.²¹

2.1.2. InterpretBank²²

InterpretBank, Mainz/Germersheim Üniversitesi'nde doktora araştırma projesinin bir parçası olarak Dr. Claudio Fantinuoli tarafından geliştirilmiş bir araçtır. Aracın genel amacı, konferans çevirmenlerinin toplantılar veya konferanslar öncesinde, bu toplantılar gerçekleşirken ve sonrasında iş akışlarını optimize etmelerini sağlayan bir çalışma alanı oluşturmaktır. InterpretBank, kullanıcılarına temel olarak

²¹ <http://www.lookup-web.de/features/quickguide/inthebooth/index.html> son erişim tarihi: 21.06.2022

²² <https://www.interpretbank.com/site/> son erişim tarihi: 20.08.2022

metinlerden otomatik terim çıkarmayı da içeren bütüncü temelli hazırlık imkânını, özel sözlükler oluşturmayı ve yönetmeyi sağlayan düzenleme aracını, konferansla ilgili terimleri öğrenmeleri konusunda çevirmenlere yardımcı olan ezberleme özelliğini ve kabin içerisinde terimcelere ulaşmayı sağlayan kabin içi kullanım özelliklerini sunmaktadır.²³ Şu an 80'e yakın dili desteklemektedir.

Çevirmenlerin hazırladıkları terminoloji listeleri sözlükler halinde düzenlenir ve çevirmenlerin bilgisayarlarında depolanan bir veritabanına kaydedilir. İlgili bir sözlüğün içine konu alanını daraltmak için alt sözlükler de eklenebilir (örneğin; "Hukuk Terimleri" için bir sözlük eklenebilir ve "Hukuk Terimleri" sözlüğünde "deniz ticaret hukuku"/"miras hukuku" gibi alt sözlükler oluşturulabilir). Burada oluşturulan terminoloji listeleri çift dilli olabileceği gibi bu listeler çok dilli olacak şekilde de düzenlenebilir (10 dile kadar). InterpretBank'i kullanarak çeşitli şekillerde terim listeleri oluşturulabilir:

1. Terimler çevirmenler tarafından manuel olarak tek tek girilebilir ve çevirileri eklenebilir.
2. Microsoft Excel, Word, OpenDocument ve OpenOffice formatındaki terim listeleri InterpretBank'e yüklenebilir.
3. Eğer konuşma metni veya toplantıyla ilgili başka herhangi bir belge mevcutsa (Word, PDF ve PowerPoint gibi) bu belgeler programa yüklenerek konuyla ilgili terim listeleri oluşturulabilir. Yüklenen belgelerdeki terimler ve çevirileri tek tek vurgulanarak terim listelerine kaydedilebilir. Ayrıca InterpretBank yüklenen belgelerdeki terimleri otomatik olarak çıkarıp terim listelerini kendisi otomatik olarak oluşturabilir.
4. Eğer çevirmenlerin elinde konuyla ilgili bir belge ve çevirisi mevcutsa, çevirmenler bu iki belgeyi programa yükleyip ilgili terimleri vurgulayarak terim çiftlerini sözlüğüne aktarabilir.
5. Çeviri yapılacak konu ile ilgili anahtar kelimeler kullanılarak da terim listesi oluşturulabilir. Çeviri yapılacak konuyla ilgili anahtar kelimeler (örneğin; küresel ısınma veya göz ameliyatı gibi) ve kaynak dili seçildiğinde InterpretBank entegre çalıştığı veri tabanları ve internet üzerinden bir arama yaparak konuyla ilgili sık kullanılan terimlerin bir listesini oluşturur. Bu, örneğin bir konuda ilk kez

²³ Claudio Fantinuoli. InterpretBank. Redefining computer-assisted interpreting tools, Proceedings of the 38th Conference Translating and the Computer, 2016, Geneva, ss. 42-52.

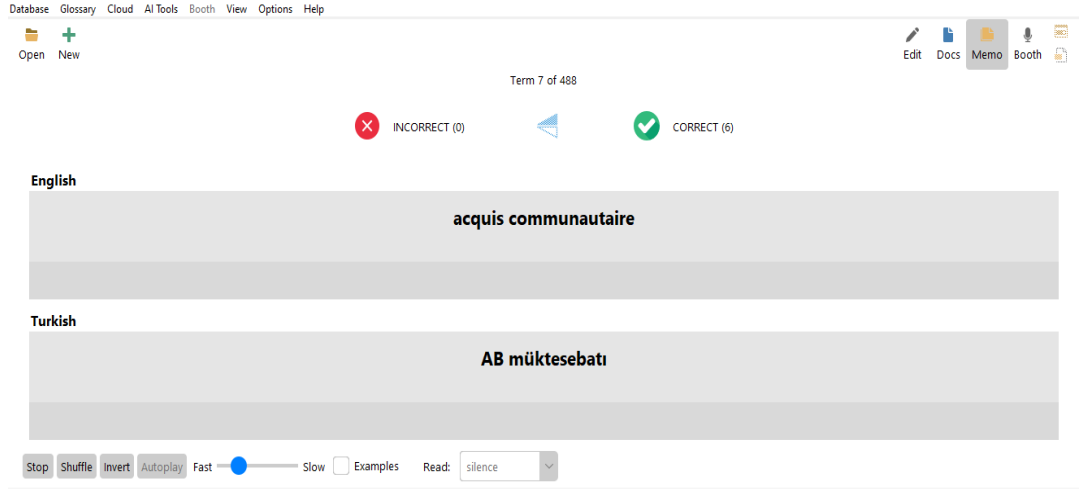
çalışıldığında ve herhangi bir hazırlık belgesi olmadığında, sözlüğün oluşturulmasına yardımcı olabilir.

6. Benzer şekilde eğer çeviri yapılacak konuyla ilgili bir internet sitesi mevcutsa anahtar kelimeler yerine doğrudan söz konusu internet sitesinin bağlantısını kopyalanıp dili seçildiğinde, InterpretBank yine aynı şekilde bir terim listesini oluşturur.

InterpretBank sözlükleri ve terim listelerini oluştururken kendi terminoloji kaynakları, mevcut çevrimiçi terminoloji veri tabanlarını (örneğin, Avrupa Birliği terminoloji veritabanı) ve makine çevirisi gibi kaynağı kullanarak listelenen terimlerin daha hızlı çevrilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca yine otomatik arama seçenekleri kullanılarak terimlerin tanımlarına, terimlerle ilgili belgelere ve kendi özel alanlarında kullanıldığı örneklerle de ulaşılabilir. Çevirmenler dilerse terimlerle ilgili tanımlama, örnek kullanımları gibi bilgileri de sözlüklerine ekleyebilmektedir.

WebApp özelliği ise masaüstü uygulamasının işlevlerini genişletmektedir. InterpretBank ile oluşturulan veritabanı çevirmenin bilgisayarına yerel olarak kaydedilmektedir. Bu veri tabanı, yani çevirmenin tüm sözlükleri, InterpretBank'ın sunduğu kişiye özel bulut hesabına yüklenebilir. **WebApp** ile bulut hesabına yüklenen sözlüklere herhangi bir cihazdan (telefon, tablet, bilgisayar) ulaşılabilir. Yüklenen sözlüklerin salt okunur bir sürümü veya sözlüğün düzenlenebilir bir sürümü diğer çevirmenlerle paylaşılabilir. Ayrıca **GlossoryBank** özelliği sayesinde ise **GlossaryBank'ta** bulunan herkese açık sözlükler doğrudan çevrimiçi olarak erişilebilir ve masaüstü uygulamasına indirilebilir.

Çevirmenlerin toplantı öncesinde oluşturdukları terim listelerine çalışmalarına yardımcı olmak için InterpretBank'ın ezberleme özelliği kullanılabilir. Bu özellik sayesinde listedeki her bir terim ve çevirisi hafıza kartı şeklinde çevirmenin ekranında görünmektedir. Çevirmen hatırladığı veya öğrendiğini düşündüğü kelimeleri işaretleyebilir. Program ise çevirmenin hatırlamadığı ya da henüz öğrenmediği terimleri daha sık aralıklarla çevirmene göstermektedir. Bu özelliği mümkün olduğunca esnek hale getirmek amacıyla hız, dil yönü ve terim sırası kullanıcılar tarafından ayarlanabilir olarak tasarlanmıştır. Ayrıca bu özellik bilgisayarların yanında cep telefonu ve tablet gibi mobil cihazlarda da kullanılabilir.

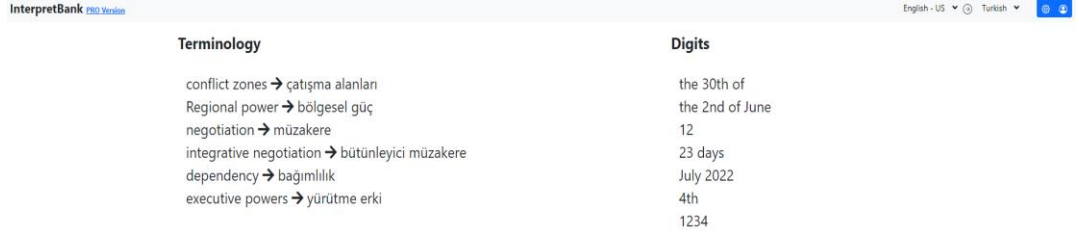


Görsel 2.2: InterpretBank'in terim ezberleme özelliği.

Çevirmenlerin çeviri sırasında terimlere daha hızlı ulaşmasını ve arama yapmasını sağlamak için kabin görünümü özelliği geliştirilmiştir. Kabin görünümü aktifleştirildiğinde çevirmenler arama kutucuğuna aramak istedikleri terimi girer. Bu sırada klavye vuruş sayısını azaltmak ve dolayısıyla bilişsel yükü en aza indirmek için girilen her yeni harf ile birlikte liste otomatik olarak daralarak çevirmenin yazdığı sözcüğe en yakın terim veya terimler ekranda gösterilmektedir.²⁴ Böylece çevirmen bir sözcüğün tamamını yazmak zorunda kalmadan aradığı terime hızlıca ulaşabilir. Ayrıca çevirmenler çeviri sırasında kullanmak ve kabin içinde arama yapmak için sadece ilgili konudaki sözlükleri değil, diğer konulardaki sözlüklerini, programdaki tüm veri tabanını ve hatta internetteki diğer veri tabanlarını seçebilmektedir.

Buna ek olarak, çevirmenler çeviri sırasında yapay zeka destekli otomatik konuşma tanımlama teknolojisini de kullanabilir. **InterpretBank ASR**, çevirmen çeviri yaparken terminolojiyi, özel isimleri ve numaraları otomatik olarak arayan deneysel bir bulut tabanlı özelliktir. Kaynak dil olarak İngilizceyi desteklemektedir. Sistem için gerekli akustik giriş sinyali, çevirmenlerin kulaklıklarıyla aynıdır. Çoğu standart kabin konsolunda kulaklıklar için birden fazla ses çıkışı olduğundan, bunlardan biri çevirmenin bilgisayarının ses girişine bağlanabilir. İkinci bir ses çıkışı yoksa hem çevirmenin kulaklığına hem de bilgisayarın ses kartına ses sinyali sağlamak için bir kulaklık ayırıcı kullanılabilir.

²⁴ A.e.



Görsel 2.3: InterpretBank'in, otomatik konuşma tanımlama teknolojisi.

Çalışma prosedürü iki ana aşamada gerçekleşmektedir. İlk olarak araç, konuşma sonucunda algılanan metnin bir deşifresini yaparak ön işleme alır. Sonra çevirmen tarafından hazırlanmış terminolojik veri tabanını sorgular ve metin akışında geçen terimleri tanımlayarak bunları kullanıcı arayüzünde gerçek zamanlı olarak gösterir²⁵. Sözlü çevirinin kendine özgü kısıtlamalarını da hesaba katarak, ekrandaki görsellerin kullanıcıların dikkatlerini en az şekilde etkilemesi için arayüz mümkün olduğunca sade tutulmuştur. Çevirmene gelen bilgiler ekranda üçe bölünmüştür. Bu ekranlardan birinde özel isimlerin transkripsiyonu, birinde terminolojik bilgiler, diğerinde ise rakamlar yer almaktadır. Ekranı gelen sözcükler kronolojik bir sıralamada görünmektedir. Bunların yanında çevirmenler arka plan rengini, yazıların boyutunu ve rengini ve tekrar eden terimlerin gösterilmemesi gibi seçenekleri kullanarak arayüzü kişiselleştirebilir.

2.1.3. Interpreter's Help²⁶

Interpreter's Help, konferans çevirmenlerinin sözlüklerini yönetmelerine yardımcı olmak için özel olarak tasarlanmış bir web uygulamasıdır. Çevirmenler web uygulamasına üye olarak sözlüklerini bulut ortamında oluşturabilir, düzenleyebilir, sözlüklerinde arama yapabilir.

²⁵ Claudio Fantinuoli. Speech Recognition in the Interpreter Workstation. Proceedings of the 39th Conference Translating and the Computer, Cilt: (2017) ss. 25-34.

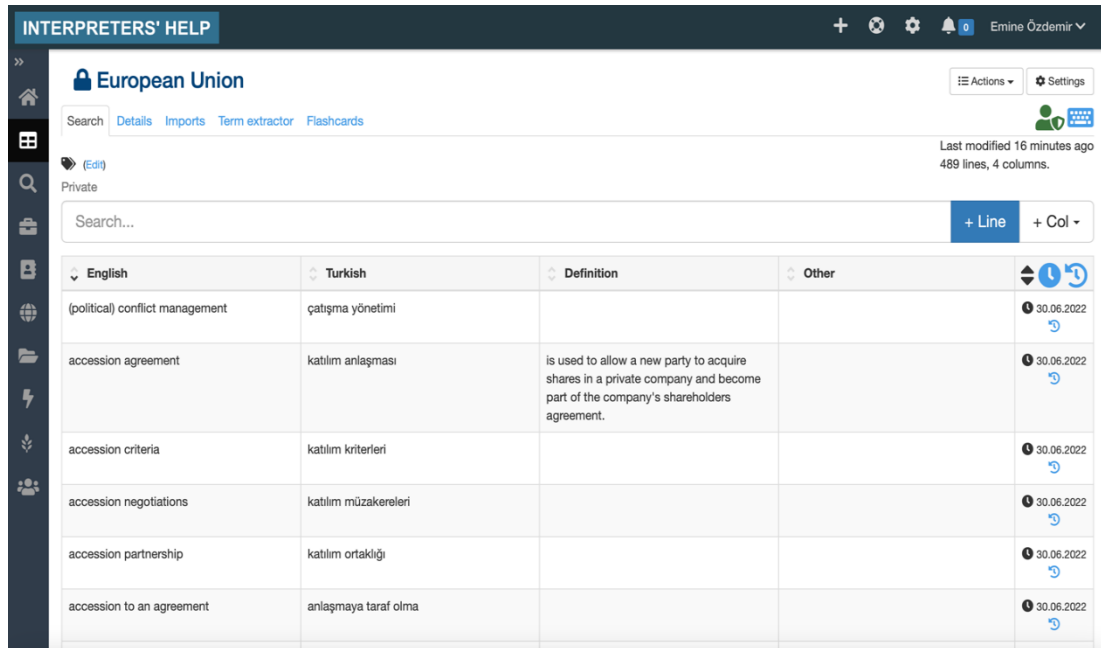
²⁶ <https://interpretershelp.com> son erişim tarihi 20.08.2022

Ayrıca meslektaşları ile sözlükleri paylaşabilir ve Interpreter's Help veri tabanındaki herkese açık sözlükleri görüntüleyebilirler.

Interpreter's Help **Dashboard** (Gösterge Paneli), **Glossaries** (Sözlükler), **Glossary Search** (Sözlükte Arama), **Jobs** (İşler), **Clients** (Müşteriler), **Network** (İş Ağı), **File Storage** (Dosya Depolama), **Flashcards** (Hafıza Kartları), **Glossary Farm** (Sözlük Ağı), ve **Community** (Topluluk) olmak üzere sözlü çevirmenlerin çeşitli ihtiyaçlarına göre kategorize edilmiş özelliklere sahiptir.

Interpreter's Help'e üye çevirmenler hesaplarına giriş yaptıklarında ilk olarak **Dashboard'a** (Gösterge Paneli) ulaşırlar. Burada Interpreter's Help üzerindeki son etkinliklerini, en son düzenledikleri sözlükleri, çalıştıkları hafıza kartlarını ve varsa iş ağındaki diğer çevirmenlerin aktiviteleri veya takip ettikleri sözlüklerdeki son etkinlikleri vb. gibi çeşitli hareketleri görüntüleyebilirler.

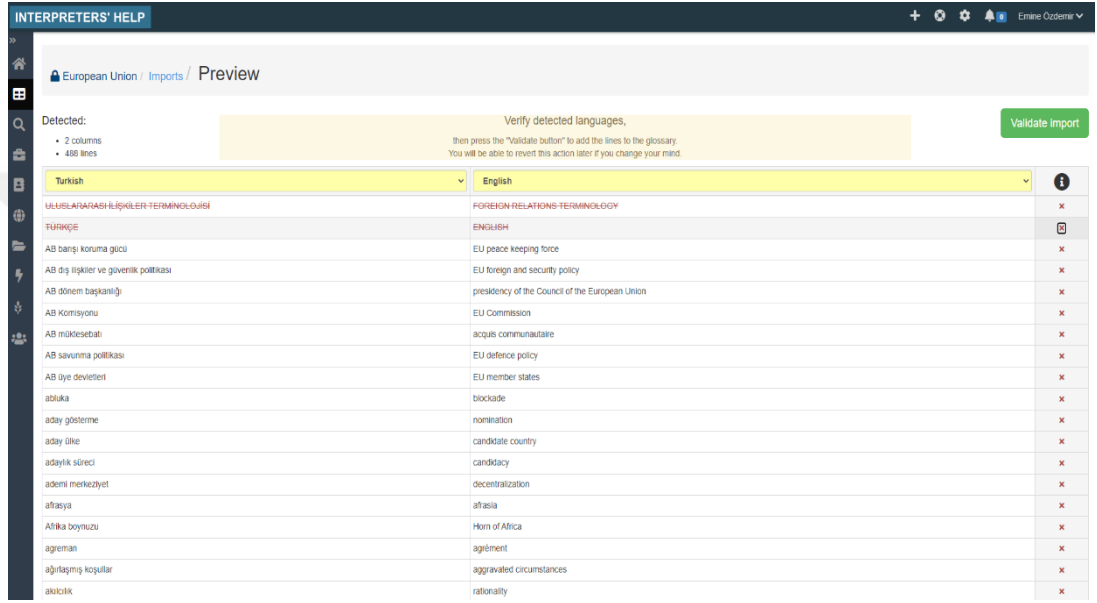
Glossaries (Sözlükler) kısmı kullanıcıların terim listelerini görüntülemek, yönetmek ve yeni listeler eklemek için kullandıkları bölümdür. Sözlükler, sütunlar ve satırlar halinde düzenlenmektedir. Her bir sütun bir dili gösterebileceği gibi çevirmenler terimlerle ilgili eklemek istedikleri tanım, yorum, bağlam, eşanlam gibi ekstra bilgiler için de sütun ekleyebilmektedir. Interpreter's Help 60'a yakın dili desteklemektedir ve çevirmenlerin birden fazla dil çiftini kullanarak sözlüklerini oluşturabilmesine de olanak sağlamaktadır. Kullanılmak istenen dil, seçenekler arasında yoksa bu dildeki terimler "diğer" başlıklı bir sütun altında listelenebilir.



English	Turkish	Definition	Other
(political) conflict management	çatışma yönetimi		
accession agreement	katılım anlaşması	is used to allow a new party to acquire shares in a private company and become part of the company's shareholders agreement.	
accession criteria	katılım kriterleri		
accession negotiations	katılım müzakereleri		
accession partnership	katılım ortaklığı		
accession to an agreement	anlaşmaya taraf olma		

Görsel 2.4: Interpreter's Help'deki örnek bir sözlüğün ekran görüntüsü.

Oluşturulan sözlüklere terim eklemek için üç farklı yöntem kullanılabilir. İlk olarak, çevirmenler eklemek istedikleri terimleri ve çevirilerini tek tek girebilirler. İkinci seçenek ise mevcut terim listelerini sisteme yüklemektir. Çevirmenler Word, Excel, LibreOffice, OpenOffice, Google Drive dosyalarını Interpreter's Help hesaplarına yükleyebilirler. Sistem “docx, xls,xlsx, ods ve cvs” formatındaki dosyaları desteklemektedir²⁷.

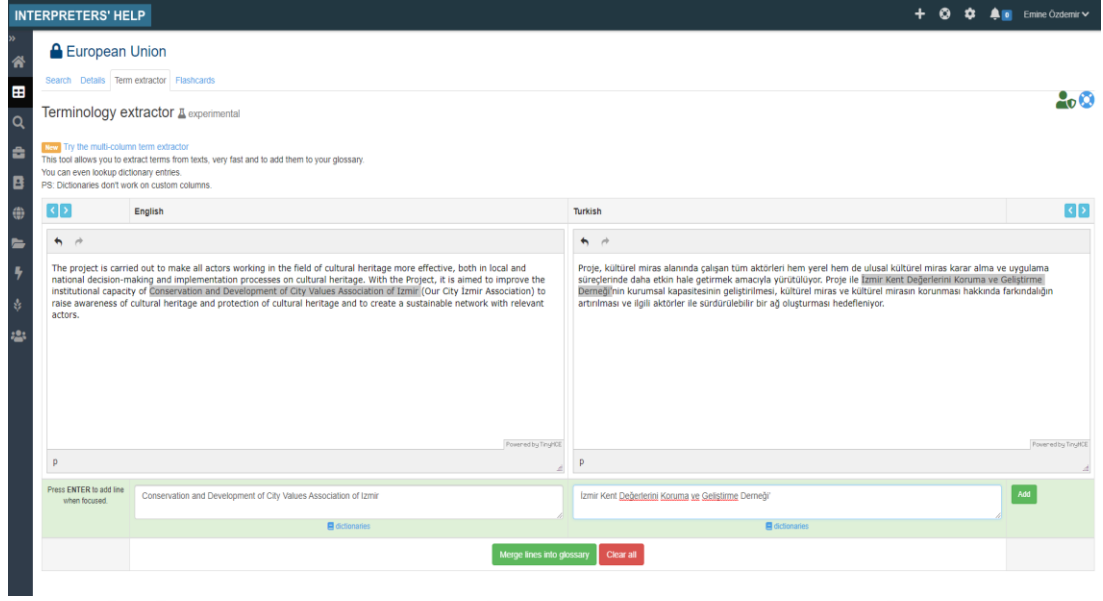


Turkish	English	
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TERMCİLİ	FOREIGN RELATIONS TERMINOLOGY	x
TURKÇE	ENGLISH	x
AB barış koruma gücü	EU peace keeping force	x
AB dış ilişkiler ve güvenlik politikası	EU foreign and security policy	x
AB dönem başkanlığı	presidency of the Council of the European Union	x
AB Komisyonu	EU Commission	x
AB müktesebatı	acquis communautaire	x
AB savunma politikası	EU defence policy	x
AB üye devletleri	EU member states	x
abluka	blockade	x
aday gösterme	nomination	x
aday ülke	candidate country	x
adaylık süreci	candidacy	x
ademi merkezîyet	decentralization	x
afrika	afasia	x
Afrika boynuzu	Horn of Africa	x
agreman	agreement	x
ağırtaşı koşullar	aggravated circumstances	x
akılcılık	rationality	x

Görsel 2.5: Interpreter's Help, mevcut terim listelerini sisteme yükleme işleminin ekran görüntüsü.

Son olarak, Interpreter's Help'in **Terminology Extractor** (Terim Çıkarma) özelliği sayesinde çift dilli metinler kullanılarak da sözlüklere terim eklenebilmektedir. Bu özellik sayesinde çevirmenler kaynak ve erek metinleri sisteme kopyalayarak metin üzerinden terimleri hem kaynak metinde hem de erek metinde işaretleyerek listeye ekleyebilirler.

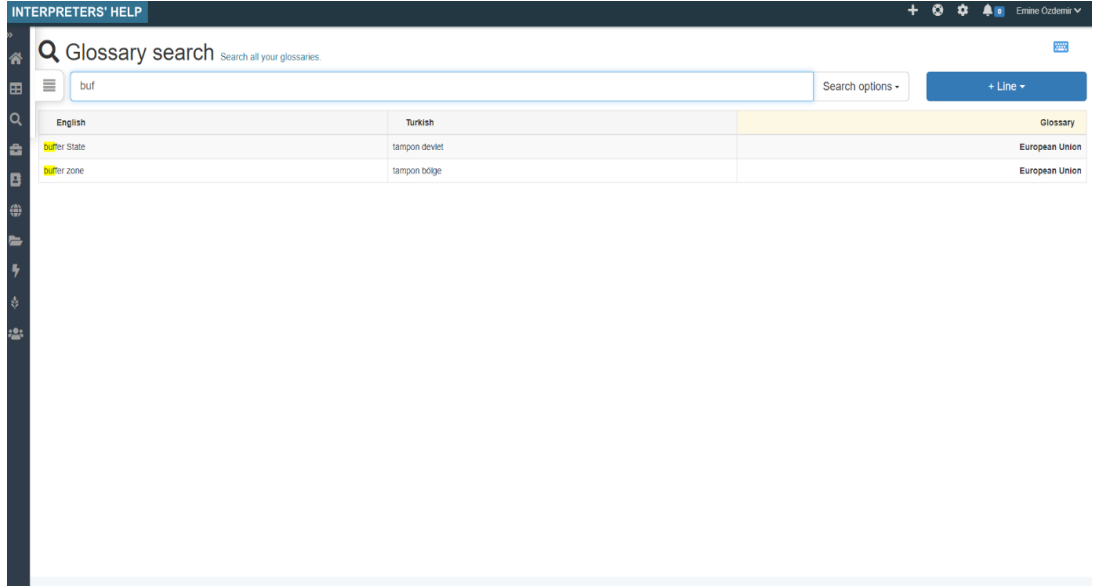
²⁷ https://interpretershelp.com/help/glossary_management#glossary_import son erişim: 01.07.2022



Görsel 2.6: Interpreter's Help, terim çıkarma özelliğinin ekran görüntüsü.

Çevirmenler sözlüklerini oluştururken ismin yanında sözlükle ilgili kısa bir açıklama da ekleyebilirler. Ayrıca gizlilik ayarlarındaki seçenekler sayesinde sözlüklerini kendilerine özel tutabilir, diğer üyelerin de kullanabilmesi için herkese açık hale getirebilir ya da sadece belirli meslektaşlarıyla paylaşabilirler. Buna ek olarak bu kişilere sözlükte değişiklik yapma veya sadece sözlüğü görüntüleyebilme yetkilerini de verebilirler. **Glossary Farm** özelliği sayesinde ise başka üyeler tarafından hazırlanmış herkese açık sözlükleri görüntüleyebilirler.

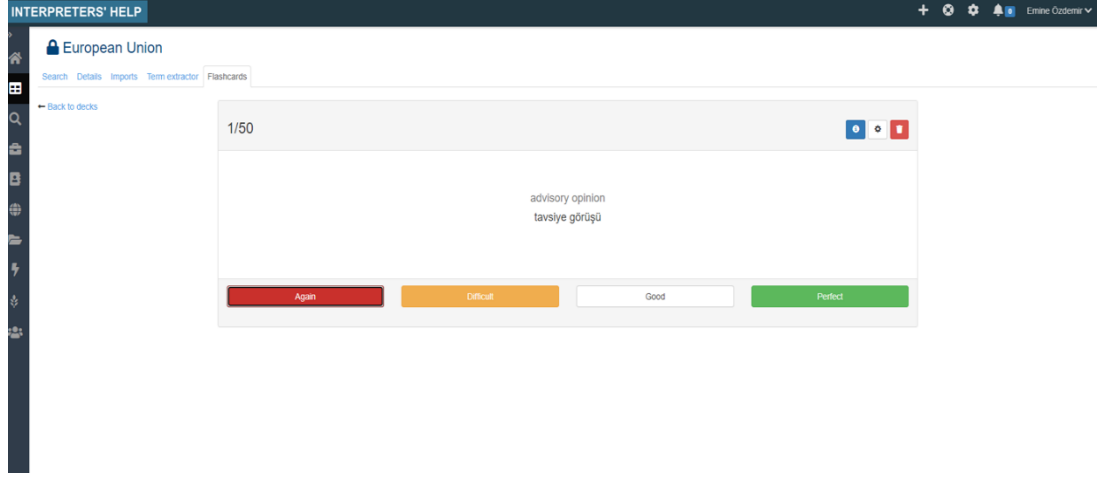
Glossary Search özelliği ise çevirmenlerin özellikle de kabinde ve çeviri sırasında hızlı ve etkili bir şekilde arama yapabilmesi için geliştirilmiştir. Çevirmenler çeviri sırasında sistemde kayıtlı bütün sözlüklerinden arama yapabileceği gibi sadece belirli sözlüklerden de arama yapmayı seçebilmektedir. Buna ek olarak, hangi sütunların hangi sırayla görüneceği gibi görsel ayarları da yapmak mümkündür. Arama işlemi gerçek zamanlı olarak gerçekleşmekte ve çevirmen sözcükleri yazmaya devam ettikçe aramaya en uygun terimler otomatik olarak ekranda görünmektedir. Ayrıca çeviri sırasında hem kaynak dilde hem de erek dilde arama yapılabilir, terimler düzenlenebilir hatta yeni bir terim eklenebilir. Ancak Interpreter's Help web tabanlı bir servis olduğu için **Glossary Search** özelliği de yalnızca çevrimiçi kullanılabilir.



Görsel 2.7: Interpreter's Help, Glossary Search ekran görüntüsü.

Flashcard özelliği çevirmenlerin toplantılardan önce terimleri çalışması ve öğrenmesi için geliştirilmiştir. Aktif hatırlama ve aralıklı tekrar yöntemlerini kullanarak çevirmenlerin terimleri ezberlemelerine yardımcı olmaktadır ²⁸. Burada her kart, sözlüğün bir satırına eşittir. Kartın bir yüzünde kaynak metin, diğer yüzünde de erek metin vardır. Çevirmenin ekranında her kart tek tek görünmektedir. Çevirmenler kartı gördükten sonra “Göster” yazısına tıklayarak terimin çevirisini açabilir. Çeviriyi hatırlayıp hatırlamama durumunu değerlendirmek için de “Tekrar Dene”, “Zor”, “İyi”, “Mükemmel” seçeneklerinden birini seçer ve algoritma bu cevaplara göre terimin çevirmene bir daha ne zaman sorulacağını belirler. **Flashcard** özelliği aynı zamanda cep telefonları ve tabletlerde de kullanılabilir.

²⁸ https://interpretershelp.com/help/glossary_learning_mode son erişim tarihi: 01.07.2022



Görsel 2.8: Interpreter's Help, Flashcard özelliği ekran görüntüsü.

Diğer BDSÇ araçlarından farklı olarak, çevirmenler **Interpreter's Help'in Jobs, Clients ve Network** özellikleri sayesinde aldıkları çeviri işlerini, müşterilerini ve iş ağlarını da bu uygulama aracılığıyla yönetebilmektedir. Çevirmenler işlerini kendileri için oluşturabilir veya “Takım Lideri” olarak bir iş oluşturup bu işi Interpreter's Help üyesi diğer meslektaşlarıyla paylaşabilirler. Bu sayede yaptıkları çevirilerin kaydını tutabilir, önceki işlerde kullanılan materyallere ulaşabilir, yeni materyaller yükleyebilir ve iş bilgileri ve materyalleri takım arkadaşlarıyla paylaşabilirler.

Interpreters' Help beta Dashboard My glossaries My business Network Glossary Farm + Help Angela Martin

Coming up assignments
Assignments history
Assignments shared with me
Clients

Beet farming symposium

Print

Informations

Chef d'équipe	Dwight Schrute
Client	farmers society of pennsylvania
Starts on	October 07, 2015
Ends on	October 10, 2015
Location	University of Scranton 800 Linden St PA Scranton 18510 United States View map
Note	It's basically a conference about beet cultivation in Pennsylvania. It starts at 9am.

Team

Dwight Schrute (Chef d'équipe)	EN <- DE
Oscar Martinez	EN > SP
Me	EN > FR

Glossaries

Attached glossaries

horses
Farming
Seeds

Files

Attached files

beet_farming_penn.pages.pdf

☒ Notify me on new comment

Comments

Posted by Me 21 minutes ago (edit)
Would you be willing to carpool? My car's broken down.

Posted by Dwight Schrute 19 minutes ago
Sure, I can pick you up.

Posted by Oscar Martinez 18 minutes ago
When should we be there?

Posted by Dwight Schrute 16 minutes ago
Or sorry, it starts at 9am, so you should be there at 8:30. I've added it in the notes.
Oscar, should I pick you up too ?

New comment

Post comment

Copyright © 2015. Interpreters' Help

Görsel 2.9: Interpreter's Help, Jobs özelliğinin ekran görüntüsü²⁹.

2.2. UZAKTAN SÖZLÜ ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ

İletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte katılımcıların farklı lokasyonlarda olduğu durumlarda da sözlü çeviri hizmetlerinin sunulabilmesi mümkün hale gelmiştir. Bu tür durumlarda kullanılan teknolojiler, çevirmenler veya katılımcılar farklı yerlerde bulunsa bile çevirmenlerin çeviri hizmeti sunabilmesine

²⁹ https://interpretershelp.com/help/assignments#managing_jobs son erişim tarihi 01.07.2022

olanak sağlamıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sunulan uzaktan sözlü çeviri hizmetinde de çeşitli parametreler devreye girmiş ve dolayısıyla da uzaktan sözlü çeviri bu parametrelere göre farklılık göstermeye başlamıştır: katılımcıların yeri ve dağılımı; desteklenen çeviri türleri (ardıl, eşzamanlı veya her ikisi); iletişim ortamı (sadece sesli veya sesli-video); teknolojik taban veya platform (donanım tabanlı, yani telefon veya video konferans sistemleri veya yazılım tabanlı, yani bulut tabanlı konferans uygulamaları); ve bağlantı türü (uydu, ISDN, geniş bantlı internet, mobil ağ)³⁰.

Uzaktan sözlü çeviri hizmeti, kamu hizmetlerine erişimin arttırılması ve dil desteği maliyetini azaltmak amacıyla 1970'lerde telefon çevirisiyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Uzaktan sözlü çeviri hizmetinin ilk ve en eski türü olan telefonda çeviri, ilk olarak 1973 yılında Avustralya göç idaresi tarafından sunulmaya başlamış ve daha sonra da Avrupa başta olmak üzere birçok ülkeye yayılmıştır³¹. Bu yıllardan günümüze kadar, özellikle de sağlık hizmetleri kapsamında telefonda çeviri aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Video konferans çevirisinde (VRI) kullanıcılar ve çevirmenler ses ve görüntü aracılığıyla birbirine bağlanmaktadır. Video konferans çevirisinde kullanıcılar ve çevirmenler ya görüntülü arama özelliğine sahip çevrimiçi bir platform aracılığıyla ya da bir mobil uygulama aracılığıyla bağlanmaktadır. Bu çeviri türünde çevirmenler ardıl olarak görevlerini yerine getirirler. VRI, hastanelerde olduğu kadar işletmeler tarafından konferans görüşmeleri için de kullanılmaktadır.

Video konferansa dayalı sistemlerin eşzamanlı çeviride kullanımı, başlangıçta Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi kurumların bu çeviri hizmetine olan ilgisiyle ilerlediği söylenebilir. Video konferans çevirisi eşzamanlı çeviri amacıyla ilk defa 1976 yılında, UNESCO tarafından yapılan bir deneyde kullanılmıştır³². Deneyde, Paris'teki UNESCO merkezine Nairobi'deki bir konferans merkezinden üç farklı yöntem kullanılarak bağlanılmıştır: telefonla uzaktan sözlü çeviri, video bağlantısıyla

³⁰ Sabine Braun. "Technology, interpreting", **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, Eds. Mona Baker, Gabriela Saldanha, 3. Baskı, London, Routledge, 2019, ss. 569 - 574.

³¹ Holly Mikkelsen. "Telephone Interpreting: Boon or Bane?", **Speaking in tongues : language across contexts and users**, Ed. Luis Pérez González, Valencia, Universitat de Valencia, 2003, ss. 251-269.

³² Kilian G. Seeber. **Distance Interpreting: Mapping the Landscape**, Ed. Barbara Ahrens; Morven Beaton-Thome; Monika Krein-Kühle; Ralph Krüger; Lisa Link; Ursula Wienen, Berlin, Frank & Timme, 2020, ss. 124-126.

uzaktan sözlü çeviri ve Paris ile Nairobi arasında, çevirmenlerin Paris'te bulunduğu bir video konferans çevirisi.

Tümleşik Hizmetler Dijital Ağı (ISDN)³³ 1990'larda kullanıma sunulduğunda, uzaktan sözlü çevirinin fizibilitesi üzerine bir dizi çalışma yapılmıştır. 1993'te Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü (ETSI), 1995, 1997 ve 2000'de Avrupa Komisyonu, 1999 ve 2001'de Birleşmiş Milletler, 1999'da **Ecole de Traduction et D'interprétation** (ETI) ile işbirliği içinde Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU), 2001'de Avrupa Konseyi ve 2001 ve 2004'te Avrupa Parlamentosu tarafından yapılan çalışmalar bunların başlıca örnekleridir³⁴.

Mouzourakis bu çalışmaları ve çalışmalarda denenen çeşitli teknik özellikleri bir makalesinde incelemiştir³⁵. ETSI ve ITU/ETI çalışmaları ve ilk Avrupa Komisyonu çalışması, video konferans için ISDN hatlarının kullanılmasını ele almıştır. Video konferans için kullanılan ISDN hatları "H 320" olarak bilinen standart bir ses/video iletim protokolüne dayanır. "H 320" protokolüne göre ses ve görüntü bilgisi, aktarılacak bilgi miktarını azaltmak için sıkıştırılmalıdır. Bu da ses ve görüntü kalitesinde bazı kayıplara sebep olmaktadır. Sonuç olarak ses kalitesi, eşzamanlı çeviri kabinleri için ISO 2063 standardının gerisinde kaldığından, bu, eşzamanlı çeviri için kabul edilemez bulunmuştur. Birleşmiş Milletler deneyleri, daha iyi bir ses sinyali elde etmek için standart kodlamadan farklı kodlamaya sahip ISDN bağlantılarını kullanmıştır. Avrupa kurumlarınca daha sonra yapılan testler ise ses ve görüntü kalitesi kaybını önlemek için koaksiyel veya fiber optik kablo bağlantılarını kullanmıştır. Bu çalışmalar türünün ilk örneği olarak her ne kadar başarılı görünse ve gelecekle ilgili umut vadetse de eşzamanlı çevirinin olağan seyrinde gerçekleştirilebilmesi için yeterli olmamıştır. Mouzourakis'e göre bu çalışmalar, farklı teknik koşullarda tekrarlanan bir dizi fizyolojik ve psikolojik sorunu ortaya çıkarmıştır, bu nedenle bu sorunları yalnızca belirli bir teknik düzene veya hatta belirli bir kuruluş tarafından sağlanan çalışma koşullarına atfetmek doğru olmaz. Mouzourakis, sorunların daha çok uzakta olma sonucunda ortaya çıkan genel koşullardan kaynaklandığını öne sürmüştür³⁶.

³³ Ortak anahtarlı telefon ağı üzerinden video ve faks desteğinin yanı sıra eşzamanlı ses ve veri trafiğinin dijital aktarımını destekleyen bir ağ teknolojisi.

³⁴ Braun a.g.e.

³⁵ Panayotis Mouzourakis. "Remote interpreting: A technical perspective on recent experiments", **Interpreting**, Cilt:8, Sayı:1 2006, ss. 45–66.

³⁶ A.e.

Daha yakın geçmişte, birçok Avrupa ülkesi, ITU'nun video konferanslarda bağlantıyı internet aracılığıyla sağlayan daha yeni H.323 standardına dayanan konferans sistemlerini kullanmaya başlamıştır. ISDN tabanlı sistemlere göre ses kalitesi, kameralar ve mikrofonlar gibi üst düzey ekipmanlarla birlikte bu sistemler, video konferans tabanlı çeviri için eski sistemlere göre daha iyi destek sağlamaktadır³⁷

Ancak yapılan bu araştırmalara rağmen, özellikle de kurumsal alanlarda, uzaktan sözlü çeviri sadece istisnai durumlarda kullanılmıştır. 2011 yılında Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Mahkemesi tarafından imzalanan anlaşmada uzaktan sözlü çeviri teknolojilerinin kullanılacağı istisnai durumlar ve çevirinin yapılacağı uygulanabilir çalışma koşulları belirlenmiştir. Bununla birlikte bilgisayarların ve özellikle de geniş bantlı bağlantıların gelişmesiyle birlikte konferans çevirisi hizmetinin sunulabilmesi için gerekli zaman ve mekan kısıtlamalarını ortadan kaldıracak çeşitli bulut tabanlı teknolojik çözümler ortaya çıkmıştır³⁸.

Uzaktan sözlü çeviri teknolojilerine, özellikle de video konferans çevirisine, gerek ilk çıktığı zamanlardaki teknik yetersizliklerinden gerekse de çevirmenlerin yeni teknolojilere karşı sahip olduğu önyargılardan dolayı mesafeli yaklaşılmıştır. Uzaktan sözlü çeviri hizmetlerini desteklemek ya da kabul etmek konusundaki kararsızlığının ardından Uluslararası Konferans Tercümanları Derneği (AIIC) 2018 yılında yayınladıkları Yürütme Komitesi kararıyla birlikte uzaktan sözlü çeviriyle ilgili tutumunu dile getirmiş ve bir dizi yönerge önermiştir³⁹.

Telefon ve video konferans çevirisi uzun yıllardır aktif olarak kullanılsa da eşzamanlı çevirinin gerektiği durumlarda (konferanslar, seminerler vb. gibi) telefon veya videolu görüşme araçları yeterli gelmemektedir. Eşzamanlı çevirinin uzaktan gerçekleştirilebilmesi için çevirmenlerin konuşmacıyı görme ve dinleme, terimcilerini gözden geçirme, sözlükten kelime arama ve hatta kabin arkadaşıyla iletişime geçmesinde yardımcı olacak çözümler daha sonra geliştirilmiştir. Bu çözümler ilk başta video konferans sistemlerini kullanan, donanım tabanlı teknolojiler olsa da yakın

³⁷ Sabine Braun. **Remote Interpreting**, Ed. Renée Jourdenais Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 352-367.

³⁸ Seeber **a.g.e.** s.125

³⁹

[https://aiic.org/document/4418/AIIC%20Guidelines%20for%20Distance%20Interpreting%20\(Versions%201.0\)%20-%20ENG.pdf](https://aiic.org/document/4418/AIIC%20Guidelines%20for%20Distance%20Interpreting%20(Versions%201.0)%20-%20ENG.pdf) son erişim tarihi 04.07.2022

zamanda internet üzerinden konferans yapılmasına olanak sağlayan bulut tabanlı sistemler kullanılmaya başlamıştır. Sabine Braun bu teknolojiler aracılığıyla gerçekleştirilen sözlü çeviriyi “**webcast interpreting**” (internetteki yayınlar aracılığıyla yapılan sözlü çeviri) veya “**remote simultaneous interpreting**” (uzaktan sözlü çeviri) olarak adlandırır ⁴⁰.

COVID-19 pandemisinden önce, uzaktan sözlü çeviri platformları, çevirmenlerin seyahat etmesi gerekmediği için yüz yüze etkinliklerde maliyet düşürücü bir çözüm veya çevrimiçi seminerler gibi yalnızca sanal oturumları yöneten bir sistem olarak görülmüştür. Ancak COVID-19 pandemisi, teknolojinin artık sadece çeviriyi uzaktan sunmakla kalmayıp aynı zamanda uzaktaki konuşmacılar ve katılımcılar için gerekli koşulları sağladığı senaryolara geçişi hızlandırmıştır.

Uzaktan sözlü çeviri (USÇ) konferans çevirisi alanıyla doğrudan ilişkilidir. Bu çeviri yöntemi farklı durumlarda kullanılabilir ancak tüm bu durumların ortak noktası, çevirmenlerin işlerini uzaktan ve eşzamanlı modda yapmalarıdır. Çevirmenler genellikle, konuşmacıların sesini ve ayrıca konferansın video akışını alabilecekleri USÇ sağlayıcısının çevrimiçi platformuna giriş yapar.

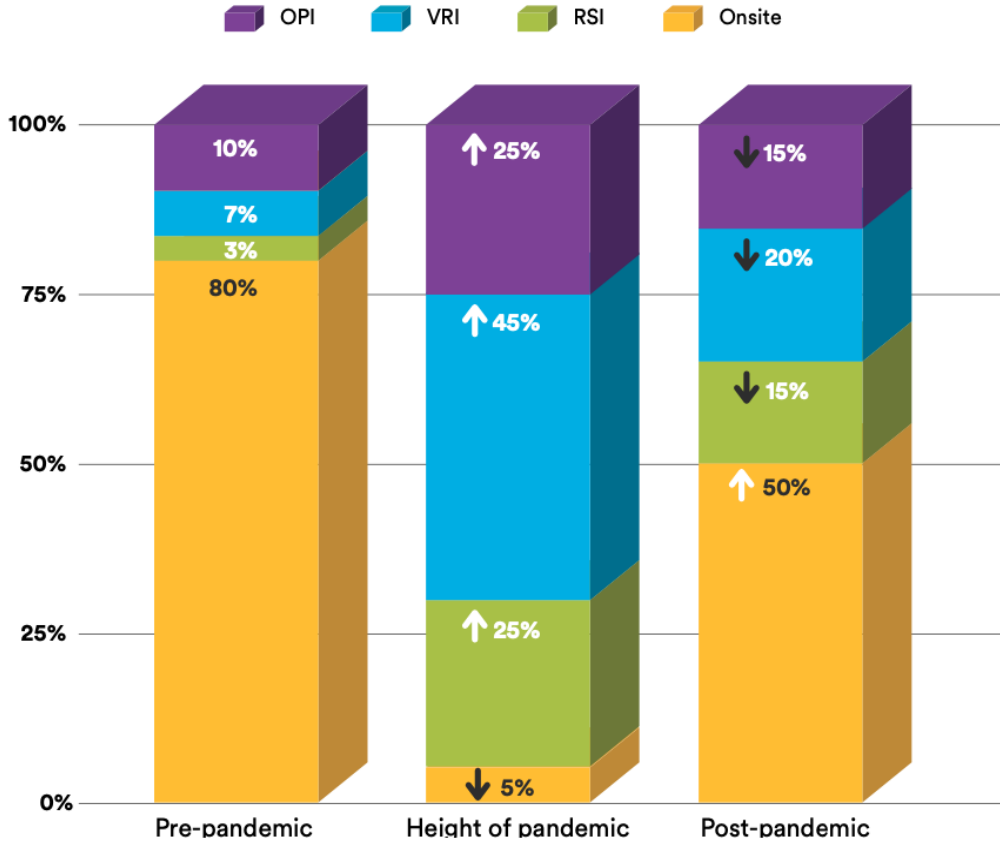
USÇ, ayrıca web konferansı ve web seminerleri için de kullanılmaktadır. USÇ'nin önemli bir avantajı, çevirmenlerin, konuşmacıların ve dinleyicilerin hepsinin aynı yerde olmasına gerek duymamasıdır. Bununla birlikte, çeviri ekipmanı maliyetini ortadan kaldırmak için tüm tarafların aynı mekanda olduğu durumlarda da USÇ kullanılabilir.

Nimdzi'nin sözlü çeviri teknolojileriyle ilgili 2021 yılında yayınladığı raporda telefonda çeviri, video konferans çevirisi, uzaktan sözlü çeviri ve yerinde çeviri oranları verilmiştir⁴¹. Bu rapora göre pandemi öncesinde yerinde çeviri %80 oranında iken, uzaktan sözlü çeviri %3, video konferans çevirisi %7 ve telefonda çeviri %10 oranında yapılmaktadır. Ancak pandemi sırasında gelen kapanma ve sosyal mesafe kurallarıyla birlikte bu oran sırasıyla %5, %25, %45 ve %25 oranında değişmiştir. Pandemiyle birlikte hayatımıza giren çevrimiçi toplantıların yaygınlaşması ve yeni normal haline gelmesi sözlü çevirilerin yapılış şekline de yansımıştır. Grafikte de görüleceği üzere yerinde yapılan çeviriler pandemi öncesine göre büyük ölçüde

⁴⁰ Braun a.g.e.

⁴¹ Sarah Hickey. “The 2021 Nimdzi Interpreting Index: The Ranking of The Top 35 Largest Interpreting Service Providers ”, 2021, (Çevrimiçi) <https://www.nimdzi.com/interpreting-index-top-interpreting-companies/#Key-trends-and-developments>. Son erişim tarihi 3.07.2022

azalırken uzaktan sözlü çeviri türlerinin yüzdesi pandeminin büyük ölçüde bitmesi, hayatın olağan düzenine dönmeye rağmen pandemi öncesine göre oldukça fazladır.



Görsel 2.10: Nimdzi Interpreting Index'in sözlü çeviri grafiği.

Türkiye Konferans Tercümanları Derneği de konferans çevirmenlerinin uzaktan sözlü çeviri konusundaki yaklaşımlarını ve deneyimlerini anlamak amacıyla Haziran 2020'de bir anket yayınlamış ve sonrasında da 163 profesyonel konferans çevirmeninin katıldığı bu anketin sonuçlarını internet sitelerinde paylaşmıştır.⁴² Raporda belirtildiğine göre katılımcıların büyük bir kısmı Covid-19 öncesi uzaktan sözlü çeviri yapmış olsa da %70'e yakını daha önce evden çeviri yapmamıştır. Ayrıca katılımcıların %64'ü evden çeviri yapabilmek için ekipman ve altyapı yatırımı yapmışken %27'si de bu yatırımları yapmayı planladığını dile getirmiştir. Raporda çevirmenlerin yaptıkları yatırımlar ve genel olarak konu ile ilgili uygulamaları konusunda aynı yönde hareket etmeleri mesleki dernekler tarafından yayınlanan en iyi uygulamaları ve gelişmeleri takip etmelerine ve değişen koşullara uyum

⁴² <https://www.tktd.org/uzaktan-sozlu-ceviri-anket-raporumuz-yayimlandi/> son erişim tarihi 20.08.2022

sağlayabilmelerine bağlanmıştır. Bu raporda da hem düşük maliyetli olması hem de çoğu kişi tarafından zaten kullanılan bir platform olması sebebiyle Zoom'un en çok kullanılan platform olduğu, bunu başta Kudo ve Interprefy olmak üzere diğer uzaktan sözlü çeviri platformlarının takip ettiği görülmüştür. Raporda en dikkat çeken sonuçlardan biri de çevirmenlerin uzaktan sözlü çevirinin genel olarak ek yük, zorluk ve sorumluluk gerektiren bir çalışma olduğunu düşünmeleridir. Çevirmenler bunun sebebi olarak konferans çevirmenlerin iyi çalışabilmesi için kabin arkadaşına ihtiyaç duyduğu, teknik sorunlarla ilgili kaygılar, kabin arkadaşlarıyla iletişim zorluğu, konuşmacıların mikrofonu kullanamaması ve aynı anda birden fazla cihazı takip etmek olarak göstermiştir. Ayrıca çevirmenlerin birçoğu uzaktan sözlü çeviriyi yapmak için evleri yerine işverenin sağladığı mekanı tercih ettiklerini belirtmiştir.

2.2.1. Uzaktan Sözlü Çeviri Platformları

COVID-19 salgını, eşzamanlı çeviri platformları sunan şirketler için büyük bir değişimi tetiklemiştir. Bu platformlar salgın sonrasında çok daha az bilinen ürünlerken, sosyal mesafe ve seyahat kısıtlamalarının günlük hayata hakim olduğu zamanlarda çokdilli toplantılar sağlamak için nihai çözüm haline gelmişlerdir. Salgınla ilgili tehditlerin ortadan kalkmasına rağmen çevrimiçi toplantıların ve seminerlerin yoğun bir şekilde devam etmesiyle birlikte bu platformlar da aktif olarak kullanılmakta ve sayıları gittikçe artmaktadır. Nimdzi tarafından 2020 yılında hazırlanan **Language Technology Atlas'ta** (Dil Teknolojileri Atlası) bu platformların sayısı yirmiyken, 2021 yılında bu sayı otuz dörde çıkmıştır⁴³. Platformların ortak özelliği çevirmenin platforma üye olması, konuşmacıyı ekranında görebilmesi ve çeviriyi dijital bir konsol aracılığıyla yapmasıdır. Bu konsol genel olarak farklı kanalları dinleyebilme, ses ayarlarını yapabilme gibi çevirmenlerin kabin içerisinde kullandığı ekipmanın özelliklerine benzer özelliklere sahiptir. Bu yüzden bu bölümde bu platformların hepsinin aynı özelliklerini tekrarlamak yerine daha çok farklılık gösteren özellikleriyle öne çıkanlarından bahsedilecektir.

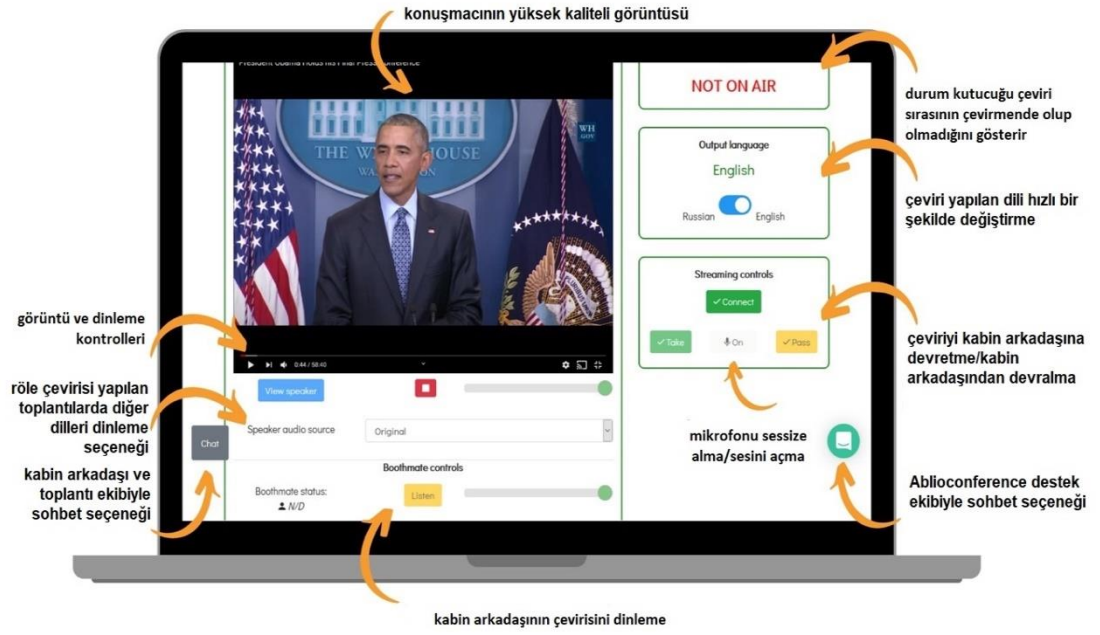
⁴³ Yulia Akhulkova, Sarah Hickey, Belén Agulló García. "The Nimdzi Language Technology Atlas", , 2021, (Çevrimiçi) <https://www.nimdzi.com/language-technology-atlas/>. son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

Çeviri hizmeti sağlayıcısı **Ablio**, AB tarafından finanse edilen ST WI-FI projesi⁴⁴ aracılığıyla **Ablioconference**⁴⁵ adlı USÇ platformunu geliştirmiştir. Platformun önemli özelliklerinden biri çeviri hizmeti alacak kişilerin tüm süreci kendilerinin yönetmesine olanak sağlamasıdır. Organizatörler veya hizmet alacak bireyler platformu etkinliklerinin dil çiftleri, çevirmenleri ve dağıtım kanalları gibi özel ihtiyaçlarına göre düzenleyebilir. Etkinlik öncesinde ücretsiz bir şekilde deneme ve prova yapabilir. Bu sayede Ablioconference diğer bazı çeviri platformlarında olduğu gibi, organizatörlere hem bir sözlü çeviri yönetim sistemi hem de uzaktan sözlü çeviri platformu sunmaktadır.

Çevirmenler, çeviri yaparken geleneksel kabin içi konsollarının tüm işlevlerine sahip dijital bir panoyla çalışmaktadır. Uzun süreli toplantılarda kabin arkadaşlarıyla birlikte çalışabilir, onların çevirilerini dinleyebilir ve kabin arkadaşlarından çeviriyi sorunsuz bir şekilde alabilir veya onlara devredebilirler. Çevirmenler röle modundayken diğer çeviri kanallarını da dinleyebilmektedir. Bunlara ek olarak Ablioconference, konuşmacılardan gelen yüksek kaliteli video sinyalleri, diğer çevirmenler ve etkinlik yöneticileriyle anlık mesajlaşma gibi ekstra olanaklara da sahiptir. Ablioconference, çevirmenlere sistemi öğrenmeleri için ücretsiz eğitimler sunmakta ve onları ücretsiz pratik yapmaya teşvik etmektedir. Çevirmenler kaynak olarak her türlü videoyu kullanarak tek başlarına veya diğer meslektaşları ile pratik yapabilmektedir.

⁴⁴ <https://cordis.europa.eu/project/id/784345> son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

⁴⁵ <https://ablioconference.com/home> son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

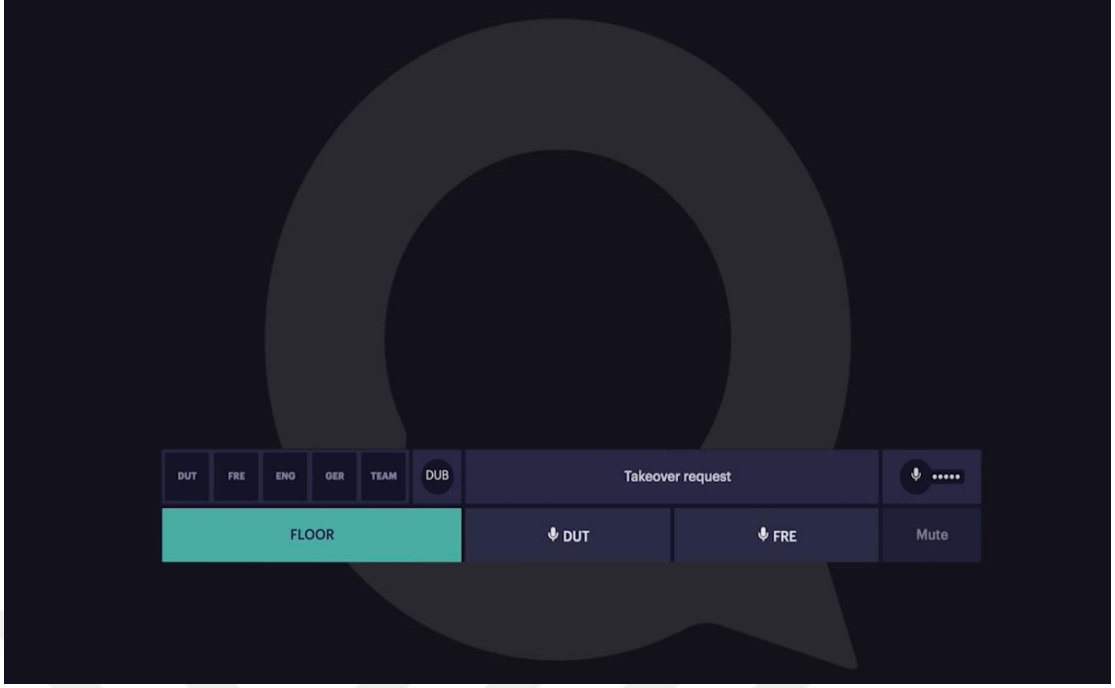


Görsel 2.11: Abliocconference, çevirmenin ana ekranı⁴⁶.

Qua Qua⁴⁷, Belçikalı internet hizmeti sağlayıcısı Duvall tarafından geliştirilen bir uzaktan sözlü çeviri platformudur. Kurumsal müşterilere, devlet kurumlarına, uluslararası kurumlara hizmet vermekte ve çevrimiçi toplantı ve etkinlikler için eşzamanlı çeviri hizmeti sunmaktadır. Qua Qua’da da diğer birçok platformda olduğu gibi çevirmenler siteye üye olduktan sonra bir dizi eğitimden geçerek sistemi nasıl kullanacaklarını öğrenmektedir. Qua Qua platformunda da çevirmenin kabinde kullandığı teçhizata benzer bir kontrol paneli bulunmakta ve çevirmenler çeviri sırasında gerekli tüm işlemleri buradan yapmaktadır.

⁴⁶ <https://blog.ablio.com/aiic-evaluation-of-abliocconference-simultaneous-interpreting-delivery-platform-for-iso-compliance/> son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

⁴⁷ <https://quaquameeting.com> son erişim tarihi 3 Temmuz 2022



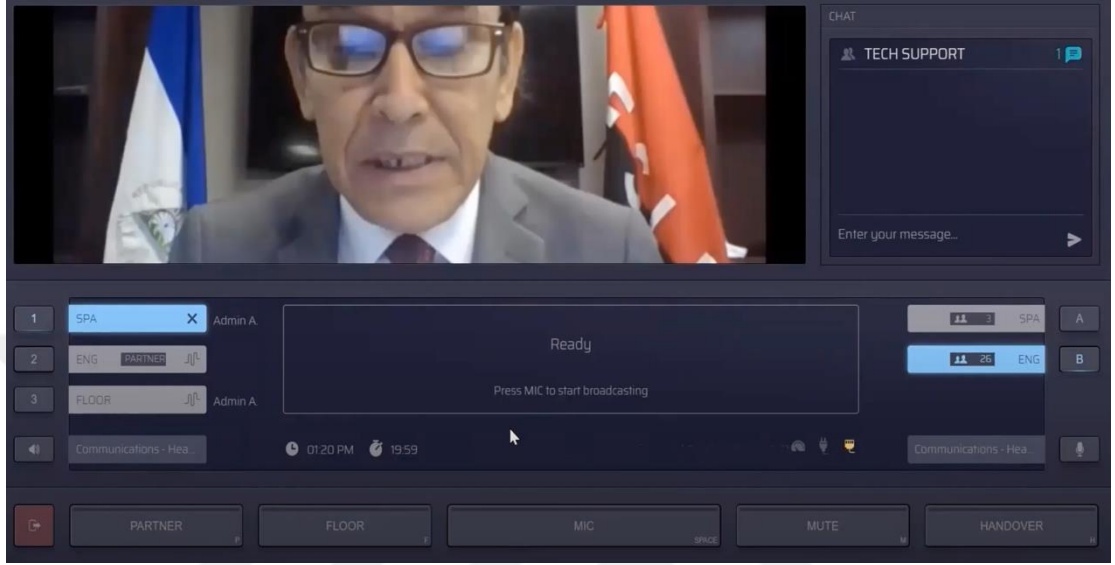
Görsel 2.12: Qua Qua, çevirmenin kontrol panelinin ekran görüntüsü.

Çevirmenler bu konsol aracılığıyla ana konuşmacıyı, röle çevirilerini ya da kabin arkadaşlarını dinleyebilir, konuşmacıların sesini ya da kendi sesini ayarlayabilir, çeviriyi kabin arkadaşından kolay bir şekilde devralabilir. Qua Qua'nın çok az platformda olan ve bu yüzden öne çıkan özelliklerinden biri ise çevirmenin aynı anda hem konuşmacıyı hem de varsa konuşmacının yansıttığı slayt gösterisi vb. gibi paylaşımları kendi ekranında görüntüleyebilir olmasıdır. Ayrıca toplantıda birden fazla konuşmacı varsa sıradaki konuşmacı katılımcı listesinin en üstünde belirtilmektedir. Böylece çevirmen sonraki konuşmanın konusu veya çok dilli toplantılarda ise dili hakkında bilgi sahibi olabilmektedir.

Litvanya merkezli bir uzaktan sözlü çeviri şirketi olan **Interactio**, oldukça geniş bir müşteri tabanına sahiptir ve internet sitesinde yayınladığı bilgilere göre bugüne kadar 42 binden fazla etkinliğe ev sahipliği yapmış, 111 farklı ülkeye ve 120 binden fazla katılımcıya hizmet vermiştir⁴⁸. Interactio'yu diğer platformlardan ayıran en önemli özelliklerden biri üye olacak çevirmenlerle ilgili birtakım gereklilikleri talep etmesidir. Interactio'ya üye olmak ve bu platforma çeviri yapabilmek için çevirmenlerden en az bir yıllık uzaktan sözlü çeviri tecrübesine, sabit ethernet kablosu

⁴⁸ <https://www.interactio.io> Son erişim tarihi 03.07.2022

bağlantısına (200 ms'nin altında gecikme, 10MB'nin üzerinde yükleme, 10MB'nin üzerinde indirme), gürültü engelleme özelliğine sahip mikrofon ve kulaklığa, 5000+ CPU ve 8GB RAM veya daha yüksek işletim belleğine sahip bir bilgisayara veya dizüstü bilgisayara sahip olmaları beklenmektedir⁴⁹.



Görsel 2.13: Interactio, çeviri konsolunun bir ekran görüntüsü.

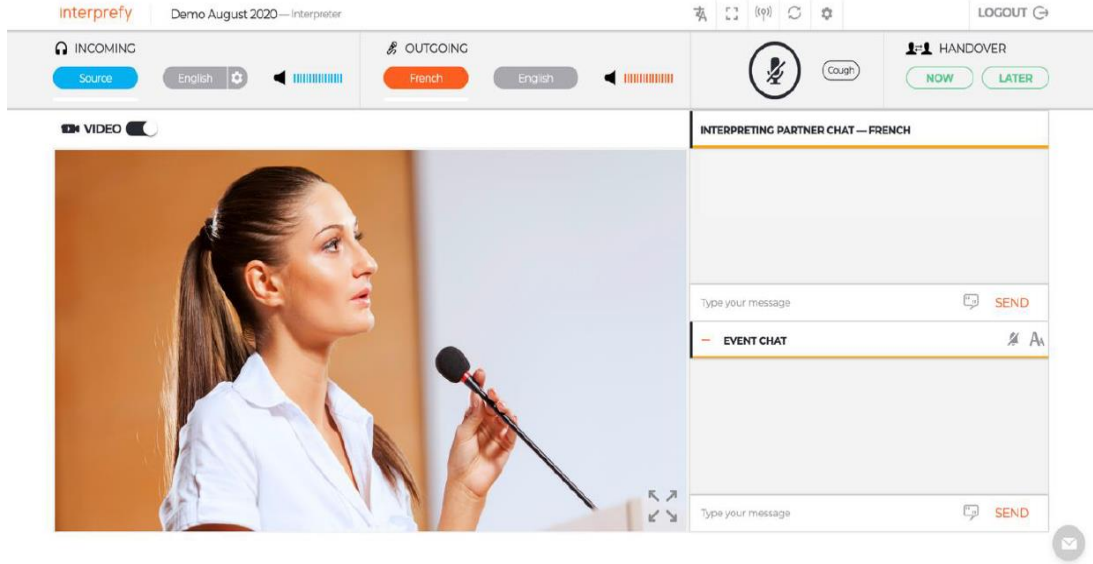
Interactio'da çevirmenin kontrol paneli dil değiştirme, konuşmacıyı ve kabin arkadaşını dinleme, sessize alma gibi temel özelliklere sahiptir. Çevirmenler ekranın sağ üst köşesindeki sohbet bölümünü kullanarak teknik destekle veya diğer çevirmenlerle her an yazışabilir. Farklı dil kanallarının ses düzeyini en uygun şekilde ayarlayabilir. Çevirmenler ayrıca toplantı süresini ve aktif olarak çeviri yapan çevirmenin ne kadar süredir çeviri yaptığını da ekranından takip edebilir. Ayrıca konsolun çevirmene sunduğu görüntüleme özellikleri sayesinde çevirmen isterse konuşmacıyı tam ekran görüntüleyebilir (bu durumda ekranda sadece konuşmacı görünür, konsol kaybolur), ekranda birden fazla konuşmacıyı görüntüleyebilir ya da konuşmacılardan birini sabitleyebilir.

Interprefy⁵⁰ ise 2015 yılından beri sektörde olan bir uzaktan sözlü çeviri platformudur. Interprefy, kendisine üye olan konferans çevirmenlerinin eşzamanlı çeviriyi en iyi şekilde, sorunsuz bir etkinlik deneyimi ile sunmalarını sağlamak için çevirmenleri kapsamlı bir eğitim ve değerlendirmeden geçirmektedir. Interprefy'da

⁴⁹ <https://www.interactio.io/interpreters-community> Son erişim tarihi 03.07.2022

⁵⁰ <https://www.interprefy.com> Son erişim tarihi 03.07.2022

çeviri yapabilmek için çevirmenlerin konferans çevirmenliği alanında eğitimli olması, alanda ortalama 5 yıllık tecrübesinin olması ve belirlenen bilgisayar, ses, mikrofon ve internet hızına sahip olması gerekmektedir. Çevirmenlerin onay durumu en az bir toplantıyı/etkinliği başarıyla tamamlamaları koşuluyla altı ayda bir otomatik olarak yenilenmektedir⁵¹.



Görsel 2.14: Inteprefy çeviri konsolunun ekran görüntüsü.

Interprefy çeviri konsolu çevirmenin çeviri sırasında temel olarak ihtiyaç duyduğu tüm düzenlemelere sahiptir. Diğer platformlardan farklı olarak çevirmenler etkinliğin sohbet bölümünü de görüntüleyerek ilgili yazışmaları isterse takip edebilmektedir. Ayrıca çevirinin kabin arkadaşına devri sırasında eğer isterse kabin arkadaşından gelen talebi reddedebilir. Çevirmen eğer isterse aynı Interactio'da olduğu gibi konuşmacıyı tam ekran olarak görüntüleyebilir. Ancak bu durumda Interactio'dan farklı olarak çevirmenler konsol komutlarını kaybetmez. Komutlar çevirmen faresini hareket ettirdiğinde daha küçük bir şekilde çevirmenin ekranının alt kısmında görünmektedir. Ayrıca Interprefy hibrit toplantıları da desteklemektedir. Bu tarz toplantılarda çevirmen eğer fiziksel olarak bir kabinden çeviri yapacaksa, kabindeki kontrol panelini platforma bağlayarak kullanabilmektedir. Interprefy'in teknik destek ekibi hem hibrit toplantıları hem de çevrimiçi gerçekleştirilen toplantıları desteklemektedir. Çevirmenler herhangi bir teknik sorunla karşılaştıklarında çeviri sırasında teknik destekle iletişime geçerek yardımlarını alabilir. Son olarak,

⁵¹ <https://www.interprefy.com/interpretation-services/interpreter-training>

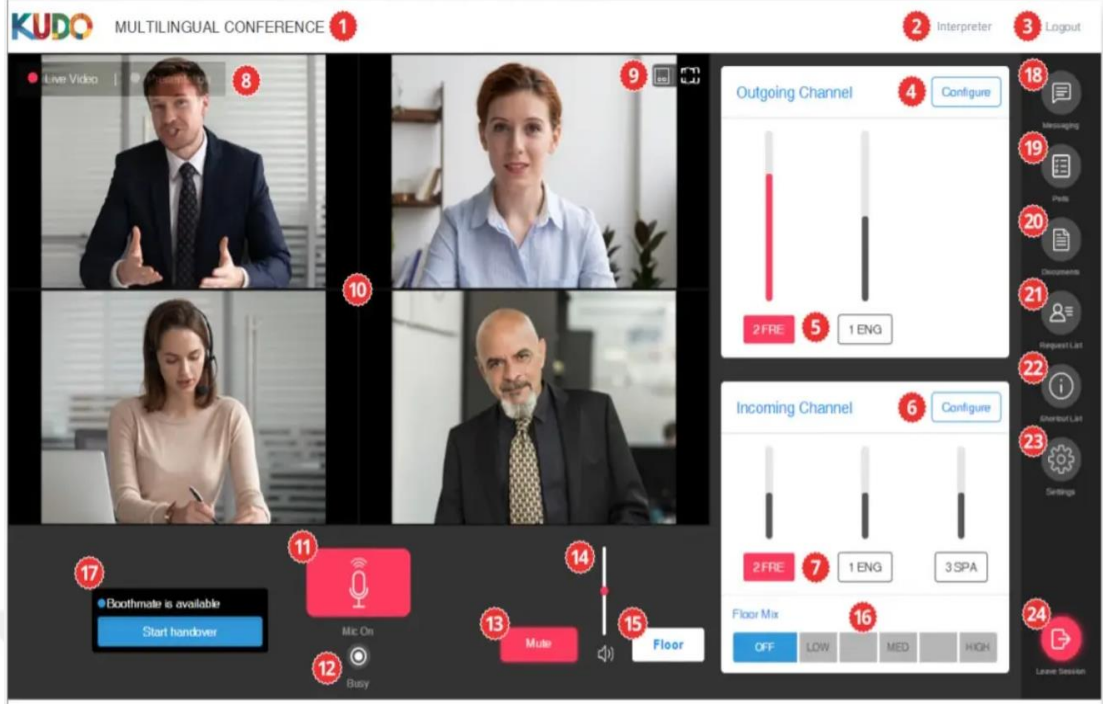
Intreprefy'n yapay zeka destekli otomatik konuşma tanıma teknolojisi sayesinde katılımcılar altyazı özelliğini açarak konuşmacının ya da çevirmenin cümlelerine ait altyazıları ekranlarında görebilirler. Bu özellik 31 dili desteklemektedir.

Yaygın bir şekilde kullanılan bir diğer uzaktan sözlü çeviri platformu ise **Kudo'dur**⁵². Kudo çevrimiçi toplantılar ve etkinliklerin yanında hibrit toplantıları ve canlı yayınları da desteklemektedir. Kudo aracılığıyla yapılan etkinlikler, seminerler ya da toplantılar Youtube ve Facebook gibi platformlardan canlı yayınlanabilir.

Kudo, diğer bazı çeviri platformlarında olduğu gibi üyelerini eğitimden geçirerek onlara sertifika vermektedir. Kudo'da da Kudo ve Kudo Pro olmak üzere iki farklı sertifika türü vardır. Kudo sertifikalı tercümanlar, Kudo'nun çevrimiçi eğitimini tamamlayan ve platformda bir web seminerine katılan konferans çevirmenleridir. Bu çevirmenler Kudo'nun minimum donanım ve bağlantı gereksinimlerini karşılamakta ve sınırlı denetim ile Kudo'da çeviri yapabilmektedir. Kudo Pro çevirmenleri ise, genel olarak uzaktan sözlü çeviride ve özellikle Kudo'da kanıtlanmış deneyime sahip profesyonel konferans çevirmenleridir. Bir Kudo toplantısında bağımsız olarak çeviri için gereken becerilerde uzmanlaşmışlardır. Kudo Pro çevirmenleri kalite ve deneyim açısından denetlenmiştir. Kudo standartlarına uygunlukları düzenli olarak doğrulanmaktadır.

Kudo'nun çevirmen arayüzü kabinlerdeki klasik konsol donanımında bulunan işlevlerin aynısını içermektedir. Eğer çevirmen dokunmatik ekranlı bir bilgisayarda çalışıyorsa, tıpkı kabindeymiş gibi ekrandaki düğmelere basabilir. Kudo, çevirmenlerin arayüzü daha verimli bir şekilde kullanabilmesi için bazı klavye kısa yolları oluşturmuştur. Bununla birlikte çevirmenlerin ses düğmesi ve tuş takımı gibi donanımları da platform tarafından desteklenir.

⁵² <https://kudoway.com> Son erişim tarihi 03.08.2022



Görsel 2.15: Kudo'nun çevirmen arayüzü.

Resimde görülen 1 numaralı bölgede çevirisi yapılan toplantının adı yazmaktadır. 2 numaralı bölge çevirmenin profilini düzenleyebileceği alanı, 3 numaralı bölge ise çevirmenin toplantıdan oturumunu kapatarak toplantıdan çıkacağı yeri göstermektedir. 4 ve 5 numaralı bölgelerde çevirmenin çeviri yapacağı erek dilleri belirleyerek bu diller arasında geçiş yapmaktadır. 6 ve 7 numaralı bölgelerde ise çevirmenler kaynak dillerini seçip ve bu diller arasında geçiş yapabilirler. 8 numaralı bölgede çevirmen konuşmacının videosu ve sunum arasında geçiş yapabilir, 9 numara ise çevirmenin tekli görünüm, galeri görünümü ve tam ekran gibi görüntü ayarlarını yapacağı yerdir. 10 numara çevirmenin toplantıyı, konuşmacıyı veya varsa sunumları görüntülediği ekranı göstermektedir. 11 çevirmenin mikrofonunu açıp kapadığı yerdir, mikrofon kırmızı yandığında aktifken yeşil yandığında sessizdedir. 12 numara çevirmenin çeviri yapacağı kanalın meşgul olup olmadığını göstermektedir. Çevirmenlerin kabin arkadaşı çeviri yaparken bu düğme mavi olur. Çevirmenler 13 numaralı düğmeyi kullanarak çeviri sırasında kendilerini anlık olarak sessize alabilirler, 14 numara ise çevirmenin konuşmacıdan gelen ses seviyesini ayarladığı yerdir. 15 numaralı düğme çevirmenlerin ana konuşmacıyı dinlemesini sağlarken çevirmenler 16 numaralı düğmeden ana konuşmacı ile konuşmanın çevirisini aynı anda dinleyebilir. 17 numaralı düğme çevirmenin çeviriyi kabin arkadaşına devretmesi veya çeviriyi kabin arkadaşından devralması işlemlerinin yapılmasını sağlamaktadır.

18 numaralı sekme ile çevirmen toplantıda görevli diğer çevirmenler veya operatörlerle mesajlaşabilir. Toplantıda anket yapıldıysa çevirmenler 19 numaralı sekmeden, doküman paylaşıldıysa 20 numaralı sekmeden görüntüleyebilir. 21 numara söz hakkı almak isteyen katılımcıların listesini göstermektedir. Çevirmenler 22 numara ile arayüzde kullanabilecekleri klavye kısa yollarını görüntüleyebilir. Son olarak 23 numaralı sekme çevirmenlerin arayüz dilini, kullanacağı mikrofon ve kulaklıkların seçimi gibi ayarları yapmasını sağlarken 24 numara çevirmenin Kudo hesabını kapatmadan toplantıdan çıkmasını sağlamaktadır.

Kudo'nun bazı diğer platformlarda da olan önemli bir özelliği ise aynı toplantıda görev alan iki çevirmen arasındaki çeviri devir prosedürünün pürüzsüz bir şekilde ilerlemesi için oluşturulan sistemdir. Bu prosedür herhangi bir sohbet mesajı veya dikkati dağıtacak ayrı bir iletişim kanalı kullanılmadan aktif veya pasif çevirmen tarafından başlatılabilir. Devir işlevi, aktif ve pasif çevirmen için farklı görüntülenecektir. Aktif çevirmen “Devri Başlat” düğmesine basar ve 15 saniyelik bir geri sayım başlar. Pasif çevirmenin ekranına bir zil sesi ile uyarı ve “Değiştirmeye hazır mısınız?” sorusu gelir. Pasif çevirmen 15 saniye içinde cevap vermezse prosedür sıfırlanır. Pasif çevirmen evet derse, ekranında “Hazır olun” yazısı belirir. Bu aşamadan sonra aktif çevirmenin çeviriyi devretmeye en uygun anı bulabilmesi için tam bir dakikas olacaktır. Aktif çevirmen çeviriyi devrettikten sonra pasif çevirmen mikrofonunu açar ve çeviri yapmaya başlar. Bu süreç pasif çevirmen tarafından da başlatılabilir ve aynı şekilde gelişir.



Kudo'nun çevirmenlere sunduğu en önemli özelliklerden biri ise **Kudo Interpreter Assist**'tir. Interpreter Assist, özellikle uzaktan sözlü çeviri senaryolarına uygun olarak tasarlanmış bir bilgisayar destekli sözlü çeviri aracıdır. Bu araç otomatik sözlük oluşturma ve gerçek zamanlı öneri sistemi olmak üzere iki ana özelliğe sahiptir. Interpreter Assist'in amacı hazırlık süresini genel olarak kısaltmak ve çeviri sırasında doğru terminoloji kullanımını arttırmaktır. Interpreter Assist en basit haliyle şu şekilde işlemektedir: Çevirmenler toplantının konusunu belirleyerek bir proje oluşturur, konu ile ilgili otomatik olarak gelen çok dilli kaynakları değerlendirir, takım arkadaşları ile bu kaynakları paylaşır (isteğe bağlı olarak), gerçek zamanlı önerilerle uzaktan sözlü çeviri yapar.

Kudo'da sözlük oluşturulurken müşteriden elde edilen konferansla ilgili kaynak ve/veya erek dildeki metinler, konu ile ilgili anahtar kelimeler ile yapılan arama sonucunda çıkan metinler veya konu ile ilgili internet siteleri kullanılabilir. Bu kaynaklardan elde edilen bilgilerle birlikte toplantıda kullanılacak olan terimlerin bir listesi oluşturulur. Elde edilen sözcüklerin önerilen karşılıkları çevirmenin değerlendirilmesine sunulur (bu çeviriler doğruluk oranına göre 100 üzerinden puanlanır) ve çevirmen uygun bulduğu çevirileri seçerek uygun olmadığını düşündüklerini değiştirebilir. Çevirmenin tüm terimleri tek tek kontrol etmesi yerine tek dilli sözlükler makine çevirisi kullanılarak otomatik olarak çevrilebilir (desteklenen diller: Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Japonca ve Rusça)⁵³. Kullanıcı oluşturulan bu kaynağı artık düzenleyebilir, yeni terimler ekleyebilir ve iş arkadaşlarıyla paylaşabilir.

Bu araç, çok dilli sözcüklerin otomatik olarak oluşturulmasının yanında sözlü çeviri sırasında terimlerin, sayıların ve özel adların eşzamanlı önerilmesi özelliklerini de çevirmenlere sunmaktadır. Burada konuşmacının dile getirdiği sözcükler otomatik konuşma tanımlama teknolojisi tarafından algılanır, algılanan bu sözcükler proje oluşturulurken oluşturulan veriler kullanılarak belirlenir ve çevirileri çevirmenin ekranına yansıtılır. Fantinouli ve ark., yaptıkları çalışmada bu sözlü çeviri aracının gerçek konuşmalarda denemişler ve başarılı sonuçlara ulaşmışlardır. Araç çok dilli

⁵³ Claudio Fantinuoli, Giulia Marchesini, David Landan, Lukas Horak. "KUDO Interpreter Assist: Automated Real-time Support for Remote Interpretation", **arXiv preprint arXiv:2201.01800**, 2022.

sözlüklerin otomatik olarak oluşturulması ve terimlerin, rakamların ve özel isimlerin sözlü çeviri sırasında eşzamanlı olarak önerilmesi ile çevirmenleri desteklemiştir⁵⁴. Bu aşamada bu ve benzeri araçların geliştirilmesi ve kullanılması çevirmenlerin gerek toplantılara hazırlanmalarına gerekse toplantı sırasında sayılar ve özel isimleri algılama ve terimleri hatırlama (veya terimcilerinden bakma) sebebiyle oluşan bilişsel yükün azaltılmasına büyük ölçüde yardımcı olacağı söylenebilir.

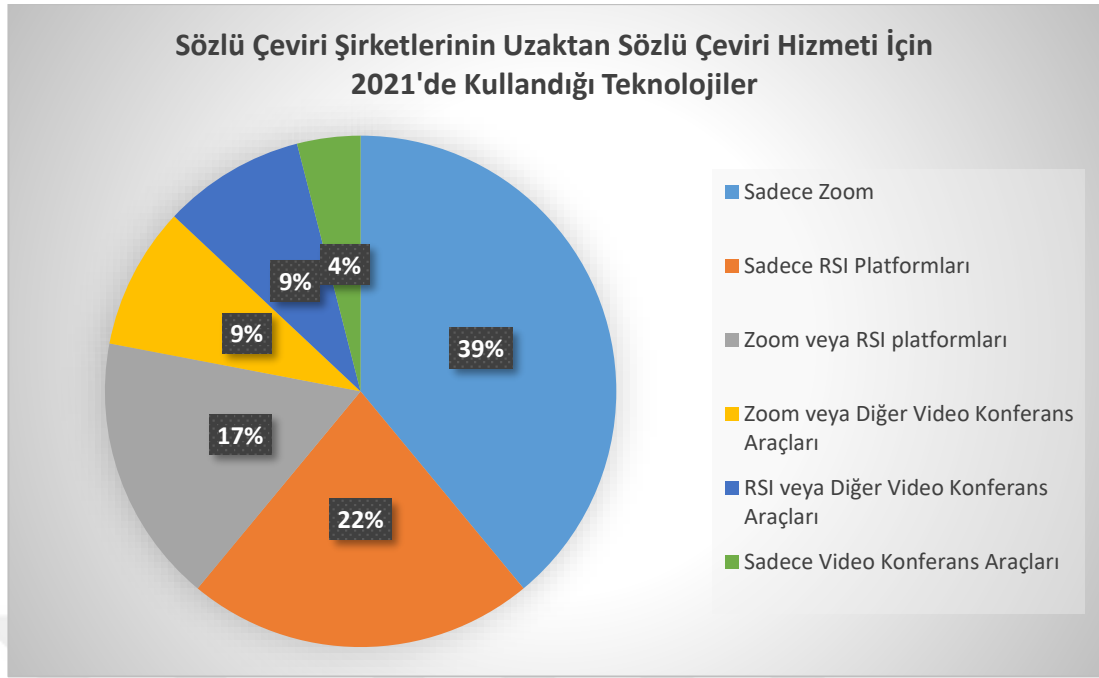
Uzaktan sözlü çeviri platformlarının yalnızca sözlü çeviri için oluşturulmuş olması ve çeviriyi en iyi şekilde gerçekleştirecek çeşitli özelliklerinin bulunmasına rağmen uzaktan sözlü çeviri için Zoom, Microsoft Teams ve Google Meet gibi video konferans platformları daha sık kullanılmaktadır. Mart 2020’de tüm dünyanın kapanmaya girmesi ile birlikte özellikle Zoom başta olmak üzere bu platformlar dünyanın her yerinde yeni iletişim normu haline gelmiştir. Bu yüzden birçok kullanıcı, çeviri hizmeti için yeni platformları öğrenmek yerine zaten alışık oldukları bu araçları kullanma eğilimindedir. Ayrıca Zoom ve Teams gibi video konferans platformlarının uzaktan sözlü çeviri platformlarına göre daha masrafsız olması da çeviri için bu araçların kullanılmasının başka bir sebebidir.

Zoom’un çeviri arayüzü uzaktan sözlü çeviri platformlarıyla karşılaştırıldığında oldukça basittir. Çünkü Zoom, sözlü çeviri kapsamında sadece iki özelliğe sahiptir: Çevirmenler Zoom toplantısına çevirmen rolü ile bağlandıklarında çeviri yapacakları dil çifti ekranlarında görünmekte ve tek bir tıkla bir dilden diğer dile geçebilmektedir. Çevirmenler aynı zamanda ana konuşmacıyı, kabin arkadaşlarını veya varsa diğer dilleri de dinleyebilmektedir. Ancak birçok uzaktan sözlü çeviri platformunun sunduğu aynı anda iki kanalı da dinleme özelliği Zoom’da yoktur. Ayrıca birlikte çalışan çevirmenler çeviriyi devretmek ve birbirleriyle iletişim kurmak için Whatsapp, Skype, Discord gibi farklı mesajlaşma uygulamalarını kullanmak durumundadır.

Zoom’un sözlü çeviri için geliştirilmediği ve Zoom’daki sözlü çeviri fonksiyonunun sadece ek bir özellik olduğu oldukça açıktır. Ancak buna rağmen, CSA Research tarafından 2021 yılında dil hizmeti sağlayıcılarının teknoloji kullanımı üzerine yapılan araştırmaya göre sözlü çeviri hizmeti sunan şirketlerin uzaktan sözlü çeviri için en çok kullandığı teknoloji %39 ile Zoom olmuştur⁵⁵.

⁵⁴ A.e.

⁵⁵ Hélène Pielmeier. "Interpreting Technology Use at LSPs (2021)"2021.



Görsel 2.17: Sözlü çeviri şirketlerinin uzaktan sözlü çeviri hizmeti için kullandığı teknolojiler.

Zoom'un bu kadar yaygın kullanılmasının sonucunda uzaktan sözlü çeviri platformlarının büyük bir çoğunluğu Zoom ile rekabet etmek yerine başta Zoom olmak üzere Microsoft Teams, Google Meet, Hopin, ON24 gibi çeşitli video konferans programlarıyla entegre çalışacak çözümler geliştirmiştir. Kudo, Interactio, Qua Qua, Interprefy ve daha birçok uzaktan sözlü çeviri platformu bu konferans programlarıyla birlikte hizmet vermektedir.

2.3. NOT ALMA AMAÇLI KULLANILAN TEKNOLOJİLER

Ardıl çeviri türünde, konuşmacılar kaynak dilde bir konuşma bölümünü bitirdikten ve çevirinin gerçekleşmesi için durakladıktan sonra çevirmenler konuşmayı erek dilde iletmektedir. Ardıl çeviri sürecinin ilk aşaması olan duyma, analiz ve anlama sırasında, kaynak metin içeriği çevirmenin hafızasında saklanmaktadır. Sözlü çevirmenler bilişsel sürece çok fazla yüklenmemek adına notları belleklerini tetikleyecek şekilde kullanmaktadır.⁵⁶ Dinleme sırasında alınan notlar, konuşmanın içeriğini ve iletilecek mesajı hatırlamasında çevirmenlere yardımcı olmaktadır. Sözlü çevirmenler geleneksek olarak bu eylemi not defteri/kağıt ve kalemle gerçekleştirir de

⁵⁶ Barbara Ahrens, Marc Orlando. "Note-taking for consecutive conference interpreting", **The Routledge Handbook of Conference Interpreting**, Eds. Michaela Albl-Mikasa, Elisabet Tiselius, London, Routledge, 2021, s. 34.

teknolojinin gelişmesiyle not almak üzere kullanılabilecek çeşitli araçlar ortaya çıkmıştır. Bu araçlar her ne kadar diğer sözlü çeviri teknolojileri gibi doğrudan sözlü çevirmenlerin kullanımına yönelik üretilmeseler de sahip oldukları özellikler sözlü çeviri sürecini desteklemektedir. Literatürde en çok incelenen ve çevirmenler tarafında da en sık kullanılan teknolojiler akıllı kalem (veya dijital kalem) ve tablet bilgisayarlardır. Bu bölümde ardıl çeviride not almayı desteklemeye yönelik bu teknolojiler incelenecek ve kullanımları ile ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilecektir.

Çoğu çevirmen bir konuşmanın anlaşılmasını, hatırlanmasını ve not alınmasını gerektiren ardıl çeviriyi oldukça zor ve stresli bulmaktadır. Bu nedenle, performans artırıcı teknolojiler, özellikle kısa süreli bellek üzerindeki yükü azaltacak teknolojiler, çevirmenler tarafından memnuniyetle karşılanan bir kaynaktır⁵⁷. Bu kaynaklardan ilki not almak için kullanılan akıllı kalemlerdir. Herhangi bir normal kalemin boyut ve formunda olan bu kalemler, kendilerine özel mikroçipli not defterleriyle birlikte kullanılmaktadır. Bu defterlere yazılan her şeyi dijital olarak yakalar ve belleklerinde saklarlar. Başka bir yardımcı cihaza (telefon/tablet/masaüstü bilgisayarlarla uyumludur) bağlanıp belleklerindeki verileri güvenli bir şekilde aktarabilirler. Sonuç olarak bu kalemlerin tüm özelliklerini kullanabilmek için kalemin kendisine, özel defterine ve kalemin belleğindeki verileri bilgisayar ya da tablete aktarılabilmesi için de uygulamasına sahip olunması gerekmektedir. **Livescribe**⁵⁸ ve **Neo Smartpen**⁵⁹ bu özelliklerin tümüne sahip iki kalem markasıdır. Ancak literatürde yapılan çalışmalarda sadece Livescribe kullanılmıştır, Neo Smartpen'in sözlü çeviride kullanıldığına dair bir çalışma yer almamaktadır. Bu yüzden bu çalışmada Neo Smartpen'e yer verilmemiştir.

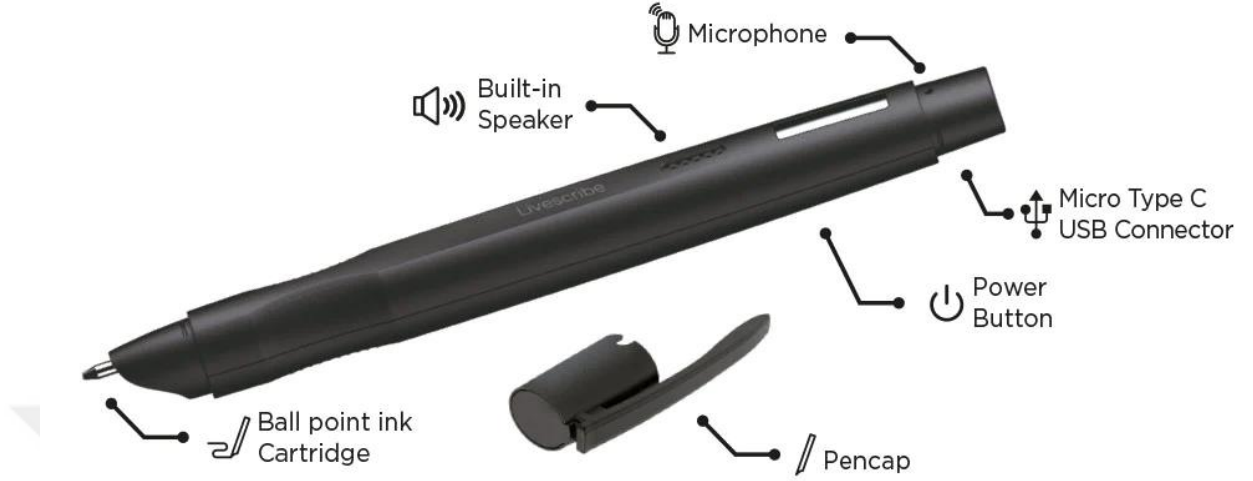
⁵⁷ Marc Orlando. "A Study on the Amenability of Digital Pen Technology in a Hybrid Mode of Interpreting: Consec-simul with Notes", **The International Journal for Translation & Interpreting Research**, Cilt:6, Sayı:2 2014, s. 39.

⁵⁸ <https://us.livescribe.com> son erişim tarihi 20.08.2022

⁵⁹ <https://neosmartpen.com> son erişim tarihi 20.08.2022

Write · Record · Playback

All with one smart device



Görsel 2.18: Livescribe Akıllı Kalem⁶⁰

Bu kalemler elle yazılan notları dijitalleştirmeye ek olarak ses kaydı da yapmakta ve kaydedilen sesi yazılanlarla senkronize etmektedir. Bu sayede, kalemin kullanıcısı kağıt üzerinde aldığı notlardan konuşmayı istediği zaman oynatabilmektedir. Konuşmanın belirli bir kısmını veya bir cümleyi dinlemek için defter sayfasındaki ilgili bir kelimeye dokunulması yeterlidir. Dinlemeyi daha verimli hale getirmek için ses oynatma hızı yavaşlatılabilir veya hızlandırılabilir. Kullanılan akıllı kalemin modeline bağlı olarak, ses kaydı ve oynatma ya doğrudan kalemin kendisinden ya da kalemin bağlandığı bir mobil cihazdan yapılabilir.

Akıllı kalemlerin sahip olduğu bu özellikler ardıl çeviri sırasında çevirmenlere konuşmanın tamamını veya sadece belirli bir kısmını tekrar dinleme veya bilgisayar/tabletlerindeki notlarından kolayca arama yapabilme olanağını sağlamış ve dolayısıyla da çevirmenlerin hafıza yüklerini destekleyerek bilişsel süreçlerine katkıda bulunmuştur. Araştırmacılar ve çevirmenler, bu özellikleri bir adım daha ileri

60

https://us.livescribe.com/products/echo-2™-smartpen?pr_prod_strat=description&pr_rec_id=925676e40&pr_rec_pid=6705415356547&pr_ref_pid=6678385950851&pr_seq=uniform, son erişim tarihi 4 Temmuz 2020

götürerek akıllı kalemlerin ses kayıt/yeniden oynatma teknolojisini “eşzamanlı ardıl çeviri”⁶¹ için kullanmıştır.

Eşzamanlı ardıl çeviri, ilk olarak Avrupa Komisyonu çevirmeni Michele Ferrari tarafından kullanılmıştır. Ferrari, delegelerden birinin konuşmasını kayıt cihazında kaydedip daha sonra eşzamanlı bir şekilde çevirerek eşzamanlı ardıl çeviri yapan ilk profesyonel çevirmen olmuştur⁶². Ferrari'nin ilk denemesinden sonra, bu yeni çeviri türü araştırmacıların ilgisini çekmiş ve o andan itibaren farklı araçlar kullanarak birçok çalışma yapılmıştır. Erik Camayd-Freixas kendi geliştirdiği ses kayıt cihazını kullanarak öğrenciler ve yeni mezun çevirmenler üzerinde yaptığı çalışmada katılımcıları iki gruba bölerek bu iki gruptan çeşitli uzunluklardaki konuşmaların hem klasik not alma yöntemleriyle hem de dijital kayıt cihazı kullanarak çevirmelerini istemiştir. Araştırma, yapılan çevirilerde doğruluğa odaklanmış ve her ifadede kaçırılan kelimenin yüzdesi ölçülmüştür. Sonuçlar, dijital ses kaydedici kullanıldığında daha yüksek doğruluk oranları gösterirken konuşma uzunluğu arttıkça geleneksel not alma teknikleri ile yapılan çevirilerin doğruluğunda bir düşüş göstermiştir⁶³. Pöchhacker ve Hamidi ise çevirmenlerle yaptığı çalışma sonucunda bu yeni eşzamanlı ardıl çeviri türünün, çeviri kalitesinde iyileşme sağladığını ve çevirmenler tarafından yüksek doğruluk ve eksiksizlik oranlarıyla övgü kazandığını ifade etmiştir. Pöchhacker ve Hamidi ayrıca not almanın artık gerekli olmamasının çevirmenlerin dinleme ve anlamaya daha fazla dikkat etmesine olanak sağladığını ve böylece çeviri performanslarının da geliştiğini dile getirmiştir⁶⁴.

Akıllı kalemlerin ardıl çeviri ve eşzamanlı ardıl çeviri çalışmalarında kullanımı ilk defa Marc Orlando'nun 2010 yılında yayınladığı çalışmasında rapor edilmiştir. Orlando kalemleri tanıttığı ve ardıl çeviri eğitiminde nasıl kullanılacağını araştırdığı çalışmasının sonucunda bu teknolojilerin ardıl çevirmenlerin eğitiminde umut vadeci sonuçlar gösterdiğini öne sürmüştür⁶⁵. Orlando daha sonra 2014 yılında yaptığı çalışmada akıllı kalemlerin kullanımını “notlarla yapılan eşzamanlı ardıl çeviri”⁶⁶

⁶¹ İfadenin özgün hali “Simultaneous Consecutive Interpreting” şeklindedir.

⁶² Orlando a.g.e.

⁶³ Erik Camayd-Freixas. “A Revolution in Consecutive Interpretation: Digital Voice-Recorder- Assisted CU”, *The ATA Chronicle* Cilt:34, Sayı:3 2005, ss. 40-60.

⁶⁴ Miriam Hamidi, Franz Pöchhacker. “Simultaneous Consecutive Interpreting: A New Technique Put to the Test”, *Meta*, Cilt:52, Sayı:2 2007, ss. 276-289.

⁶⁵ Marc Orlando. “Digital Pen Technology and Consecutive Interpreting : Another Dimension in Note-Taking Training and Assessment”, *Interpreters Newsletter*, Sayı:15 2010, ss. 71-86.

⁶⁶ İfadenin özgün hali “Consec-Simul with Notes” şeklindedir.

tanımı altında incelemiştir. Bu çalışma aynı dijital kayıt cihazlarında olduğu gibi, kalemler tarafından kaydedilen konuşmaların daha sonra çevirmenler tarafından eşzamanlı çeviri için kullanımını araştırmıştır. Bu çalışmanın diğerlerinden farkı çevirmenlerin sadece ses kayıtlarına bağlı olmaması, aynı zamanda ses kaydı aldıkları kalemlerle konuşmayla ilgili notları almaları ve kalemlerin tüm özelliklerini kullanmalarıdır. Orlando çevirmenlerin bu yöntemle yaptığı çeviri sürecini Gile'in Çaba Modeline yorumlamış ve aşağıdaki tabloyu çıkarmıştır⁶⁷:

Aşama 1	Dinleme 1 ve Analiz 1 Kısa süreli hafıza işlemleri Not Alma
Aşama 2	Dinleme 2 ve Analiz 2 Kısa süreli hafıza işlemleri Uzun süreli hafıza işlemleri (Konuşmayı yeniden oluşturma) Notları okuma/Bilgileri geri çağırma/Tahmin/ Kalemi kullanma Çevirinin üretimi

Tablo 2.1: Orlando'nun notlarla yapılan eşzamanlı ardıl çeviriye uyarladığı Çaba Modeli.

Tabloda da görüldüğü gibi, ilk aşamada çaba bileşenleri orijinal model ile aynıdır; ancak buradaki tek fark çevirmenin konuşmayı ikinci defa dinleyip eşzamanlı çevireceğini ve ikinci kez dinlerken kalemin özellikleri sayesinde konuşmayı yavaşlatıp hızlandırabileceğini bilmesidir. Çevirmen bu yüzden geleneksel ardıl çeviriye göre farklı bir şekilde not alabilmekte, konuşmanın yapısına daha çok odaklanabilmektedir. Orlando'ya göre "öngörülü" bilgi sayesinde çevirmen konuşmanın makro-dilsel ve yapısal unsurlarına odaklanarak daha ekonomik bir şekilde not alabilmektedir⁶⁸. İkinci aşamada ise, eşzamanlı çeviride kullanılan çaba bileşenleri, çevirmenin konuşmanın içeriğini ikinci kez duyması sayesinde daha kolay bir şekilde gerçekleştirilmektedir. İçeriğe ilişkin bu "yakın zamanda edinilen aşinalık", çevirmenin aldığı notlarla birleştiğinde, kalemin kullanımından kaynaklanabilecek ekstra bilişsel yükün yönetimini kolaylaştırmalıdır (örneğin; tahmin, yeniden okuma ve notları eşleştirme, kaydı yavaşlatma veya hızlandırma gibi kalemin diğer işlevlerini kullanma)⁶⁹.

⁶⁷ Orlando a.g.e. s.41.

⁶⁸ A.e. s.42

⁶⁹ A.e. s.42

Söz konusu çalışma, çevirmenlerin akıllı kalem teknolojisini kullandığında yaptığı çevirilerde çok daha yüksek bir doğruluk oranı göstermektedir. Geleneksel yöntemle yapılan ardıl çeviri ile akıllı kalem ile yapılan çeviri akıcılık açısından karşılaştırıldığında ise veriler akıllı kalem ile yapılan çevirilerde duraksamaların veya tereddüt belirten ifadelerin sayısının daha az olduğunu göstermektedir. Orlando'ya göre bu durum, bu yöntemle yapılan çeviriler sırasında daha az gerginlik, daha az anlama eksikliği, notlardan anlam çıkarmada veya erek konuşmayı üretmede daha az zorluk yaşanması anlamına gelmekte ve bu nedenle daha akıcı ve daha profesyonel olması gerektiğini göstermektedir⁷⁰.

Akıllı kalemlerin ardıl çeviride kullanımını inceleyen bir diğer çalışma ise Can Elvan Özkan tarafından 2020 yılında tamamlanan yüksek lisans tezidir⁷¹. Özkan tezinde ardıl çeviri ve akıllı kalem yardımıyla yapılan eşzamanlı ardıl çeviriyi karşılaştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda eşzamanlı ardıl çeviride doğruluk oranının daha yüksek olduğunu, ortaya çıkan çevirinin daha uzun sürdüğünü, sessiz duraksamaların daha uzun olduğunu ortaya çıkarmışken duraksamaların doldurulması ve çeviri sırasında dinleyicilerle yapılan göz teması konularında iki çeviri türünde önemli herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir⁷². Bununla birlikte Özkan, eşzamanlı ardıl çevirinin sayıların ve özel isimlerin fazla olduğu, uzun, yoğun ve hızlı konuşmaları çevirmek için uygun olabileceğini ve kalemlere göre daha çok yönlü bir şekilde kullanılan tabletlerin bu çeviriye daha uygun olabileceğini ileri sürmüştür⁷³.

Çevirmenlerin not almak için yaygın olarak kullandığı diğer teknolojik araç ise tabletlerdir. Tabletlerin günlük hayatın birçok alanında kullanılmaya başlanması ve bilgisayarlara göre daha mobil, daha hafif ve pratik olmaları gibi özellikleri sayesinde bazı çevirmenler de özellikle ardıl çeviride kalem ve kağıt yerine tabletlerle not almaya başlamıştır. Çevirmenler çeviri yaparken piyasada çeşitli markalar tarafından üretilen farklı boyutlara ve özelliklere sahip tabletleri kullanmaktadır.

Tabletlerdeki not almaya yönelik uygulamalar uzaktan sözlü çeviri platformları ve bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları gibi özellikle sözlü çeviride kullanılmak amacıyla geliştirilmemiştir. Ancak birçok çevirmen ardıl çeviride not almak için,

⁷⁰ A.e. s. 52

⁷¹ Can Elvan Özkan. "To Use Or Not to Use a Smartpen: That Is the Question : An Empirical Study on the Role of Smartpen in the Viability of Simultaneous-Consecutive Interpreting", Yüksek Lisans Tezi, Ghent University, 2020.

⁷² A.e.

⁷³ A.e.

geleneksel not defteri ve kalem ile not almaya çok benzeyen ve ek olarak gelişmiş birçok özelliğe sahip not almaya yönelik uygulamaları kullanmaktadırlar. Tablet kullanımının ve mobil uygulamaların gelişmesiyle birlikte günümüzde not almaya yönelik sayısız uygulama bulunmaktadır. Bu yüzden çevirmenler tarafından yaygın kullanılan tek bir uygulama yoktur; her çevirmen kendi kişisel tercihlerine göre aldığı bir uygulamayı kullanmaktadır. Örneğin, Hernani Costa v.d., 2014 yılında sözlü çeviri teknolojileri üzerine yazdıkları makalede Evernote, Inkeness, Penultimate, LectureNotes, Pensupremacy ve My BIC Notes adlı uygulamaların kullanılabilceğini söylemiştir⁷⁴. Bugün bu uygulamalardan Inkeness ve My BIC Notes dışındakiler hala kullanılabilir. Konferans çevirmeni ve araştırmacısı Josh Goldsmith ise çalışmasında ardıl çeviride tablet kullanan 7 çevirmen ile görüşmüş ve çalışmada yer alan çevirmenler not almak için S Note, Bamboo Paper, Penultimate, Top Notes, OneNote, Notability ve AudioNote uygulamalarını kullandıklarını belirtmişlerdir⁷⁵.

Çevirmenlerin kullandığı tablet ve uygulamaları karşılaştırmak üzere Goldsmith tarafından ardıl çeviride tablet kullanan 11 çevirmen ile bir çalışma yapılmıştır⁷⁶. Bu çalışmanın sonuçlarına göre çalışmaya katılan 11 çevirmenin %90'ı iPad; sadece 1'i (%10) Microsoft Surface'ı kullanmaktadır. Not alma uygulamaları açısından Surface Pro kullanıcısı Nebo kullanırken, iPad kullanıcıları Notability (%60), Notesshelf (%30), Penultimate (%30), Bamboo Paper (%20), iOS Notes (%20), AudioNote (%10), GoodNotes (%10) ve Whink (%10) uygulamalarını kullanmaktadır⁷⁷.

Tabletlerin ardıl çeviride kullanımı ile ilgili akademik çalışmalardan önce, ilk olarak profesyonel çevirmenler çeviri sırasında tablet kullanmanın artılarını ve eksilerini incelemiş ve profesyonel ortamlarda faydalı olabilecek kaynakları ve uygulamaları tartışmışlardır. Holly Behl 2013 yılında yazdığı blog yazılarında ardıl çeviride tablet kullanımına geçişinden bahsetmiştir. Behl, her ne kadar ilk yazdığı blog yazısında⁷⁸ tablet performansından memnun kalmasa da birkaç ay sonra yazdığı diğer

⁷⁴ Hernani Costa, Gloria Corpas Pastor, Isabel Muñoz. "Technology-assisted Interpreting", **MultiLingual**, Cilt:25, 04/01 2014, ss. 27-32.

⁷⁵ Joshua Goldsmith. "Tablet interpreting: Consecutive interpreting 2.0", **Translation and interpreting studies**, Cilt:13, Sayı:3 2018, ss. 342-365.

⁷⁶ Josh Goldsmith. A Comparative User Evaluation of Tablets and Tools for Consecutive Interpreters. Proceedings of the 39th Conference Translating and the Computer, Cilt: (2017).

⁷⁷ A.e.

⁷⁸ Holly Behl. "The Paperless Interpreter Experiment: Part I", 2013, (Çevrimiçi) <https://www.precisolanguage.com/2013/01/paperless-interpreter-part-i/>. Son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

yazısında başka bir modele geçtiğinden ve bu yeni modelin ihtiyaçlarını karşıladığından bahsetmiştir⁷⁹ Tony Rosado ise yine 2013 yılında kendi sayfasında yazdığı yazıda kullandığı uygulamaları açıklamış ve diğer çevirmenleri de bu yeni teknolojiyi denemeye davet etmiştir⁸⁰. Alexander Drechsel 2017 yılında, çevirmen meslektaşları tablet modeli seçimi, kullanılabilecek uygulamalar, dikkat edilmesi gereken unsurlar gibi konuları içeren bir kılavuz yayınlamıştır⁸¹.

Tabletlerin ardıl çeviri ve not almada kullanımı ile ilgili en önemli çalışmalardan biri Goldsmith'in yüksek lisans tezidir. Goldsmith 2015 yılında yazdığı tezde ardıl çeviride aktif olarak tablet kullanan çevirmenlerle görüşmüş ve tabletlerin olumlu etkilerini ya da beraberinde getirdiği zorlukları araştırmıştır. Teze doğrudan erişim mümkün olmasa da Goldsmith'in daha sonra tezinden yola çıkarak yayınladığı makalesinde bu araştırmanın verilerine ulaşılabilir. Çalışmada çevirmenlere tabletlerin olumlu ve olumsuz yanları sorulmuş ve aşağıdaki tablo ortaya çıkmıştır⁸²:

Teknik avantajlar	Teknik Dezavantajlar
Referans materyallerine erişim	Pil ömrü
Kalemlerde ekstra özelliklere sahip düğmeler	Çökme
Buluta yedekleme ve erişim	Yanlışlıkla menü düğmelerine basmak
Kes ve yapıştır	Birden fazla kabloya ihtiyaç duyulması
E-posta ve notları yazdırabilme	Ekipman hazırlığı gerektirmesi
Notlara diğer notları ya da dosyaları ekleyebilme	
Silgi	
İnternet bağlantısı	
Şifre koruma	
Ekranı ikiye bölebilme	
Sınırsız mürekkep ve kağıt	
Görsel Avantajlar	Görsel Dezavantajlar
Dikey kaydırma	Kaydırırken yerini bulmakta zorlanma

⁷⁹ Holly Behl. "The Paperless Interpreter Experiment: Part II", 2013, (Çevrimiçi) <https://www.precisolanguage.com/2013/05/paperless-interpreter-part-ii/>. Son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

⁸⁰ Tony Rosado. "Note taking with iPad: Making our life easier", 2013, (Çevrimiçi) <https://rpstranslations.wordpress.com/2013/05/28/note-taking-with-ipad-making-our-life-easier-2/>. Son erişim tarihi 6 Temmuz 2022

⁸¹ Alexander Drechsel. "The Tablet Interpreter", 2017, (Çevrimiçi) <https://static1.squarespace.com/static/52d4015ce4b0eab6f2d76b6f/t/594b8b7a414fb54310f5957d/1498123132497/The+Tablet+Interpreter+Manual.pdf>. Son erişim tarihi 5 Temmuz 2022

⁸² Goldsmith a.g.e. ss. 351

Bir kalemle birden fazla mürekkep rengi ve kalem çeşidi	Bazı çevresel koşullarda ekranı görme zorluğu
Kağıt çeşitleri	Hatalı/yanlış yazma
Kişiyeye özel kağıtlar	Rastgele işaretler
Yakınlaştırma (yazıyı büyütme)	
Yakınlaştırma (aynı anda birden fazla sayfayı görebilme)	
Fiziksel avantajlar	Fiziksel dezavantajlar
Kullanımı daha elverişli	Ayaktayken ya da hareket ederken daha hantal
Hafif ve küçük	Farklı yazma pozisyonları
Müşteri ilişkileri – avantajlar	Müşteri ilişkileri - dezavantajlar
Müşterileri etkileme	Gizlilikle ilgili endişeler
Çevirmeni hatırlanabilir kılar	Müşterilerin teknolojiye güvenmemesi/aşına olmaması
Daha profesyonel görünmesi	Müşteriler çevirmenin odaklanmadığını/kopya çektiğini düşünür
Sayfaları çevirirken daha az dikkat çekmesi	
Kağıttan daha sessiz olması	
Diğer avantajlar	Diğer dezavantajlar
Çevre dostu	Ekstra stres (çökme/bozulma korkusu)
Hazırlığı kolay hale getirmesi	Maliyet
Notların saklanması ve düzenlenmesi	Eğitim imkanlarının olmaması
	Öğrenme eğrisi
	Olası dikkat dağınıklığı

Tablo 2.2: Tablet kullanımının olumlu ve olumsuz özellikleri

Goldsmith'in elde ettiği sonuçlara göre çalışmaya katılan çevirmenler, tabletlerin ardıl çeviri için etkili bir şekilde kullanılabileceğine inanmaktadır: Görüşülen kişilerin %67'si tabletlerin kağıt kalem kadar etkili olduğuna inanırken, %33'ü tabletlerin kalem ve kağıttan daha etkili olduğuna inandığını ve kişisel tercihleri sorulduğunda, üçte ikisi (%67) kalem ve kağıt yerine tabletleri tercih ettiğini dile getirmiştir⁸³. Ancak tabloda da görülebileceği üzere, gizlilik ile ilgili herhangi bir endişenin bulunduğu durumlarda (özellikle de müşteri tarafından) çevirmenler tablet yerine kalem ve kağıt kullanmayı tercih etmektedir. Bununla birlikte, araştırmaya katılan çevirmenler tabletle yapılan çeviri konusunda teknik arıza, pillerin bitmesi

⁸³ A.e.

veya çalışırken itilip kakılabilecekleri ortamlarda tabletlerine zarar verme korkusunu gibi endişelerini de getirmiştir⁸⁴.

Goldsmith'in yukarıda bahsi geçen diğer çalışmasının bulgularına göre çevirmenler, sorunsuz ve hızlı çalışan, taşınabilir, güvenilir, dayanıklı ve çökme olasılığı düşük olan ve iyi pil ömrü sunan tablet arayışındadır⁸⁵. Ayrıca düşük gecikme süresi, akıcı, hızlı yazma deneyimi ve net, kolay görülebilir bir ekranın da önemli olması gerektiğini dile getirmişlerdir⁸⁶. Not alma uygulamaları söz konusu olduğunda ise çevirmenler, kullanımı kolay, güvenilir, stabil uygulamaları tercih etmektedir ve uygulamaların seçiminde en önemli nokta yazım deneyimidir. Uygulamalar hızlı ve pürüzsüz bir şekilde, okunması kolay ve net notlar yazmaya olanak sağlaması, avuç içi reddi ve el yazısı tanıma özelliği sunması önemlidir⁸⁷.

Ayrıca Drechsel ve Goldsmith sundukları bildiride tablet kullanımının çevirmenin bilişsel yükünü destekleyebileceğini öne sürmüştür. Onlara göre bu teknoloji, Gile'in bahsettiği başa çıkma taktiklerinden erteleme ile birlikte kullanılabilir. Çevirmen erteleme taktiğini kullanarak konuşmacı tarafından bahsedilen bir olguyu internette araştırmak ya da bilinmeyen bir sözcüğü/terimi sözlükten aramak için bir zaman aralığı oluşturabilir⁸⁸. Yazarlar yine aynı çalışmada tabletlerin fanı olmadığı için bilgisayarlardan daha sessiz olduğunu, taşınmasının daha kolay olduğunu, şarjının tüm gün gidebileceğini söylemiş; çevirmenlerin tablet kullanımını denemeleri gerektiğini ve tablet kullanımının çevirmen eğitim programlarında yer alması gerektiğini ileri sürmüştür⁸⁹.

Ardıl çeviride tablet kullanımıyla ilgili yapılan en son çalışmalardan biri ise öğrencilerin ardıl çeviri tekniğinin temellerini öğrendikten sonra, bu tekniği sadece kalem ve kağıt ile değil, tablet kullanarak da etkili bir şekilde uygulayıp uygulayamayacağını doğrulamayı amaçlamaktadır⁹⁰. Çalışmaya katılan 12 öğrenciye çalışma başında çeviri yapmak için kullanacakları tablet ve programlar anlatılmış, pratik yapmaları sağlanmış ve sonrasında da hem kağıt ve kalem ile hem de tablet ile

⁸⁴ A.e.

⁸⁵ Goldsmith a.g.e.

⁸⁶ A.e.

⁸⁷ A.e.

⁸⁸ Alexander Drechsel, Jashua Goldsmith. Tablet Interpreting: The use of mobile devices in interpreting, CIUTI-Forum 2016: Equitable Education through intercultural communication: Role and responsibility for non-state actors, 2016.

⁸⁹ A.e.

⁹⁰ Altieri Mirko. "Tablet interpreting : étude expérimentale de l'interprétation consécutive sur tablette", **The Interpreters' Newsletter**, Sayı:25 2020.

çeviri yapmaları istenmiştir. Yapılan çevirilerin süresi karşılaştırıldığında tablet ile yapılan çeviriler ortalama 48 saniyelik ve maksimum 2:01 dakikalık bir farkla kağıt ve kalemle yapılan çevirilere göre daha uzundur, notları okuma süreleri karşılaştırıldığında tablet ile yapılan çevirilerde bu sürenin daha uzun olduğu ve çevirmenlerin notlarını okumakta zorlandığı da gözlenmiştir, son olarak yapılan çeviriler doğruluk ve eksiksizlik açısından karşılaştırıldığında ise tabletle yapılan çevirilerde daha yüksek bir hata oranı görüşmüştür⁹¹. Katılımcılara tabletlerde pratik yaptıkları sırada tabletlerin özellikleri ve işlevleri bir bütün olarak sunulmuş ve katılımcılar tabletleri diledikleri gibi kullanmaya davet edilmiştir. Ancak Altieri buna rağmen katılımcıların tabletleri sadece not defterinde olduğu gibi not almak için basit bir araç olarak kullandığına ve tabletlerin sunduğu özelliklerden tam olarak yararlanılmadığına dikkat çekmiştir.⁹² Bu çalışma tablet gibi yeni teknolojilerin verimli kullanılabilmesi amacıyla çevirmenlerin öncesinde yeterince pratik yaparak teknolojilerin tüm özelliklerine hakim olması gerektiğini göstermektedir.

⁹¹ A.e. ss.27

⁹² A.e.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu araştırma çevirmenlerin teknoloji algısı ve teknoloji kullanımıyla ilgili güncel durumu betimlemeyi amaçlayan bir çalışmadır. Araştırmanın açıklamaya çalıştığı başlıca sorunlar çevirmenlerin çeviri teknolojileri dendiğinde neyi algıladığı, hangi teknolojileri kullandığı veya kullanmadığı ve bu teknolojilerin kendi çeviri süreçlerini nasıl etkilediği ile ilgili tecrübeleridir.

Tezin birinci ve ikinci bölümlerinde çalışmanın temeli olan sözlü çeviri türleri, sözlü çeviri sürecinin bileşenleri ve sözlü çeviri teknolojileri incelenmiştir. Tezin bu bölümü ise mevcut çalışmanın kapsamı, yöntemi, araştırma soruları, örnekleme, veri toplama ve analiz tekniklerinin genel bir çerçevesini sunmaktadır. Çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve veriler betimsel analiz ile incelenmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Creswell ve Creswell, nitel araştırmayı bir insan yaşamı sorununa ilişkin, konuyla ilgili literatür temelli sorular aracılığıyla insanlardan toplanan bilgileri keşfetme ve yorumlama yaklaşımı olarak tanımlamaktadır¹. Ayrıca nitel araştırmada araştırmacılar algıların ve olayların doğal ortamında, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç işlerler². Bu tür araştırmalarda amaç, nicel araştırmalarda olduğu gibi geniş bir popülasyon hakkında bir hipotezi test etmek değil, küçük veya az araştırılmış bir popülasyon hakkında bir anlayış geliştirmektir. Bu bilgiler doğrultusunda sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve kullanımını anlamaya çalışan bu çalışma için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir.

¹ John W. Creswell, J. David Creswell. **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches**, 5. Baskı, California, SAGE Publications, 2018, s.^ss. 41.

² Prof. Dr. Ali Yıldırım, Prof. Dr. Hasan Şimşek. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s.^ss. 39.

3.2. ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırma Türkiye’de farklı dil çiftlerinde çalışan sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve çeviri teknolojilerinin kullanımını araştırmaktadır. Burada amaç sözlü çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojilerini nasıl sınıflandırdığı konusunda genel bir çerçeve sunmaktır. Sözlü çevirmenlerin sözlü çeviriye yönelik teknolojileri yazılı çeviri için kullanılan terminoloji yönetim sistemlerinden veya Word, Excel gibi Office programlarından ya da uzaktan sözlü çeviri teknolojilerinden ayrı tutup tutmadığı merak konusudur. Ayrıca çevirmenlerin kullandığı bu teknolojilerin sözlü çeviri sürecine etkisi konusundaki düşünceleri de araştırılmak istenmiştir. Bu bağlamda başlıca araştırma soruları şunlardır:

1. Çeviri teknolojileri denince sözlü çevirmenlerin aklına neler geliyor?
2. Sözlü çevirmenler sözlü-yazılı çeviri teknolojileri ayrımını yapıyor mu?
3. Sözlü çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerini biliyor mu veya ne kadarını biliyor?
4. Söz konusu teknolojileri aktif olarak kullanıyorlar mı?
5. Sözlü çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerinin performanslarına etkisi konusunda ne düşünüyor?

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ VE VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Nitel araştırmalar genel olarak, oldukça özel bir amaç için seçilmiş, nispeten küçük örneklerle, hatta tek vakalara derinlemesine odaklanır³. Bu bağlamda da genellikle amaca yönelik örneklem yöntemi kullanılmaktadır. Amaca yönelik bir örneklem geliştirirken araştırmacılar, bir popülasyonu temsil eden katılımcıları seçmek için bazı gruplar hakkındaki özel bilgilerini veya uzmanlıklarını kullanırlar. Bazı durumlarda, belirli türdeki bireylerin veya belirli nitelikleri gösteren kişilerin çalışmaya dahil edilmesini sağlamak için bazı gruplar üzerinde saha araştırmaları yapıldıktan sonra amaçlı örnekler seçilir⁴. Araştırmanın kapsamını aktif olarak sözlü

³ Michael Quinn Patton. **Qualitative Research & Evaluation Methods** 4. Baskı, California, SAGE Publications, 2015, s.^ss. 401.

⁴ Howard Lune, Bruce L. Berg. **Qualitative Research Methods for the Social Sciences, Global Edition**, 9. Baskı, Vivar, Malaysia, Pearson Education Limited, 2017, s.^ss. 39.

çeviri yapmaya devam eden, profesyonel konferans çevirmenleri oluşturmaktadır. Ne yazık ki aktif olarak iş hayatına devam eden tüm profesyonel sözlü çevirmenlerin listesinin ve bilgisinin bulunduğu tek bir kaynak yoktur. Araştırmanın amacına ulaşması açısından araştırma kapsamına uyan sözlü çevirmenlere ulaşmak ise oldukça önemlidir. Bu doğrultuda TKTD ve/ya AIIC üyesi çevirmenler araştırılıp bu çevirmenlerle iletişime geçilmiştir. Ancak bu derneklere üye olmayıp yine profesyonel hayatına aktif olarak devam eden sözlü çevirmenler de mevcuttur. Bu çevirmenlere de LinkedIn profilleri üzerinden ulaşılmıştır. Ayrıca görüşme yapılacak çevirmenlerin tecrübesi, eğitim arka planı, dil çifti, yaşı gibi demografik özelliklerinde de çeşitlilik aranmıştır. Bu kriterlere uyan toplamda 49 çevirmenle iletişime geçilmiştir. Bu çevirmenlerden 7'si araştırmaya katılmak istemedikleri için görüşmeyi reddetmiş, 17'sinden e-postalara veya telefonlara herhangi bir geri dönüş alınamamış, 5'i ise müsait olmadıklarını dile getirmiştir. Sonuç olarak toplam 20 sözlü çevirmen ile görüşme yapılabilmektedir.

Nitel araştırmalarda veri toplama yöntemi olarak en sık kullanılan üç yöntem görüşme, gözlem ve doküman incelemesidir⁵. Görüşmeler bilgi toplamak amacıyla yapılan söyleşilerdir ve genellikle yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme olarak üçe ayrılır⁶. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılmıştır. Bu görüşme türünde, araştırmacılar bir dizi soruyu ve görüşmede değinilmek istenilen başlıca konuları önceden belirlemektedir. Bu sorular her görüşülen kişiye sistematik ve tutarlı bir sırayla sorulur. Görüşmeciler eğer gerekli görürse daha ayrıntılı bilgi almak için katılımcılara ek soru sorma, soruların sırasını değiştirme, zaten cevaplanmış soruları sormama özgürlüğüne sahiptir. Sözlü çevirmenlerin çeviri teknolojilerini kullanımı ve teknoloji algısı kişiye göre değişebilecek olgular olduğundan ve görüşme sırasında araştırmacının çevirmenlere açıklama yapma veya ek sorular sorabilme ihtiyacı duyabileceği düşünüldüğünden bu görüşme türü seçilmiştir.

Görüşmeler gerek pandemi ortamı gerekse katılımcıların farklı şehirlerde bulunması nedeniyle çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için Zoom programı kullanılmıştır ve görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Katılımcıların araştırmanın konusu, kapsamı, yöntemi ve amacı konusunda bilgilendirilmiş ve Zoom

⁵ Yıldırım, Şimşek a.g.e. s. 119

⁶ Lune, Berg a.g.e. s. 67

üzerinden ses kayıtlarının alınması konusunda izinleri alınmıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların 19'u ses kayıtlarının alınmasına onay vermiş ve bu ses kayıtları araştırmacı tarafından metinlere dönüştürülmüştür. 1 katılımcı ses kaydının alınmasını istemediği için araştırmacı bu görüşmede yalnızca not almıştır. Görüşmeler sonunda elde edilen veriler ise araştırmacı tarafından betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

3.4. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Araştırma Türkiye'deki sözlü çevirmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili genel bir fikir sunmayı amaçladığından araştırmada görüşmek üzere farklı demografik özelliklere sahip çevirmenlerle iletişime geçilmiştir. Bu doğrultuda yaşları, eğitim arka planı, tecrübesi, dil çiftleri, iş yoğunluğu ve dernek üyeliği gibi konularda farklı özelliklere sahip çevirmenlerle görüşülmüştür. Görüşme yapılan çevirmenler gizliliğin korunması adına çevirmenler rastgele 1'den 20'ye kadar numaralandırılmıştır. Sözlü çevirmenlerin demografik özellikleri aşağıdaki tablodan incelenebilir:

	Yaş	Çeviri Eğitimi	Mesleki Tecrübe	Dil Çifti	İş Yoğunluğu (aylık)	Dernek Üyeliği
Ç1	32	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	12	İngilizce - Türkçe	20-30 gün	Yok
Ç2	34	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	11	İngilizce - Türkçe Almanca - Türkçe	10 gün	Yok
Ç3	35	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	13	İngilizce - Türkçe	12-15 gün	TKTD
Ç4	30	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	7	İngilizce - Türkçe	5 gün	Yok
Ç5	30	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	7	İngilizce - Türkçe	15-20 gün	Yok
Ç6	39	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	17	İngilizce - Türkçe	10 gün	TKTD
Ç7	56	2 Yıllık Mesleki Kurs	25	Rusça - Türkçe Rusça - Azerice	12 gün	TKTD
Ç8	53	Çeviri Eğitimi Almamış	20	İngilizce - Türkçe Almanca - Türkçe	10-15 gün	TKTD
Ç9	45	Çeviribilim (Lisans)	23	İngilizce - Türkçe	12-15 gün	TKTD AIIC

		Konferans Çevirmenliği (Yüksek Lisans)		Almanca - Türkçe		
Ç10	35	Çeviribilim (Yüksek Lisans, Doktora Öğrencisi)	14	Türkçe – Rusça İngilizce – Rusça Türkçe - Özbekçe	10 gün	Yok
Ç11	28	Çeviri Eğitimi Almamış	9	Arapça - Türkçe	20-22 gün	Yok
Ç12	28	Çeviri Eğitimi Almamış	8	Arapça – Türkçe	20 gün	Yok
Ç13	41	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	17	Fransızca – Türkçe	5-7 gün	TKTD
Ç14	32	Çeviri Eğitimi Almamış	5	Arapça – Türkçe	10 gün	AVASÇED
Ç15	34	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	7	İngilizce – Türkçe	15-20 gün	TKTD
Ç16	65	Çeviri Eğitimi Almamış	28	Almanca – Türkçe	8-10 gün	TKTD
Ç17	50	Çeviribilim (Lisans)	28	İngilizce – Türkçe	12-15 gün	TKTD AIIC
Ç18	41	Mütercim Tercümanlık (Lisans)	10	İngilizce – Türkçe Hollandaca – Türkçe Fransızca – Türkçe	5-15 gün	Yok
Ç19	38	Konferans Çevirmenliği (Yüksek Lisans)	10	İngilizce – Türkçe Fransızca – Türkçe	13-14 gün	TKTD
Ç20	45	Konferans Çevirmenliği (Yüksek Lisans)	13	İngilizce – Türkçe Fransızca – Türkçe	7 gün	TKTD

Tablo 3.1. : Çalışmaya katılan çevirmenlerin demografik özellikleri.

3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışma sadece Türkçeye ve Türkçeden çeviri yapan çevirmenlerle gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden çalışma sonuçları farklı dil çiftlerinde çalışan çevirmenlere göre yorumlanamayabilir. Ayrıca görüşülen çevirmenlerin biri hariç hepsi Türkiye’de yaşamaktadır. Bu yüzden sonuçları global olarak yorumlamak doğru olmayabilir.

Çalışmada bahsi geçen teknolojiler sürekli gelişmeye ve yenilenmeye açıktır. Bahsedilen çeviri teknolojileri bu tezin yazılması sırasında dahi güncellenmiş ve bu teknolojilere yeni özellikler eklenilmiştir. Bu yüzden çalışmada bahsedilen özelliklerin ileriki zamanlarda değişmesi ve bu teknolojilerin arasına yenilerinin eklenmesi oldukça olasıdır.

Araştırmada görüşülen sözlü çevirmenlerin mesleki tecrübesi her ne kadar tatmin edici bir çeşitlilik gösterse de araştırmacı yeni mezun çevirmenlerle görüşememiştir. Bu yüzden çalışmada elde edilen bazı bulguların yeni mezun çevirmenleri kapsamaması olasıdır.



DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVİRMENLERİN TEKNOLOJİ ALGISI VE TEKNOLOJİ KULLANIMI

Çalışmanın birinci bölümünde sözlü çeviri türleri ve sözlü çevirinin bileşenleriyle ilgili literatürde yer alan yaklaşımlar incelenmiş, ikinci bölümünde günümüzde kullanılan sözlü çeviri teknolojileri ve bu teknolojilerin temel özellikleri aktarılmış, üçüncü bölümde ise çalışmanın araştırma soruları ve yöntemiyle ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde sözlü çevirmenlerin çeviri teknolojileri ile ilgili düşünceleri ve çeviri teknolojilerinin kullanımları çevirmenlerle yapılan görüşmeler aracılığıyla açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler aşağıdaki araştırma sorularına yanıt bulmayı amaçlamaktadır:

1. Çeviri teknolojileri denince sözlü çevirmenlerin aklına neler geliyor?
2. Sözlü çevirmenler sözlü-yazılı çeviri teknolojileri ayrımını yapıyor mu?
3. Sözlü çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerini biliyor mu?
4. Söz konusu teknolojileri aktif olarak kullanıyorlar mı?
5. Sözlü çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerinin performanslarına etkisi konusunda ne düşünüyor?

Çalışmanın amacı öncelikle sözlü çevirmenlerin neyi teknoloji olarak algıladıklarını, kabul ettiklerini veya kullandıklarını öğrenmek ve sözlü çeviri teknolojileri, yazılı çeviri teknolojileri ve genel kullanım amaçlı ofis programları arasında bir ayrım yapıp yapmadıklarını anlamaya çalışmaktır. Bu bağlamda da aşağıdaki araştırma sorularını cevaplayabilmek için tablodaki görüşme soruları sorulmuştur. Burada öğrenilmek istenilen çevirmenlerin bu konuda bir ayrım yapıp yapmadığıdır. Bu bölümde ilk olarak bu soruların analizi yapılacaktır.

Araştırma sorusu	Görüşme sorusu
1. Çeviri teknolojileri denince	1. Çeviri teknolojileri denince aklınıza ne tür teknolojiler geliyor?

sözlü çevirmenlerin aklına neler geliyor?	2. Sözlü çeviri teknolojileri denince aklınıza ne tür teknolojiler geliyor?
2. Sözlü çevirmenler sözlü-yazılı çeviri teknolojileri ayrımını yapıyor mu?	3. Çeviri işine hazırlanırken bilgisayar, tablet ve bu ortamlardaki herhangi bir uygulamayı kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız neler?
	4. Sözlü çeviri yaparken çeviri sürecine yardımcı olması açısından bilgisayar veya tablet kullanıyor musunuz?
	5. Çeviri işinden sonra kayıtlarınızı düzenlemek için bilgisayar, tablet ve bu ortamlardaki herhangi bir uygulamayı kullanıyor musunuz?

Tablo 4.1: Çevirmenlerin teknoloji algısı ile ilgili araştırma soruları ile görüşme sorularının karşılaştırılması

Çalışmanın bir diğer amacı ise sözlü çevirmenlerin (eğer kullanıyorlarsa) çeviri teknolojileri kullanımları ile ilgili bilgi edinmektir. Burada amaç sözlü çeviri eylemi sırasında sözlü çevirmenlerin bu teknolojileri nasıl kullandığı ve performanslarına olan etkisi konusunda düşüncelerini öğrenmektir. Çevirmenlere performanslarını değerlendirmeleri için birinci bölümde aktarılan çeviri sürecinin bileşenleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Çevirmenlerin programlardan nasıl etkilendiğiyle ilgili her bir çeviri süreci bileşeni için (dinleme-çözümleme, üretim, dikkat, bellek kullanımı, stratejiler) bir soru sorulmuştur. Sözlü çeviriye yönelik ikinci bölümde incelenen teknolojiler bu bileşenleri farklı şekilde etkileyeceği için bu teknolojilerin her biri ile ilgili (bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, uzaktan sözlü çeviri platformları, not almaya yönelik teknolojiler) ayrı bir soru grubu oluşturulmuştur. Dolayısıyla, bu bölümde yapılacak olan analizlerde kullanılan çeviri teknolojisine göre ayrılmış başlıklar altında gerçekleştirilecektir. Aşağıdaki tabloda bu bölümle ilgili araştırma sorularıyla çeviri teknolojilerinden uzaktan çeviri platformları örneği yan yana verilmiştir.

3. Sözlü çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerini biliyor mu?	1. Daha önce herhangi bir uzaktan çeviri platformunu kullandınız mı?
4. Söz konusu teknolojileri kullanıyorlar mı?	Aktif olarak kullanıyorsanız ne sıklıkta kullanıyorsunuz?
	1. Evet ise:
	i. Ne zamandır kullanıyorsunuz?

5. Sözlü çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerinin performanslarına etkisi konusunda ne düşünüyor?	i. Hangi platformu/platformları kullanıyorsunuz? iii. Bu programlar ilk kullanmaya başladığınızdan bu yana performansınızı etkiledi mi? Etkilediyse nasıl etkiledi? iv. Bu platformlar çeviri sürecinde konuşmacıyı algılamanızı değiştirdi mi? Nasıl değiştirdi? v. Bu platformların çeviri sırasındaki bellek kullanımınıza bir etkisi oldu mu? Nasıl bir etkisi oldu? vi. Bu platformlar çeviri sürecinizi etkiledi mi? Nasıl etkiledi? vii. Bu platformları kullanmak dikkatinizi etkiliyor mu? Nasıl etkiliyor? viii. Bu platformlar kullandığınız çeviri stratejilerini etkiledi mi? Etkilediyse ne tür değişiklikler yaptınız? 2. Hayır ise: i. Bu platformları kullanmayı hiç düşündünüz mü? ii. Kullanmamanızın / kullanmak istememenizin sebebi nedir? 3. Pandemiyle birlikte uzaktan çevirinin daha yaygın kullanılmaya başlanması çeviri teknolojilerine bakışınızı değiştirdi mi? Evet ise nasıl/ne ölçüde değiştirdi?
---	--

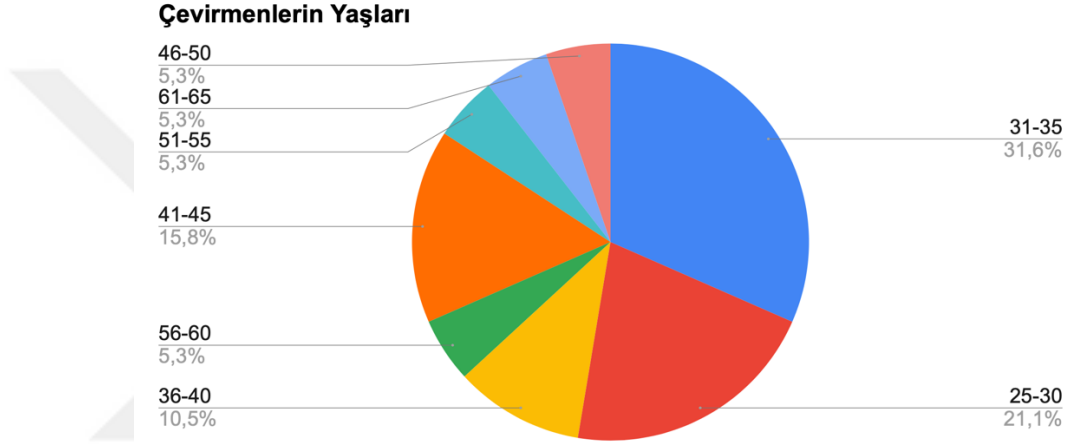
Tablo 4.2.: Çevirmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili araştırma soruları ile görüşme sorularının karşılaştırılması

4.1. Araştırmaya Katılan Çevirmenlerin Demografik Özelliklerinin Analizi

Türkiye'deki sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve teknoloji kullanımı ile ilgili mümkün olduğunca çeşitli görüş elde edebilmek adına çalışmaya katılacak sözlü çevirmenler seçilirken yaş, eğitim seviyesi, tecrübe, dil çifti, iş yoğunluğu, dernek üyeliği

gibi kriterler belirlenmiş ve bu kriterlere sahip mümkün olduğunca farklı özellikteki çevirmenlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılan çevirmenlerin demografik özellikleri genel olarak incelendiğinde tatmin edici bir çeşitlilik olduğu görülmektedir.

Sözlü çevirmenlerin teknoloji kullanımı etkileyebilecek demografik özelliklerden ilki çevirmenlerin yaşıdır. Farklı yaşlardaki ve farklı jenerasyonlardaki insanların teknoloji kullanımı ve algısı değişebileceğinden görüşülen çevirmenlerin farklı yaş grubundan olmasına özen gösterilmiştir. Çevirmenlerin yaş dağılımı şu şekildedir:

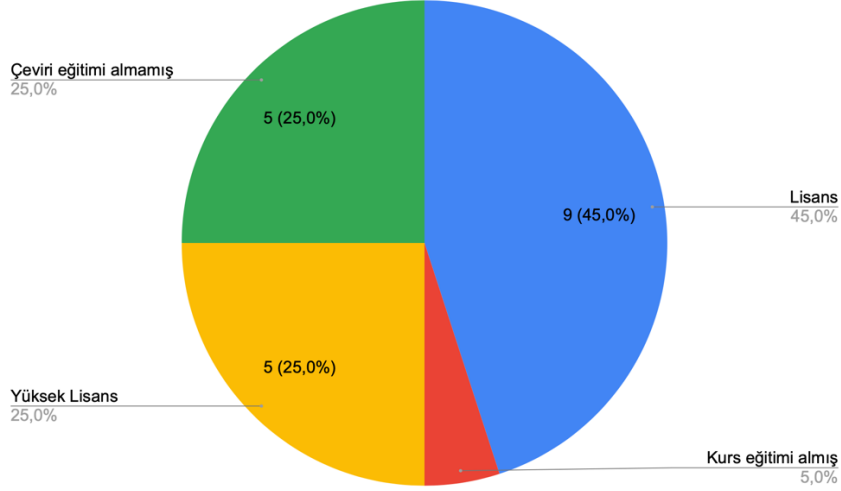


Grafik 4.1: Çevirmenlerin yaş dağılımı.

Çalışmaya katılan sözlü çevirmenlerin büyük bir kısmı %31,6 ile 31-35 yaşları arasındadır ve bu grubu %21,1 ile 25-30 yaş aralığındaki çevirmenler takip etmektedir. Ayrıca %15,8, 41-45 yaşlarında, %10,5'i ise 36-40 yaşlarındadır. Bunun dışında kalan 46-50, 51-55, 56-60 ve 61-65 yaş gruplarındaki çevirmenlerin oranı ise %5,3'tür.

Sözlü çevirmenlerin teknoloji kullanımı etkileyebilecek bir diğer demografik özellik ise çevirmenlerin çeviri eğitimi almış ya da almamış olması veya aldıkları çeviri eğitimin seviyesidir. Bu doğrultuda da yine farklı eğitim arka planına sahip çevirmenlerle görüşülmüştür. Çevirmenlerin eğitim durumu ise aşağıdaki grafikte verilmiştir:

Çeviri Eğitimi



Grafik 4.2: Çevirmenlerin eğitim arka planı.

Çevirmenler mesleki eğitim konusunda karşılaştırıldığında çevirmenlerin %45'inin lisans düzeyinde, %25'inin ise yüksek lisans düzeyinde çeviri eğitimi aldığı görülmüştür. Çalışmaya katılan çevirmenlerden kurs eğitimi almış çevirmenlerin oranı %5, herhangi bir eğitim almamış çevirmenlerin oranı ise %25'tir.

Çalışmaya katılan çevirmenlerden Ç10, İngiliz Dili ve Edebiyatı'nda lisans, Çeviribilim'de yüksek lisans yapmış, şu an yine Çeviribilim'de doktora öğrencisidir. Çalışmaya katılan çevirmenlerden ikisi lisans eğitimlerinden sonra farklı alanlarda yüksek lisans ve doktora eğitimi almıştır. Ç1 farklı alanlarda aldığı eğitimlerle ilgili şunları söylemiştir:

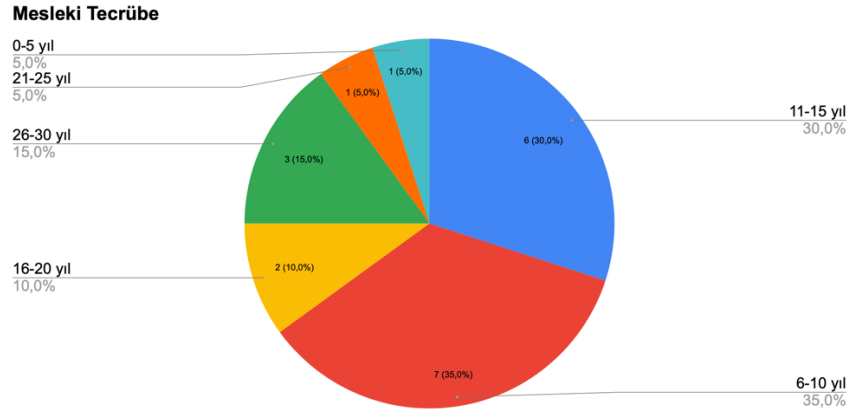
“Yüksek lisans ve doktora yaptım fakat yüksek lisans ve doktoramı Çeviribilim alanında yapmadım veya konferans tercümanlığı ile alakalı bir yüksek lisans programı falan da yapmadım. Ama benim yüksek lisans ve doktoram yine İstanbul Üniversitesi Avrupa Birliği Programında yani bir uluslararası ilişkiler alanında yaptım ve tez yazdım. Onun benim çevirmenliğimi beslediğini düşünüyorum her ne kadar çeviri eğitimi olmasa dahi. Sözlü çeviri alanındaki arka plan bilgimi özellikle beslediğini düşünüyorum çünkü ben siyaset ve ekonomi ve hukuk ağırlıklı dersler aldığım için en azından terminoloji hakimiyeti açısından katkı sunduğunu düşünüyorum.”

Ç1 yüksek lisans ve doktorasını farklı bir alanda yapmış olmasına rağmen aldığı bu eğitimlerin kendisini mesleki açıdan geliştirdiğini düşünmektedir.

Çalışmaya katılan çevirmenlerden %25'i bu konuda herhangi bir lisans eğitimi almamıştır. Bu çevirmenlerden Ç8 tıp eğitimi almış ve daha sonrasında mesleki hayatına çevirmen olarak devam etmiştir. Ç11, Ç12 ve Ç14 de herhangi bir çeviri eğitimi almamış olup Arapça – Türkçe dil çiftinde çalışan iki anadile sahip çevirmenlerdir. Profesyonel olarak çevirmenliği başlamalarının öncesinde küçük yaşlardan itibaren çeviri yaptıklarını belirtmişlerdir. Ç7 ise lisans döneminde Sanat Tarihi bölümünden mezun olmuş daha sonra bulunduğu ülkede çeviri üzerine mesleki eğitim veren 2 yıllık bir kursa katılmıştır. Aldığı eğitimi şu şekilde açıklamaktadır:

“Moskova’da bir simultane kursu vardı. Yani 2 yıl süren, artık kurs mu derler bilmiyorum biz kurs olarak biliyoruz onu. Türkçe üzerine orada okudum. Mesleki eğitim veren bir kurstu.”

Sözlü çevirmenlerin teknoloji kullanımını etkileyebilecek bir diğer demografik özellik ise çevirmenlerin mesleki tecrübeleridir. Çalışmaya katılan çevirmenlerin mesleki tecrübeleri 5 – 28 yıl arası değişmektedir. Çalışma kapsamında her ne kadar yeni mezun ya da nispeten daha az tecrübeye sahip çevirmenlere ulaşılamasa da görüşülen çevirmenlerin mesleki tecrübeleri geniş bir dağılım göstermektedir.

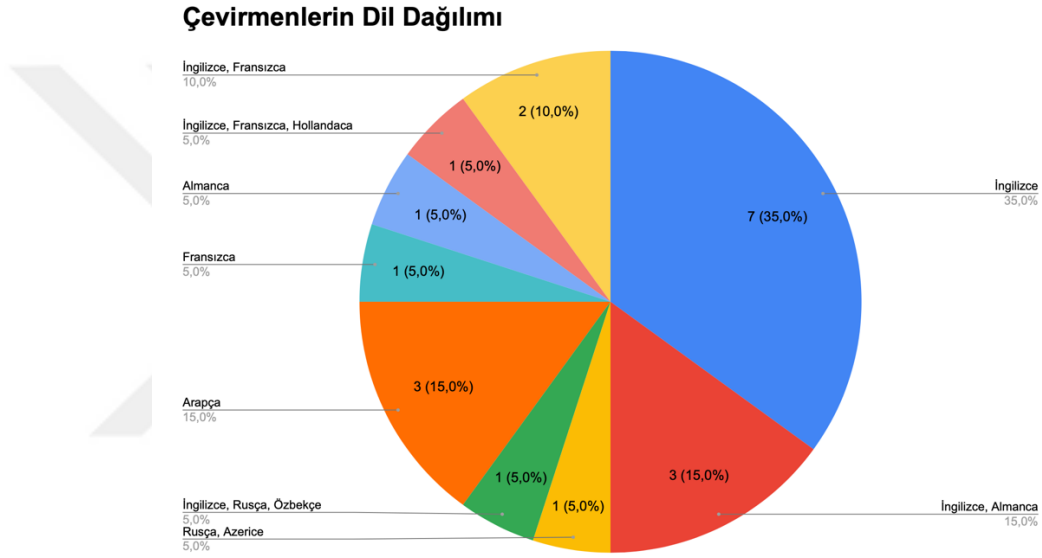


Grafik 4.3: Çalışmaya katılan çevirmenlerin mesleki tecrübeleri.

Grafikten de görülebileceği üzere çalışmaya katılan sözlü çevirmenlerin büyük bir kısmı %35 ile 6-10 yıllık bir mesleki tecrübeye sahiptir. Bunu %30 ile 11-15 yıllık tecrübesi olan çevirmenler takip etmektedir. Buna ek olarak görüşülen çevirmenlerin %15'inin tecrübesi 26-30 yılken, %10'u 16-20 yıldır profesyonel olarak çalışmaktadır.

Son olarak çalışmaya katılan çevirmenlerden 0-5 yıl ve 21-25 yıl tecrübeye sahip olanların oranı %5'tir.

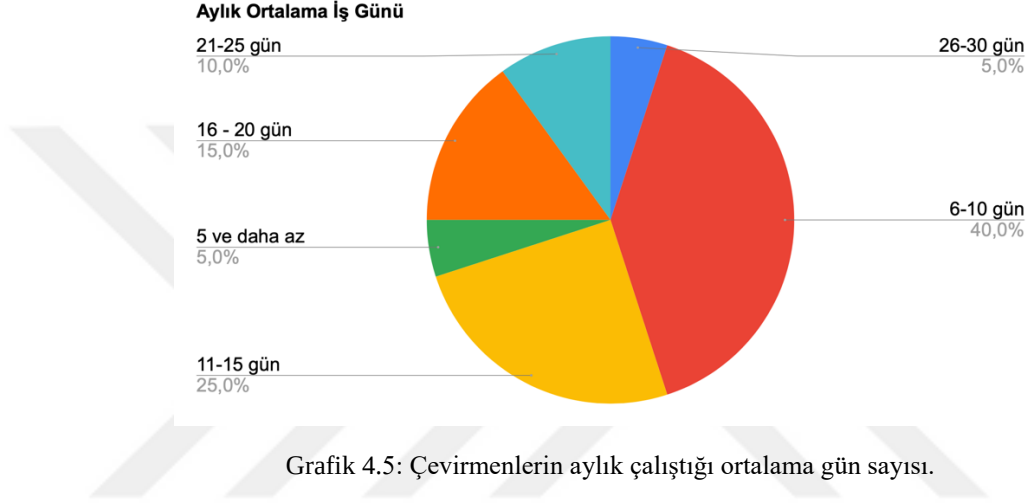
Sözlü çevirmenlerin çeviri yaptığı dil çiftleri de çevirmenlerin hem iş yoğunluklarını hem de çalıştıkları konuları etkileyeceğinden bu konuda da farklı özelliklere sahip çevirmenlerle görüşülmüştür. Çevirmenlerin Türkçe'ye çeviri yaptığı diller aşağıdaki gibidir:



Grafik 4.4: Çevirmenlerin çalıştıkları dillerin dağılımı.

Çalışmaya katılan çevirmenler İngilizce, Almanca, Arapça, Fransızca, Rusça, Hollandaca, Azerice ve Özbekçe dillerinden çeviri yapmaktadır. Çalışmaya katılan çevirmenlerin %35'i sadece İngilizce'den, %15'i sadece Arapça'dan çeviri yaparken sadece Fransızca ve sadece Almanca'dan çeviri yapan çevirmenlerin oranı ise %5'tir. Ayrıca çevirmenlerin %15'i hem İngilizce hem Almancadan, %10'u hem İngilizce hem Fransızca'dan, %5'i İngilizce, Rusça ve Özbekçe'den, %5'i ise Rusça ve Azericeden çeviri yapabilmektedir. Bunun yanında bir çevirmen İngilizce – Fransızca, İngilizce – Hollandaca, Fransızca – Hollandaca dil kombinasyonlarında da çalıştığını dile getirmiştir.

Sözlü çevirmenlerin demografik özellikleri ile ilgili belirlenen bir diğer kriter ise çevirmenlerin aylık ortalama çalıştıkları iş günüdür. Ancak çalışmaya katılan çevirmenlerin çoğu serbest çalıştığı için iş yoğunluğuyla ilgili verilen bilgiler aylık ortalama bilgilerdir. Çevirmenlerin iş yoğunlukları belli dönemlerde burada belirtilenden daha fazla veya az olabilir. Çevirmenlerin belirttikleri iş yoğunluğu ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.



Çalışmaya katılan çevirmenlerin büyük bir kısmı %40 ile ayda 6-10 gün arasında çalışmaktadır. Bunu %25 ile 11-15 gün ve %15 ile 16-20 gün takip etmektedir. Çalışmaya katılan çevirmenlerden ayda 21-25 gün çalışanların oranı %10 iken 5 günden az çalışan ve 26-30 gün çalışan çevirmenlerin oranı ise %5'tir.

Sözlü çevirmenlerin demografik özellikleri ile ilgili belirlenen son kriter çevirmenlerin üye oldukları mesleki örgütlerdir. Çalışmaya katılan çevirmenlerin %45'i sadece Türkiye Konferans Tercümanları Derneğine (TKTD), %10'u hem Türkiye Konferans Tercümanları Derneği hem de Uluslararası Konferans Tercümanları Birliğine (AIIC) üyeyken, %5'i Avrasya Çevirmenler Derneğine üyedir (AVASÇED). Çalışmaya katılan çevirmenlerin %40'ının herhangi bir mesleki derneğe üyeliği bulunmamaktadır.

Dernek Üyeliği

AVASÇED

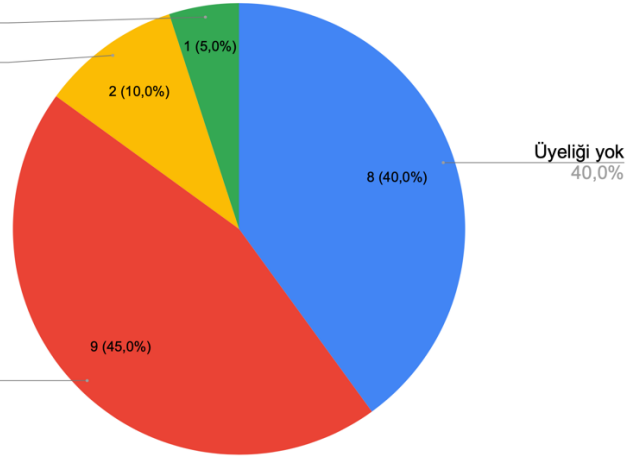
5,0%

TKTD, AIIC

10,0%

TKTD

45,0%



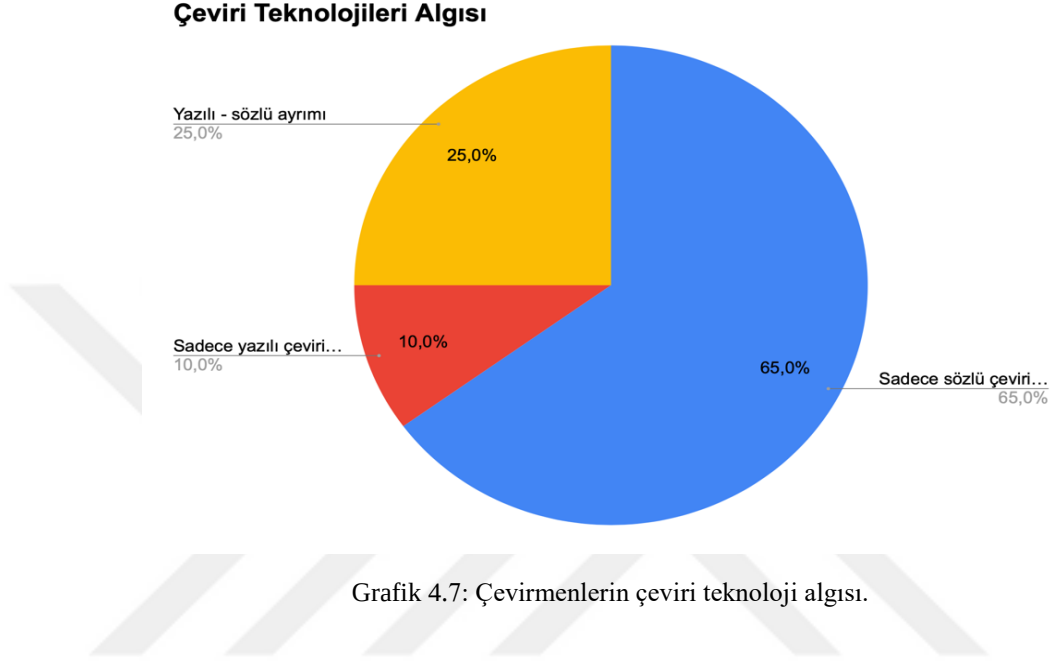
Grafik 4.6: Çevirmenlerin dernek üyelikleri.

4.2. Çevirmenlerin Teknoloji Algısı ve Teknoloji Kullanımı

Çeviri teknolojileri özünde oldukça geniş bir kavramdır. Bu kavram donanımlar ve yazılımlar/uygulamalar olarak ya da sözlü – yazılı çeviri teknolojileri olarak alt alanlara ayrılabilir. Bu bağlamda bilgisayarlar, tabletler, cep telefonları, akıllı kalem gibi cihazlar ile sözlü çeviride kullanılan kabin ekipmanları, kulaklıklar, ses sistemleri de çeviri teknolojileri olarak görülebilir. Sözlü çeviri için kullanılan bu fiziki ekipmanların yanında aynı zamanda çevirmeni destekleyen ya da çeviriye doğrudan gerçekleştirmek için kullanılan çeşitli yazılımlar, uygulamalar ve platformlar da mevcuttur. Çalışmanın araştırma sorularından biri de çevirmenlerin bu teknolojilerin ayrımını nasıl yaptığı ile ilgilidir. Bu sebeple, bu bölümde görüşme yapılan çevirmenlerin verdiği cevaplar doğrultusunda ilk olarak çevirmenlerin çeviri teknolojileri dendiğinde aklına ne geldiği, sözlü-yazılı çeviri teknolojileri arasında bir ayrım yapıp yapmadıkları konusu ele alınacaktır. Sonrasında ise çevirmenlerin çeviri yaparken destek aldığı çeşitli donanımlar ve yazılımlar aracılığı ile çevirmenlerin teknoloji kullanımı irdelenecektir.

Sözlü çevirmenlerin “çeviri teknolojileri” dendiğinde akıllarına ne geldiği, neleri çeviri teknolojisi olarak gördükleri ve sözlü-yazılı çeviri teknolojileri konusunda bir ayrım

yapıp yapmadıklarını anlamak için ilk olarak çevirmenlere “**Çeviri teknolojileri denince aklınıza ne tür teknolojiler geliyor?**” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların dağılımı aşağıdaki grafikte incelenebilir.



Grafikte görüldüğü üzere çeviri teknolojileri denince çevirmenlerin büyük bir kısmı ağırlıklı olarak sözlü çeviri teknolojilerinden bahsederek cevap vermiştir. Çeviri teknolojileri denildiğinde sadece yazılı çeviri teknolojilerinden bahseden çevirmenlerin oranı %10’dur. Bunlardan Ç2’nin bu soruya cevabı şu şekilde olmuştur:

“Yazılı çeviride tabii ki CAT Tools olarak kullanılan pek çok var. Ama ben açıkçası yazılı çeviri alanında çok fazla çalışmıyorum bu sıralar özellikle. O yüzden de çok kullanmıyorum. Ama birkaç tanesini kullanmışlığım var geçmişte. Aslında yardımcı olacak her türlü teknoloji benim için çeviri teknolojisi olarak sınıflandırılabilir, yani kullandığımız araştırma araçlarından hepsini sayabiliriz bence.”

Ç2 çeviri teknolojileri dendiğinde ilk olarak yazılı çeviriye yönelik programları söylemiş ve daha sonra tanımını çevirmene yardımcı olabilecek tüm teknolojiler olarak genişletmiştir.

Bu cevabının ardından sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili düşüncelerini öğrenmek için Ç2’ye “**Sözlü çeviri teknolojileri denince aklınıza ne tür teknolojiler geliyor?**” sorusu yöneltilmiştir. Ç2 soruyu aşağıdaki gibi cevaplamıştır:

“Sözlü çeviri teknolojileri dediğim zaman ilk başta aklıma ekipman geliyor tabii ki. Kullandığımız mikrofon, kulaklık gibi. Ondan sonra kullandığımız programlar gibi. Hani bilgisayar programları olabilir mi? Çok bir şey de açıkçası aklıma gelmedi şu anda başka.”

Ç2 sözlü çeviri teknolojileri sorusunu kabin teçhizatı ve kulaklık olarak yanıtlamıştır. Bu da çevirmenin donanımsal ekipmanları çeviri teknolojisi tanımında kabul ettiğini gösterir. Ayrıca çeviri sırasında kullanılan programlara gönderme yaparak yazılım ile ilgili teknolojileri de kabul etmiştir.

Çalışmaya katılan çevirmenlerin %25’i ise çeviri teknolojileri dendiğinde yazılı ve sözlü çeviri teknolojilerinin ayrımını yapmış ve hem yazılı hem de sözlü çeviri teknolojilerinden örnekler vermiştir. Bu çevirmenlerin çoğu sözlü çeviriye ek olarak yazılı çeviri de yapmaktadır. Bu yüzden çeviri teknolojileri dendiğinde daha kapsamlı örnekler vermişlerdir. Söz konusu çevirmenlerden Ç8’in verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

“İki tür. Yazılı çeviride kullandığım CAT çözümlerim var. Ben Trados kullanıyorum SDL Trados Studio ile çalışıyorum. Sözlü çeviride de öncesinde tabii çeviri teknolojileri dediğimiz zaman kabin ve konsol sistemlerini anlıyordum. Covid ile birlikte uzaktan çeviri gündeme geldiğinden beri, sanal çeviri geldiğinden beri en sık kullanılan Zoom, Kudo, Interprefy, Greenterp Booth gibi değişik çözümleri kullanıyorum.”

Ç8 aktif olarak hem yazılı çeviri hem de sözlü çeviri yaptığı için bu iki çeviri türünde kullanılan teknolojileri ayrı bir şekilde değerlendirebildiği söylenebilir. Ayrıca Ç8, eşzamanlı çeviri kabinlerde bulunan ekipmanları da çeviri teknolojisi kapsamında görmektedir.

Ç3 de Ç8 gibi önce yazılı çeviriye yönelik teknolojilere değinerek sonrasında uzaktan sözlü çeviri platformlarını sıralamıştır:

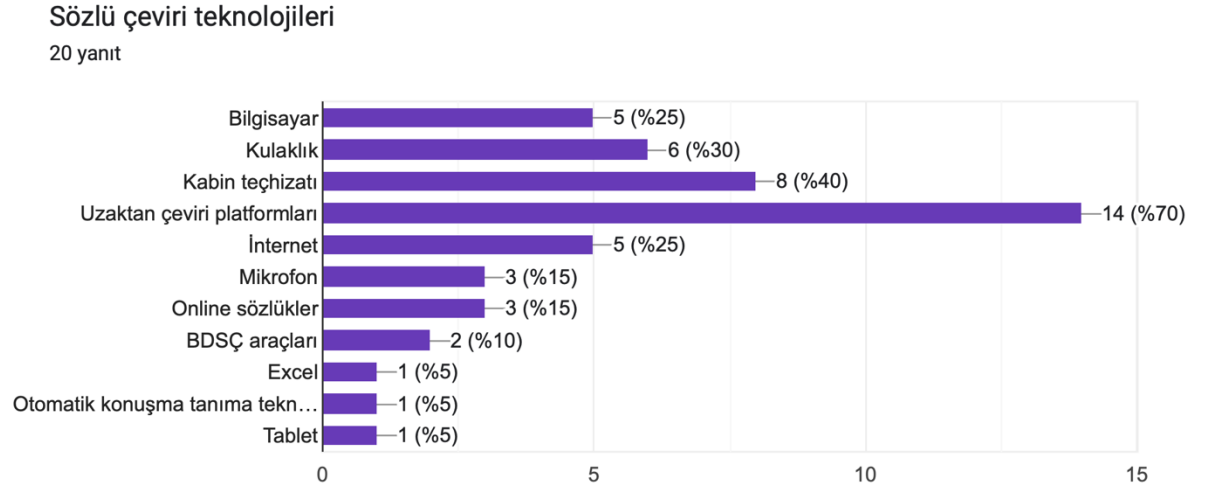
“Çevir teknolojileri dediğinde en başta tabii eskiden beri yazılı çeviri teknoloji yazılımları, işte çoğu Trados gibi, bunlar gelirdi. Şimdi artık son birkaç seneden sonra da çeviri platformları ve Zoom geliyor. Zoom’u da bir çeviri platformu olarak kabul edeceksek. Anladımız yani sözlü çeviri imkânı sunabilen platformlar geliyor aklıma.”

Ç3’ün verdiği bu cevap üzerine sözlü çeviri teknolojileriyle ilgili daha ayrıntılı bilgi alabilmek adına sözlü çeviri teknolojileri dendiğinde aklına ne tür teknolojiler geldiği sorulmuş ve Ç3 bu soruya şu şekilde cevap vermiştir:

“Özellikle sözlü çeviri teknolojileri olarak ayırmak istersek mesela bu başlığı, sözlü çeviri teknolojilerinden bir anda benim aklıma gelen tek şey Interprefy, Kudo, Zoom gibi pandemide uzaktan çeviri yapılmasına imkan tanıyan platformlar yani belki bir de normal kullandığımız ekipman. Kabinde kullandığımız ekipman.”

Ç3'ün verdiği cevaplarda dikkat çeken unsur sözlü çeviri teknolojilerini “sözlü çeviri imkanı sunabilen platformlar” olarak tanımlaması ve buna yönelik teknolojiler olan sözlü çeviri platformları ve kabin ekipmanını sıralamasıdır. Buradan anlaşılabacağı üzere Ç3 ve benzer cevaplar veren diğer çevirmenler sözlü çeviri teknolojilerini çevirmenin çeviri performansını destekleyen teknolojiler olarak değil de çeviri hizmeti sunmalarına yarayan araçlar olarak görmeleridir.

Çeviri teknolojileri sorusu sorulduğunda soruyu yalnızca sözlü çeviri teknolojilerinden bahsederek cevaplayan çevirmenlerin oranı %65'tir. Çalışmaya katılan çevirmenlerin çoğu sadece sözlü çeviri yaptığı için teknoloji dendiğinde kendi çeviri etkinliklerinde kullandıkları teknolojileri sıralamışlardır. Ancak bu sınıflandırma ve bahsedilen teknolojiler çevirmenlere göre çeşitlilik göstermektedir. Aşağıdaki grafikte çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri olarak hangi teknolojilerden bahsettiği verilmiştir.



Grafik 4.8: Çevirmenlere göre sözlü çeviri teknolojileri.

Grafikte de görüldüğü üzere çevirmenlerin %70'i sözlü çeviri teknolojileri dendiğinde ilk olarak uzaktan çeviri platformlarından bahsetmektedir. Covid-19 pandemisiyle birlikte uzaktan çeviri platformlarının aktif bir şekilde kullanılmaya başlanmasının çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri algılarını değiştirdiği söylenebilir.

Çalışmaya katılan diğer birçok çevirmen çeviri teknolojileri ile ilgili ilk soruya doğrudan bu platformları söyleyerek cevap vermiştir. Ç6 bunlardan biridir ve ilk soruya aşağıdaki gibi cevap vermiştir:

“Çeviri teknolojileri toplantı teknolojileri geliyor, yani Microsoft Teams, Zoom gibi platformlar geliyor. Bir de onun dışında Interactio gibi platformlar var ve ona benzer Kudo gibi platformlar var. Onları ben henüz kullanmadım ama hani başlıcaları aklıma gelen, en sık kullanılanı da Zoom.”

Ç4 de aynı Ç6 gibi uzaktan çeviri platformlarına gönderme yapmış ve bu platformların pandemi sonrasındaki aktif kullanımından bahsetmiştir:

“Şu an aslında pandemi ile birlikte aklıma ilk gelen şey internet ve iki tarafı hatta üç tarafı belki çoklu "multiple parties"i bir araya getiren bir internet uygulaması. Bir bilgisayar mutlaka, ses teknolojileri özellikle ya da benim bilgiye erişimi sağlayabilecek herhangi bir şey. Çünkü benim yaptığım işte bilgi çok önemli ve çok hızlı. Gerekirse terminal de kullanıyorum ben x terminalini¹.”

Ç10 da uzaktan çeviri platformları ile ilgili önceden bilgisinin olmasına rağmen pandemi ile birlikte yaygın olarak kullanılmaya başlamalarını şu şekilde dile getirmiştir:

“Pandeminin de gelmesiyle zaten online sözlü çeviriler de çok fazla arttı. Zaten daha bir beş sene evvel bana yurt dışından firmalar ulaşıyordu online çeviri yapabilir misiniz diye. O zaman bana bir garip geliyordu, garipsiyorum açıkçası. Ama şu an çok normalimiz oldu. Zoom gibi birtakım platformlar. Çeviri yapılıyor bu platformlardan da. Bu şekilde gördüğüm sözlü çeviri teknolojileri.”

Çeviri teknolojileri sorusuna verdiği cevapta hem uzaktan çeviri platformları hem de bilgisayar destekli sözlü çeviri platformlarından bahseden tek çevirmen Ç1’dir. Ç1’in soruya verdiği cevap şu şekildedir:

“Özellikle uzaktan çeviri ve bu RSI’nın ortaya çıkmasından evvel büyük ihtimalle diğer tercüman olanlardan da alacağın genel yanıt Excel üzerinden bir glossary oluşturmak şeklinde idi uzun bir süre. Fakat pandemi öncesinde de aslında bu uzaktan sözlü çeviri platformları kullanılmaya başlanmıştı çok fazla yoğun olmamakla beraber, yani ben kullandığımı biliyorum. Özellikle Zoom’u çok kullandığımı biliyorum fakat pandemi sonrasında bunlar birazcık daha zorunlu hale geldi gibi. Bir ara şeyler de çıkmıştı, ben kullanmadım. Bu glossary management ile alakalı, Interpret Bank falan gibi ve böyle birkaç tane program. Web tabanlı olanları da var. Fakat bunları ben çok fazla kullanmadım. Onun haricinde aklıma tabii ki yani herkesin aklına gelen Zoom’dur, Kudo’dur, Interrpefy, Ablio’dur. Bunlar gibi bir sürü platformlar çıktı daha sonra, sen de zaten takip etmişindir. Aklıma gelenler ekseriyetle bunlar.”

¹ Ç6 ekonomi ile ilgili bir televizyon kanalında sözlü çevirmen olarak çalışmaktadır. Ç6’nın burada terminal dediği sistem kanalın anlık değişen finans bilgilerinin sunulduğu sistemdir.

Ç1 sözlü çeviri teknolojilerine daha geniş bir çerçeveden bakarak hem çevirmeni destekleyen hem de çeviri hizmeti sunmayı sağlayan platformlara değinmiştir. Ç1 aynı zamanda diğer çevirmenlerin ve kendi cevaplarının pandemiden sonra nasıl değiştiğini de söylemiştir. Ç1 bu cevabından sonra pandeminin etkisiyle ilgili ayrıca şu eklemeleri yapmıştır:

“Ama şöyle bir parantez de açayım platformlar dışında. Bu RSI’ın daha fazla kullanılmaya başlamasıyla beraber tercümanların, yani bir kısmının, özellikle bu tarz daha iyi ses göndereyim, daha iyi bir mikrofon kullanayım, internet bağlantımı ethernet kablosuyla bağlarsam daha iyi olur gibi bir ağ bağlantılarını öğrenmece, ses teknolojilerini öğrenmesi gibi bir trend oluştu. Bunu da platform olarak değil belki ama tercümanın kendi teknolojik yeterliliğini geliştirme noktasındaki bir ilgi alanı olarak belki tanımlayabiliriz.”

Ç1, uzaktan sözlü çeviri platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte çevirmenlerin evdeki internet bağlantılarını, toplantılara bağlanırken kullandıkları kulaklıkları ve mikrofonları daha iyi bir hale getirebilmek için bu konudaki teknolojileri öğrenmeye başladıklarını dile getirmiştir. Buradan bakıldığında da çevirmenlerin gerektiğinde, özellikle de çeviri performanslarını ve kalitelerini arttırması ve daha iyi bir hizmet sunmalarını sağlaması açısından, yeni teknolojileri öğrenmeye ve bunlara uyum sağlamaya açık olduğu söylenebilir.

Sözlü çeviri teknolojileri dendiğinde çevirmenlerin %40’ı kabindeki ses sistemlerinden, %30’u kulaklıklardan ve %15’i de mikrofondan bahsetmiştir. Profesyonel konferans çevirmenlerinin sözlü çeviri teknolojilerini düşündüğünde aklına ilk olarak yıllardır kullandıkları bu teknik ekipmanların gelmesi oldukça normal olarak gözlemlenmiştir. Bu çevirmenlerden yaşça büyük ve mesleki tecrübesi hayli fazla olan Ç16’nın verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

“İlk etapta bizim içinde oturduğumuz o küçük boxlar, yani kabinler. Kullanmış olduğunuz kulaklıklar ve onun önünde adına ne deniyorsa o cihazlar. Biz tabii öyle başladık. Bu Zoom işiyle pandemi nedeniyle tanıştık. Hikayeleri çoktur.”

Arapça – Türkçe dil çiftinde çeviri yapan Ç12’nin de bu soruya verdiği cevap benzerdir:

“Kimimiz de konferansa gittiğimiz zaman oradaki cihazları da kullanıyoruz. O kulaklık itibarıyla dağıtılıyor ses. O da güzel bir şey, işimizi kolaylaştırıyor. Ardıl dersin mikrofon.”

Ç9 ise çeviri teknolojileri sorusunu şu şekilde cevaplamıştır:

“Bir, otomatik bende önce yazılı çeviri teknolojileri geliyor. Yani bilgisayar destekli çeviri geliyor. İki, özellikle ilgimi çektiği için metinlerden doğrudan terim de çıkartan teknolojiler, yazılımlar geliyor. Bir de sözlü, yani sözlü olarak ifade edilenlere anında alt yazıya çeviren ya da alt yazıyı da çeviri olarak veren, şimdi Avrupa Parlamentosu'nun yaptığı şey var ya anında alt yazı olarak çeviriyorlar o mesela çok enteresan, bu geliyor.”

Ç9 da Ç2 gibi, çeviri teknolojileri dendiğinde ilk önce yazılı çeviriye destekleyen araçları düşündüğünü belirtmiştir. Ancak diğer çevirmenlerden farklı olarak da terminoloji çıkarma araçlarına ve otomatik konuşma tanıma teknolojisine değinmiştir. Ç9 sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

“Mesela şey gelmiyor aklıma çeviri teknolojileri denince, sözlü çeviri teknolojileri denince, Zoom gibi video konferans platformları gelmiyor. Sonuçta sanki o bir sözlü çeviri teknolojisi değil de bir video konferans teknolojisi ve sözlü çeviri özelliği de var gibi diye düşündüm. Yani onu ayrı bir teknoloji gibi hiç düşünmedim. Çünkü orada çeviriye biz yapıyoruz yine. Bir teknoloji yok çeviri açısından. Yani biz yapıyoruz, o sadece aslında video konferansı olma özelliğini kullanarak, yani video konferans platformu olma özelliğini kullanarak başkalarıyla paylaşıyor. Orada hani çeviriye etki eden pek bir şey yokmuş gibi geliyor bana. Ben (sözlü çeviri teknolojilerini) hep sanki performansını iyileştiren ya da işimi kolaylaştıran teknoloji diye düşünüyorum. Zoom, o değil. Yani hani ne bileyim Whatsapp'dan da yapabiliyorsun çünkü onu.”

Ç9'un bu cevabından da anlaşılacağı üzere Ç9 sözlü çeviri teknolojilerini çevirmenin performansını ve çeviri sürecini destekleyen teknolojileri sözlü çeviri teknolojileri olarak görürken, çeviri hizmeti sunmaya yarayan teknolojileri veya sözlü çeviri platformlarını sözlü çeviri teknolojisi olarak görmemektedir. Çalışmaya katılan çevirmenlerden bu konuda herhangi bir ayırım yapan tek çevirmen Ç9 olmuştur.

İlk iki soruya verilen cevaplar birlikte değerlendirildiğinde araştırmaya katılan çevirmenlerin %65 ile büyük bir kısmının çeviri teknolojileri dendiğinde öncelikle sözlü çeviri teknolojilerini düşündüğü gözlenmektedir. Teknoloji kavramını düşündüklerinde aklına ilk önce yazılı çeviri teknolojileri gelen çevirmenlerin oranı ise %10'dur. Çalışmaya katılan çevirmenlerin %25'i verdikleri cevaplarda yazılı ve sözlü çeviri teknolojilerini ayırmıştır. Bununla birlikte çevirmenler sözlü çeviri teknolojileri dendiğinde ise öncelikli olarak uzaktan sözlü çeviri platformlarını (%70) daha sonra ise çeviriye yardımcı kabin ekipmanlarını (%40) ağırlıklı olarak dile getirmiştir. Çevirmenler ayrıca kulaklık (%30), bilgisayar (%25), internet (%25), online sözlükler (%15) ve

mikrofondan (%15) bahsetmiştir. Çevirmenlerin %10'u BDSÇ araçlarını da bu gruptan sayarken Excel, otomatik tanıma teknolojileri ve tablet cevaplarını veren çevirmenlerin oranı %5'tir. Bir çevirmen hariç hiçbir çevirmen sözlü çeviri teknolojilerinden bahsederken çevirmenin çeviri hizmeti sunmasını sağlayan teknolojiler ile çeviri sürecini destekleyen teknolojiler veya donanım teknolojileri ile yazılım teknolojileri gibi bir ayırım yapmamıştır. Ayrıca verilen cevaplardan görüldüğü üzere çevirmenler pandemi gibi zorunlu durumlarda yeni teknolojilere adapte olabilmekte ve bunları öğrenmek ve kullanmak için hem maddi hem manevi çaba göstermektedir. Bu durum TKTD'nin 2020 yılında yayınladığı uzaktan sözlü çeviri anket raporuyla paralellik göstermektedir. Söz konusu ankete katılan çevirmenlerin %64'ü evden çeviri yapabilmek için ekipman ve altyapı yatırımı yapmışken %27'si de bu yatırımları yapmayı planladığını belirtmiştir².

Sözlü çevirmenlerin teknoloji kullanım alışkanlıklarını ve hangi teknolojileri kullandığını açıklayabilmek adına araştırmaya katılan çevirmenlere çeviri süreçleriyle ilgili sorular sorulmuştur. Burada çevirmenlerin çeviri süreci sadece çeviri eylemini gerçekleştirdiği anlar ile sınırlandırılmamış; çeviri işine hazırlık aşamasında, çeviri sırasında ve çeviri sonrasında olmak üzere üç ayrı başlıkta incelenmiştir. Bu tezin ikinci bölümünde de aktarıldığı üzere çevirmenler çeviri teknolojilerini sadece çeviri sırasında değil çeviriye hazırlık ve sonrasında çeviri ile ilgili kayıtları düzenlemek için de kullanmaktadır. Ayrıca yine ikinci bölümde belirtildiği gibi sözlü çeviri sürecini desteklemek adına geliştirilmiş bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları çevirmenin çeviri sürecini bu üç aşamada da destekleyecek özelliklere sahiptir. Bu yüzden çevirmenlere ilk olarak bir çeviri işine veya toplantıya hazırlık aşamalarına yönelik şu soru sorulmuştur:

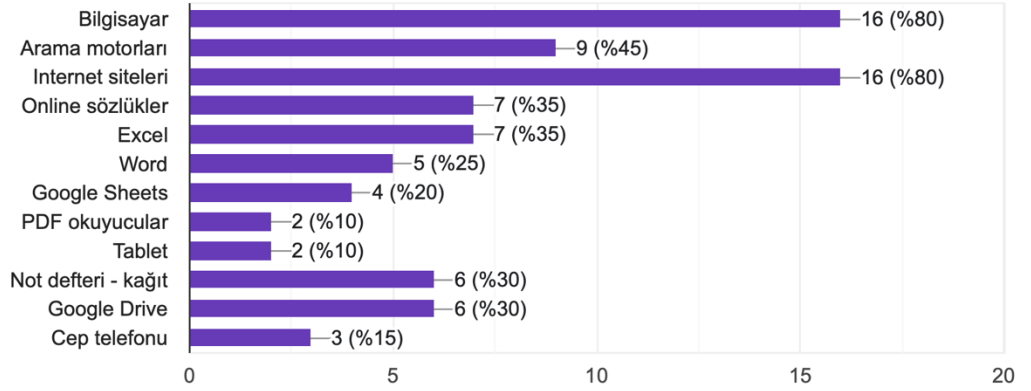
Çeviri işine hazırlanırken bilgisayar, tablet ve bu ortamlardaki herhangi bir uygulamayı kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız neler?

Çevirmenlerin bu soruya verdiği cevaplar incelendiğinde hazırlık aşamasında kullandıkları teknolojilerin dağılımının aşağıdaki gibi olduğu gözlenmiştir:

² <https://www.tktd.org/uzaktan-sozlu-ceviri-anket-raporumuz-yayimlandi/> son erişim tarihi 21.08.2022

Çeviri işine hazırlanırken kullanılan yardımcılar

20 yanıt



Grafik 4.9: Çevirmenlerin çeviriye hazırlık için kullandığı teknolojiler.

Ç2 bu soruya aşağıdaki gibi cevap vermiştir:

“Ben bir toplantıya hazırlanırken genelde bir glossary hazırlama aşaması oluyor. Orada arama motorlarından faydalaniyorum araştırmamı yapmak için. Onun dışında çok klasik Word dosyası açıp orada genellikle çalışıyoruz ya da herhangi bir sunum dosyası, elimize gelen bir kaynak varsa onları inceliyorum ama böyle özellikle kullandığım bir program yok.”

Ç2 toplantıdan önce bir terimce hazırladığını ve bu terimceyi hazırlarken Office programlarından Word’ü kullandığını belirtmiştir. Ç2 aynı zamanda araştırma yapmak için arama motorlarını ve internet kaynaklarını kullanmaktadır. Ç3’ün cevabı da Ç2 ile benzerdir:

“Uygulama kullanmıyorum yani internet tarayıcısı, interneti kullanıyorum. İnternet kaynaklarını.”

Ç3 çeviri işi öncesi yaptığı hazırlıklarda herhangi bir terim çalışmasından veya bunun için kullandığı bir programdan bahsetmemiştir. Sadece konu ile ilgili çalışma yapmak için interneti ve internet kaynaklarını kullandığını belirtmiştir. Ç1 ise internet kaynaklarına ek olarak kullandığı diğer kaynaklarla birlikte bu soruyu şu şekilde cevaplamıştır:

“Evet, bazen konu bilgisi detaylı verilebiliyor, bazen verilemiyor maalesef. Böyle durumlarda önden bir araştırma yapmaya gayret ediyorum. Toplantı neyse bunun içerisinde her türlü Google araştırmasından Wikipedia okumasına. Konu çok spesifik bir

alansa, müşteri kimse onun web sitesinin araştırılmasına kadar. Önce bir okuma yapıyorum. Bu süreç içerisinde bana en fazla katkı sağlayan şey Excel'de glossary oluşturmak oluyor. Yani terminolojiyi hazırlıyorum mümkün mertebe. Varsa bu alanın bir terminolojisi bazen yayınlanmış olabiliyor öyle bir durumda onları muhakkak indiriyorum.”

Ç1 de Google, Wikipedia ve internetteki diğer kaynakları kullanarak hazırlık yaptığını, terimcelerini ise Excel üzerinden oluşturduğunu söylemiştir. Ayrıca toplantı konusuyla ilgili hazır bir terminoloji varsa onu da çalıştığını söylemiştir. Ç7'nin verdiği cevaplar da Ç1'e paralellik göstermektedir:

“Yok, internet ortamını kullanıyorum. İnternette konuyla ilgili. Diyelim ki hani tıp ise işte konuya ilişkin malzeme bulmaya çalışıyorum. Bir glossary çıkarıyorum, sözlük çıkarıyorum. Yani daha önceki sözlüğüm varsa aynı konuyla ilgili o sözlüğe eklemeler yapıyorum. Son zamanlarda işte Google Drive'ı kullanmaya başladım. Çünkü anında giriş yaptığım zaman diğer partnerim de onu görebiliyor. Glossary için Excel de kullanıyorum, çok fazla kelime yoksa Word'ü de kullanıyorum, Google Drive kullanıyorum. Çok daha kolay oluyor daha hızlı oluyor. Paylaşımı açısından da daha kolay oluyor. Yani toplantı sırasında da bunu kullanıyoruz. Bazen çok fazla kaynak kullanacaksam veya hem sunumu açmam gerekiyor hem aynı zamanda işte sözlük kullanma online sözlük kullanmam gerekiyorsa, bu durumlarda yazdırıyorum.”

Ç7'nin verdiği cevaplara bakarsak o da diğer çevirmenler gibi internetten konu araştırması yapmakta, terim hazırlığı için de Excel kullanmaktadır. Excel'e ek olarak Google Drive'daki E-Tablolar sayesinde oluşturduğu terminolojiyi meslektaşlarıyla paylaşabildiğini ve bu dosyaları karşılıklı olarak düzenleyebildiklerini dile getirmiştir. Ç7 aynı zamanda çok nadir de olsa terminoloji için Word programını da kullandığını ve bazı toplantılara giderken terim listelerinin çıktısını aldığını da söylemiştir.

Ç8'in hazırlık süreci de meslektaşlarıyla benzerdir. Ç8'in soruya verdiği cevap şu şekildedir:

“Hazırlıkta bilgisayar, tablet ve cep telefonunu kullanıyorum. Yaptığım şeyler ise bir, bana eğer önceden materyal gönderilmişse onları üzerinde çalışmak oluyor. Bazılarından çok nadir olsa da term base alabiliyoruz. Bir tür glossary gelebiliyor önceden. Onları çalışıyorum ve tabii yani internet siteleri. Klasik Wikipedia hepimizin bir numaralı referans kaynağı. Yine herhangi bir hastalık ya da bir ilaç tedavisi ise Google'dan aramalar yaptırarak karşıma çıkan değişik siteler üzerinden de gidebiliyorum. Ben x sözlü çeviri şirketinin ortaklarından biriyim. Kendi içimizde oluşturduğumuz, her iş için glossarymiz var. Bunları da bir şekilde kategorize ederek değişik konu başlıkları altında topluyoruz ve bulutta tutuyoruz. Kullandığımız bulut çözümü Google Drive.”

Ç5, diğer çevirmenlerden farklı olarak hazırlık aşamasında terminoloji listesi oluşturmak için herhangi bir donanım ya da yazılım kullanmadıklarını dile getirmiştir. Ç5'in cevabı şu şekildedir:

“Hazırlık aşamasında açıkçası belirli bir program kullanmıyorum. Sadece konuyla ilgili tarayıcı üzerinden, arama motorları üzerinden, gerekli araştırmalar, terminoloji çalışması yapıyorum. Ama onu da çeviri sırasında not defteri kullandığım için not alacağım deftere yazıyorum. Manuel olarak. O yüzden, evet yani tarayıcı dışında başka bir şey kullanmıyorum açıkçası hazırlık sırasında.”

Ç12 de bu soruya benzer bir şekilde cevap vermiştir:

“Eskiden telefona yazıyordum not olarak ama bazen o da sıkıntı oluyor telefonun şarjı bitiyor ya da telefonu açmak için uğraşıyorsun. Ondan dolayı kağıda yazmayı öneriyoruz biz de onu yapıyoruz şu anda. Bayağı bir yıldır böyle yapıyorum ben bir kağıt alıp ya da bir defter alıyorum orada bilmediğim kelimeleri yazıyorum, hazır bir halde bekliyor orda.”

Ç4'ün soruya verdiği cevap da Ç5 ve Ç12 ile benzerdir:

“Program kullanmıyorum. Kendi araştırmamı kendim yapıyorum. Öncelikle zaten her gün haber okuyorum. Wall Street Journal, New York Times, Guardian, Financial Times. Atıyorum petrolle alakalı bir çeviri yapacaksam o haberleri tarıyorum, konu başlıkları ne, işte bir saldırı mı olmuş, ne olmuş, oranın adı ne, onların hepsini yazarım. Belki şu an 15 tane defterim olmuştur yani yıllar içinde. Excel dosyası genellikle tutmuyorum çünkü benim için önemli olanları artık ezberledim. Çok fazla aynı konular olduğu, sürekli aynı konuları konuştuğumuz için. Atıyorum emlak çevirisi yapsam Excel oluştururum, yazarım. Ama benim için şu an Tureng yeterli oluyor. Terimcem bu şekilde defterimde var.”

Ç4 özel bir kurum bünyesinde çalıştığı için yaptığı çevirilerin konusu genellikle aynıdır. Bu yüzden Ç4 yaptığı çevirilerin büyük bir kısmında aynı terimleri ve kavramları kullanmaktadır. Dolayısıyla da yeni bir terminoloji ya da terim listesine çoğunlukla ihtiyaç duymadığını söylemek yanlış olmaz. Çevirmen, terim bilgisini taze tutabilmek için internette konuyla ilgili haberleri ve gazeteleri okumakta, yeni bir konuyla ilgili çeviri yapacaksa da konuyla ilgili terimleri veya yeni bilgileri defterde tutmaktadır.

Bu soruya farklı cevap veren çevirmenlerden biri de Ç11'dir. Ç11 de internet üzerinden araştırma yaptığını söylemiş ancak herhangi bir terim listesi hazırlamadığını belirtmiştir. Ç11'in cevabı şu şekildedir:

“Tabii ki elbette. Özellikle benim daha önce iş yapmadığım veya ilgi alanım dahilinde olmayan bir konuya muhakkak yapıyorum ufak bir araştırma da olsa. Biraz Google'a bakıyorum. Biraz ilgi alanı dahilinde olan bir arkadaşımın da bir tanıdığım varsa

kendisine danışıyorum vesaire o şekilde. Terim listesi hazırlamıyorum ama aklımda tutmaya çalışıyorum.”

Ç11 Arapça – Türkçe dil çiftinde, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve devlet makamlarının toplantılarında genellikle hep göç konulu çeviriler yaptığını belirtmiştir. Bu yüzden onun da çalıştığı konular aynı Ç4’te olduğu gibi çoğunlukla benzerdir. Çevirmenin çeviri işi öncesinde bir terminoloji çalışması yapmamasının sebebinin bu olduğu düşünülebilir.

Bu soruya verilen cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan çevirmenlerin %80 oranındaki büyük bir çoğunluğunun çeviri işine hazırlık aşamasında bilgisayar ve internet siteleri yardımıyla çeşitli kaynaklardan bilgi edindiği görülmüştür. Çevirmenlerin %45’i çeşitli arama motorlarını, %35’i ise online sözlükleri kullanarak terminoloji araştırması yapmaktadır. Çevirmenlerin %35’i terminoloji listelerini Excel’de hazırladığını, %25’i Word’ü kullandığını, %20’si de Google E-Tabloları kullandığını ifade etmiştir. Ayrıca çevirmenlerin %30’u terminoloji listelerini Google Drive’da tutmaktadır. Burada en dikkat çeken durum ise bir çevirmenin herhangi bir terim listesi hazırlamadan çeviri işlerine gittiğini dile getirmiş, birinin ise sadece gerekli gördüğü durumlarda ufak notlar aldığını belirtmiş olmasıdır. Bu çevirmenlerin daha çok uzun yıllardır bu işi yapan ve dolayısıyla belirli konulardaki terminolojiye hakim çevirmenlerle, tecrübesi nispeten daha az olup sürekli aynı konuda çeviri yapan çevirmenlerin olduğu dikkat çekmiştir. Buradan çevirmenlerin terminolojiye ve konuya hakim oldukları konularda çeviri işi öncesinde daha az hazırlık yaptıkları ve bu sebeple de herhangi bir teknolojik destek almadığı sonucu çıkarılabilir. Ayrıca çevirmenlerin %30’u hala yazılı kaynakları ve defterleri kullandıklarını dile getirmiştir.

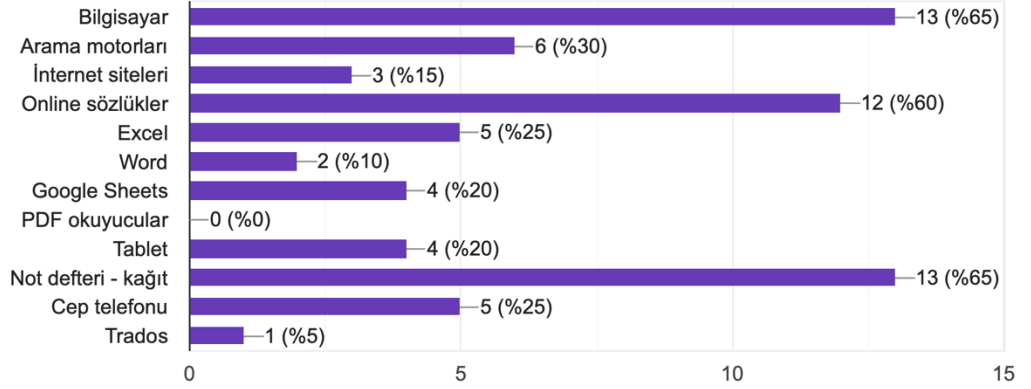
Hazırlık aşamasından sonra araştırmaya katılan çevirmenlere çeviri işi sırasında hangi teknolojileri kullandıkları sorulmuştur. Burada amaç çevirmenlerin aktif olarak ne tür teknolojileri kullandığını öğrenerek genel bir değerlendirme yapabilmektir. Bu süreci öğrenmek için çevirmenlere şu soru sorulmuştur:

Sözlü çeviri yaparken çeviri sürecine yardımcı olması açısından bilgisayar veya tablet kullanıyor musunuz?

Araştırmaya katılan çevirmenlerin %65'i çeviri sırasında bilgisayar kullandığını söylerken %65'i ise not defteri, kağıt veya çıktıları altıkları listeleri kullandığını dile getirmiş, %25'i cep telefonlarını, %20'si de tablet kullandığını söylemiştir. Ayrıca çevirmenlerin %60'ı çeviri sırasında online sözlükleri, %30'u arama motorlarını kullanmaktadır. Yüzdelik oranların dağılımından ve çevirmenlerin aşağıda verilen cevaplarından da anlaşılacağı üzere bazı çevirmenler teknolojik cihazlar ile yazılı kaynaklar gibi birden fazla kaynağı birlikte kullanmaktadır.

Çeviri sırasında kullanılan araçlar

20 yanıt



Grafik 4.10: Çeviri sırasında kullanılan araçlar.

Bu soruya kabinde bilgisayar kullanımının özellikle altını çizerek Ç1 şu şekilde cevap vermiştir:

“Her an bir şey geçebilir, her an hiç beklemediğin bir söz çıkabilir. Ş bir örnek vereyim mesela işte X kanalında cumhurbaşkanının veya işte dışişleri bakanının konuşmaları çevriliyor. Bir anda böyle Kuran'dan bir atıf geçebilir. Ona bir bakmam gerekebilir. Dolayısıyla önümde muhakkak bir bilgisayar ve mümkünse iyi bir internet bağlantısı muhakkak bulunsun istiyorum. Eğer çok gerekli ise bir tablet bir laptop götürüyorum. Tablette hazırladığım glossaryi açıp o anki glossaryde olmayan bir şeyin araştırılması için laptopa yönelebiliyorum. Ama bunu hani dürüst konuşmak gerekirse çok teknik bir toplantı varsa böyle çift ekipmanla gidiyorum. Ben herhangi bir toplantıya bilgisayarsız ve ipadsiz gittiğimi hatırlamıyorum. Muhakkak yanımda, yani hiç bakmayadabilirim o gün. Ama bu benim psikolojik olarak kendimi daha güvende hissetmemi ile alakalı, muhakkak yanımda taşıdığım bir şey.”

Verdiği cevaptan anlaşılacağı üzere Ç1 çeviri sırasında anlık gerçekleşen olaylara karşı bir çözüm olarak bilgisayar ve tablet gibi araçları kullanmaktadır. Çeviri sırasında karşılaştığı zorlukları çözmede bilgisayar ve tablet gibi çözümler çevirmenin bilmediği bir kavram veya terim ile karşılaştığında başvurduğu ilk seçenek olmuştur. Çevirmenin bu teknolojiler yanında olduğunda kendini daha güvende hissettiğini söylemesi, bu teknolojilerin daha iyi bir çeviri hizmeti sunmasına ve performansını daha iyi hale getirdiğini düşündüğünü gösterebilir.

Ç2 de bu konuda benzer bir cevap vermiştir ve çeviri sırasında kullandığı teknolojileri ve sebebini şu şekilde açıklamıştır:

“Bilgisayar kullanıyorum. Her zaman yanımda götürmeyi tercih ediyorum açıkçası çünkü kabin ortamında gerek kabindaşıma yardımcı olmak açısından gerekse işte herhangi bir bilmediğimiz kelimeler tabii ki karşımıza çıkabiliyor. Hızlı bir şekilde onda yardımcı olmak için sözlüklerden faydalaniyorum. Online sözlük tabii ki kullanıyoruz. Word dosyası açıp onun üzerine de yazabiliyoruz bazen yani iş sırasında da glossary oluşturmuş oluyoruz böylece. Tabii ki işte yine araştırma için o anda bir şey lazım olur diye. Açıkçası kendimden çok birazcık kabindaşa yardımcı olmak açısından kullanıyorum.”

Ç2’nin verdiği cevapta dikkat çeken unsur yine anlık araştırma yapmak için bilgisayar ve internet gibi teknolojilerin her zaman hazırda olması gerektiğidir. Ç2 bunun sadece kendi için değil, özellikle de kabin arkadaşına yardımcı olabilmek için kullandığını da dile getirmiştir. Ayrıca buna ek olarak çevrimiçi sözlüklerde arama yaptığını ve çeviri işi sırasında geçen yeni terimleri not almak için de Word programını kullandığını söylemiştir. Buradan anlaşılacağı üzere de çeviri işi sırasında daha sonra tekrar kullanabilmek adına konuyla ilgili bir sözlük oluşturmak için teknolojiiden destek almaktadır.

Ç5 de Ç2 ve Ç1’e benzer bir cevap vererek çeviri sırasında, özellikle de eşzamanlı çeviri sırasında, bilgisayarını kullandığını, arama motorlarından ve çevrimiçi sözlüklerden arama yaptığını, Word üzerinden not aldığını söylemiştir. Ancak Ç5 bilgisayarının yanında olmadığı veya ardıl çeviri gibi bilgisayarını kullanamadığı durumlarda telefonunu kullanmaktadır:

“Bilgisayar kullanıyorum. Mümkün mertebe götürüyorum bilgisayarımı. Özellikle simultaneyse kesinlikle götürüyorum. Ardılda bazen mümkün olmayabiliyor. Orada da yine hani arama motoru işte Tureng olsun, bazen o sırada işte Word açıksa kelimeleri

Word'e falan yazabiliyorum. Telefonda da yine aynı şekilde bilgisayarım yoksa telefonda da yine Tureng”.

Ç6 da verdiği cevapta çeviri sırasında çevrimiçi sözlükleri, notlarını ve önceden Excel ile hazırlamış olduğu terminolojiyi kullandığını söylemiştir. Cevabı şöyledir:

“Çeviri sırasında Excel'e tekrar bakabilirim. Notlarıma bakıyorum eğer yazdıysam, sadece yazarak da veya online çeviri araçlarına. Online sözlüklere daha doğrusu.”

Ç4 de Ç6 gibi çeviri sırasında önceden aldığı notları aktif olarak kullandığını söylemiş ve bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“O zaman yine defterden bakıyorum. Evet, önüme bakıyorum. Seste sorun olduğu zaman zaten o çevirisini yapacağım kişi veya kişilerin konuşmalarını özellikle konuya dair konuşmalarını yakın tarihli olmak kaydıyla dinliyorum hem konuşmalarına hakim olmak için, hem aksanlarına, hem de ne söyleyebilir ki acaba diye. Çünkü genellikle canlı yayına çıkan insanlar, aynı şeyleri söylüyorlar. Fikirleri üç günde değişmiyor. Seste bir sorun olduğu zaman notlarımdan yardım alıyorum, onun fikrini tamamlıyorum boşluk kalmaması adına.”

Ç4 bir kurum bünyesinde çalışan bir çevirmen olduğu için çevirdiği konular genellikle aynıdır. Bu durum da ona çeviri konusunun yanında konuşmacıların özelliklerine göre bir hazırlık yapması imkanı sağlamaktadır. Ayrıca çevirmen, televizyonda canlı yayında çeviri yaptığı için ses dolayısıyla karşılaşılabilecek zorluklara böyle bir çözüm bulmuştur.

Ç9 ise çeviri sırasında önceden hazırlamış olduğu terimceleri kullandığını söylemiştir:

“Hep bilgisayarımla gidiyorum ben hiç tablet kullanmıyorum. Hep laptopunu kullanıyorum, telefon da kullanmıyorum. Excel Sheet kullanıyorum, kesin. Eğer Drive'daysa Google Drive kullanıyorum eğer ortak bir terimcemiz varsa şirket içerisinde veya Avrupa Komisyonu'nun işlerinde arkadaşlarla ortak bir terimce yaratıp orada onu kullanabiliyoruz. Bir de benim hâlâ çok eski moda ama kağıtlarım var. Yani şu arkada klasörlerde gözüktüyor bir tane dolap var komple klasör.”

Ç9 çeviri sırasında terim araştırması için Excel veya Google Drive üzerindeki dosyalarını kullanmaktadır. Ayrıca geçmiş yıllardan kalan, yazılı haldeki çeşitli terimcelerinin olduğunu da dile getirmiş ve bu konuyla ilgili şöyle bir ekleme yapmıştır:

“Onları soft hale getirecek bir şey benim yazımı deşifre edebilse sistem çok iyi olacak. Onlar bence gerçekten de bir yük ve 23 yıl dile kolay. Görüyorsunuz yani gidiyor, kağıt

eskiyor, içinde bulunduğu plastik parçalanıyor falan. O yüzden bir an önce onları soft hale getirmem lazım. Neyse toplantı sırasında da Excel kullanıyorum, yine tureng.com bunları kullanıyorum.”

Verdiği cevaptan da anlaşılacağı üzere Ç9 geçmiş yıllarda hazırladığı terimcelerin dijital ortama aktarılmamış olması konusunda oldukça rahatsızdır ve bu terimcelerin dijital ortama aktarılması gerektiğini düşünmektedir. Çevirmenin verdiği cevaptan yazılı haldeki terimcelerinin artık işlevsel olmadığı ve bu yüzden de onların çevirmenin şu an daha aktif kullandığı dijital formatlara aktarılması gerektiği çıkarılabilir.

Ç8 ise çeviri sırasında kullandığı çeviri teknolojileri sorusunu donanımla ilgili teknolojileri kapsayacak şekilde aşağıdaki gibi cevaplamıştır:

“Uzaktan çeviri için kullanıyorum. İş yerine göre evden çalıştığım zaman genellikle şu anda seninle bu sohbeti yapmak için kullandığım laptop var. Bir tane bilgisayar sehpa var, bu sehpanın üzerinde laptopumu koydum. Laptopumu bir tane ikinci ekrana bağladım.. Bir tane de webcam üzerinde setup var, bir tane bluetooth klavyem var, bluetooth mouse kullanıyorum. Karşımda aynı zamanda yine sehpanın üzerine oturtulmuş bir şekilde bir cep telefonum var. Bunu da eğer back channel kullanmamız gerekirse Zoom’da şimdi biliyorsun çeviri fonksiyonu var. Ama yine de çevirmenlerin birbiriyle iletişim kurmasına izin vermiyor. Yani bir kabin ortamı yaratamıyor. Kabin ortamı yaratmak için çoğunlukla çözüm olarak Whatsapp’la görüntülü bir görüşme yapıyoruz.”

Ç8 çeviri sürecinde kullandığı teknolojilerle ilgili soruya ağırlıklı olarak uzaktan çeviri yaptığı için uzaktan çeviri hizmeti sunmasında yardımcı donanımlardan ve yazılımlardan bahsetmiştir. Ç8 uzaktan çeviri sürecini hem kendi hem de müşterileri için en iyi hale getirebilmek adına ikinci ekran, ayrı bir klavye, webcam ve cep telefonu gibi yardımcıları kullanmaktadır. Bu durumu Ç1’in de daha önce değindiği gibi çevirmenlerin pandemiyle birlikte ek teknolojileri araştırması, öğrenmesi ve bunlara yatırım yapmasıyla açıklayabiliriz. Ç8 de pandemiden sonra uzaktan çeviri yapmaya başlamasıyla birlikte çeşitli teknolojik cihazlara yatırım yapmış, bunları profesyonel hayatına dahil etmiş ve hala aktif olarak kullanmaya devam etmektedir.

Ç18 ise çeviri sırasında herhangi bilgisayar veya tablet kullanmadığını, sadece yazılı notlarını veya çıktısını aldığı listeleri kullanarak çeviri yaptığını dile getirmiştir. Ç18’in verdiği cevap şu şekildedir:

“Bir sürü defterim var, alan alan çeşitli defterlerim. Elle hazırlamayı aslında seviyorum, yazmayı da. Mesela simültaneye gittiğimde laptop kullanmıyorum ben. Çok kullanan arkadaşlarım var, kabin arkadaşlarım var. Ama benim konsantrasyonumu bozuyor gibi. O yüzden kullanmamayı tercih ediyorum. Daha ziyade elle yazılmış olanları tercih ediyorum aslında.”

Ç20 de Ç18’e benzer bir şekilde cevap vermiştir:

“Ben 45 yaşındayım. Benim çok güzel dosyalarım var. Ama çok kötü sonra kaybediyorum onları o kötü oluyor ya da taşımak zor oluyor. Kendi terminoloji listemi çıkarıyorum. Onu genelde de basıyorum. Bilgisayar kullanmaktan hoşlanmıyorum kabinde. Tablet ya da büyük cep telefonu o ikisinin birlikte kullanıyorum. Kendim çeviri yaparken olmuyor bu arada. Benim böyle bir becerim yok henüz duyduğun kelimeyi hafızamda tutayım, ondan sonra da o an eşzamanlı bakayım. Ben öyle bir süreçte yapamıyorum ama kabin arkadaşım çevirirken onun kullandığı ya da ben bu kelimeyi bilmiyorum dediğim hemen bir şeye bakıyorum.”

Ç18 ve Ç20’nin verdiği cevaplar özellikle de yaşça daha büyük çevirmenlerin çeviri sırasında herhangi bir teknoloji kullanmaya çok sıcak bakmadığı, karşılaştıkları zorluklarla ilgili yardım almak için not defterlerini ya da kağıtlardaki listelerini kullandığının birer örneğidir. Bu çevirmenler her ne kadar hazırlık aşamasında bilgisayar ve internetten faydalansa da yaptıkları araştırma sonucunda elde ettikleri terimleri kağıt ve defterlerde saklamayı ve çeviri sırasında da yine bunları kullanmayı tercih ettiklerini dile getirmiştir. Söz konusu çevirmenler çeviri sırasında tablet, telefon gibi bir cihazdan faydalansalar dahi bunu kendileri çeviri yaparken kullanmamaktadır.

Çevirmenlerin çeviri sırasındaki teknoloji kullanımları incelendiğinde çevirmenlerin çeviri sırasında da bilgisayarları aktif olarak kullandığı görülmüştür. Bunun en büyük sebebi gerek kendi ihtiyaçları gerekse kabin arkadaşlarının ihtiyaçlarını karşılamak adına online sözlükleri (%60) ya da arama motorlarını (%30) kullanmaktır. Çevirmenler ayrıca bu eylem için cep telefonlarını (%25) ve tabletleri (%20) de daha az bir orana da olsa kullanabilmektedir. Çeviri sırasında teknoloji kullanan çevirmenlerin demografik özelliklerine bakıldığında ise bu çevirmenlerin ağırlıklı olarak daha genç yaşta oldukları göze çarpan özelliklerden biridir. Ancak şuna da dikkat çekmek gerekir ki çeviriye hazırlık aşamasında %80 olan bilgisayar kullanımı çeviri sırasında %65’e düşmüştür. Bunun en büyük sebeplerinden biri de konu ve terminoloji araştırması için bilgisayar kullanan çevirmenlerin birçoğunun kabinde bilgisayar kullanmayı tercih

etmemesi, yazılı veya basılı notlarını ya da listelerini kullanmalarıdır. Bazı çevirmenler terminolojilerinin çıktısını alıp bilgisayar ya da diğer cihazları sadece terminoloji haricindeki aramaları için kullanmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan çevirmenlerin bazıları çeviri sırasında tablet veya bilgisayar kullansa bile herhangi bir not almaları gerektiğinde bunu not defteri veya kağıtla yaptığını dile getirmiştir. Tüm bu sebepler sonucunda da araştırmaya katılan çevirmenlerin %65'i çeviri sırasında not defteri veya kağıtları kullandığını belirtmiştir. Ancak bu %65'lik kesimin içinde yaşça daha büyük olan çevirmenlerin çeviri sırasında sadece not defteri ve kağıt ya da basılı terminolojilerinin kullandığı, bilgisayar, tablet veya cep telefonu gibi herhangi bir teknolojik aletten destek almadıkları görülmüştür. Çeviri sırasında terminoloji araştırması için kullanılan diğer kaynaklar ise %25 ile Excel, %20 ile Google Sheets ve %10 ile Word'dür. Ayrıca pandemiyle birlikte uzaktan çevirinin yaygınlaşması çevirmenlerin çeviri sırasında ikinci bir bilgisayar, webcam, kulaklık gibi cihazları da çeviri süreçlerine dahil etmelerine neden olduğu gözlemlenmiştir.

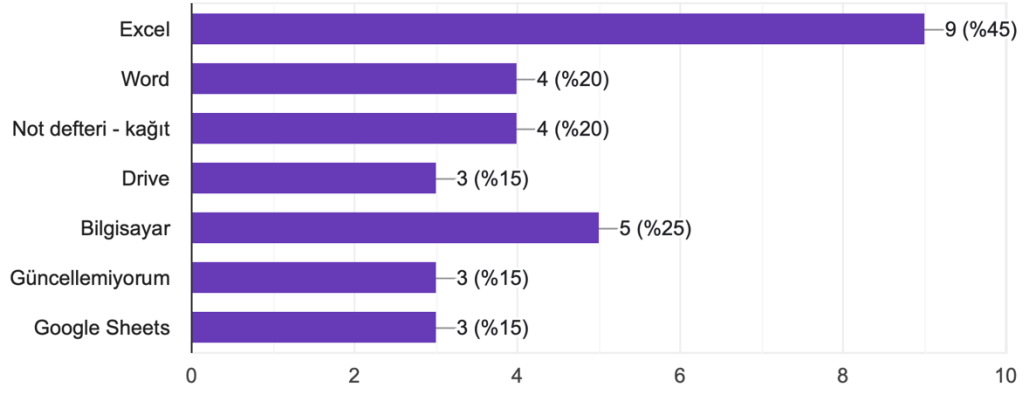
Sözlü çevirmenlerin çeviri süreci her ne kadar çeviri işine hazırlık ve çeviri işini gerçekleştirme şeklinde görülse de aslında çeviri işi sonrasında yapılan çeviri ile ilgili kayıtları düzenleme, varsa terminolojiyi güncelleme de bu sürecin önemli bir parçasıdır. Bu yüzden çevirmenlere bu süreci nasıl gerçekleştirdikleri ve çeviri işi sonrasında herhangi bir teknolojiye yardım alıp almadıkları konusunu öğrenmek için şu soru sorulmuştur:

“Çeviri işinden sonra kayıtlarınızı düzenlemek için bilgisayar, tablet ve bu ortamlardaki herhangi bir uygulamayı kullanıyor musunuz?”

Çevirmenlerin %45'i terim listelerini toplantı sonrasında güncellemek ve bir arşivini oluşturmak için Excel'i kullanmaktadır. Excel'den sonra en çok kullanılan araçlar %20 ile Word ve not defterleri ya da kağıtlardır. Araştırmaya katılan çevirmenlerin %15'i Google Drive ve Google Sheets ile terminolojilerini saklarken, %15'i ise toplantı veya çeviri işi sonrası terminoloji listelerini güncellemediklerini belirtmiştir.

Çeviri işi sonrası kullanılan araçlar

20 yanıt



Grafik 4.11: Çeviri sonrası kullanılan araçlar.

Ç1 kaydı alınan toplantıları saklayarak kendi performansını değerlendirdiği ve özeleştiri yaptığını söylemiştir. Ayrıca Ç1, Excel’de hazırladığı terimcelerini toplantı sonrasında mutlaka güncellemektedir. Bu konuyu şöyle açıklamıştır:

“Dönüp bakıyorum ne dedim diye veya orada mesela gün içerisinde bir şey çıkabiliyor. Glossary hazırlamamışımdır ama toplantı esnasında fark ettiğim bir şey vardır bunu muhakkak Excel’e yazarım. Çünkü ben bu toplantıyı yarın öbür gün bir daha yapabilirim ve dolayısıyla mümkün mertebede bu glossaryleri güncellerim.. Benim böyle bir terimce klasörüm vardır onun içerisinde belki bir daha toplantısını yapmayacağım bir şeyle alakalı dahi bir terimcem durur. Yeni bir şey öğrenmişimdir, yeni bir abbreviation geçmiştir muhakkak onu not alırım. Çeviri ile alakalı bazı toplantılarda, kaydı alınan toplantılarda dönüp bakarım. Biraz benim için sadece terimsel tutarlılık açısından değil böyle kendi performansımı değerlendirmek ile alakalı. Dönüp muhakkak bir muhakememi yaparım yani.”

Ç1’in terimcelerini saklamaya ve onları güncel bir şekilde tutmaya oldukça önem verdiği görülmektedir. Terimcelerini Excel’de hazırlayıp bu programda tutmaktadır.

Ç3 de daha önce hazırlık ve çeviri süreci aşamasında Office programlarını kullandığını söylemiştir. Bu yüzden yine bu programları kullanarak hazırlamış olduğu dosyaları bilgisayarında sakladığını aşağıdaki gibi belirtmiştir:

“Bilgisayarda kullanıyorum, normal hard diskimde. Belirli bir klasörde saklıyorum.”

Ç8, hem yazılı hem de sözlü çeviri yaptığından sözlü çeviri için kullandığı terminolojileri Excel’de, yazılı çeviri için kullandıklarını da Trados’ta tuttuğunu söylemiştir. Ayrıca Ç8, bazı özel durumlarda yazılı çeviride kullandıkları terimleri sözlü çeviride de kullandıklarını söylemiş ve bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Glosslarımızı oluştururken Excel kullanıyoruz. Excel Spreadsheet şeklinde hazırlıyoruz. Bir de Trados’un kendi term base için kullandığı kendi formatı var. Mesela bazı müşterilerimizin yazılı ve sözlü işleri oluyor. Örneğin, bir ilaç şirketi yeni bir ürün çıkaracağı zaman bize yazılı materyallerin de önceden gönderiyor. Daha sonra diyelim ki hekimlerle bir tanıtım toplantısı düzenliyor sözlü olarak. O zaman o term base’den hazırladığımız Excel spreadsheet oluyor o yazılı çeviri yaparken. Onu elbette ki kullanıyorum.”

Ç12 önceki sorularda çeviri sırasında bilmediği ya da hatırlayamadığı bir kelime ya da terim geçtiğinde basılı listeleri ve online sözlükleri kullandığını belirten çevirmenlerden biridir. Daha sonra bilmediği bu kelimeler, terimler ya da cümleler için de Excel ve Word dosyaları tuttuğunu ve bu dosyalardaki kelimeleri ezberleyerek çalıştığını dile getirmiştir. Ancak bu, diğer çevirmenlerin yaptığı gibi konularına göre terim listeleri hazırlamaktan çok dil edincine yönelik yapılan bir çalışmadır. Çünkü çevirmen bilmediği ya da hatırlayamadığı tüm terimleri, kelimeleri ya da cümleleri tek bir Excel ya da Word dosyasında tuttuğunu söylemiştir. Çevirmen konuyla ilgili cevabı şu şekildedir:

“Excel’de bir dosyam var benim. Bu benim kişisel tercihim, yani ben Excel dosya yaptım sonra bir tane Word dosya yaptım. Birisinde cümle yazıyorum, çünkü bazen cümle olarak zor geliyor. O cümleyi tekrar nasıl olduğunu, nasıl çevirmem gerektiğini hatırlamak için hem Türkçesini hem Arapçasını yazıyorum. Kelime olduğu zaman, zorladığım zaman bu kelimeyi Excel dosyasına koyuyorum. Çünkü unutuyorum. Hafızaya yazılar yazılana kadar öyle kalıyor. Bir süre sonra, en fazla bir aya ezberliyorum.”

Ç12 herhangi bir çeviri eğitimi almamıştır ve bu sebeple de aldığı çeviri işleriyle ilgili terminoloji oluşturma ve kullanma konusunda herhangi bir sisteminin olmadığı söylenebilir. Buna başka bir sebep olarak da bu çevirmenin herhangi bir çeviri derneğine üye olmaması da gösterilebilir. Çünkü TKTD ya da AIIC gibi derneklere üye olan çevirmenlerin belirli standartlara sahip olması ve belirli süreçleri benimsemiş olmaları gerekir. Ayrıca bu dernekler çevirmenleri iyi uygulamalar konusunda da sürekli bilgilendirmektedir. Bu sebeple derken üyesi çevirmenlerin çeviri sürecinin her aşamasına daha profesyonel yaklaşıkları söylenebilir. Ç12 de hem sözlü çeviri süreci ile ilgili bir

eğitim almadığı hem de meslektaşlarıyla iyi uygulamalar konusunda etkileşime geçebileceği bir dernek ortamında olmadığı için terminoloji kullanımı açısından diğer çevirmenlere göre daha farklı bir sistemi takip ettiği söylenebilir.

Ç13 de her ne kadar çeviri sırasında elle hazırladığı notları kullansa da terim listelerini ve arşivlerini Excel’de tuttuğunu belirtmiştir:

“Hazırladığım Excellerin hiçbirini ben çeviri esnasında kullanmıyorum. Excelleri çeviri bittikten sonra genellikle kaydedip kendime bir arşiv oluşturmak ve ileride yeniden benzer toplantı çıkarsa terimlere bakmak için kullanıyorum. Ben toplantıya hazırlanırken genelde bir not defterinin birkaç sayfasını alıyorum. O üç-dört sayfada terim, kelime, ifadeleri not alıyorum. Sonrasında toplantıdan işte bir gün önce, akşam, sabah, toplantı gününde, sabah toplantıya girdiğimde kabinde tekrar okulda bir dil sınavına girecekmiş gibi kelimelerin üzerinden geçiyorum.”

Ç16 da terim listesini yazılı notlar halinde tuttuğunu ve toplantılardan sonra onları güncellediğini iletmiştir:

“Hiçbir şey kullanmıyorum. Notlarım var. Toplantı esnasında geçen ve kullanılan her türlü kavramı oraya not alırım. Eve geldikten sonra müsaitsem temize çekerim. Tarihini yazırım, konuyu yazırım. Bunu da ben eskilerden öğrendim. Yani mesleğe ilk başlayanlardan öğrendim ve o şekilde de gidiyor. Başka bir sisteme de bu yaştan sonra geçme gibi bir niyetim yok.”

Ç18 ise toplantıdan sonra listelerini güncellemediğini şu şekilde dile getirmiştir:

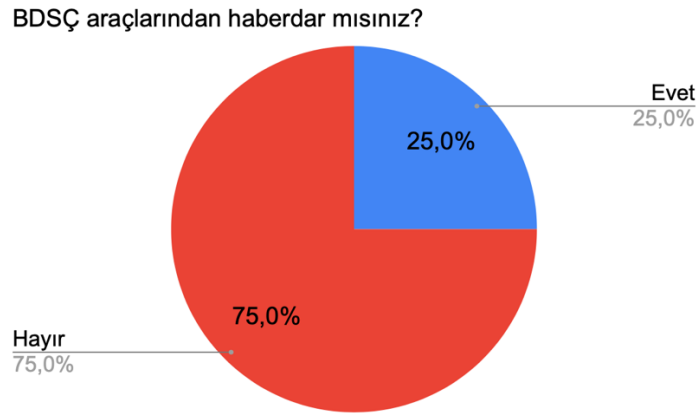
“Ben genelde beynimi boşaltmak istiyorum, hiçbir şey yapmıyorum toplantıdan sonra. O yüzden ekstra bir düzenleme yapmıyorum. Ama elle yazılmış olanlar o şekilde kalıyor.”

Bu bölümde verilen cevapların da gösterdiği üzere çoğu çevirmen çeviri sırasında hangi kaynağı kullanırsa kullansın sonrasında kendi kayıtlarını tutmak için Excel, Word, Drive, Google Sheets gibi araçları kullanmaktadır. Ancak kişisel tercihlerden dolayı notlarını basılı kağıtlar halinde tutan ya da terminoloji listelerini güncellemeyen çevirmenlerin olduğu da görülmüştür. Notlarını basılı kağıtlar halinde tutmayı tercih eden çevirmenlerin genellikle daha tecrübeli ve yaşça büyük çevirmenler olduğu dikkat çekmiştir. Buradan yola çıkarak bu çevirmen grubunun her ne kadar teknolojiyi çeviri sürecinin bir aşamasında hayatlarına sokmuş olsalar da bazı alışkanlıkları ve iş yapma şekillerini eski usulde devam ettirmeyi tercih ettikleri sonucuna varmak mümkündür. Terminoloji listelerini güncellemeyen çevirmenlerin demografik özelliklerine bakıldığında bu çevirmenlerin ortak özelliklerinin herhangi bir çeviri örgütüne üye

olmayan ve araştırmaya katılan çevirmenler arasında nispeten daha genç ve daha az tecrübeye sahip (6-10 yıl) çevirmenlerin olduğu görülmüştür. Bu da dernek üyeliğinin ve mesleki tecrübenin çevirmenlerin terminoloji yönetimini etkileyebileceğini bize göstermektedir. Zira herhangi bir derneğe üye olan çevirmenlerin hepsi çeviri sonrasında terminolojilerini bir şekilde mutlaka güncellemekte ve kullandıkları terminolojilerin güncel kalmasına önem vermektedir.

4.3. Bilgisayar Destekli Sözlü Çeviri Araçlarının Kullanımı

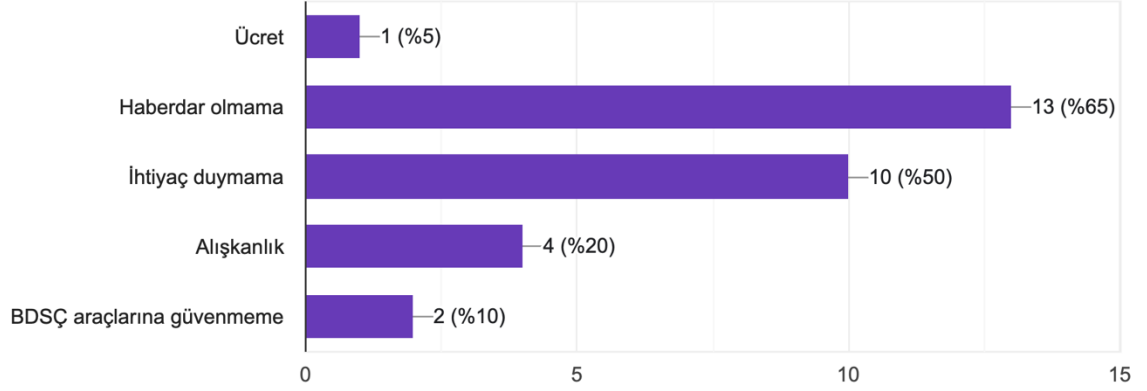
Bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları sözlü çevirmenlerin çeviri sürecini çeşitli şekilde desteklemek üzere geliştirilen araçlardır. Çevirmenler toplantı öncesinde gerek terimce oluşturmak gerekse yeni terimleri çalışmak için bu araçları kullanabilirler. Ayrıca bu araçlar hem kolay arama yapma hem de otomatik konuşma tanıma gibi yapay zeka destekli özellikleri sayesinde çevirmenleri toplantı sırasında da destekler. Çalışmanın bu aşamasında sözlü çevirmenlerin bu araçları kullanımı araştırılmıştır. Çevirmenlere ilk olarak bu teknolojilerden haberdar olup olmadıklarını sormak için **“Bilgisayar destekli sözlü çeviri araçlarından haberdar mısınız?”** sorusu sorulmuştur. Çevirmenlerin %75’i daha önce bu programları hiç duymadığını söylemişken %25’i bu soruya “Evet” diye cevap vermiştir.



Grafik 4.12: Çevirmenlerin BDSÇ araçlarından haberdar olma oranı.

Takip eden soruda çevirmenlerin bu araçları kullanıp kullanmadığı sorulmuştur ve araştırmaya katılan çevirmenlerin hiçbirinin bu araçları kullanmadığı öğrenilmiştir. Çevirmenler bu programları kullanmama sebeplerini ise aşağıdaki gibi sıralamıştır:

BDSÇ araçlarını kullanmama sebebi
20 yanıt



Grafik 4.13: Çevirmenlerin BDSÇ araçlarını kullanmama sebepleri.

Araştırmaya katılan çevirmenlerin %65'i bu araçları kullanmama sebeplerinden biri olarak araçları daha önce hiç duymamalarını göstermiştir. Araştırmacı bu araçları bilmeyen çevirmenlere araçların çalışma mantığını ve sözlü çevirmenlerin çeviri sürecini nasıl desteklediğini açıklamıştır. Sonuç olarak çevirmenlerin %50'si bu tür bir araca ihtiyaçları olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca çevirmenlerin %20'si alışkanlıklarını değiştirmek istemediğini, %10'u BDSÇ araçlarına güvenmediğini, %5'i ise bu araçların maliyetinin fazla olmasını bu araçları kullanmama sebepleri arasında göstermiştir.

Ç1 bu araçları kullanmama sebeplerini şu şekilde açıklamıştır:

“Ben bir şeye alışmışsam ve benim işimi iyi bir şekilde görüyorsa onunla devam ediyorum. InterpretBank için öyle bir yatırım yapmayı o zaman düşünmedim. Ama daha iyi bir fonksiyon ortaya çıkarsa Excel'i aşan. Var aslında çünkü bildiğim kadarıyla artificial intelligence falan gösteriyor ve glossary sharing tarzı şeyler var onda da. Bir şeyin hazır olarak karşıma çıkmasından ziyade ben o hazırlık sürecine önem atfeden bir insanım. Çünkü bir şey hazır olarak geldiği zaman bu bende bir tembelliğe de yol açacak kanaatindeyim. Çünkü ben terimleri tek tek girdiğim zaman, aslında ev ödevi de yapmış oluyorum bir bağlamda. Bu tarz InterpretBank falan gibi şeylerin evet Excel'e kıyasla bir artısı var. Ama o tembelliği yaratmasından korktuğum için ve bayağı da bir ücretliydi Euro olarak, o kadarlık bir ederi olacağına şüpheyle baktığım için böyle bir yatırım yapmadım.”

Ç1 hem alışkanlıklarından vazgeçmemek hem de kendini olumsuz etkileyeceğini düşündüğü için BDSÇ araçlarını kullanmayı denemek istememektedir. Ayrıca bu araçların ücretli olması ve Euro bazında ödeme yapılması da Ç1'in bu araçları tercih etmemesi adına başka bir sebeptir.

Ç9 ise bu araçların çevirmeni desteklemede ne kadar etkili olacağı konusunda emin değildir ve bu şüphelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Evet, haberdarım. Sadece kısa videolarını gördüm demolarını. Denemedim. Ama şimdilik gerek duymadım. Ama şeyi biliyorum, sayıları yazabiliyorlar sizin için isimleri yazabiliyorlar. Biraz da galiba şüphecilik herhalde. Türkçeyi nasıl yapacaklar ki? Ama bir de şeyi de düşünüyorum dediğim gibi kullanmadığım için tamamen ön yargılıydım şu anda. Mesela o anda bir terslik olduğu zaman onunla mı uğraşacağım çeviriye mi bakacağım? Nasıl bir sistem var ki? Mesela sesi nereye bağlıyorsun? Ses nereden gelecek? Nereden onu yazıya dökecek? Oradan diyelim ki bağlantı sorunu oldu kim bakacak? Kabin arkadaşım ne işe yarıyor? Biz zaten bu işi hep iki kişi diyoruz bir sebebi de o. Ama güvenilir bir teknoloji ise aslında neden olmasın çünkü çok iyi bir şey.”

Çevirmenlerin verdiği cevaplardan da görüleceği üzere araştırmaya katılan çevirmenlerin hiçbirisi herhangi bir BDSÇ aracını kullanmamaktadır. Bunun en büyük sebeplerinden biri çevirmenlerin bu tür teknolojiler ile daha önce hiç karşılaşmamış olmalarıdır. Çevirmenlerin bu araçlara ihtiyacının olmadığını düşünmesinin en büyük sebeplerinden biri çeviri süreciyle ilgili halihazırda oturmuş ve sorunsuz işleyen bir sistemlerinin olması ve çeviri sürecine eklenecek bu yeni teknolojinin kendilerini olumsuz etkileyeceği konusundaki endişeleridir. Çevirmenlerin verdiği bu cevaplardan yeni ve bilmedikleri teknolojilere karşı bazı ön yargılarının olduğu ve bu teknolojileri çeviri süreçlerine dahil etmeden önce nasıl çalıştıkları ile ilgili yeterince bilgi edinmiş olmak istedikleri sonucuna varılabilir. Bu durum pandemi sonrasında çevirmenlerin uzaktan çeviri sistemlerini ve beraberinde gelen teknolojileri hızlı bir şekilde profesyonel hayatlarına dahil etmesiyle karşılaştırıldığında da buna paralel bir sonuca varmak mümkündür. Çünkü pandemiyle birlikte çevirmenler, özellikle de çeviri derneklerinin yaptığı araştırmalar öncülüğünde bu yeni teknolojileri nasıl kullanacaklarını ve çeviri sürecine nasıl dahil edecekleri konusunda çok fazla araştırma yapmış, bu teknolojilerle ilgili gerekli bilgileri edinmiş ve nasıl kullanacaklarını öğrenmişlerdir. Benzer bir süreç BDSÇ araçları ile yürütüldüğünde, özellikle de çevirmenlerin (Ç9'da görüldüğü gibi)

akıllarındaki soru işaretleri giderildiğinde BDSÇ araçları da çevirmenlerin çeviri süreçlerine dahil edilebilir. Son olarak, araştırmaya katılan çevirmenlerden hiçbirinin herhangi bir BDSÇ aracını kullanmaması sebebiyle bu çalışmada BDSÇ araçlarının çevirmenlerin performansına etkisi sorusu cevaplanamamıştır.

4.4. Uzaktan Sözlü Çeviri Platformlarının Kullanımı

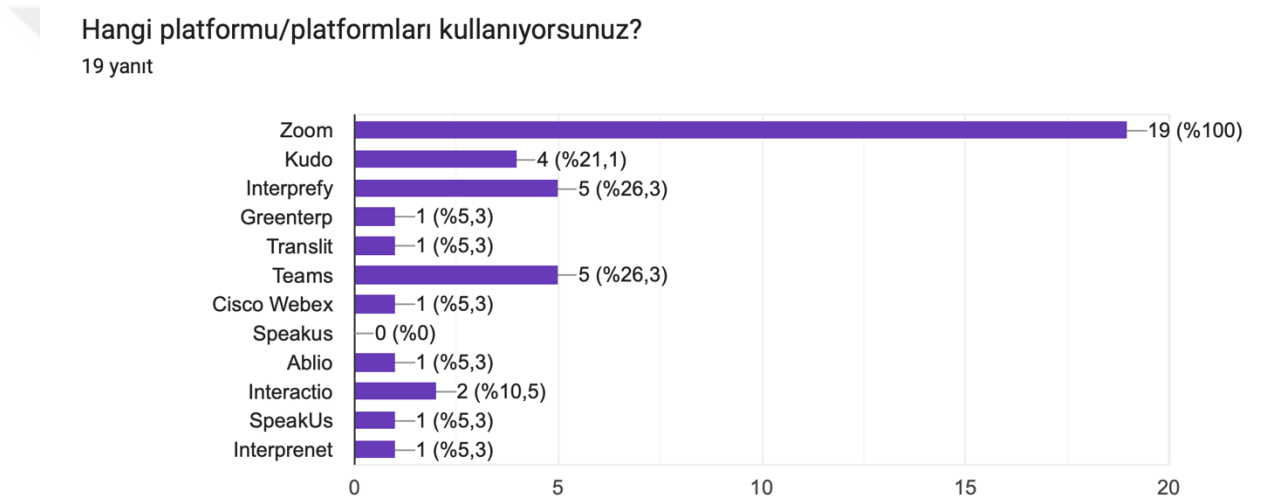
Çalışmanın ikinci bölümünde bir diğer sözlü çeviri teknolojisi olarak uzaktan sözlü çeviri platformlarından bahsedilmiştir. Bu platformlar özellikle de COVID-19 pandemisiyle birlikte sözlü çevirmenlerin hayatına girmiş ve o tarihten günümüze kadar hala aktif olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple de çevirmenlerin bu platformları kullanımı ve bu platformların kendi performanslarına olan etkisiyle ilgili düşünceleri araştırılmak istenmiştir. Bu bölümde araştırmaya katılan çevirmenlere önce bu platformları kullanımı ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu sorulardan ilki çevirmenlerin daha önce herhangi bir uzaktan sözlü çeviri platformu kullanarak çeviri yapıp yapmadığı sorulmuştur. Sonrasında ise çevirmenlerin bu platformları kullanımı hangi platformları kullandıkları, ne kadar süredir kullandıkları ve çeviri işlerinin ne kadarının bu platformlar aracılığıyla yapıldığı sorgulanmıştır. Daha sonrasında bu platformlar aracılığıyla yaptıkları çeviri süreçlerini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda da birinci bölümde yer alan çeviri süreci bileşenleri (anlama-dinleme, bellek, üretim, dikkat ve çeviri stratejileri) ile ilgili birer soru ile sorgulanmıştır ve çevirmenlerin bu platformların kendi dinleme, bellek, üretim ve çeviri stratejilerini nasıl etkilediği konusundaki düşünceleri araştırılmıştır.

Araştırmaya katılan çevirmenlere ilk olarak daha önce herhangi bir uzaktan çeviri platformu ile çeviri yapıp yapmadıkları sorulmuştur. 20 çevirmenden 19’u daha önce bir uzaktan çeviri platformu ile çalıştığını söylemiştir. Bu platformlar aracılığıyla çeviri yapmamış olan Ç10, platformları kullanmama sebeplerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Kullanmadım çok teklif aldım ama bana çok uzak geldi. Şöyle söyleyeyim herhalde benim de daha çok zamandan dolayı. Yani benim pek zamanım olmuyor, çok yoğunum. Bana teklifler geliyor ama böyle dışarı gidip bir saatte birkaç saatte halledip eve gelmek daha kolay geliyor.”

Ç10 çok fazla zamanı olmadığını ve yerinde yapılan çevirilere gitmenin daha kolay geldiğini dile getirmiştir. Ç10 bu yeni teknolojinin kendine uzak olduğunu ve daha önce alışmış olduğu çeviri türünü tercih ettiğini belirtmesinden bilmediği ya da alışık olmadığı bir teknolojiyi kullanma konusunda çekincelerinin olduğu sonucuna varılabilir.

Diğer çevirmenlerin kullandığı uzaktan sözlü çeviri platformları ise şu şekilde dağılmaktadır:



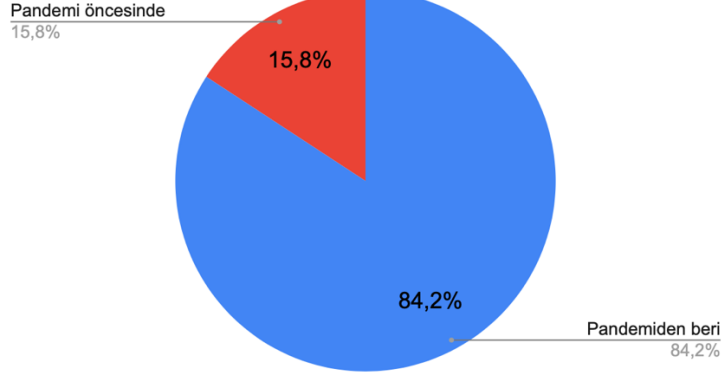
Grafik 4.14: Çevirmenlerin kullandığı uzaktan çeviri platformları.

Grafikte açıkça görüleceği üzere uzaktan çeviri yapan çevirmenlerin hepsi Zoom üzerinden çeviri yapmaktadır. Zoom'un kullanım oranına en yakın çeviri platformları ise %26,3 ile Teams ve Interprefy'dir. Bunları %21,1 ile Kudo takip etmektedir. Diğer platformların kullanım oranı ise oldukça düşüktür. Araştırmanın bu sonuçları TKTD'nin 2020 yılında yaptığı anket, ve CSA'nın 2021 yılında yaptığı araştırmayla örtüşmektedir. Uzaktan sözlü çeviri platformlarının kullanımları karşılaştırıldığında Zoom bu çalışmalarda da en çok kullanılan platform olmuştur.

Ayrıca çevirmenlerin %84,2'si bu platformları pandemiden beri kullandıklarını dile getirmiştir. Çevirmenlerin kalan %15,8'i ise bu platformları pandemiden önce

kullanmış olmalarına rağmen bu kullanımların birkaç seferle sınırlı olduğunu, pandemi ve pandemi sonrası süreç kadar aktif olmadıklarını dile getirmişlerdir.

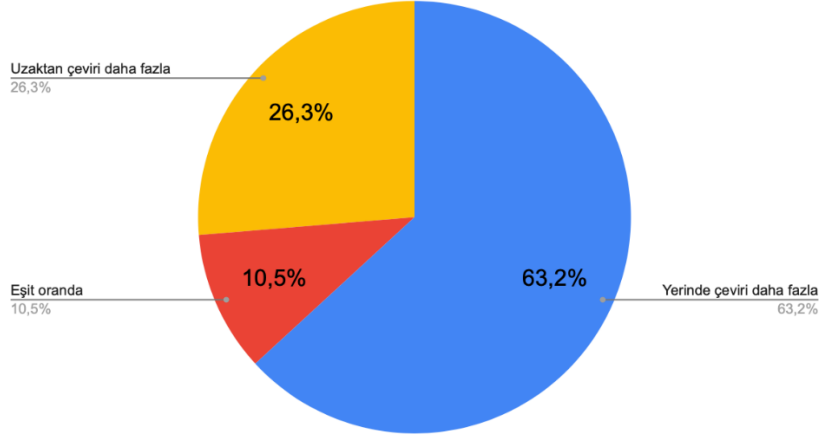
Çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanımı



Grafik 4.15: Çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanımı.

Bununla birlikte araştırmaya katılan çevirmenlere güncel olarak aldıkları çeviri işlerinin yerinde ve uzaktan olmak üzere nasıl dağıldığı sorulmuştur. Çevirmenlerin %10,5'i bu oranın eşit olduğunu, %26,3'ü daha çok uzaktan çeviri yaptığını, %63,2 ise daha çok yerinde çeviri yaptığını söylemiştir. Çevirmenlerin birçoğu pandemi döneminde, özellikle de tam kapanmalar sırasında uzaktan çeviri faaliyetlerinin çok daha fazla olduğunu ancak normalleşmelerle birlikte toplantıların yüz yüze yapılmaya başlandığını söylemiştir. Bu durum TKTD'nin yayınladığı USÇ raporunda da görülmektedir. 2020 yılında yayınlanan bu raporda %70-%100 oranında evden yapılan çevirilerin oranı %61,4, %50-%75 oranında evden yapılan çevirilerin oranı ise %24,6 olarak belirtilmiştir. Bu araştırmaya bakıldığında uzaktan sözlü çeviri oranlarının tam kapanmaların olduğu 2020 yılından bu yana azaldığı görülmektedir. Ancak buna rağmen uzaktan yapılan çeviriler tamamen bitmemiş ve yeni bir çeviri türü olarak aktif bir şekilde kullanılmaya devam etmektedir.

Çevirmenlerin yerinde-uzaktan çeviri yoğunluğu



Grafik 4.16: Çevirmenlerin yerinde-uzaktan çeviri yoğunluğu.

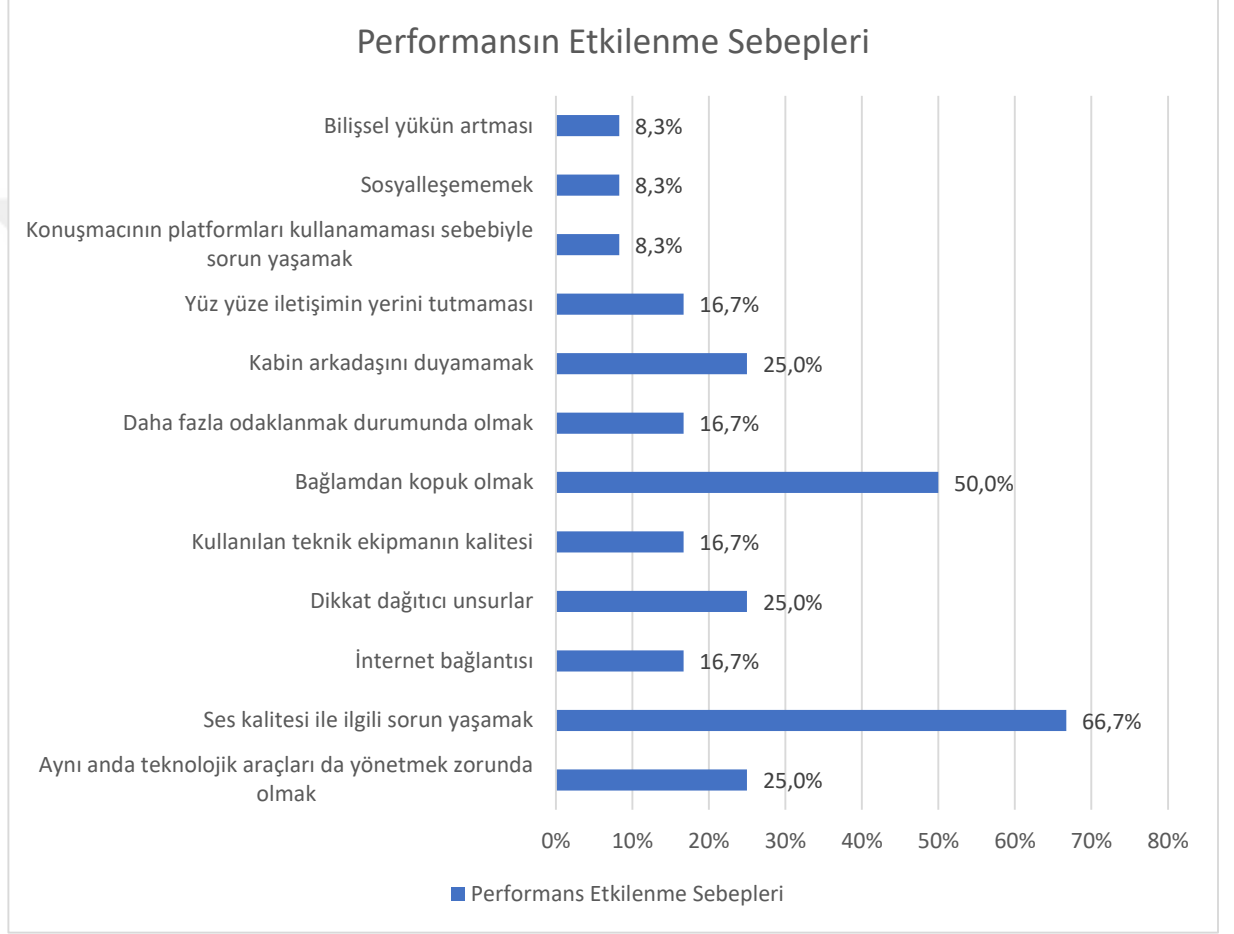
Araştırmaya katılan ve uzaktan sözlü çeviri yapan çevirmenlere uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanımlarıyla ilgili sorulardan sonra bu platformların kendi çeviri süreçlerine etkisi ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Bu doğrultuda ilk olarak çevirmenlere **“Bu programlar ilk kullanmaya başladığınızdan bu yana performansınızı etkiledi mi?”** sorusu yöneltilmiştir. 19 çevirmenin %47,4’ü performanslarının etkilenmediğini söylerken, %52,6’sı bu platformların performanslarını etkilediğini dile getirmiştir. Uzaktan sözlü çeviri platformlarının performansını etkilemediğini düşünen Ç9 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamıştır:

“Performansım çok değişmedi. Ben kendi adıma söyleyeyim. İlk başlarda evet bocaladım alışana kadar. Diğer kabinle aşağı nasıl iletişim kuracağız o kısmı çözene kadar biraz bocaladı. Biraz da tabii ki daha araştırma dönemiymiş hangi platform nasıl, ne yapıyoruz diye. Ama sonra bir kez Zoom’a oturunca ben performansımın çok etkilendiğini sanmıyorum.”

Araştırmaya katılan çevirmenlerin neredeyse yarısı (%47,4) uzaktan sözlü çeviri platformlarının performanslarını herhangi bir şekilde etkilemediğini, yerinde çeviriyi nasıl yapıyorlarsa uzaktan sözlü çeviriyi de aynı şekilde yaptıklarını dile getirmiştir. Bu oranın bu kadar yüksek olması çevirmenlerin bu platformları bir süredir kullanıyor olmaları ve bu platformlar aracılığıyla yaptıkları çevirilere alışmış olmaları ile ilişkilendirilebilir.

Ancak bu durumda dahi çevirmenlerin çoğu bu platformları ilk kullanmaya başladıklarında çeviri performanslarının olumsuz yönde etkilendiğine değinmiştir.

Uzaktan sözlü çeviri platformlarının çeviri performanslarını etkilediğini düşünen çevirmenlerin “**Etkilediyse nasıl?**” sorusuna verdiği cevaplar ise aşağıdaki gibi gruplanmıştır.



Grafik 4.17: Performansın etkilenme sebepleri.

Çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri yaparken performanslarını en çok etkilediğini düşündükleri unsur %66,7 ile ses kalitesi ile ilgili sorun yaşamak olmuştur. Bunu %50 ile bağlamdan uzak olmak takip etmiştir. Dikkat dağıtıcı unsurlar, aynı anda hem çeviriyi hem teknolojik araçları yönetmek, kabin arkadaşını duyamamak da %25 ile sık dile getirilen sebepler arasındadır. İnternet bağlantısıyla ilgili sorunlar, kullanılan ekipmanın kalitesi, uzaktan sözlü çeviri yaparken daha fazla odaklanmak durumunda kalmak ve uzaktan sözlü çevirinin yüz yüze iletişimin yerini tutmaması da %16,7 ile ortak cevaplar

arasındadır. Sosyalleşememek, bilişsel yükün artması ve konuşmacıların platformları kullanamaması ise %8,3 ile daha az dile getirilen sebepler arasındadır.

Ç20 uzaktan çeviri platformlarının çeviri performansına etkisini yukarıdaki sebeplerin çoğuna değinerek şu şekilde açıklamıştır:

“Yapılan çevirinin kalitesi olarak ben çok memnun değilim. Çünkü çok yoruyor. Yani birincisi fiziksel ortama girmiyorsunuz, orada değilsiniz. Karşıdaki konuşmacının kullandığı mikrofon en iyi kalite, en iyi şekilde duymanızı sağlayan bir aparat olmayabiliyor. Bu tabii normal fiziksel toplantılarda da geçerli ama o adrenalin, hani toplantının adrenalin size bir şekilde bulaştığı için orada daha dikkatinizi toparlayabiliyorsunuz. Konsantrasyonunuzu daha fazla sağlayabiliyorsunuz. Zoom ya da uzaktan yapılan bütün çevirilerde tek başına, kendi ev ortamındasınız. Hep bir böyle endişe var duyabilecek miyim diye. Koptuk mu, kopacak mıyız, duyuyor muyum? Tek başına olmadığının verdiği, yanınızda bana bir kelimeyi yaz, ben doğru mu duydum diyebileceğiniz kimse yok. Bu bir birlikte çalışılan yani ekip işidir. Onu bir şekilde başka bir aygıt açarak telefon ya da tabletle görüntülü görüşmeyle kabindaşımızla temas haline kalmaya çalışıyoruz ama işte o da başka bir endişe konusu oluyor. Altyapım bunu kaldırabilecek mi? Performans olarak çok farklı yeni girdiler var ve bunlar da hakikaten bence etkiliyor. 30 dakika sonunda normalde yapmış olduğunuz bir çeviriden çok daha fazla yorulmuş oluyorsunuz, zihinsel ve fiziksel ikisi birlikte.”

Ç14 de uzaktan çeviri platformlarının performansına etkisini dile getirmiş ve özellikle de ardıl çeviride yüz yüze iletişimin ve göz temasının öneminden bahsetmiştir:

“Mesela geçen Covid esnasında bir toplantı gerçekleştirdik Göç İdaresi müdürü ile STK başkanları. Bu toplantı online olmasaydı benim için daha güzel olurdu. Ben yüz yüze konuşmayı daha çok tercih ederim. Hatta sanırım performansımı beden dili falan sebebiyle online’da pek gösteremiyorum. Mesela bazı konuşanlar imaları kullanıyorlar, hangisini kast ediyor, kime iltifat ediyor bu anlamda göz teması önemli, ardılda özellikle.”

Ç1 de bu konuda geniş ve kapsamlı bir cevap ile performansının nasıl etkilendiğini dile getirmiştir. Ç1’in cevabı şu şekildedir:

“Her konuşmacı çok hazırlıklı gelmeyebiliyor toplantıya. Ne kadar defalarca uyarı yapılsa da. Bizim işimiz olduğu için bu biz ehemmiyet gösteriyoruz sesimiz iyi anlaşılın diye. Ben Internet bağlantısına dikkat ediyorum, kulaklığımı ona göre seçiyorum. Ama bir konuşmacı çıkıp bir telefon kulaklığı takabiliyor. Hiçbir şey anlaşılıyor dedikten. İkincisi, kötü sese maruz kalmak bence cognitif yükün daha fazla olduğu bir alan haline geldi RSI üzerinden yapılan çevirilerde. Çünkü internet bağlantısından kaynaklı birtakım distractionlar var olabiliyor. Mekanik bir ses gelebiliyor karşı taraftan ve bir de yani sonuçta internet bağlantısı bir nebze kadar kontrol edebileceğiniz bir şey. Yani RSI’da aslında bizim kontrolümüz dışında olan şeyler var. Bazen mesela bazen sanal kabindaşımın bağlantısı oynuyor mu diye yazmak zorunda kalıyorum. Çünkü bilemiyorum benden mi acaba yoksa oradan mı diye, kontrol ediyorum sürekli internet

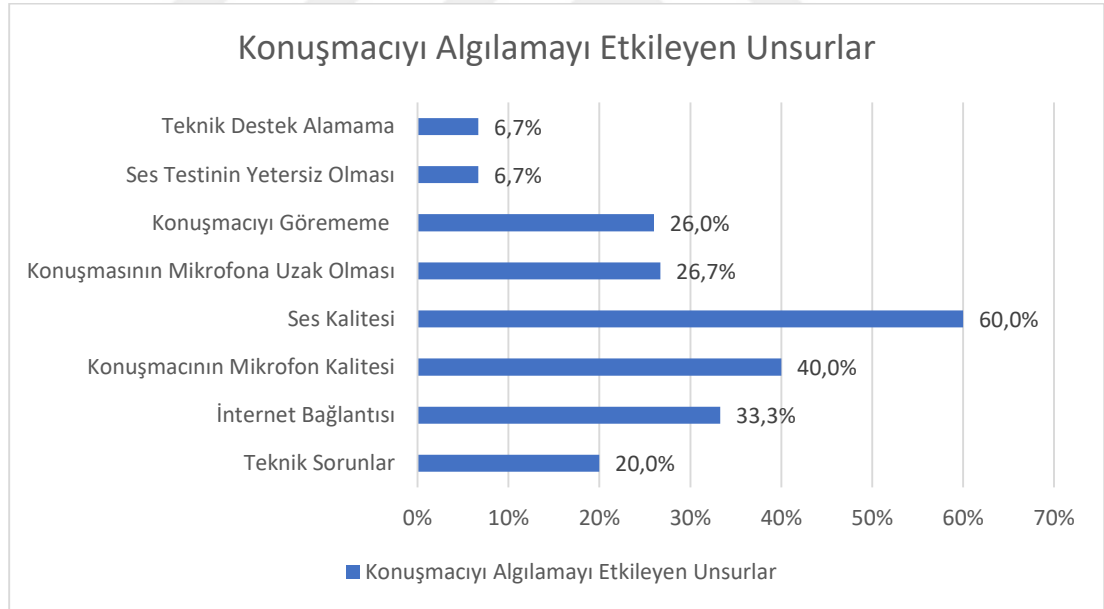
bağlantımı. Ama karşı tarafın interneti oynuyor, o ister istemez bir endişe yaratıyor çevirmende. Böyle olunca da bu ister istemez daha tatsız bir iş günü geçirmene sebep oluyor ve bu performansa bence yansıyor.”

Çevirmenlerin bu soruya verdikleri cevaplardan anlaşılacağı üzere uzaktan sözlü çeviri sırasında performanslarını en çok etkileyen etmen ses kalitesinin kötü olmasıdır. Uzaktan sözlü çeviri platformları internet aracılığıyla bağlandığından çoğu zaman yerinde yapılan çevirilerle aynı ses kalitesini almak mümkün değildir. Ayrıca çevirmenler fiziksel olarak bir toplantı ya da konferans ortamında olmadıklarından performanslarının olumsuz yönde etkilendiğini dile getirmiştir. Ses kalitesinin iyi olmadığı durumlarda bağlamdan uzak olmak çevirmenlerin özellikle konuşmacıyı dinlemelerini ve anlamalarını doğrudan etkilemektedir. Yerinde çevirilerde mevcut olan konuşmacıların jest ve mimikleri, kabin ortamı ve dinleyiciler gibi görsel girdilerin olmamasının da çevirmenlerin kendini bağlamdan uzak hissetmelerine sebep olarak gösterilebilir. Buna ek olarak uzaktan sözlü çeviri esnasında aynı anda birden fazla aracı kullanmak, internet bağlantısını takip etmek, kabin arkadaşını takip etmek durumlarında kalmanın da çevirmenlerin bilişsel yükünü arttırdığı ve zaten karmaşık ve zor olan sözlü çeviri sürecini daha da zorlaştırdığı söylenebilir. Bu sebeple de çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri sırasında daha fazla odaklanma ihtiyacı hissettiği ve dolayısıyla da daha çabuk yorulduğu sonucuna varılabilir.

Tezin birinci bölümünde de bahsedildiği üzere sözlü çeviri süreci oldukça kapsamlı ve karmaşık bir eylemdir ve bu sürecin gerçekleşmesi sırasında gerek aynı anda gerekse birbiri ardına gerçekleşen çeşitli eylemler bulunmaktadır. Sözlü çevirmenler çeviri sırasında kaynak konuşmayı dinleme ve çözümleme, erek konuşmayı üretme, bu sırada belleklerini aktif bir şekilde kullanma ve gerektiğinde karşılaştıkları sorunlara çözüm olarak uygun stratejileri kullanma eylemlerini aynı anda gerçekleştirmektedir. Bu sebeple birinci bölümde de aktarıldığı üzere sözlü çeviri sürecini inceleyen süreç odaklı modellerin birçoğu bu bileşenlere yer vermektedir. Uzaktan sözlü çeviri platformlarının sözlü çevirmenlerin çeviri sürecini nasıl etkilediğini daha derinlemesine inceleyebilmek adına çevirmenlere her bir bileşen için (dinleme ve çözümleme, üretim, bellek, çeviri stratejileri) ayrı sorular sorulmuştur.

Sözlü çeviri sürecinin temel bileşenlerinden biri olan konuşmacıyı dinleme ve algılama çeviri sürecinin sorunsuz devam edebilmesi için oldukça önemlidir. Çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanırken yaşadıkları süreçle ilgili düşüncelerini ölçebilmek adına onlara uzaktan çeviri yaparken konuşmacıyı algılamalarını değişip değişmediği sorulmuştur. Çevirmenlere sorulan soru tam olarak şu şekildedir: **“Bu platformlar çeviri sürecinde konuşmacıyı algılamanızı değiştirdi mi?”**

Araştırmaya katılan çevirmenlerin %26,3’ü bu platformların konuşmacıyı dinlemelerini değiştirmedeğini söylerken %73,3’ü ise değiştirdiğini söylemiştir. Burada en çok dikkat çeken nokta bir önceki soruda performanslarının genel olarak etkilenmediğini söyleyen çevirmenlerin birçoğunun dinleme ve algılama sürecinin etkilendiğini dile getirmiş olmasıdır. Çevirmenler konuşmacıyı algılamayı etkileyen unsurlar aşağıdaki grafikteki gibi gruplanmıştır.



Grafik 4.18: Konuşmacıyı algılamayı etkileyen unsurlar.

Çevirmenlerin verdiği cevaplara göre uzaktan sözlü çeviri sırasında konuşmacının algılanmasını etkileyen en büyük etken %60 ile ses kalitesidir. Bunu %40 ile konuşmacının mikrofonunun kalitesi ve %33,3 ile de internet bağlantısı takip etmektedir. Ayrıca soruya cevap veren çevirmenlerin %26,7’si konuşmacının mikrofona uzak olmasından, %26’sı konuşmacıyı görememekten, %20’si ise diğer teknik sorunlardan

şikayet etmiştir. Çevirmenlerin %6,7'si ise teknik destek alamamanın ve toplantı başlangıcında yapılan ses testlerinin yetersiz olmasının konuşmacıyı algılamayı etkilediğini dile getirmiştir.

Ç15 ses kalitesinin kötü olması ve katılımcıların mikrofona uzak olmasıyla ilgili şunları söylemiştir:

“Müşteriden kaynaklı pek çok şey olabiliyor bana göre. Bana göre müşterilerin eğitilmesi gerekiyor. Çünkü ben nasıl burada kulaklık takarak doğru düzgün bir mikrofon kullanarak bağlanıyorsam onların da bu şekilde bağlanması gerekiyor. Mesela işveren 3 metre 4 metre uzakta oluyor ve bilgisayardan o şekilde konuşmaya çalışıyor ve sesinin iyi duyulabileceğini zannediyor. Hatta öyle durumlar oluyor ki çevirmenin çok tepkilerine bakmaksızın toplantıdaki başka katılımcıların onların sesini iyi duyduğunu söylediği zaman bu sesin iyi olduğunu zannediyorlar. Esas itibariyle karşılaştığım sorunlardan bir tanesi bu.”

Ç17 ise konuşmacıların kulaklık kullanmaması ve bilgisayara uzak durması ile ilgili şöyle bir anısını örnek göstermiştir:

“Konuşmacıların bir kısmı şimdi diyorsunuz ki mesela işte sesinizi duyamıyorum, hani kulaklık takar mısınız, mikrofon kullanır mısınız? O hemen gidiyor öbür taraftan bir kulaklık buluyor, mikrofon sağlıyor, en azından bunu ciddiye alıyor. Benim bir toplantıda başıma geldi. X şehri ile ilgili bir proje ve X Kaymakamı toplantıya gelecek. Kaymakam bilgisayarın önünde oturmazmış, kaymakam kulaklık kullanılmazmış. Biz kaymakamı hiçbir şekilde duymuyoruz. En sonunda şöyle oldu, kaymakamın yanında oturan adam bilgisayarın önüne oturdu. Kaymakamın her söylediğini tekrarladı ve biz onu çevirdik.”

Ç9 konuşmacıları ve salondaki dinleyicileri görememenin kendini zorladığını dile getirmiştir:

“Evet değiştirdi. Herhalde beni en çok zorlayan şeylerden bir tanesi konuşmacıyı ve salonu görememek oldu. Bazen konuşmacıyı görüyorsun ama o da yeterli değil. Ben hep derim ya salondaki insanların tepkileri, kim kalıyor, kim oturuyor, kim elini kaldırdı bunların hepsi aslında bizim için veri. O yüzden onda mesela zorlanıyorum o açıdan.”

Ç2 de internet bağlantısı ve ses kalitesi sebebiyle yaşadığı zorlukları şu şekilde anlatmıştır:

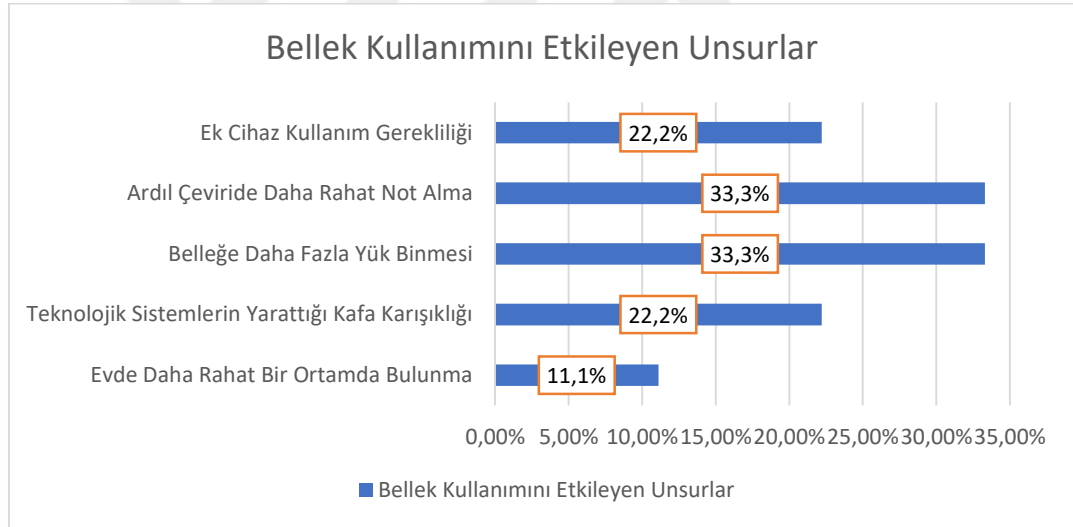
“Dinleme anlamında da çok sıkıntı yaşadım çünkü bizim ne kadar teknolojik kısıtlamanız varsa konuşmacının da aynı şekilde olabiliyor. İnternet bağlantısını sıkıntı olabiliyor, kullanılan mikrofon kalitesi, kulaklık kalitesi hani her şey etkiliyor gerçekten. Yani bunlar stres düzeyini de artırıyor diyebiliriz. Ben her zaman online çevirilerde, uzaktan çevirilerde daha çok strese giriyorum.”

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde uzaktan sözlü çeviri platformları aracılığıyla çeviri yapan çevirmenlerin konuşmacıyı dinleme ve algılamayla ilgili en temel sorunlarından birinin ses kalitesinin kötü olması olduğu görülmektedir. Çevirmene gelen ses kalitesinin kötü olmasının en temel sebepleri internet bağlantısı, konuşmacıların mikrofon kalitesi ve konuşmacının mikrofona uzak olmasıdır. Bu doğrultuda çevirmenlerin birçoğu konuşmacıların mikrofon kullanımı konusunda bilgilendirilmesi gerektiğine değinmiştir. Ayrıca çevirmenler konuşmacıyı göremedikleri durumlarda da konuşmacıyı algılamada zorlandıklarını dile getirmiştir. Toplantı öncesinde yapılan ses testlerinin yetersiz olmasının ya da katılımcıların çevirmene sesin iyi bir şekilde gittiğini varsayarak toplantıya devam etmeleri çevirmenlerin konuşmacıyı dinlemesini ve algılamasını sekteye uğratan sebepler arasındadır. Bu tezin birinci bölümünde de aktarıldığı üzere Kirchoff, eşzamanlı çeviride ilk aşama olan kaynak metni işlevsel birimlere ayırma işleminin dinleme ve üretim koşullarına göre şekillendiğini öne sürmektedir. Çevirmenlerin konuşmacıyı iyi duyamadığında kaynak konuşmayı kavrayabilmesi için dinleme ve çözümleme aşamasında daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir. Dinleme ve çözümleme aşamasında çevirmenlerin dile getirdiği tüm bu sorunların çevirmenlerin kaynak metni işlevsel birimlerine ayırmasını zorlaştırdığını ve çeviri sürecini sekteye uğrattığını söylemek mümkündür. Ayrıca Gile de Çaba Modeli'nde kaynak metindeki bilgilerin yoğunluğunun, konuşmacının hızlı konuşmasının ya da ses kalitesinin kötü olması gibi sebeplerin çevirmenin işlem kapasitesi gereksinimlerini arttırdığını söylemiştir. Uzaktan sözlü çeviri platformları aracılığıyla yapılan çevirilerde ses kalitesi ile ilgili yukarıda sıralanan sorunlar yaşandığında çevirmenlerin kaynak metni kavrayabilmesi için dinleme ve çözümleme aşamasında daha çok çaba göstermesi gerekmektedir. Ç2'nin cevabında değindiği stres olma durumu da ses kalitesinin iyi olmamasından ötürü dinleme ve çözümleme sürecinde gösterilmesi gereken bu ekstra çabayla ilişkilendirilebilir.

Çeviri sürecinin bir sonraki aşaması olarak ise çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri platformları üzerinden yaptıkları çevirilerdeki bellek kullanımı incelenmiştir. Bu bağlamda çevirmenlere **“Bu platformların çeviri sırasındaki bellek kullanımınıza bir**

etkisi oldu mu?” sorusu sorulmuştur. Araştırmaya katılan çevirmenlerin %52,6’sı bu soruya hayır demiş, %47,4’ü ise belleklerinin etkilendiğini belirtmiştir.

Sözlü çevirmenlerin belleklerini etkileyen unsurlar aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Bunlardan ikisi çevirmenlerin bellek kullanımını olumlu yönde etkilerken üçü olumsuz yönde etkilemiştir. Çevirmenlerin verdiği cevaplara göre uzaktan çeviri platformları ardıl çeviride çevirmenlerin daha rahat not almasına sebep olmakta (%33,3) ve evde daha rahat bir ortamda bulunmak (%11,1) ise bazı çevirmenlerin bellek kullanımına yardımcı olmaktadır. Uzaktan çeviri platformlarının çevirmenlerin bellek kullanımı olumsuz yönde en çok etkileyen sebep ise %33,3 ile belleğe fazla yük binmesi olarak belirtilmiştir. Çevirmenler aynı zamanda %22,2 ile ek cihaz kullanımının ve teknolojik sistemler sebebiyle oluşan kafa karışıklığının da bellek kullanımlarını olumsuz eklediğini dile getirmiştir.



Grafik 4.19: Bellek kullanımını etkileyen unsurlar.

Ç4 belleğe fazla yük binmesi ile ilgili olarak şunlara değinmiştir:

“Yük biniyor. Şöyle biniyor: yine internetten ötürü ya da ses kalitesinden ötürü. Bazen sesler çok bütünleşik geliyor yani bir 10 saniyede gelecekse belki 3 saniyede geliyor. Bazen yayılıyor ses çok yavaş geliyor. O cümlemin sonunu bekliyorum boşluk oluyor, öncekileri unutuyorum sonra. Çok hızlı geldiğinde şimdi hangisini vereceğim oluyor ama çekmeye çalışıyorum arkadan. Ama zorluyor evet.”

Ç6 ise aynı anda birden fazla cihaz kullanımı ve dolayısıyla belleğe binen ekstra yük ile ilgili şunları belirtmiştir:

“Bu platformların kullanımına ek olarak bence ek cihaz kullanıldığı için kabindaşla konuşurken bellek zorlanıyor. Yani onlarla iletişim kurmak gerektiği için bence biraz yükü artırdı.”

Ç15, çeviri platformlarının kullanımı konusundaki kafa karışıklığının ve aynı anda birden fazla cihaz kullanmanın çevirmenin belleğini nasıl etkilediğini şu cümlelerle anlatmıştır:

“Ben pandemiden önce hiç çevrimiçi çalışmamıştım, sürekli fiziksel çalışmıştım. Sadece pandemi ile beraber çalışmaya başladım ve ilk başladığın zaman gerçekten bir kafa karışıklığı oldu. Ben de tam olarak ne yapmam gerektiğinden emin değildim. Hani sürekli işte Youtube’a girerek Zoom üzerinden nasıl çalışabileceğini öğrenmeye çalışıyorsunuz. Çevirmen tam olarak neye basar, nasıl kendini analiz eder ve konuşmaya başlar vesaire, bunları anlamaya çalışıyorsunuz. O yüzden de büyük ihtimalle belleğinin büyük kısmı etkileniyordu ve bellekte tutmaktan daha ziyade ilk duyduğum şeyi vermeye çalışıyordum herhalde.”

Soruyla ilgili cevaplar incelendiğinde bellek kapasitelerinin olumsuz etkilendiğini söyleyen çevirmenlerin büyük bir kısmı belleklerine daha fazla yük bindiği konusunda hemfikirdir. Bunun sebebi konuşmacının hızının ses kalitesi ya da bağlantı sorunları sebebiyle değiştiği durumlarda konuşma hızlı geldiğinde Gerver’in öne sürdüğü çalışma belleğinin zorlanmasıyla açıklanabilir. Çeviri sırasında kaynak metinden gelen bilgiler ne kadar yoğun ve hızlı olursa çevirmenin kaynak metindeki bilgileri algılama, bunları uzun süreli belleğindeki bilgilerle eşleştirme ve çevrilen metnin erek dilde dile getirilmesi işlemlerini gerçekleştirdiği çalışma belleğine de o kadar yük bineceği söylenebilir. Çevirmenlerin konuşma yavaş geldiğinde zorlanması ise çevirmenlerin kısa süreli belleğinde daha fazla veriyi daha uzun süre tutmasıyla açıklanabilir. Çevirmenler gelen veriyi tutmak için kısa süreli bellek kapasitesini ne kadar harcarsa halihazırda depolamış olduğu verileri saklamak için o kadar az yeri kalacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca çevirmenlerin çeviri sırasında ek cihaz kullanması ve uzaktan sözlü çeviri platformlarının sebep olduğu kafa karışıklığının da çalışma belleklerini olumsuz etkilediği öne sürülebilir.

Uzaktan sözlü çeviri platformlarından yapılan çeviriler sırasında daha iyi not aldığını ve daha rahat olduğunu söyleyen Ç11, bu konudaki deneyimlerini şöyle dile getirmiştir:

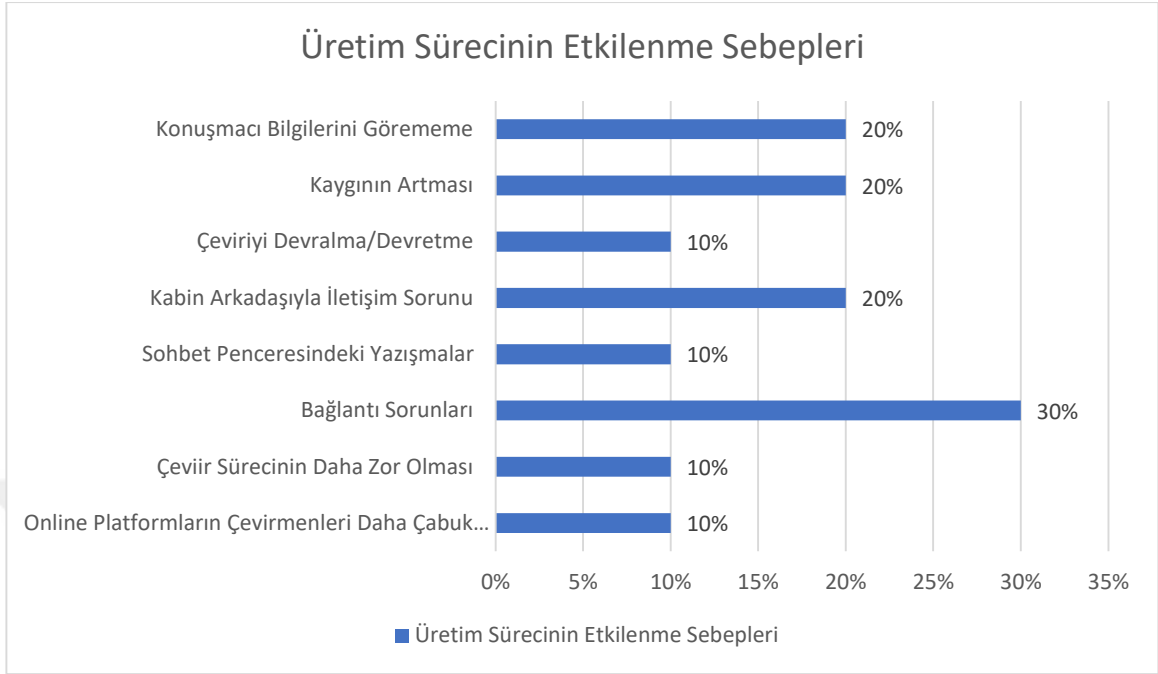
“Daha rahat oldu aslında. Ama online olduğu zaman hani zaten ekran karşımdayım, zaten kameranın kapalı. O rahatlık var ekstradan. Ben de istediğim not tutabiliyorum, istediğim dilde tutabiliyorum. Notlarımı ikiye ayırıyorum birisi söylenen diğeri söylenecek olan kısım vesaire. Bu yüzden rahatlatıldı aslında biraz belleğimi de.”

Ç16 da özellikle ardıl çeviride daha rahat not aldığından bahsetmiştir:

“Yani ardılda etkiledi. Hatta daha da kolay oldu çünkü bir masa başında oturuyorsunuz. Kağıdınız, kaleminiz, suyunuz her şeyiniz yanınızda. Ama fiziki ortamda onlardan uzak kalabiliyorsunuz yani suyunuza bile ulaşamıyorsunuz. Dolayısıyla ben ardılı online platformlarda çok daha rahat yaptığımı düşünüyorum.”

Uzaktan sözlü çeviri platformlarının bellek kullanımlarını olumlu bir şekilde etkilediğini söyleyen çevirmenlerde ise yukarıda anlatılanların tam tersi bir durum gözlenmiştir. Özellikle de ardıl çeviri sırasında çevirmenlerin sahnede ya da göz önünde olmamaları, oturabilmeleri, su gibi temel ihtiyaçlarına erişebilmeleri onların daha rahat bir ortamda çeviri yapabilmesini sağlamıştır. Buna ek olarak çevirmenlerin masa başında daha rahat not aldığını dile getirmesi de onların hem çalışma belleklerini hem de kısa süreli belleklerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Çeviri sürecinin bir diğer bileşeni olan üretim süreci ile ilgili de çevirmenlere “**Bu platformlar çeviri sürecinizi etkiledi mi?**” sorusu sorulmuştur. Çevirmenlerin %47,4’ü bu soruya “Evet” diye cevap verirken %52,6’sı “Hayır” demiştir. Soruya “Evet” cevabı veren çevirmenlerin üretim sürecinin etkilenmesine sebep olarak verdiği cevaplar aşağıdaki grafikte verilmiştir.



Grafik 4.20: Üretim sürecinin etkilenme sebepleri.

Çevirmenlere göre çeviri sırasında üretim sürecini en çok %30 ile bağlantı sorunları etkilemiştir. Bunu %20 ile konuşmacı bilgilerini görememe, kaygının artması, kabin arkadaşıyla iletişim sorunu takip etmiştir. Çevirmenler ayrıca çeviriyi devretme veya devralmanın, sohbet penceresindeki yazışmaların, çeviri sürecinin daha zor olmasının ve online platformların çevirmenleri daha çabuk yormasının da üretim sürecini etkilediğini söylemiştir.

Ç20 bağlantı sorunlarının ve bu sorunlar sonucunda kaygılanmasının çeviriyi üretim sürecini nasıl etkilediğini şöyle açıklamıştır:

“Evet çünkü sonuçta bir timelapse [time lag] var hele de bağlantı kötüyse. Yani benim söylediğim, benim çevirim oraya bir iki saniye gecikmeli gidiyor. Konuşmacının sesi gecikmeli geliyor. Bütün katılımcılar farklı yerlerdeler. Yani hepimiz aslında tam zamanlı duymuyoruz birbirimizi. Onunla ilgili de hep bir endişe hani acaba geçti mi, birisi koptu mu, böyle bir hani donukluk var mı? Çünkü bir yandan da gözlemlemeye çalışıyorsunuz sizi dinleyenlere bir kopuk var mı, hani bir şeyi tekrarlamam gerekiyor mu diye. Kaygılanıyorsunuz. Daha böyle bi yavaşladı konuşmam diyeceğim. Hani emin olmak için belki daha uzata uzata, daha yavaş yavaş böyle konuşmacıya yapışarak değil de öyle bir teknik geliştirdim kendimce.”

Ç15 ise konuşmacı bilgilerini görememenin çeviri üretim sürecini zorlaştırdığını dile getirmiştir:

“Evet, mesela şöyle şeyler söylüyorlar bu toplantıda bağlantı özellikli kötüye benziyorsa veya bazı insanların internet bağlantısı yoksa. O yüzden videoyu kapatalım diyorlar. Bu mesela bizim hoşlanmadığımız bir şey gerçekten. Çünkü o sırada o insanın konuşurken nasıl görüldüğünü görmek bizim için gerçekten çok önemli. Eğer bunu yaptılarsa zorlanıyorsunuz.”

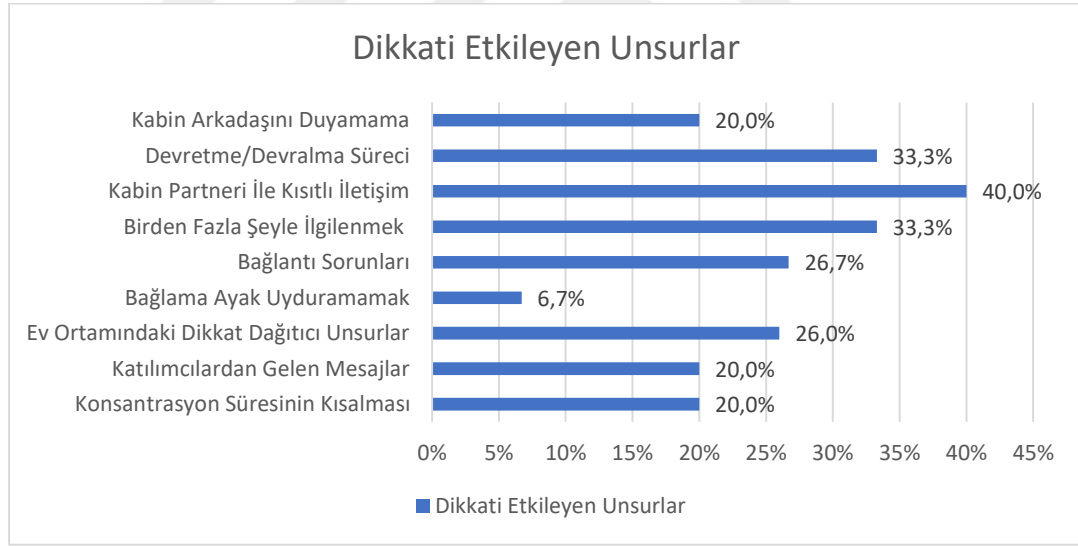
Ç9 da çevirmenlerin uzaktan çeviri platformları aracılığıyla yaptığı çevirilerde daha çok yorulduğunu dile getirerek, üretim süresinin ve çeviri süresinin kısalmasına dikkat çekmiştir:

“Evet. Etkiledi. Yani zorlandığımı hissettim. Performansı kötü yönde etkilediğini düşünmüyorum. Ama mesela o yüzden normalde biz yerinde çeviride yarım saatte bir değiştiririz, standart yani çok ekstra bir konuşmacı değilse ya da çok kısa bir toplantı değilse. Ama burada 20 dakika gerçekten benim için limit gibi oldu çünkü o kadar çok kaynaklarımı harcıyorum ki anlamaya, takibe, sesimi ayarlamaya. Mesela oradan bir mesaj geliyor, diyor ki işte sesinizi biraz daha yükseltir misiniz yazıyor. Ha bir de onu takip ediyorsun, tam bir de sesimi ayarlayayım diyorsun, arada bir internetini takip ediyorsun, bakıyorsun içeride çocuklar koşturuyor aman ses geliyor mu diye ona bakıyorsun. Yani hani daha yorucu ve zor olduğunu düşünüyorum o açıdan etkiledi üretimi.”

Araştırmaya katılan çevirmenlerin üretim süreci ile ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde bağlantı sorunlarının çevirmenlerin erek dilde bir metin üretmelerini en çok etkileyen sebep olduğu görülmüştür. Çeviri sırasında konuşmacıların veya çevirmenlerin bağlantısı kötü olduğunda çevirmenler dinleme ve çözümleme eylemlerini gerçekleştiremeyeceği için üretim aşaması da tehlikeye girecektir. Çevirmenlerin böyle durumlarda dinleme ve konuşma aralığını arttırıp daha yavaş çeviri yapmaları dinleme – konuşma arasında geçen süreyi arttırarak belleklerine daha fazla yük binmesine sebep olacaktır. Ayrıca kabin arkadaşıyla iletişim kurarken zorlanma, çeviriyi devralma/devretme sırasında zorlanma, sohbet penceresindeki yazışmalar, kaygının artması, konuşmacıyı ve konuşmacıyla ilgili ad, soyad, unvan gibi bilgileri görememenin çeviri sürecini daha da zorlaştırdığı ve bunun sonucunda da çevirmenlerin online sözlü çeviri sırasında daha çok yorulduğu öne sürülebilir. Bu durum çevirmenlerin çeviri sırasında Gile’in Çaba Modeli’nde belirttiği kullanılabilir üretim kapasitesinin gereken üretim kapasitesinden daha az olması ile açıklanabilir. Bu modele göre çevirinin sorunsuz

bir şekilde ilerleyebilmesi için her bir çaba için mevcut olan kapasitenin ilgili görevin gerektirdiği kapasiteden büyük ya da eşit olması gerekir. Ancak uzaktan çeviri sırasında yaşanan bağlantı sorunları, kabin arkadaşıyla iletişim sorunları, kaygının artması gibi sebepler nedeniyle çevirmenlere daha fazla bilişsel yük binmesi çevirmenlerin üretim kapasitesi de etkilemektedir. Bu yüzden de çevirmenler uzaktan sözlü çeviri sırasında daha çabuk yorulduklarını hissetmektedir.

Sözlü çeviri sürecinde üretimi ve çeviri performansını etkileyen önemli bir etmen olan dikkatle ilgili olarak da çevirmenlere **“Bu platformları kullanmak dikkatinizi etkiliyor mu?”** sorusu sorulmuştur. Bu soruya cevap veren çevirmenlerin %26,3’ü dikkatlerinin etkilenmediğini söylerken %73,7’si bu platformların dikkatlerini etkilediğini söylemiştir. Çevirmenlerin çeviri sırasında dikkatini etkileyen unsurlar çevirmenlerin verdiği cevaplara göre şöyle gruplanmıştır:



Grafik 4.21: Çevirmenlerin dikkatini etkileyen unsurlar.

Soruya cevap veren çevirmenlerin %40’ı kabin partnerleri ile kısıtlı iletişimlerinin dikkatini dağıttığını dile getirmiştir. Ayrıca çevirmenlerin en çok dikkatini dağıtan diğer iki unsur ise %33,3 oranıyla çeviriyi devretme-devralma süreci ve aynı anda birden fazla şey ile ilgilenmek durumunda kalmaktır. Bunu %26,7 ile bağlantı sorunları ve %26 ile de ev ortamındaki dikkat dağıtıcı unsurlar takip etmektedir. Ayrıca çevirmenlerin %20’si kabin arkadaşını duyamama, katılımcılardan gelen mesajlar ve konsantrasyon sürelerinin

azalması sonucunda da dikkatlerinin dağıldığını dile getirmiştir. %6,7 oranındaki çevirmenler ise bağlama ayak uyduramadıklarından ötürü dikkatlerinin dağıldığını belirtmiştir.

Ç2 çeviri sırasında dikkatini dağıtan çeşitli unsurdan bahsetmiştir:

“Evet. Özellikle online çevirilerde benim en büyük yaşadığım sorun karşı taraftaki çevirmeni duyamamak. Yani kabindaşımı duyamıyorum. Diğer çevirmeni duymamak inanılmaz bir sıkıntı yaratıyor. Çünkü sürekli hani bir devir teslim oluyor Whatsapp üzerinden vesaire. Başka bir yerden yazıp ben şimdi hani teslim ediyorum bırakıyorum çeviriye diye bildirmemiz gerekiyor ayriyeten. İnanılmaz dikkat dağınıklığı oluyor çünkü sürekli alert olmak durumundayım. Chatbox’a birisi bir şey yazıyor mesela ben direkt olarak gözüm oraya kayıyor. Çünkü acaba çeviriyle ilgili bir şey mi oldu, mesela ses mi gitti diye sürekli onu da kontrol ediyoruz.”

Ç20 de yine yukarıda sıralanan dikkat dağıtıcı unsurların birçoğunun kendi dikkatini dağıttığına değinmiştir:

“Birkaç tane ekran oluyor tabii karşınızda, yazışma kutucuğu oluyor, kabindaşınızla bir yerden iletişime geçmeniz gerekiyor ya yazılı olarak ya işte görsel olarak. Bazen hatta sesli. Ama o da böyle hani acaba sesimi kapattım mı ya da karşıdaki sesi kapatmayı unuttuysa içeride konuştuğu herhangi bir şey anında size geliyor. Orada bir dikkatinizi bozuluyor zaten. Çok katılımcı olduğu zaman muhakkak birilerinin mikrofonu açık oluyor. O yani bu bütün bunlar ekstra bir dikkat dağıtıcı ve ekstra stres faktörü olarak tabii her şeyi etkiliyor..”

Ç14 ise özellikle de evdeki unsurlardan dolayı dikkatinin etkilendiğini söylemiş ve şu örneği vermiştir:

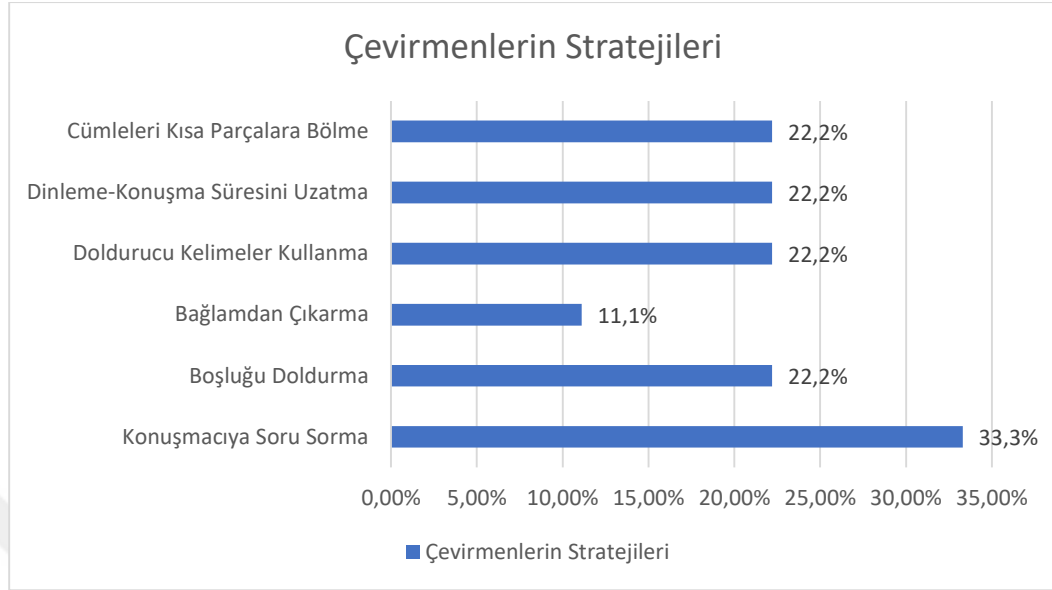
“Şöyle bir şey olabiliyor evet yani bazen evde olduğumda misafir gelebiliyor. Ev kalabalık olabiliyor bazen. İşte girecekler, bir şey alacaklar odadan diye. Girip çıkıyorlar. Mesela geçen Göç İdaresi müdürü ile görüşme vardı kız kardeşim girdi konuşurken. Bir şey alacakmış.”

Ç8’in bu soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir. O da hem ev ortamında olmanın hem de çeviri sırasında yaşanan teknik sorunların çeviri sırasında dikkatini etkilediğini düşünmektedir.

“Etkileniyor. Bir bilgisayarda çıkan teknik sıkıntılar, bağlantı sıkıntıları yüzünden etkileyebiliyor, ikincisi de ev ortamında konsantre olmak gittiğin orada kabin içerisindeki kadar kolay olmayabiliyor. Ortalıkta zıplayan bir yavru kedim var. Ne bileyim arkadan eşim geçebiliyor. Biri kapıyı çalabiliyor vesaire gibi. Tabii birçok dikkat dağıtacak bir şey olabiliyor.”

Araştırmaya katılan çevirmenlerin büyük bir çoğunluğu (%73,7) uzaktan sözlü çeviri platformları aracılığıyla çeviri yaparken dikkatlerinin olumsuz yönde etkilendiğini dile getirmiştir. Çevirmenlerin verdiği cevaplardan anlaşıldığı üzere bu durumun en temel sebebi çevirmenlerin kabin arkadaşlarıyla iletişime geçmek için ayrı bir platform ve/veya cihaz kullanmalarının gerekmesidir. Bu durumun aynı zamanda çevirmenlerin çeviriyi devretme ya da devralma sırasında nerede duracaklarını veya nereden çevirmeye başlayacaklarını belirlemelerini de zorlaştırmıştır. Kabin arkadaşını duyamamak da hem çevirmenlerin çeviriyi devralma sırasında zorluk yaşamalarına hem de dikkatlerinin dağılmasına sebep olmaktadır. Ayrıca çevirmenlerin çeviri sırasında ev ortamındaki evcil hayvan ve diğer insanlar gibi unsurlar tarafından bölünmesi dikkatlerini etkileyen önemli sebeplerden biridir. Bütün bu sebeplerin sonucunda da çevirmenlerin konsantrasyon süresinin kısaldığı ve dikkat dağınıcı bu unsurların çevirmenin çeviri sürecinin her bir bileşenini etkilediği söylenebilir.

Sözlü çeviri sürecinin son bileşeni çeviri stratejileri, çevirmenlerin çeviri sırasında karşılaştığı zorluklarla başa çıkmak için kullandığı yöntemlerdir. Uzaktan çeviri platformlarının çevirmenlerin kullandığı stratejileri etkileyip etkilemediğini öğrenmek adına çevirmenlere “**Bu platformlar kullandığınız çeviri stratejilerini etkiledi mi?**” sorusu sorulmuştur. Araştırmaya katılan çevirmenlerin %55,6’sı çeviri stratejilerinin etkilenmediğini belirtirken %44,4’ü ise uzaktan çeviri platformlarının kullandıkları stratejileri etkilediğini belirtmiştir. Çevirmenlerin kullandığı stratejiler aşağıda verilmiştir.



Grafik 4.22: Çevirmenlerin kullandığı çeviri stratejileri.

Çevirmenlerin bu soruya en sık verdiği cevap %33,3 ile konuşmacılara soru sorma olmuştur. Her ne kadar bu strateji literatürde çok sık yer alan bir strateji olmasa da çevirmenler uzaktan çeviri platformları aracılığıyla yaptıkları çevirilerde karşılaştıkları zorlukların üzerinden gelmek için bu seçeneği kullandıklarını dile getirmişlerdir. Cümleleri kısa parçalara bölme, dinleme-konuşma süresini uzatma, doldurucu kelimeler kullanma stratejileri ise %22,2 oranıyla başvurulan stratejilerdendir. Çevirmenlerin %11,1'i ise bağlamdan çıkarma yaptıklarını söylemiştir.

Ç3 bu soruya şöyle cevap vererek konuşmacıya soru sormanın bir yöntem olarak kullanıldığını söylemiştir:

“Normalde profesyonellik dışı olarak görülebilecek, konuşmacıya soru sormayı daha rahat bir hale getirdi. Çünkü artık şöyle bir bahane var. Ses gelmedi, takıldı. O bir yöntem olarak mesela daha fazla kullanılmaya başlandı.”

Ç4 ise boşluğu doldurma stratejisi kullanımını aşağıdaki gibi anlatmıştır:

“Mesela konuşmacının önceki konuşmalarını dinlemiş isem ve konuya çok hakimsem bağlamdan çıkararak o insanın cümlesini tamamlıyorum. Çünkü bize gelmiyor olması evet benim suçum değil ama çeviriyi sahiplenme durumu var. Ben ne demek istediğini eğer biliyorsam yüzde yüz emin isem, sorumluluğum bu değil ama kesinlikle susmak yerine o cümleyi bir kez daha başka bir şekilde verebiliyorum. Boşluk olmasının çünkü onun susması ya da onun duyulmaması benim başarısızlığın olarak görülecek diye endişe ediyorum. Çünkü kimse onun sesinin gelmediğini ya da çok cızırtılı geldiğini anlamıyor.”

Ç9 da cümleleri daha kısa parçalara böldüğünü ve dinleme – konuşma süresini arttırdığını söylemiş ve bunu ses kalitesinin kötü olduğu, sesin kesik geldiği durumlarda kullandığını dile getirmiştir:

“Ses kötü olduğu zaman hani ne yaparsın en fazla eline geçen chunklardan daha kısa kısa cümleler yapmaya çalışırsın. Yani duyduğumdan hemen bir cümle yapayım. Onu daha çok kullanmışımdır, o da kötü sesi alıyorsam yani konuşmacı eğer çok kesik kesik geliyorsa ya da kalitesiz geliyorsa. İlk yakalayabildiğim anlamda cümle yapıp bırakmışımdır yani normalde daha uzun bir cümle yapabilecekken. Ear-voice span’i arttırmış olabilirim. Mesela sesi çok kısık geliyorsa ve kalitesiz ise anlam bulduğumda vermişimdir, anlam bulamadığında da o ear-voice span’imi arttırmıştır. Yani biraz daha geri geriden giderek dolayısıyla evet belleği belki daha çok yorarak, oradan belleğe biraz daha yüklenerek gitmişimdir.”

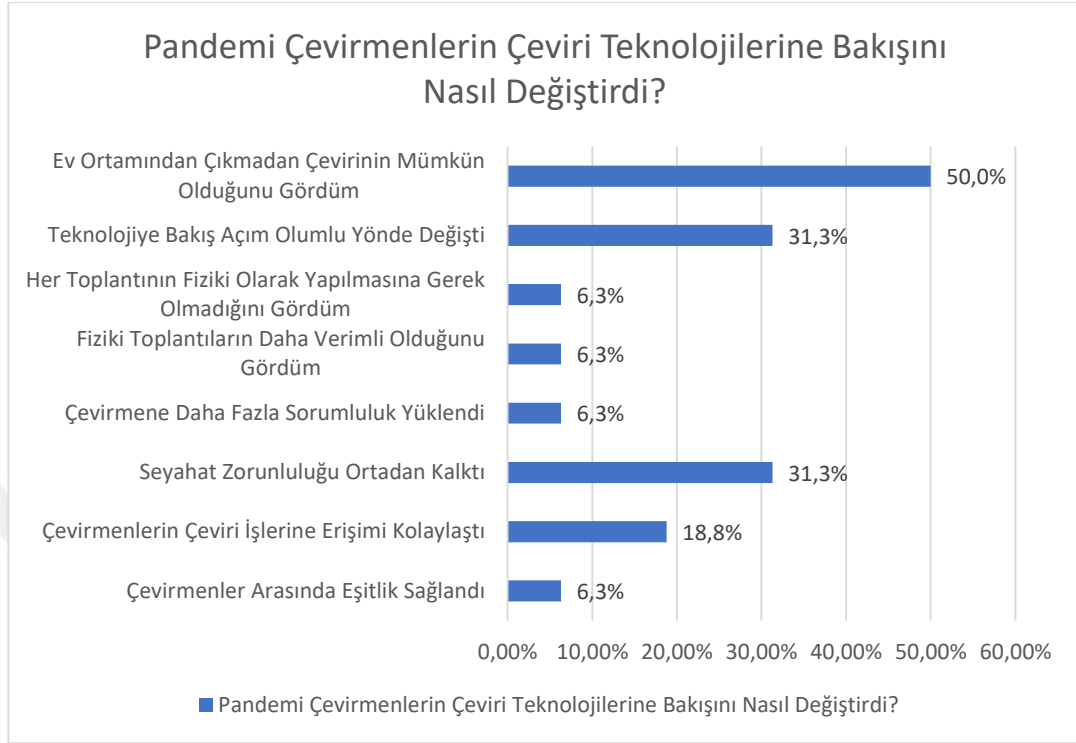
Araştırmaya katılan çevirmenlerin yarısından biraz fazlası (%55,6) uzaktan sözlü çeviri platformlarının kullandıkları çeviri stratejilerini etkilemediğini söylemiş, yerinde çeviri yaparken kullandıkları stratejileri uzaktan sözlü çeviri sırasında karşılaştıkları zorluklar için de kullandıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanmaya başladığından bu yana farklı çeviri stratejilerini kullandığını söyleyen çevirmenlerin ise en çok başvurduğu yöntem konuşmacıya soru sormaktır. Çevirmenler bağlantı sorunu yaşadığında, konuşmacıyı duyamadıklarında konuşmacılara yerinde çeviriye göre daha kolay soru sorabildiklerini dile getirmiştir. Çevirmenlerin bu durumda literatürde yer almayan bir eylemi bir çeviri stratejisi olarak kullandıkları dikkat çekmiştir. Bu stratejiyi kullanmayı seçen çevirmenlerin demografik özellikleri incelendiğinde bu çevirmenler arasında çeviri eğitimi almış ve almamış, derken üyesi olan ve olmayan, nispeten daha tecrübeli ve tecrübesiz çevirmenlerin olduğu görülmüştür. Ç3’ün verdiği cevaptan da anlaşılacağı üzere bu seçeneği kullanmak durumunda kalan çevirmenlerin çoğu bunun profesyonel bir davranış olarak görülmeyebileceğinin farkındadır. Literatürde olmayan bu durumun uzaktan sözlü çevirinin koşulları gereği ortaya çıktığı görülmektedir. Çünkü konuşmacıya soru sormayı seçen çevirmenler toplantıya katılan kişilerin çevirmenlerin de bağlantı sorunu yaşayabileceğini bilmekte ve bunun çevirmenlerin suçu olmadığını, ancak çeviriye doğru bir şekilde gerçekleştirebilmek için kaynak konuşmaya eksiksiz ulaşmaları gerektiğini bildiğinin farkındadır. Bu farkındalıkla da gerektiğinde konuşmacıya soru sorabilmektedirler. Çevirmenlerin toplantı sırasında konuşmacıya soru sorabilmesi aslında çevirmenin görünürlüğünü de arttırmıştır. Yerinde

yapılan çevirilerde çevirmenler genelde toplantı salonun bir köşesindeki kabinlerde, katılımcılardan uzak ya da katılımcıların göremeyeceği yerlerde çeviri yapmaktadır. Ancak uzaktan sözlü çeviri sırasında çevirmenler de birer “katılımcı” olmuş, gerektiğinde söz alır hale gelmiştir.

Bunun dışında ses ya da bağlantı ile ilgili sorun yaşayan çevirmenlerin bu sorunu bağlamdan çıkarma, boşluğu doldurma, dinleme-konuşma süresini uzatma ve cümleleri kısa parçalara bölme stratejilerini kullandığı görülmüştür. Dinleme ve çözümleme aşamasında bağlantı ve ses sorunları sebebiyle kaynak metni anlamada sorun yaşayan çevirmenler eksik ya da yanlış bir bilgi aktarmamak için bu stratejileri kullanmaktadır.

Sözlü çevirmenlere uzaktan çeviri platformları ile ilgili sorulan son soru pandemi sonrasında bu platformların çevirmenlerin çeviri teknolojileri ile ilgili düşüncelerini değiştirip değiştirmediğiyle ilgilidir. Çalışmaya katılan çevirmenlerin büyük bir çoğunluğu uzaktan çeviri platformlarıyla pandemi sonrasında tanışmış ve bununla birlikte uzaktan sözlü çeviri sürecini desteklemek adına farklı çeviri teknolojilerini ya da teknolojik aletleri de kullanmaya başlamıştır. Bu yüzden pandeminin ve uzaktan çeviri teknolojilerinin çevirmenlerin hayatına hızlı bir şekilde girmesinin önemi büyüktür.

Bu soruya en çok verilen cevap %50 ile çevirmenlerin ev ortamında çevirinin mümkün olduğunu görmeleridir. Çevirmenlerin büyük bir kısmı pandemi öncesinde evden çeviri yapabileceklerini düşünmediğini dile getirmiştir. Ancak günümüzde bunun da mümkün olabileceği gayet açıktır. Ayrıca çevirmenlerin %31,3’ü teknolojiye bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini söylemiştir. Yine evden çevirilerin yaygınlaşmasıyla birlikte çevirmenlerin %31,3’ü çeviri işi için seyahat zorunluluğunun ortadan kalktığını da dile getirmiştir. Seyahat kısıtlamasının olmaması sebebiyle de çevirmenlerin %18,8’i çeviri işlerine erişimin kolaylaştığını düşünmektedir.



Grafik 4.23: Çevirmenlerin pandemi sonrası çeviri teknolojileri ile ilgili düşünceleri.

Çeviri işlerine erişimin kolaylaşmasıyla birlikte çevirmenlerin %6,3'ü çevirmenler arasında eşitlik sağlandığını söylemiştir. Ayrıca yine çevirmenlerin %6,3'ü her toplantının fiziki olarak yapılmasına gerek olmadığını fark ettiğini söylemiştir.

Bunların yanında çevirmenlerin %6,3'ü pandemiyle birlikte uzaktan çeviri platformlarının yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamasının çevirmenlere daha fazla sorumluluk yüklediğini söylemiştir. Yine çevirmenlerin %6,3'ü de fiziki toplantıların daha verimli olduğunu düşünmektedir.

Ç8'in bu soruya cevabı şöyledir:

"Pandemi kökten yepyeni bir kavram yarattı. Yani biz sözlü çeviride teknoloji kullanımına kendi evimizde hiç alışkın değildik. Sıfırdan böyle bir şeye ortaya çıktı. Yani hiçbirimiz Zoom'u çeviri için kullanabileceğimizi düşünmezdik. Kudo, Interprefy falan hiçbirini duymamıştım."

Ç2 de bu soruya cevap verirken çevirmenlerin çeviri işlerine erişiminin daha kolay bir hale geldiğini dile getirmiştir:

“Evet, çünkü bir kere çok büyük bir eşitlik sağlamış oldu çevirmenler arasında. Farklı bölgelerde çalışan çevirmenler için işlere erişimini arttırdığını düşünüyorum. Mesela Anadolu’nun herhangi bir yerinde çalışan, çalışmaya çalışan bir sözlü çeviri için özellikle, ne kadar zor olduğunu biliyorsunuz. Bütün konferanslar Ankara, İstanbul, İzmir, gibi yerlerde toplandığı için o yüzden bence güzel bir eşitlik sağlamış oldu.”

Ç5 ise bu konudaki hem olumlu hem olumsuz düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

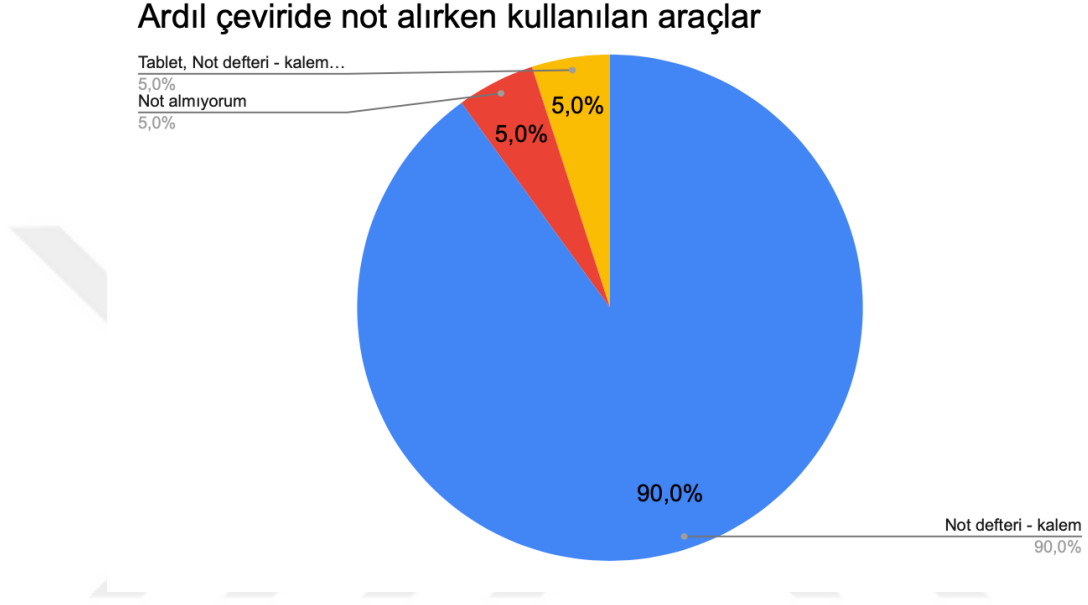
“Değiştirdi hani hem olumlu yanını hem olumsuz yanını görmüş oldum biraz hani fiziki toplantıların aslında ne kadar daha verimli olduğunu görmüş oldum diyeyim çeviri kalitesi açısından. Özellikle bir yandan da aslında böyle her zaman fiziki olarak toplanılması gerekmeyen online şekilde işte bir saatte bile halledebilir halledilebilecek işlerin olduğunu ve bu tabii çeviri teknolojileriyle kolaylaşıyor.”

Uzaktan sözlü çeviri platformlarının pandemi sonrasında aktif bir şekilde kullanılmaya başlanmasının en büyük yansıması çevirmenlerin artık evden de çalışabileceklerini düşünmeleridir. Bununla ilgili olarak çevirmenler seyahat etmek zorunda kalmadan bir toplantıda çalışabilmelerinden memnun olduklarını dile getirmiştir. Bununla birlikte çok az da olsa bazı çevirmenler uzaktan yapılan çevirilerin yerinde yapılan çevirilerin yerini tutmayacağını söylemiştir. Her ne kadar uzaktan sözlü çeviri platformları pandemiden önce kullanılsa da çevirmenlerin büyük bir kısmı birlikte bu teknolojilerle pandemiyle tanışmış veya bunları aktif olarak kullanmaya başlamıştır. Çevirmenlerin bu soruya verdikleri cevaplardan çıkarılabilecek en önemli sonuç, sözlü çevirmenlerin gerektiğinde yeni teknolojilere ve farklı çeviri türlerine adapte olabilmek için çaba göstermesidir. Piyasadaki mevcut birçok teknolojiye rağmen terminoloji listeleri tutmak için eski alışkanlıklarından vazgeçmeyip not defteri-kağıt kullanan çevirmenlerin dahi online sözlü çeviri platformlarını kullanmayı bir şekilde öğrendiği ve bu platformlar aracılığıyla aktif olarak çeviri yapamaya devam ettiği görülmektedir.

4.4. Çevirmenlerin Not Almaya Yönelik Teknolojileri Kullanımı

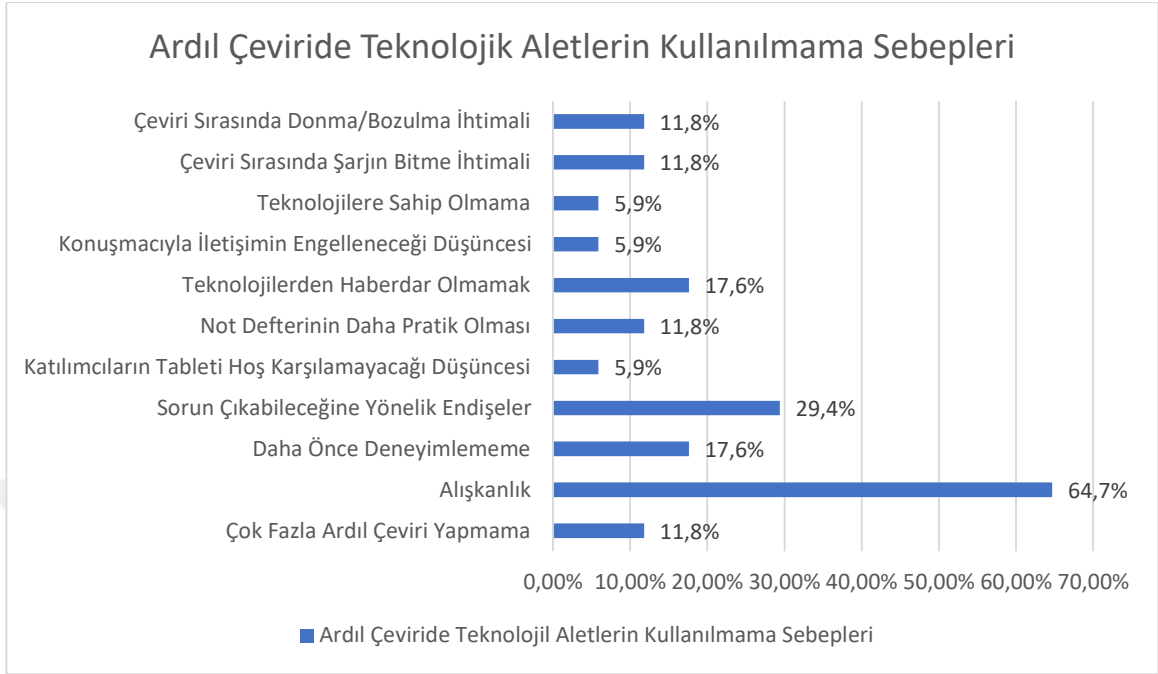
Sözlü çevirmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili son olarak çevirmenlerin not almaya yönelik teknolojileri kullanımı incelenmiştir. Bu bağlamda çevirmenlere ikinci bölümde bahsedilen akıllı kalem veya tablet gibi cihazlarla not alıp almadıkları sorulmuştur. Çalışmaya katılan çevirmenlerin sadece biri, görüşmenin yapıldığı tarihlere

çok yakın bir zamanda tablet kullanmayı denemeye başlamıştır. Onun dışında tüm çevirmenler not almak için herhangi bir teknolojik cihaz kullanmadıklarını, net defteri veya kalem ile not aldıklarını söylemiştir. Çevirmenlerden biri ise hiç not almadığını söylemiştir.



Grafik 4.24: Çevirmenlerin not almaya yönelik teknolojileri kullanımı.

Çevirmenlerin ardıl çeviri sırasında çeviri teknolojilerini kullanmamalarının en büyük sebebi %64,7 ile alışkanlık olarak gösterilmiştir. Ayrıca çevirmenlerin %29,4'ü çeviri sırasında sorun çıkabileceğine yönelik endişeler taşımaktadır. Araştırmaya katılan çevirmenlerin %17,6'sı da bu teknolojileri kullanmama sebebi daha önce bu teknolojileri hiç duymamış olmalarını göstermiştir. Sebep olarak daha önce bu teknolojileri hiç kullanmamış olmayı gösterenlerin oranı da aynıdır.



Grafik 4.25: Ardıl çeviride teknolojik aletlerin kullanılmama sebepleri.

Çevirmenlerin %11,8'i çeviri sırasında donma, bozulma veya şarjının bitme ihtimali sebebiyle bu teknolojilere sıcak bakmamaktadır. Ayrıca çevirmenlerin %11,8'i de not defteri ve kalem ile not tutmanın daha pratik olduğunu düşünmektedir. Çevirmenlerin %5,9'u ise tablet veya akıllı kalemli kullanmalarının katılımcılar tarafından hoş karşılanmayacağını veya konuşmacıyla iletişimin engelleneceğini düşünmektedir. Son olarak çalışmaya katılan çevirmenlerin %5,9'u bu teknolojilere sahip olamama durumunu da kullanmamak için bir sebep olarak göstermiştir.

Ç1 tablet ve akıllı kalemli kağıt – kalem ile not tutma alışkanlığının yerini tutmadığını, katılımcılar tarafından hoş karşılanmayacağını ve bu teknolojiler sebebiyle yaşayabileceği sorunları şöyle dile getirmiştir:

“Benim için o riskli. Kalemli şarjının bitmesinden korkuyorum. Böyle toplantı ortamında distract edecek bir şey. Aynı hızla not alabileceğimi falan düşünmüyorum. Benim için bir toplantıda en kendimi güvende hissettiğim not alma noktası kalem kağıttır. Orada teknolojinin ben çok kağıt kalemli ikame ettiğini henüz düşünmüyorum. Çünkü bir gecikmesi vesaire var o kalemli. Bana çok safe and secure gelmiyor.”

Ç8 ise ardıl çeviri sırasında tablet kullanmayı kısa bir süre denemiş, ancak daha sonra tekrar kağıt-kaleme dönmüştür. Bu konudaki deneyimleri şöyledir:

“Tabletle daha zor herhalde. Bu da öğrenilmesi gereken bir şey çünkü aslında birçok avantaj sağlıyor. Ses kaydı da yapabiliyor aslında. Teoride böyle avantajları var ama hepimiz kağıt kaleme o kadar alışmışız ki çok rahat bir şekilde yapıyoruz. Tablet o anda bir tane sıkıntı yapsa dikkatinizi dağıtıyor. Hani en ufak bir sıkıntı sizin öbür taraftaki odaklanmanızı bozuyor. Dolayısıyla tablet bana bir şey katmadı, katmadığı için de artık kullanmıyorum. Kağıt kalemimle devam ediyorum”

Ç15 tablet ve akıllı kalemleri kullanmak istediğini ama bunun katılımcılar tarafından hoş karşılanmayacağı endişesiyle yapamadığını dile getirmiştir:

“Şöyle bir sıkıntım var, yani eğer ben özellikle Türkiye'nin şu anki ortamında herhangi bir bakanlığa gidip de bir uluslararası kuruluşlarla beraber önünde bir tablet olacak olursa, bunun o insanlara rahatsızlık vereceğini düşünüyorum. Yani bana göre herhangi bir uygulamaya, herhangi bir zaten teknolojik araca bu şekilde bakıyorlar. Acaba şu anda bizi kaydediyor mu, acaba bunları ne yapıyor diye. Önümde böyle bir şey olması o yüzden beni rahatsız ediyor açıkçası. Sürekli bunu düşüneceğimi bildiğim için de ben yapmıyorum. Yoksa önüme aldım gerçekten de Ipad'deki Notes uygulamasını aldım hatta. Ardıl çeviride şöyle ortaya bir çizgi çekeriz ya onu da çizip böyle gerçekten not almaya çalıştım. Her şey çok güzel gitti. Hiçbir sorun yoktu. Ben bunu çok rahat şekilde kullanabileceğimi düşünüyorum. Bunun çevre açısından gerçekten çok daha mantıklı olduğunu düşünüyorum. Fakat bu çekinmemden ötürü ve insanların bundan rahatsız olacağını düşündüğümünden ötürü yapmıyorum.”

Araştırmaya katılan çevirmenlerin tablet veya akıllı kalemleri kullanmama sebepleri incelendiğinde en çok göze çarpan sebebin alışkanlık olduğu görülmektedir. Aynı BDSÇ araçlarında olduğu gibi, çevirmenler mevcut alışkanlıklarını değiştirip yeni teknolojiler kullanma konusunda öncelikle bu yeni teknolojilerin verimliliği ve elverişliliği konusundaki şüphelerinin tamamen giderilmesi ve bu teknolojilerin çeviri süreçlerini sekteye uğratmayacağından emin olmaları gerekmektedir. Çevirmenler teknolojileri kullanırken ortaya çıkabilecek sorunlar konusunda endişelidir. Çevirmenlerin büyük bir kısmı tablet ya da akıllı kalemlerin çeviri sırasında kendilerine zorluk çıkaracağını düşündüğünden bu tür teknolojileri kullanmayı tercih etmemektedir. Çevirmenlerin bu tablet kullanımına şüpheyle yaklaşma sebeplerinden şarj bitme ve tabletin donması ihtimali Goldsmith'in ikinci bölümde aktarılan çalışmasındaki tabletlerin teknik dezavantajlarından pil ömrü ve çökme ile paralellik göstermektedir. Buradan yola çıkarak da çevirmenlerin bilmedikleri ya da aktif olarak kullanmadıkları teknolojilere güvenmedikleri sonucuna varılabilir. Ayrıca Ç15'in verdiği cevap da yine Goldsmith'in

çalışmasındaki tabletin fiziksel dezavantajlarından müşteri ilişkilerini olumsuz etkilemesi ve müşterilerin bu teknolojilere güvenmemesi ile örtüşmektedir.

Ç14 ardıl çeviriyi eşzamanlı kadar çok yaptığını ve bu yüzden de çeviri sırasında hem cep telefonu hem de tabletle de not almaya başladığını söylemiştir. Çevirmen görüşme tarihinden 2-3 ay öncesi gibi bir zamanda bu ek cihazları kullanmaya başladığı için henüz tam alışmadığını, bazı sorunlar yaşadığını dile getirmiş ancak bu sorunların cihazlara alıştıkça ortadan kalkabileceğini söylemiştir. Ç14'e çeviri sürecinin bileşenleri tablet veya cep telefonu kullanarak not aldığına nasıl etkilendiği tek tek sorulmuştur. Ç14 çeviri performansı ile ilgili şu yorumları yapmıştır:

“Belki yeni olduğum için biraz açayım, kapatayım, şarjı bitti mi falan filan derken biraz tabii ki kalem kağıt daha kolay. Ama alışınca daha belki daha avantajlı olur. Kapandı mesela tekrar açacağım şifre falan bu bazen sıkıntı yapıyor eğer kapandıysa.”

Ç14, tablet veya cep telefonu kullanımının konuşmacıyı algılamasını veya dinlemesini değiştirmedikçe söylemiştir. Ancak bellek kullanımı ile ilgili şunlara dikkat çekmiştir:

“Belki kağıt kalemde daha çok yazıyorum mesela şu an o. Ama telefonda veya elektronik cihazda belki daha az yazarım. Tam alışmadığım için veya işte ekran ufak olduğu için bu yazım daha az olur belki o bir fark olabilir. Bu yüzden bellek zorlanabilir.”

Ç14 cep telefonunun ekranı daha küçük olduğu için ve tablete de tam alışmadığı için kağıt-kalem ile aldığı notlar kadar verimli not tutamayacağını bu yüzden de bu durum sonucunda belleğinin zorlandığını dile getirmiştir.

Çeviri üretim süreci ile ilgili olarak da not alma programlarını daha tam hakim olamadığı için tablet veya cep telefonunda aldığı notları silmek durumunda kaldığını söylemiştir:

“Şimdi normal bir evrak kullandığımda belki konuşma esnasında eskilere dönebilirim. Direkt bir şey gerektiğinde veya bir şeyi bağlamak istiyorsam. Belki o, o açıdan daha iyi ama yani belki bu alışmadığım için aslında. Ama şimdi tablete ya da cep telefonunda not aldığım zaman aldığım notları siliyorum. Silmesem de olur ama alışmam lazım.”

Ç14 tablet veya cep telefonu kullanarak yaptığı çevirilerde dikkat ile ilgili de bildirim geldiği durumlarda dikkatinin dağılabildiğini söylemiştir:

“Bazen eğer tableti kullanırken veya mesela telefonu kullanırken işte bildirim geldiğinde veya mail geldiğinde yani ister istemez bakabiliyor insan. Onun dışında bir fark yok.”

Ç14 tablet ya da cep telefonu kullanarak not aldığı zaman kullandığı çeviri stratejilerini değiştirmedini dile getirmiştir. Ç14'ün çeviri sürecinin bileşenlerine verdiği cevaplar genel olarak incelendiğinde en çok göze çarpan etmen çevirmenlerin yeni teknolojileri çeviri süreçlerine dahil ettiğinde bazı zorluklar, farklılıklar ve aksilikler çıkabileceğidir. Ç14 tablet ile not alma konusunda çeviri sürecinin çeşitli aşamalarında bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Ancak tableti kullanmaya devam ettikçe bu güçlüklerin ortadan kalkacağını da düşünmektedir. Buradan yola çıkarak çevirmenlerin yeni teknolojileri kullanmaya başladıklarında bir alışma süresi olduğu ve bu sürede pratik yaparak söz konusu teknolojileri kullanmada daha iyi bir hale gelebileceği sonucuna varılabilir.

4.5. Araştırmaya Katılan Çevirmenlerin Son Görüşleri

Sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve kullanımını araştıran bu çalışma kapsamında yapılan görüşmelerin sonunda çevirmenlere sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili son görüşleri sorularak bu konuda genel bir değerlendirme yapmaları istenmiştir.

Burada verilen cevaplarda en çok bahsedilen unsur %47,4 ile teknolojilerin çevirmenlerin işini kolaylaştırmasıdır. Görüşme yapılan çevirmenlerin yarısı teknolojik cihazların işlerini daha kolay hale getirdiğini düşünmektedir. Bu çevirmenlerin çalışmaya katılan çevirmen grubu içerisinde yaşça daha genç çevirmenler olduğu dikkat çekmiştir. Genç jenerasyonların teknoloji ile hayatın her alanında daha çok iç içe olduğu bir gerçektir. Bu durum çevirmenler arasında da kendini göstermiştir. Çevirmenlerin %21,1'i ise teknolojilerin çeviri sürecinde çevirmenleri desteklediğini söylemiştir.

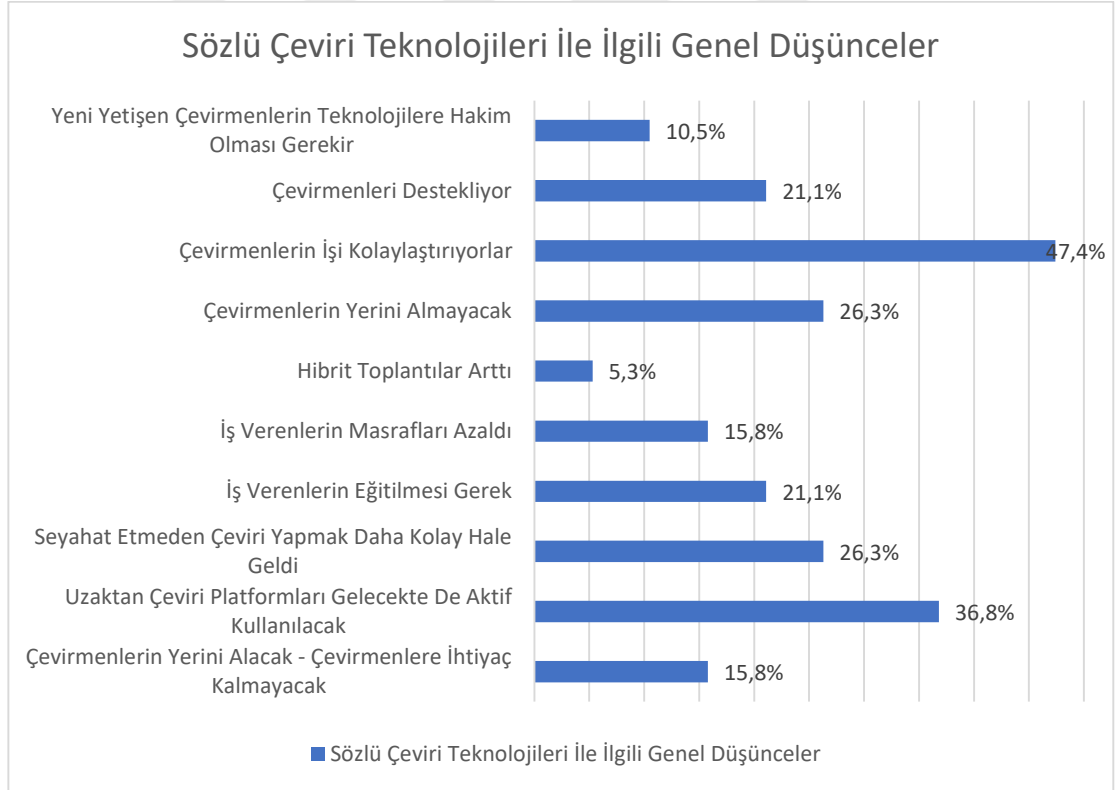
Ç3'ün bu soruya verdiği cevap bu konuya örnek gösterilebilir:

“İleride çevirmenlerin hayatını çok kolaylaştıracağını düşünüyorum. Çok fazla yanlış uygulama olacağını düşünüyorum. Bunun engebeli bir yol olacağını düşünüyorum, o evrimleşme sürecinin. Ancak nihayetinde teknoloji destekli sözlü çevirinin insan çevirmen olarak bizim eksikliklerimizi kapatmanızı sağlayıp sonucunda daha iyi bir hedef ürün çıkarmamıza olanak tanıyacak. Bizi de açıkçası hayat tarzı olarak daha rahat ettirecek araçlara dönüşeceğini düşünüyorum.”

Çevirmenlerin %36,8'i uzaktan çeviri platformlarının gelecekte kullanılmaya devam edeceğini, artık profesyonel hayatın bir parçası olduğunu söylemiştir. Bununla bağlantılı olarak da çevirmenlerin %5,3'ü hibrit toplantıların da arttığına dikkat çekmiştir. Yine uzaktan çeviri platformlarının aktif olarak kullanılmasından dolayı çevirmenlerin %26,3'ü seyahat etmeden çeviri yapmanın daha kolay hale geldiğini belirtmiş ve çevirmenlerin %15,8'i de bununla bağlantılı olarak işverenlerin masraflarının azaldığını söylemiştir.

Ç17'nin bu konudaki yorumları aşağıdaki gibidir:

“Bu platformların kullanılmaya devam edeceğini düşünüyorum. İşlerin büyük bir kısmı pandemi biter bitmez tamamen yüz yüze döneceğiz gibi bir durum olmayacak. Bir kısım halen bu şekilde gerçekleşmeye devam edecek. Bizim seyahatlerimiz ya da gelen konuşmacıların seyahatleri azalacak. Hibrit ortamlar daha yaygın hale gelecek diye düşünüyorum.”



Grafik 4.26: Çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili genel düşünceleri.

Çeviri teknolojileri söz konusu olduğunda yıllardır süregelen “teknolojilerin çevirmenlerin yerini alacağı” söylemi çevirmenlerin verdiği cevaplarda da karşımıza çıkmıştır. Sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili genel düşünceleri sorulduğunda çalışmaya katılan çevirmenlerin %15,8’i bu teknolojilerin çevirmenlerin yerini alacağını, özellikle de yapay zeka ile yapılan makine çevirileri geliştikçe zamanla insan çevirmenlere ihtiyaç kalmayacağını dile getirmiştir. Ancak bunun aksine soruya cevap veren çevirmenlerin %26,3’ü ise teknolojinin hiçbir şekilde insan çevirmenlerin yerini tutmayacağını ve özellikle de diplomasi, hukuk gibi konularda insanların her zaman ayrılacağını söylemiştir.

Ç19 sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili son düşüncelerini aşağıda verildiği gibi dile getirmiştir:

“Umuyorum ki bizim yerimizi almazlar. Bir süre daha ekmeğini yeriz ama sonsuza kadar sürmeyeceğinden yüzde yüz eminim diyeyim. Bundan emekli olacağımı düşünüyorum ama çocuğum olsa bunu tavsiye etmem.”

Ç2’nin ise bu konudaki cevabı şu şekildedir:

“Ben gelecekte bu teknolojiler işimizi elimizden alacak tarafında değilim hiçbir zaman. Teknolojik gelişmelerin işimize katkı olacağını düşünüyorum. Özellikle kabinde ya da işte uzaktan çeviride benim işimi kolaylaştıracak her şeyi büyük heyecanla bekliyorum ve kullanmak da isterim o konuda hiç önyargılı değilimdir.”

Bununla birlikte çevirmenlerin %10,5’i yeni yetişen çevirmenlerin teknolojilere hakim olması gerektiğine, bu konuda eğitim alıp kendilerini geliştirmeleri gerektiğine de değinmiştir. Çevirmenlerin %21,1’i ise özellikle de uzaktan çeviri platformlarının kullanımı konusunda işverenlerin de eğitilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu çevirmenler çeviri sürecinde ortaya çıkan sorunların bu şekilde önlenebileceğine inanmaktadırlar.

Ç15 bu konudaki görüşlerini aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“Bana göre bu çok güzel bir şey yani sözlü çevirinin uzaktan yapılabilecek olması çok ciddi bir şey. bu gerçekten çevresel açıdan çok büyük bir anlam taşıyor. Kimse bu kadar bir yere gitmeye çalışmıyor, ne bileyim işte yüzlerce insanı bir uçakla bir yere götürmeye çalışmıyorsunuz. Ben uzaktan çevirinin kalıcı olduğunu düşünüyorum. Bu platformların ne kadar sorumlu olduklarıyla ilgili çok şikayet duyuyorum. Bunlarda gerçekten haklı olabilirler. Ama bunlar düzeltilebilir şeyler. Eminim sözlü çeviri ilk fiziksel olarak başladığında da bin bir tane sorun vardı. Ama bir şekilde bunun üstesinden gelindi. O

yüzden insanlar bir şekilde buna uymak zorunda. Yetişen çevirmenler buna uymak zorunda. Şuna da kesinlikle katılıyorum işvereni eğitmek zorundayız.”

4.6. Genel Değerlendirme

Bu yüksek lisans tezi Türkiye’deki sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve teknoloji kullanımı ile ilgili güncel durumu betimlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda çevirmenlerin hangi teknolojileri çeviri teknolojileri olarak algıladığı ve hangi teknolojileri kullandığı, kullandığı teknolojilerin çeviri süreçlerine etkisi konusunda neler düşündükleri bu bölümde genel olarak değerlendirilecektir.

Çevirmenlerin çeviri teknolojileri algısı incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun çeviri teknolojileri dendiğinde sözlü çeviri teknolojilerini düşündüğü gözlenmiştir. Sözlü çeviri teknolojileri denince de çevirmenlerin aklına ilk olarak uzaktan sözlü çeviri platformları, daha sonra da kabinlerde kullanılan ekipman, kulaklık ve mikrofon gelmektedir. Buradan yola çıkarak çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri dendiğinde ağırlıklı olarak sözlü çeviri hizmeti sunmayı amaçlayan teknolojileri düşündüğü söylenebilir. Ayrıca sözlü çeviri teknolojileri sorulduğunda araştırmaya katılan çevirmenlerin %70’inin uzaktan sözlü çeviri platformlarından bahsetmesi pandemiyle birlikte daha aktif kullanılmaya başlanan bu çeviri türünün çevirmenlerin hayatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu da birinci bölümde bahsedilen sözlü çevirinin türlerinin ve yapılış şeklinin toplumun ve dönemin ihtiyaçlarına göre geliştiğinin önemli bir örneği olarak göze çarpmaktadır.

Çevirmenlerin teknoloji kullanımı incelendiğinde ise, genel olarak hazırlık aşamasında araştırma yapmak için bilgisayar aracılığıyla internet, arama motorları ve online sözlükleri kullandığı görülmüştür. Araştırma sırasında buldukları terimleri ve sözcükleri listelemek için Excel, Word gibi Office programları ve Google Drive gibi bulut tabanlı çözümleri kullanan çevirmenlerin dağılımı ile not defteri ya da kağıt kullanan çevirmenlerin dağılımının aynı olduğu ve bu oranlar araştırma yapmak için bilgisayar ve internet kullanan çevirmenlerin oranından çok daha az olduğu görülmüştür. Bu durum bazı çevirmenlerin araştırma sırasında bilgisayar ve internetten yardım almasına rağmen

son hazırlıklarını kağıt kullanarak yaptığını göstermektedir. Ayrıca çevirmenlerin cevaplarından terminolojiye ve konuya hakim oldukları konularda çeviri işi öncesinde daha az hazırlık yaptıkları ve bu sebeple de herhangi bir teknolojik destek almadığı da anlaşılmıştır.

Çevirmenlerin sözlü çeviri sırasındaki teknoloji kullanımları incelendiğinde bilgisayarları oldukça aktif bir şekilde kullandıkları görülmüştür. Bilgisayar kullanan çevirmenler bilgisayar kullanmalarının en önemli sebebinin çeviri sırasında online sözlüklerden ya da arama motorlarından araştırma yapmak olduğunu dile getirmiştir. Çevirmenler, bilgisayar ve tablet gibi çözümleri bilmedikleri ya da hatırlayamadıkları bir kavram veya terim ile karşılaştıklarında başvurdukları ilk seçeneklerden biri olduğunu belirtmiştir. Birçok çevirmenin bu teknolojiler yanında olduğunda kendini daha güvende hissettiğini söylemesi, bu teknolojilerin daha iyi bir çeviri hizmeti sunmalarını ve performanslarını daha iyi hale getirdiğini düşündüklerini gösterebilir. Bilgisayar veya tableti çeviri sürecini desteklemek adına kullanan çevirmenlerin genellikle daha genç jenerasyondan olduğu da dikkat çekmektedir. Çeviri sırasında not defterlerine ya da kağıtlara yazdıkları terim listelerini kullanan çevirmenlerin sayısı da oldukça fazladır. Bu çevirmenler her ne kadar araştırma sırasında bilgisayar veya tablet kullansa da çeviri sırasında terim listelerini kağıtlara veya not defterlerine yazdıklarını ya da bilgisayarda hazırladıkları terimcenin çıktısını kullandıklarını dile getirmişlerdir. Bu çevirmenlerin yerleşmiş alışkanlıklarından vazgeçmeyi tercih etmeyip yeni teknolojilere uzak baktığı söylenebilir. Söz konusu çevirmenlerin ağırlıklı olarak yaşça büyük ve tecrübeli çevirmenler olması bu durumun bir sebebi olarak görülebilir. Çeviri sırasında terim araştırmak için not defterleri ve kağıtlardan sonra en çok kullanılan yardımcı Excel, Google Sheets ve Word'dür.

Çevirmenlerin çeviri işi sonrası terimlerini düzenlemek için en çok kullandığı program Excel'dir. Bunu sırasıyla not defteri-kağıt, Word ve Google Drive takip etmektedir. Çevirmenlerin birçoğunun çeviri sırasında defter ya da çıktı kullansalar dahi, çeviri sonrasında bilgisayarlarındaki mevcut listelerini güncellediklerini ve bunu genellikle Excel ile yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan çevirmenlerin herhangi bir bilgisayar destekli sözlü çeviri aracı kullanmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan çevirmenlerden hiçbirinin herhangi

bir BDSÇ aracını kullanmaması sebebiyle bu çalışmada BDSÇ araçlarının çevirmenlerin performansına etkisi sorusu cevaplanamamıştır. Çevirmenlerin bu teknolojileri kullanmamasının arkasındaki en büyük sebep bu teknolojileri daha önce duymamış olmaları ve bu teknolojilerin çeviri süreçlerini olumsuz etkileyebileceği konusundaki düşünceleridir. Çevirmenler genel olarak çeviri süreci ile ilgili oturmuş ve sorunsuz bir şekilde işleyen alışkanlıklarının olduğunu ve bu yüzden bu tür yeni araçlara ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çevirmenlerin bir kısmı da bu teknolojilerin güvenilirliği konusundaki şüphelerini dile getirmiş ve bu yüzden tercih etmediklerini iletmışlerdir. Çevirmenlerin bu teknolojileri çeviri sürecine dahil edebilmesi için öncelikle bu teknolojilerle ilgili yeterli bilgiyi ve eğitimi almaları ve bu teknolojilerin çeviri süreçlerini olumsuz etkilemeyeceği konusunda emin olmaları gerekmektedir.

Sözlü çeviri teknolojilerindeki hızlı gelişimi beraberinde çevirmenlerin bu yeni teknolojileri edinmesini, öğrenmesini veya benimsemesini gerektirmektedir. Çevirmenlerin büyük bir kısmı terminoloji hazırlama ve not tutma konusunda her ne kadar mevcut alışkanlıklarını koruyup yeni teknolojilere şüpheyle baksalar da çeviri hizmetine devam edebilmek için gerekli gördükleri durumlarda yeni teknolojileri de benimseyebilecekleri uzaktan çeviri platformları ile görülmektedir. Pandemi döneminde uzaktan sözlü çeviri platformlarının aktif olarak kullanılmaya başlanması ile birlikte çevirmenler gerek bu platformları nasıl kullanacaklarını gerekse uzaktan çeviri hizmetini daha iyi sunmalarını sağlayacak kulaklık, mikrofon gibi teknolojileri öğrenmiş ve edinmiştir. Çevirmenler ayrıca internet bağlantılarını nasıl daha iyi hale getirecekleri ve bağlantı kalitesini iyileştirme konularında da gerekli bilgileri kısa sürede edinmiştir. Çevirmenlerin pandemi sürecine uzaktan yapılan toplantılara bu kadar hızlı ayak uydurabilmesi, gerektiğinde yeni teknolojilere hızlı ve etkili bir şekilde adapte olabileceklerinin en büyük kanıtıdır. Bu konuda çevirmenlerin dernekleşmesi ve yeni gelişmelerle ilgili iyi uygulamaların dernekler tarafından araştırılıp konuyla ilgili önerilerin sunulması ve gerekli bilgilendirmelerin yapılması da çevirmenlerin adaptasyon sürecindeki önemli etmenlerden biri olarak görülmüştür.

Çevirmenlere uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanımları incelendiğinde araştırmaya katılan çevirmenlerin büyük bir çoğunluğunun uzaktan çeviri platformlarını pandemi dönemiyle birlikte kullanmaya başladığı ortaya çıkmıştır. Pandemi döneminde

tamamen uzaktan sözlü çeviri yapan çevirmenler, normalleşme ile birlikte tekrar yerinde çeviri yapmaya başlamış ancak uzaktan sözlü çeviri faaliyetleri tamamen durmamıştır. Bunun en büyük sebepleri arasında uzaktan sözlü çeviri maliyetinin daha düşük olması, seyahat gerektirmemesi ve Covid-19 riskinin az da olsa hala devam ettiği gösterilebilir.

Çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri platformlarının performansına etkileri incelendiğinde ise çevirmenlerin performansını en çok etkileyen etmenin ses kalitesinde sorun yaşamak ve bağlamdan uzak olmak olduğu görülmüştür. Çevirmenlerin konuşmacıyı dinlemesini ve algılamasını etkileyen en önemli sebep ise yine ses kalitesi olarak dile getirilmiştir. Bunu internet bağlantısı ve konuşmacıların mikrofonlarının kalitesi takip etmiştir. Çevirmenler uzaktan çeviri platformlarının bellek kullanımına etkisi konusunda ise ikiye bölünmüştür. Burada bir grup çevirmen ev ortamında daha rahat oldukları ve masa başında daha rahat not alabildikleri için özellikle ardıl çeviride belleklerini çok daha iyi kullanabildiklerini dile getirmiştir. Ancak diğer bir grup çevirmen ise aynı anda birden fazla cihazı kullanma gerektirmesi sebebiyle uzaktan sözlü çeviri platformları ile yapılan çeviriler sırasında belleklerine daha fazla yük bindiğini belirtmiştir. Uzaktan sözlü çeviri platformlarının sözlü çevirmenlerin üretim sürecini etkileyen en önemli etmenin ise bağlantı sorunları olduğu görülmüştür. Çeviri sırasında internet bağlantısında kopukluk yaşayan çevirmenler konuşmacıyı tam olarak dinleyemediğinden ya da çeviri yaptıkları sırada kesintiler yaşadıkları için üretim süreçlerinin etkilendiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan çevirmenlerin büyük bir çoğunluğu uzaktan sözlü çeviri platformları aracılığıyla yapılan çevirilerde dikkatlerinin etkilendiğini söylemiştir. Çevirmenlerin dikkatinin dağılmasının başlıca sebepleri kabin partneri ile iletişim kuramama, aynı anda birden fazla cihazla çalışmak durumunda kalmak, çeviriyi devrederken/devralırken yaşanan sorunlar ve çevirmenlerin evlerindeki aile bireyleri veya evcil hayvanlar gibi unsurlar sıralanmıştır. Son olarak çevirmenlerin bir kısmı uzaktan sözlü çeviri platformlarında yaptıkları çeviriler sırasında kullandığı stratejilerin yerinde çeviriden çok farklı olmadığını dile getirmiştir. Ancak uzaktan sözlü çeviri sırasında bazı farklı stratejileri kullanmak durumunda kalan çevirmenler de bunları konuşmacıya soru sorma, bağlamdan çıkarma, dinleme-konuşma süresini uzatma, cümleleri kısa parçalara bölme ve boşluğu doldurma olarak sıralamıştır. Burada en çok dikkat çeken sonuç çevirmenlerin literatürde yer alan stratejilerden biri olmayan

konusmacıya soru sorma seçeneğini uzaktan çeviri sırasında bir strateji olarak kullanmalarındır. Bu uygulama her ne kadar profesyonel bir uygulama olarak görülmesi de çevirmenin toplantılardaki varlığını güçlendirmiş ve görünürlüğünü arttırmıştır.

Çevirmenlerin ardıl çeviride not alma teknolojilerinin kullanımı ile ilgili olarak araştırmaya katılan çevirmenlerin bir çevirmen hariç hiçbirinin not almak için akıllı kalem ya da tablet kullanmadığı, not defteri ve kalemle not aldığı görülmüştür. Çevirmenler bunun en büyük sebebi olarak alışkanlıklarını değiştirmek istememelerini ve bu teknolojilerin çeviri sırasında herhangi bir sorun yaşamalarına sebep olabileceği konusundaki endişelerini göstermiştir. Not almak için tablet kullanan bir çevirmen ise tablet kullanmaya çok yakın zamanda başladığı görülmüştür. Bu çevirmenle tabletin performansına olan etkisi görüşüldüğünde yeni teknolojileri çeviri süreçlerine dahil ettiğinde bazı zorluklar, farklılıklar ve aksilikler çıkabileceği; ancak çevirmenin bu teknolojileri kullanmaya devam ettikçe bu zorlukların ortadan kalkabileceğini düşündüğü görülmüştür.

Son olarak çevirmenlerin sözlü çeviri teknolojileri konusundaki genel görüşleri incelendiğinde araştırmaya katılan çevirmenlerin yarıya yakınının sözlü çeviri teknolojilerin çevirmenlerin işini kolaylaştırdığını düşündüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca çevirmenler uzaktan sözlü çeviri platformlarının seyahat sorununu ortadan kaldırdığını ve gelecekte daha sık kullanılacağını düşünmektedir. Bununla birlikte çevirmenlerin bir kısmı işverenlerin bu yeni teknolojiler konusunda bilgilendirilmesi ve eğitilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Çevirmenlerin bir kısmı sözlü çeviri teknolojilerinin gelecekte çevirmenlerin yerini alacağını düşünürken daha büyük bir grup ise bunun gerçekleşmeyeceğini ve insan çevirmenlere her zaman ihtiyaç olacağını belirtmiştir.

ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma çevirmenlerin teknoloji ile ilgili düşünceleri ve kullanımlarını görüşülen 20 çevirmen üzerinden derinlemesine inceleyerek betimlemektedir. İleride yapılacak çalışmalarda görüşülen çevirmen sayısı arttırılıp konuyla ilgili daha genel bir çerçeve sunulabilir. Buna ek olarak bu çalışmada sadece Türkçeye veya Türkçeden çeviri yapan çevirmenlerle görüşülmüştür. Daha sonra yapılacak çalışmalarda bu kapsam genişletilip farklı dil çiftleri ile çeşitli coğrafyalarda bu durum araştırılabilir.

Ayrıca bu çalışma çevirmenlerin çeviri teknolojileri kullanımını çevirmenlerin görüşleri doğrultusunda incelemiştir. Yine daha sonra yapılacak araştırmalarda çevirmenlerin teknoloji kullanımıyla ilgili bilişsel süreç incelenebilir. Buna ek olarak uzaktan çeviri platformlarının ve bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları gibi çeviri teknolojilerinin yeni yetişen çevirmenler için okulların eğitim müfredatına dahil edilmesi konusunda da araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Son olarak, uzaktan çeviri için Zoom, Teams gibi genel amaçlı oluşturulan toplantı platformları ile Kudo, Interprefy gibi uzaktan sözlü çeviri için geliştirilmiş platformların çevirmenin çeviri süreci ve performansına etkisinin de araştırılması gerekmektedir. Çünkü sözlü çeviri için özel olarak oluşturulmuş bu platformlar daha iyi ses kalitesine sahip olduklarını iddia etmekte ve çevirmene teknik destek sunmakta; ayrıca çeviriyi devretme ve kabin arkadaşı ile görüşme için basit bir sistem sunarak çevirmenlerin kabin arkadaşlarını aktif bir şekilde dinleyebilmesini de sağlamaktadır. Bu doğrultuda da bu iki farklı türdeki platformun çeviri sürecini nasıl etkilediği karşılaştırılabilir.

SONUÇ

Bu çalışma sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve teknoloji kullanımı ile ilgili güncel durumu betimlemeyi amaçlamaktadır. Sözlü çevirmenlerin hangi teknolojileri çeviri teknolojileri olarak gördüğünü, çeviri sürecinde bu teknolojileri nasıl kullandığını ve bu teknolojiler ile ilgili düşüncelerini betimlemeye çalışmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde sözlü çeviri türleri ve sözlü çeviri süreci açıklanmıştır. Sözlü çeviri türleri biçimine göre eşzamanlı çeviri, ardıl çeviri, işaret dili çevirisi, yazılı metinden sözlü çeviri ve fısıltı çevirisi olarak ayrılırken bağlamına göre çeviri türleri ise konferans çevirmenliği, irtibat çevirisi, uzaktan çeviri, medya çevirisi ve toplum çevirmenliği şeklinde sınıflandırılmıştır. Sözlü çeviri süreci konuşmacıyı dinleme, bellek, üretim ve çeviri stratejileri alt başlıkları altında literatürdeki sözlü çeviri modelleri ışığında incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise sözlü çeviri teknolojileri ve bu teknolojilerin kullanım alanlarına yer verilmiştir. Sözlü çeviri teknolojilerinden çevirmenlerin çeviri yapmak için kullandığı teknolojiler olarak bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları, uzaktan sözlü çeviri platformları ve not almak için kullanılan teknolojiler gerek bu teknolojilerin kullanımı ve özellikleri gerekse konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalarla anlatılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi ve kapsamı anlatılmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Bunun amacı araştırmada algıları ve olayları doğal ortamında, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyabilmektir. Çalışmaya katılan çevirmenlerin teknoloji ile ilgili tecrübeleri ve düşünceleri bireysel olduğundan ve kişiye göre değişebileceğinden veri toplama yöntemi olarak görüşme yöntemi seçilmiştir. Burada amaç görüşmeler sırasında çevirmenlere gerektiğinde konuyla ilgili ek soru sorabilme ve konuyu derinlemesine inceleyip betimleyebilmektir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise araştırmaya katılan 20 çevirmenin görüşme sorularına verdiği cevaplar ilgili konu başlıkları altında derinlemesine incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda çeviri teknolojileri dendiğinde çevirmenlerin büyük bir kısmının aklına ilk olarak sözlü çeviri teknolojilerinin geldiği görülmektedir. Çevirmenler kabinde kullandıkları ses sistemlerini ve uzaktan çeviri platformlarını yaygın bir şekilde dile getirmiştir. Buradan yola çıkarak çevirmenlerin çeviri teknolojileri denince çeviri süreçlerini destekleyen teknolojilerden çok çeviri hizmeti sunmalarını sağlayan teknolojileri düşündüğü söylenebilir. Bunun bir nedeni de çoğu çevirmenin çeviri sırasında çeviri sürecini desteklemesi adına bilgisayar ve internet dışında bir teknoloji kullanmaması gösterilebilir.

Bu doğrultuda bu araştırmanın bir sonucu olarak sözlü çeviri teknolojilerinin sınıflandırılması konusunda bir ayrım önerilebilir. Mevcut sözlü çeviri teknolojileri çevirmenin çeviri hizmeti sunmasını sağlayan teknolojiler ve çevirmenin çeviri sürecini destekleyen teknolojiler olarak iki temel başlık altında toplamak mümkündür. Bu bağlamda uzaktan sözlü çeviri platformları, video konferans platformları, kabin teçhizatı gibi teknolojiler çevirmenin çeviri hizmeti sunmasını sağlayan teknolojiler olarak sınıflandırılabilir. Çevirmenin çeviri sürecini destekleyen teknolojiler ise, Office programları, BDSC araçları gibi terminoloji yönetimine yönelik yazılımlar ya da araçlar, online sözlükler, arama motorları, internet siteleri, tabletlerdeki not alma uygulamaları ve akıllı kalemler olarak sınıflandırılabilir. Bilgisayar, tablet, cep telefonu, internet gibi her iki grupta da adı geçen tüm bu yazılımları ve programları kullanmayı sağlayan araçlar ise kullanım alanına göre her iki sınıfa da dahil edilebilmektedir. Çünkü yapılan araştırmada çevirmenlerin hem çeviri hizmeti sunabilmek hem de çeviri sürecinde destek almak için bu teknolojilerden yardım aldığı açıkça görülmüştür.

Ayrıca araştırmanın sonuçları göstermiştir ki meslekte daha uzun süreler çalışmış, yaşça büyük çevirmenlerin çeviri süreci ile ilgili alışkanlıklarını değiştirmek çok kolay değildir. Bunun ne kadar gerekli olduğu konusu ise tartışmaya açıktır. Ancak yeni yetişen çevirmenlerin teknolojik gelişmelerin arkasında kalmaması ve bunları benimseyerek mesleğe adım atmaları önemlidir. Çünkü gerek bu tezin birinci bölümünde belirtildiği gerekse çevirmenlerin verdiği cevaplardan anlaşıldığı kadarıyla sözlü çevirinin yapılaş

şekli toplumların ihtiyaçları doğrultusunda, bilim ve teknolojiadaki ilerlemelerle birlikte değişmeye ve gelişmeye devam edecektir. Mesleğe yeni atılan veya bu konuda eğitim alan çevirmenlerin bu değişim ve gelişmelerle birlikte yetişmesi önemlidir.

Çalışmada elde edilen sonuçlardan biri de çevirmenlerin zorlu çalışma koşullarının gerektirdiği durumlara ayak uydurabilmek için gösterdiği çaba ve değişen koşullara adapte olabilmeleridir. COVID-19 salgını sonucunda tam kapanmaların olması ve tüm toplantıların uzaktan yapılması ile birlikte çevirmenler kısa sürede uzaktan çeviri platformlarını öğrenmiş ve uzaktan çeviri yapabilmeleri için gerekli teknik altyapıyı oluşturmuştur. Çevirmenlerin uzaktan çeviri platformlarıyla aktif bir şekilde iş hayatlarına devam etmeleri çevirmenlerin gerektiğinde alışkanlıklarını değiştirerek yeni teknolojileri benimseyebildiklerini göstermektedir. Bu süreç çevirmenlerin BDSÇ araçları ve ardıl çeviride tablet kullanımı konusundaki şüpheleri ile karşılaştırıldığında çevirmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadığı teknolojileri kullanmaya şüpheyle yaklaştıkları görülmüştür. Yeni bir teknolojinin çevirmenlerin tarafından kabul edilip kullanılmaya başlanması için öncelikle çevirmenlerin bu teknolojinin çeviri süreçlerini nasıl değiştireceği ve nasıl etkileyeceği konusunda gerekli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Ancak çevirmenlerin büyük bir kısmının gerektiğinde yeni teknolojileri öğrenmek, benimsemek ve çeviri sürecine dahil etmek konusunda açık olduğu uzaktan çeviri platformlarının benimsenmesi ile görülmüştür.

Çalışmaya katılan sözlü çevirmenlerin uzaktan sözlü çeviri platformlarını kullanımlarıyla ilgili dile getirdikleri başlıca sorunlar ses kalitesi, internet bağlantısı, aynı anda birden fazla cihazı kullanmak durumunda kalmaları, çeviriyi devretme/devralma sürecinde zorlanmaları, dikkatlerini dağıtacak unsurların çok olması olarak sıralanabilir. Çevirmenlerin verdiği cevaplarda bu sorunların birden fazla çeviri sözlü çeviri süreci bileşenini etkilediği dikkat çekmiştir. Bunun sebebi çeviri sürecinin bileşenlerinin birbirine bağlı şekilde gerçekleşmesi ve bir bileşende sorun çıktığında bunun diğerlerine de yansımaları açıklanabilir.

Bu konuda değinilmesi gereken bir başka nokta ise işverenlerin ve toplantı katılımcılarının uzaktan sözlü çeviri konusunda bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi gerekliliğidir. Teknoloji ile birlikte gelen dönüşüm sürecinde çevirmenlerin üzerine daha fazla sorumluluk bindiği, özellikle de uzaktan yapılan çevirilerde çevirmenlerin çoğu zaman herhangi bir teknik ekip desteği olmadan işlerini yapmaya çalıştığı görülmüştür. Zaten çok yoğun ve yorucu bir eylem olan sözlü çeviriyi gerçekleştirmekle uğraşan çevirmenlere teknik sorumlulukları da yüklemek doğru değildir. Bu sebeple işverenlerin de bu konuda daha fazla sorumluluk alması ve katılımcıların mikrofon kullanma gibi konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Covid-19 pandemisi ve sonrasında çeviri teknolojilerinin hiç kimsenin beklemediği kadar hızlı geliştiği görülmüştür. Bunun sonucunda, çevirmenlerin görüşmelerde verdiği cevaplarda da belirttiği gibi, mesleğin icra edilme şekli birçok açıdan kalıcı olarak değişmiştir. Bu noktada bu tezin birinci bölümde bahsi geçen sözlü çeviri türlerinden uzaktan sözlü çeviriye telefon ve video konferans sistemleri ile yapılan çevirilerin yanında uzaktan sözlü çeviri platformlarıyla yapılan çevirilerin de eklendiği görülmüştür. Seyahat engelinin ortadan kalkması, işverenlerin maliyetlerinin azalması gibi birçok sebepten ötürü toplantıların bir kısmı pandemiyle ilgili risklerin büyük ölçüde geçmiş olmasına rağmen hala uzaktan ya da “hibrit” olarak yapılmaktadır. “Hibrit” çeviri türünde genelde çevirmenler konferans salonu ya da toplantı salonunda bir uzaktan sözlü çeviri platformu aracılığıyla çeviri yaparken, katılımcıların bir kısmı ya da tamamı farklı bir yerdedir. Şüphesiz ki uzaktan sözlü çeviri platformları ile kullanılmaya başlayan hibrit çeviri türü de uzaktan sözlü çevirinin bir alt dalı olarak literatüre girecektir.

KAYNAKÇA

- Ahrens, Barbara, "Note-taking for consecutive conference interpreting", **The Routledge Handbook of Conference Interpreting**, Eds. Michaela Albl-Mikasa, Elisabet Tiselius, London, Routledge, 2021, s. 34.
- Atkinson, R. C., "Human Memory: A Proposed System and Its Control Processes", R. M. Shiffrin: **Psychology of Learning and Motivation**, Eds. Kenneth W. Spence, Janet Taylor Spence, Cilt:2, Academic Press, 1968, ss. 89-195.
- Baigorri-Jalón, Jesús.: "The History of the Interpreting Profession", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Holly Mikkelsen, Renée Jourdenais, London, Routledge, 2015, ss. 11-28.
- Bajo, Maria Teresa, "Memory", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, London/New York, Routledge, 2015, ss. 252-254.
- Presentación Padilla:
- Bancroft, Marjory A: "Community Interpreting: A Profession Rooted in Social Justice", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 217-235.
- Bartłomiejczyk, Magdalena, Katarzyna Stachowiak Szymczak: "Modes of conference interpreting: Simultaneous and Consecutive", **The Routledge Handbook of Conference Interpreting**, Eds. Michaela Albl-Mikasa, Elisabet Tiselius, London, Routledge, 2021, ss. 19-33.
- Behl, Holly: "The Paperless Interpreter Experiment: Part I", 2013, (Çevrimiçi) <https://www.precisolanguage.com/2013/01/paperless-interpreter-part-i/>.
[Erişim tarihi: 03.07.2022]
- Behl, Holly: "The Paperless Interpreter Experiment: Part II", 2013, (Çevrimiçi) <https://www.precisolanguage.com/2013/05/paperless-interpreter-part-ii/>.
[Erişim tarihi: 03.07.2022]

- Behr, Martina: "Nuremberg Trial", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies** Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015, s. 288.
- Bıyıklı, Bilge "Farklı Sözdizimsel Yapıya Sahip Diller Arasında Eşzamanlı Çeviri",
Has, Figen **Türkiye’de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar**, Ed. Ebru
Doğan, Selim Diriker, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2018, ss. 37-56.
- Earls:
- Braun, Sabine: "Remote Interpreting", **The Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, Oxfordshire/New York, Routledge, 2015, ss. 346-348
- Braun, Sabine: "Technology, interpreting", **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, Eds. Mona Baker, Gabriela Saldanha, 3. Baskı, London, Routledge, 2019, ss. 569 - 574.
- Braun, Sabine: **Remote Interpreting**, Ed. Renée Jourdenais Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 352-367.
- Camayd-Freixas, Erik: "A Revolution in Consecutive Interpretation: Digital Voice-Recorder-Assisted CU", **The ATA Chronicle** Cilt:34, Sayı:3 2005, ss. 40-60.
- Castillo, Pedro: "Interpreting For Mass Media", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 280-301.
- Costa, Hernani, "Assessing Terminology Management Systems for Interpreters", **Trends in Gloria Corpas E-Tools and Resources for Translators and Interpreters**, Eds. Gloria Pastor, Isabel Corpas Pastor, Isabel Durán-Muñoz, Leiden, The Netherlands, Brill, 2017, Durán-Muñoz: ss. 57-84.
- Costa, Hernani, "Technology-assisted Interpreting", **MultiLingual**, Cilt:25, 04/01 2014, ss. Gloria Corpas 27-32.
- Pastor, Isabel
- Durán-Muñoz:
- Díaz-Galaz, Stephanie, "The role of advance preparation in simultaneous interpreting: A comparison of professional interpreters and interpreting students",
Presentacion **Interpreting**, Cilt:17, Sayı:1 2015, ss. 1-25.

Padilla, María

Teresa Bajo:

Diriker, Ebru: "Conference Interpreting", **The Routledge Handbook of Interpreting**, Eds. Renée Jourdenais, Holly Mikkelsen, London, Routledge, 2015, ss. 171-185.

Diriker, Ebru: "Simultaneous Interpreting", **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015.

Diriker, Ebru: "Sözlü Çeviri: Tarih, Eğitim ve Araştırmalar", **Türkiye’de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar**, Ed. Ebru Diriker, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2018.

Doğan, Aymil: Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011.

Drechsel, Alexander, Jashua Goldsmith: Tablet Interpreting: The use of mobile devices in interpreting, CIUTI-Forum 2016: Equitable Education through intercultural communication: Role and responsibility for non-state actors, 2016.

Drechsel, Alexander, Jashua Goldsmith: "The Tablet Interpreter", (Çevrimiçi)

<https://static1.squarespace.com/static/52d4015ce4b0eab6f2d76b6f/t/594b8b7a414fb54310f5957d/1498123132497/The+Tablet+Interpreter+Manual.pdf> [Erişim tarihi 05.07.2022]

Eyraud, Joseph: Interpreting Models and Strategies for Maltese Interpreters, Saarbrücken, Lambert Academic Publishing, 2011.

Fantinuoli, Claudio, Giulia Marchesini, David Landan, Lukas Horak: "KUDO Interpreter Assist: Automated Real-time Support for Remote Interpretation", **arXiv preprint arXiv:2201.01800**, 2022.

Marchesini,

David Landan,

Lukas Horak:

Fantinuoli, Claudio: "Computer-assisted Interpreting: Challenges and Future Perspectives", **Trends in E-Tools and Resources for Translators and Interpreters**, Eds. Gloria Corpas Pastor, Isabel Durán-Muñoz, Cilt:45, The Netherlands, Brill, 2018, ss. 153-174.

- Fantinuoli, Claudio: "Interpreting and Technology: The Upcoming Technological Turn", **Interpreting and technology**, Ed. Claudio Fantinuoli, Language Science Press, 2018, ss. 1-12.
- Fantinuoli, Claudio: "Computer-assisted preparation in conference interpreting", **Translation & Interpreting**, Cilt:9, Sayı:2 2017, ss. 24-37.
- Fantinuoli, Claudio: InterpretBank. Redefining computer-assisted interpreting tools, Proceedings of the 38th Conference Translating and the Computer, 2016, Geneva, ss. 42-52.
- Fantinuoli, Claudio: Proceedings of the 39th Conference Translating and the Computer 2017, Speech Recognition in the Interpreter Workstation: ss. 25-34.
- Gerver, David: "Empirical studies of simultaneous interpretation: A review and a model", **Translation : Applications and Research**, Eds. Richard W. Brislin, R. Bruce W. Anderson, New York, Gardner Press, 1976, ss. 165-207.
- Gerver, David: "A Psychological Approach to Simultaneous Interpretation", **Meta**, Cilt:20, Sayı:2 1975, ss. 119-128.
- Gile, Daniel: "Conference Interpreting As A Cognitive Management Problem", **The Interpreting Studies Reader**, Eds. Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, London/New York, Routledge, 2002, ss. 163-174.
- Gile, Daniel: Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training: Revised edition, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2009.
- Gile, Daniel: Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training, Cilt:8, John Benjamins, 2009.
- Goldsmith, Josh: Proceedings of the 39th Conference Translating and the Computer 2017, London, A Comparative User Evaluation of Tablets and Tools for Consecutive Interpreters.
- Goldsmith, Joshua: "Tablet interpreting: Consecutive interpreting 2.0", **Translation and interpreting studies**, Cilt:13, Sayı:3 2018, ss. 342-365.
- Hale, Sandra B: "Community Interpreting", **The Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, Oxfordshire/New York, Routledge, 2015, ss. 65-69.

- Hamidi, Miriam, “Simultaneous Consecutive Interpreting: A New Technique Put to the Franz Test”, **Meta**, Cilt:52, Sayı:2 2007, ss. 276-289.
- Pöchhacker:
- Hickey, Sarah: “The 2021 Nimdzi Interpreting Index: The Ranking of The Top 35 Largest Interpreting Service Providers ”, 2021, (Çevrimiçi) <https://www.nimdzi.com/interpreting-index-top-interpreting-companies/#Key-trends-and-developments>. [Erişim Tarihi 03.07.2022]
- Jourdenais,
Renée, Holly
- Mikkelsen: The Routledge Handbook of Interpreting, London, Routledge, 2015.
- Kirchoff, Hella: “Simultaneous Interpreting: Interdependence of Variables in The Interpreting Process, Interpreting Models and Interpreting Strategies”, **The Interpreting Studies Reader**, Eds. Franz Pöchhacker, Miriam Schlesinger, London/New York, Routledge, 2002, ss. 112-130.
- Lederer,
Marianne: “Simultaneous Interpretation — Units of Meaning and other Features”, **Language Interpretation and Communication**, Eds. David Gerver, H. Wallace Sinaiko, Boston, MA, Springer US, 1978, ss. 323-332.
- Mead, Peter: “Input Variables”, **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**, Ed. Franz Pöchhacker, London/New York, Routledge, 2015, ss. 191-192.
- Mikkelsen, Holly: “Telephone Interpreting: Boon or Bane?”, **Speaking in tongues : language across contexts and users**, Ed. Luis Pérez González, Valencia, Universitat de Valencia, 2003, ss. 251-269.
- Mirko, Altier: “Tablet interpreting : étude expérimentale de l’interprétation consécutive sur tablette”, **The Interpreters’ Newsletter**, Sayı:25 2020.
- Moser, Barbara: “Process Models in Simultaneous Interpretation”, **The Interpreting Studies Reader**, Eds. Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, London, New York, Routledge, 2002.
- Moser, Barbara: “Simultaneous Interpretation: A Hypothetical Model and its Practical Application”, **Language Interpretation and Communication**, Eds. David Gerver, H. Wallace Sinaiko, Boston, MA, Springer US, 1978, ss. 353-368.

- Moser-Mercer, Barbara: “Process Models in Simultaneous Interpretation “, **Machine Translation and Translation Theory**, Eds. Hauenschild Christa, Heizmann Susanne, Berlin, New York, De Gruyter Mouton, 2011.
- Moser-Mercer, Barbara: “Terminology Documentation in Conference Interpretation”, **Terminologie et traduction**, Cilt:2/3, 1992, ss. 285-304.
- Mouzourakis, Panayotis: “Remote interpreting: A technical perspective on recent experiments”, **Interpreting**, Cilt:8, Sayı:1 2006, ss. 45–66.
- Orlando, Marc: “A Study on the Amenability of Digital Pen Technology in a Hybrid Mode of Interpreting: Consec-simul with Notes”, **The International Journal for Translation & Interpreting Research**, Cilt:6, Sayı:2 2014, s. 39.
- Orlando, Marc: “Digital Pen Technology and Consecutive Interpreting : Another Dimension in Note-Taking Training and Assessment”, **Interpreters Newsletter**, Sayı:15 2010, ss. 71-86.
- Özkan, Can Elvan: “To Use Or Not to Use a Smartpen: That Is the Question : An Empirical Study on the Role of Smartpen in the Viability of Simultaneous-Consecutive Interpreting”, Yüksek Lisans Tezi, Ghent University, 2020.
- ÖZKAYA, Esra: “The Medium Turn in Interpreting Studies”, **Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, 2017, ss. 108-119.
- Phelan, Mary: **The Interpreter’s Resource**, Clevedon, Multilingual Matters, 2001.
- Pielmeier, Hélène: “Interpreting Technology Use at LSPs (2021)”2021.
- Pöchhacker, Franz: “Interpreting”, **Routledge Encyclopedia Of Interpreting Studies** Ed. Franz Pöchhacker, London, Routledge, 2015.
- Pöchhacker, Franz: **Introducing interpreting studies**, London;New York;, Routledge, 2004.
- Rosado, Tony. “Note taking with iPad: Making our life easier”, 2013, (Çevrimiçi) <https://rpstranslations.wordpress.com/2013/05/28/note-taking-with-ipad-making-our-life-easier-2/>. [Erişim Tarihi: 06.07.2022]

- Rosado, Tony: “Note taking with iPad: Making our life easier”, 2013, (Çevrimiçi) <https://rpstranslations.wordpress.com/2013/05/28/note-taking-with-ipad-making-our-life-easier-2/>. [Erişim Tarihi: 06.07.2022]
- Russell, Debra, “Consecutive Interpreting”, **The Routledge Handbook of Interpreting**, Kayoko Takeda: Eds. Holly Mikkelsen, Renée Jourdenais, Oxfordshire/New York, Routledge, 2015, ss. 96-111.
- Seeber, Kilian G: **Distance Interpreting: Mapping the Landscape**, Ed. Barbara Ahrens; Morven Beaton-Thome; Monika Krein-Kühle; Ralph Krüger; Lisa Link; Ursula Wienen, Berlin, Frank & Timme, 2020, ss. 124-126.
- Setton, Robin: “Models of The Interpreting Process.”, **Avances en la investigación sobre la interpretación**, Eds. Angela Collados Ais, Jose Antonio Sabio Panilla, Granada, Editorial Comares, 2003, ss. 29-91.
- Timarova, Sarka: “Working Memory and Simultaneous Interpreting”, Translation and Its Others. Selected Papers of the CETRA Research Seminar in Translation Studies 2007, 2008.
- Winteringham, Sarah Tripepi: “The Usefulness of ICTs In Interpreting practice”, **The Interpreters’ Newsletter**, Cilt:15, 2010, ss. 87-99.
- Yulia Akhulkova, “The Nimdzi Language Technology Atlas”, 2020, 2021, (Çevrimiçi) Sarah Hickey, <https://www.nimdzi.com/language-technology-atlas/>. [Erişim Tarihi: Belén Agulló 03.07.2022]
- García:

İnternet Kaynakları:

<https://www.interactio.io/interpreters-community> Son erişim tarihi 03.07.2022

<https://blog.ablio.com/aiic-evaluation-of-ablioconference-simultaneous-interpreting-delivery-platform-for-iso-compliance/> Son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

<https://cordis.europa.eu/project/id/784345> Son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

<https://www.tkttd.org/uzaktan-sozlu-ceviri-anket-raporumuz-yayimlandi/> Son erişim tarihi 20.08.2022

https://interpretershelp.com/help/assignments#managing_jobs Son erişim tarihi: 01.07.2022

https://interpretershelp.com/help/glossary_learning_mode Son erişim tarihi: 01.07.2022

https://interpretershelp.com/help/glossary_management#glossary_import Son erişim: 01.07.2022

<http://www.lookup-web.de/features/quickguide/inthebooth/index.html> Son erişim tarihi: 21.06.2022

[https://aiic.org/document/4418/AIIC%20Guidelines%20for%20Distance%20Interpretin%20g%20\(V%20ersion%201.0\)%20-%20ENG.pdf](https://aiic.org/document/4418/AIIC%20Guidelines%20for%20Distance%20Interpretin%20g%20(V%20ersion%201.0)%20-%20ENG.pdf) Son erişim tarihi 04.07.2022

<https://www.interprefy.com> Son erişim tarihi 03.07.2022

<https://www.interactio.io> Son erişim tarihi 03.07.2022

<https://quaquameeting.com> Son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

<https://ablioconference.com/home> Son erişim tarihi 3 Temmuz 2022

<https://kudoway.com> Son erişim tarihi 03.08.2022

<https://us.livescribe.com> Son erişim tarihi 20.08.2022

<https://neosmartpen.com> Son erişim tarihi 20.08.2022

<https://www.interpretbank.com/site/> Son erişim tarihi: 20.08.2022

<http://www.lookup-web.de> Son erişim tarihi 20.08.2022

<https://aiic.org> Son erişim tarihi 20.08.2022

<https://www.tkttd.org/tkttd-nedir-2/> Son erişim tarihi: 20.08.2022

EKLER

EK 1: GÖRÜŞME FORMU

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz ve vakit ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim. Yaptığım araştırma sözlü çevirmenlerin teknoloji algısı ve teknoloji kullanımı ile ilgili genel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Zoom üzerinden yapılacak bu görüşmede size konuyla ilgili önceden belirlemiş olduğumuz bazı soruları soracağım. Vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma kapsamında kullanılacak olup kimlik bilgileriniz veya kimliğinizi açığa çıkarabilecek bilgiler çalışmada kullanılmayacak veya ifşa edilmeyecektir. Verilerin analizinin kolaylaştırması adına eğer izniniz olursa görüşmenin ses kaydını almak isterim. Başlamadan önce bana sormak istediğiniz bir soru var mı?

GÖRÜŞME SORULARI

A. DEMOGRAFİK VERİLER

1. Yaşınız:
2. Kaç yıldır sözlü çeviri yapıyorsunuz?
3. Bu konuda bir eğitim aldınız mı?
4. Hangi dil çiftleri ile çalışıyorsunuz?
5. Aylık ortalama kaç gün çalışıyorsunuz?
6. Herhangi bir meslek örgütüne üye misiniz? Yanıtınız evet ise hangi örgütler olduğunu paylaşabilir misiniz?

B. SÖZLÜ ÇEVİRİDE TEKNOLOJİ ALGISI VE TEKNOLOJİ KULLANIMI

1. Çeviri teknolojileri denince aklınıza ne tür teknolojiler geliyor?
2. Sözlü çeviri teknolojileri denince aklınıza ne tür teknolojiler geliyor?
3. Çeviri işine hazırlanırken bilgisayar, tablet ve bu ortamlardaki herhangi bir uygulamayı kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız neler?

4. Sözlü çeviri yaparken çeviri sürecine yardımcı olması açısından bilgisayar veya tablet kullanıyor musunuz?
5. Çeviri işinden sonra kayıtlarınızı düzenlemek için bilgisayar, tablet ve bu ortamlardaki herhangi bir uygulamayı kullanıyor musunuz?
6. Bilgisayar destekli sözlü çeviri araçlarından haberdar mısınız?
7. Bu programları kullanıyor musunuz?
 - a. Evet ise:
 - i. Ne zamandır kullanıyorsunuz?
 - ii. Hangi araçları kullanıyorsunuz?
 - iii. Bu araçlar ilk kullanmaya başladığınızdan bu yana performansınızı etkiledi mi?
 1. Etkilediyse nasıl?
 - iv. Bu araçlar çeviri sırasında konuşmayı algılamınızı değiştirdi mi?
 1. Değiştirdiyse nasıl?
 - v. Bu araçların çeviri sırasındaki bellek kullanımınıza etkisi oldu mu?
 1. Olduysa nasıl?
 - vi. Bu araçlar çeviri sürecinizi etkiledi mi?
 1. Nasıl etkiledi?
 - vii. Bu araçları kullanmak dikkatinizi etkiliyor mu?
 1. Nasıl etkiliyor?
 - viii. Bu araçlar kullandığınız çeviri stratejilerini etkiledi mi?
 1. Etkilediyse ne tür değişiklikler yaptınız?
 - b. Hayır ise:
 - i. Bu programları kullanmayı hiç düşündünüz mü?
 - ii. Kullanmamanızın / kullanmak istememenizin sebebi nedir?
 8. Daha önce herhangi bir uzaktan çeviri platformunu kullandınız mı?
 - a. Aktif olarak kullanıyorsanız ne sıklıkta kullanıyorsunuz?
 - b. Evet ise:
 - i. Ne zamandır kullanıyorsunuz?
 - ii. Hangi platformu/platformları kullanıyorsunuz?
 - iii. Bu programlar ilk kullanmaya başladığınızdan bu yana performansınızı etkiledi mi?
 1. Etkilediyse nasıl etkiledi?

- iv.Bu platformlar çeviri sürecinde konuşmacıyı dinlemenizi değiştirdi mi?
1. Nasıl değiştirdi?
- v.Bu platformların çeviri sırasındaki bellek kullanımınıza bir etkisi oldu mu?
1. Nasıl bir etkisi oldu?
- vi.Bu platformlar çeviri sürecinizi etkiledi mi?
1. Nasıl etkiledi?
- vii.Bu platformları kullanmak dikkatinizi etkiliyor mu?
1. Nasıl etkiliyor?
- viii.Bu platformlar kullandığınız çeviri stratejilerini (**açıklama, genelleme, özünü iletme, ara doldurucularla zaman kazanma**) etkiledi mi?
1. Etkilediyse ne tür değişiklikler yaptınız?
- c. Hayır ise:
- i.Bu platformları kullanmayı hiç düşündünüz mü?
 - ii.Kullanmamanızın / kullanmak istememenizin sebebi nedir?
9. Pandemiyle birlikte uzaktan çevirinin daha yaygın kullanılmaya başlanması çeviri teknolojilerine bakışınızı değiştirdi mi?
- a. Evet ise nasıl/ne ölçüde değiştirdi?
10. Ardıl çeviri yaptığınızda not almaya yönelik herhangi bir teknoloji kullanıyor musunuz?
- a. Evet ise:
- i.Ne zamandır kullanıyorsunuz?
 - ii.Ne tür teknolojileri kullanıyorsunuz?
- iii.Bu teknolojiler ilk kullanmaya başladığınızdan bu yana performansınızı etkiledi mi?
1. Etkilediyse nasıl etkiledi?
- iv.Bu teknolojiler çeviri sürecinde konuşmacıyı algılamanızı değiştirdi mi?
1. Nasıl değiştirdi?
- v.Bu teknolojilerin çeviri sırasındaki bellek kullanımınıza bir etkisi oldu mu?
1. Nasıl bir etkisi oldu?
- vi.Bu teknolojiler çeviri sürecinizi etkiledi mi?

1. Nasıl etkiledi?

vii.Bu teknolojileri kullanmak dikkatinizi etkiliyor mu?

1. Nasıl etkiliyor?

viii.Bu teknolojiler kullandığınız çeviri stratejilerini etkiledi mi?

1. Etkilediyse ne tür değişiklikler yaptınız?

b. Hayır ise:

i.Nasıl not alıyorsunuz?

ii.Bu teknolojileri kullanmayı hiç düşündünüz mü?

iii.Kullanmamanızın / kullanmak istememenizin sebebi nedir?

11. Konuyla ilgili eklemek istediğiniz bir şey var mı veya genel olarak sözlü çeviri teknolojileri ile ilgili son düşünceleriniz neler?